FRED HALLIDAY

BASRA KÖRFEZİNDE HALK SAVAŞLARI

DOFAR - UMMAN - GÜNEY YEMEN - ADEN

evren yayınları

FRED HALLIDAY

BASRA KÖRFEZİNDE HALK SAVAŞLARI

BASRA KÖRFEZİNDE HALK SAVAŞLARI

(Güney Yemen, Umman, Aden, Dofar)

Yönetim Yeri : Cağaloğlu Yokuşu, Kemaliye Han 4/14 - İstanbul.

FRED HALLİDAY

BASRA KÖRFEZİNDE HALK SAVAŞLARI

Çeviren
NACİ BOZOK

EVREN YAYINLARI
İstanbul — 1977

Arabia Without Sultans adlı kitaptan Naci Bozok tarafından dilimize çevrilerek Ocak 1977 yılında baskıya verilmiştir.

Ertur Matbaasında dizilmiş, Haşmet Matbaasında basılmıştır.

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

	Sayfa
İngiliz Yönetimindeki Güney Yemen!	11
Aden Limanı	15
Baskı ve Yoksulluk	22
Güney Arabistan Federasyonu	29
NOTLAR	37
Aden'de Proletarya Muhalefeti	45
Ulusal Kurtuluş Cephesinin Oluşturulması	56
Dağlardaki Gerilla Savaşı	63
Aden'de Gerilla Savaşı	70
NOTLAR	97
Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti	
Tehlikeli Bir Başlangıç	105
Dördüncü Kongre ve Qahtan Hükümdarlığı	109
Haziran 1969 'Düzeltici Hareket'	116
Politika = Yeni Anayasa ve Beşinci Kongre	118
İç İşlerinin Hareketlendirilmesi	125
Ekonomik Cephe = Sertlik ve Kendine Güven	130
Kuşatma Altındaki Halk Cumhuriyeti	135
Aden'den Körfeze	141
NOTLAR	143

II. BÖLÜM

Umman Sultanlığı	149
Bir İngiliz Kolonisi	
İmparatorluktan Yalnızlığa	150
Sömürgeciliğin Basit Bir Biçimi	157
Sultan Said Bin Timur	161

III. BÖLÜM

	Sayfa
Buraimi ve Hacar Dağı	169
İngiltere Bir Darbe Hazırlıyor	175
Kapitalist Modernleşme	180
NOTLAR	192
Dofar'da Gerilla Savaşı	201
Tropik Arabistan	202
Umman'ın Sömürgeleştirilmesi	207
Dofar Kurtuluş Cephesi	214
Gerilla Savaşı Birinci Evre = 1965 - 7	217
Gerilla Savaşı İkinci Evre = 1968 - 70	220
Batı Kesiminin İçinde	226
Gerilla Savaşı Üçüncü Evre = 1970 - 72	233
Sarfeet Kuşatması	244
İngiliz Laosu	249
İkaz	255
İran'ın Müdahalesi	258
NOTLAR	261

...

IV. BÖLÜM

Arap Körfezi ve Umman'ın Bağımsızlığı İçin Halk Cephesi	270
DKO'nun İdeolojisi	270
İkinci Kongre	276
İAAKKC Kuramı	282
Kitle Eğitimi	286
Kadınların Esaretten Kurtuluşu	288
Kabileciliğe Karşı Savaş	295
Umman ve Körfez	301
NOTLAR	307
EK 3	311
EK 4	313
EK 5	322
Resim I.	325
Resim II.	326

EK 1. KISALTMALAR

İngilizce	Türkçe	ANLAMI
ADMA	ADMA	Abu Dabi Deniz Bölgeleri
ADPC	ADPC	Abu Dabi Petrol Şirketi
AIOC	AIOC	Anglo İran Petrol Şirketi
ALBA	ALBA	Bahrein Aliminyumları
APOC	APOC	Anglo - Persian Petrol Şirketi
ARAMCO	ARAMCO	Arap Amerikan Petrol Şirketi
ATUC	ASK	Aden Sendikalar Kongresi
BAC	BAC	İngiliz Hava Yolları Şirketi
BAPCO	BAPCO	Bahrein Petrol Şirketi
BATT	İOET	İngiliz Ordusu Eğitim Takımı
BP	BP	İngiliz Petrolleri
CFP	CFP	Fransız Petrol Şirketi
DLF	DKC	Dofar Kurtuluş Cephesi
FLOSY	İAGYKC	İşgal Altındaki Güney Yemen in Kurtuluş Cephesi
FRA	DFO	Düzenli Federal Ordu
GDP	GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
GNP	GSMH	Gayrı Safi Millî Hasıla
IPC	IPS	Irak Petrol Şirketi
KOC	KPS	Kuweyt Petrol Şirketi
MAN	UAH	Ulusçu Arapların Hareketi
NDFLOAG	UAKKUDC	Umman'ın ve Arap Körfezinin Kurtuluşu İçin Ulusal Demokratik Cephe
NİOC	NİOC	Ulusal İran Petrol Şirketi
NLF	UKC	Ulusal Kurtuluş Cephesi
NSA	NSA	Ulusal Güvenlik Servisi
OLOS	İAGKÖ	İşgal Altındaki Güneyin Kurtuluş Örgütü
PDFLP	FKDHC	Filistinin Kurtuluşu İçin Demokratik Halk Cephesi

PDO	UPK	Umman Petrol Kalkınması
PDRY	YDHC	Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti
PDU	HDB	Halkın Demokratik Birliği
PFLOAG	İAAKKHC	İşgal Altındaki Arap Körfezinin Kurtuluşu İçin Halk Cephesi (1968 1971)
PFLOAG	UAKKHC	Umman ve Arap Körfezinin Kurtuluşu İçin Halk Cephesi
PFLP	FKHC	Filistin'in Kurtuluşu için Halk Cephesi
PLA	HKO	Halk Kurtuluş Ordusu
PORF	DGHÖ	Dev. Güçlerin Halkçı Örgütü.
PRF	HDG	Halkçı Direniş Güçleri
PRYS	GYHC	Güney Yemen Halk Cumhur.
PSP	HSP	Halkın Sosyalist Partisi
QPC	QPŞ	Qatar Petrol Şirketi
RAF	KHK	Krallık Hava Kuvvetleri
SAA	GAO	Güney Arabistan Ordusu
SAF	SSK	Sultanın Silahlı Kuvvetleri
SAL	GAİ	Güney Arabistan İttifakı
SAS	ÖHS	Özel Hava Servisi
SOAF	USHK	Umman Sultanının Hava Kuv.
SOCAL	SOCAL	Kaliforniya'daki Standard Oil Firması
SWB	DRYÖ	Dünya Radyo Yayınlarının Özeti
TOS	TUİ	Trucial Umman İzcileri
UAA	AEB	Arap Birlikleri Birliği (1968 - 71)
UAE	BAE	Birleşmiş Arap Emirlikleri (1971)
UAR	BAC	Birleşmiş Arap Cumhuriyeti
UNF	BUC	Birleşmiş Ulusal Cephe
UNP	BUP	Birleşmiş Ulusal Parti
YAR	YAC	Yemen Arap Cumhuriyeti

İNGİLİZ YÖNETİMİNDEKİ GÜNEY YEMEN

İmparatorluğun Stratejisi ve Düzensiz Gelişim.

İngiltere'nin 19. Yüzyıl başlarında Güney Yemen'i işgali stratejik nedenlere dayanmaktaydı ve bu nedenler 1966 yılında açıklanan geri çekilme kararına kadar İngiliz politikasında egemen oldu. İngiliz işgalinden bir yüzyıl önce, Aden ve İnterlandı Birleşik Yemen'in bir parçasıydı, ancak 1728'de Yemen İmamlığının yerel yönetici ve müvekkili olan Lahc Sultanının isyanıyla, Güney'in büyük bir kısmı ayrıldı. İngilizler Aden'i aldığında, Güney Yemen birçok ufak sultanlıklara ve devletlere bölünmüştü. İngilizlerin, Güney ve Kuzey Yemen arasındaki bölünmeyi destekleyip, keskinleştirmesine karşın, bazı Yemen milliyetçileri gibi, bölünmeyi emperyalizmin yaptığını söylemek tarihsel açıdan yanlış olmaktadır, İngiltere daha önceden var olan bir bölünmeden yararlandı.

İngilterenin bölgedeki çıkarları Napolyon savaşları döneminde başladı. Bu çıkarlar, İngiltere'nin o günlerde dünya çapında yürüttüğü karşı devrimci mücadelenin bir parçasıydı. Seylan ve Güney Afrika'nın yanısıra İngiltere'nin Aden'i işgali, Fransız etkisinin önüne geçmek içindi ve İngiltere Aden'i, Basra Körfezi gibi, diğer ülkelerin Hindistan'a yönelmesini önleyici bir basamak olarak görüyordu. Her nekadar, İngiltere'nin Aden'i işgali geçiciyse de, Hindistan'a olan bu ilginin 1830'larda yeniden suyüzüne çıkma-

sı Arabistan'daki çıkarların önemini arttırdı. Mısırlı yönetici Muhammed Ali'nin orduları, yarımada içlerinden Kuzey Yemen'e doğru ilerlerken saldırgan İngiliz Dışişleri Sekreteri Palmerston Muhammet Ali'ye olan nefreti Eden'in Nasır'a duyduğu nefretin aynısıydı. İngiliz çıkarlarını tehlikede olarak niteledi. Buna ilâveten Aden yöneticisi olan Lahe Sultan, 1837 yılında İngiltere ile olan ilişkilerini koparmağa karar verdi ve bir yağmacı İngiliz gemisini alıkoydu. İngiltere bu sıralarda Hint Okyanusu'na buharlı gemilerini ilk kez yolluyor ve bu gemiler kömür gereksinmelerini karşılayacak bir liman arıyorlardı. Bu nedenlerle İngilizler Aden limanını ele geçirmesi için Bombaydan kuvvet gönderdiler (1). Aden, Arap yarımadasındaki ve Kızıl Deniz'deki en iyi doğal limana ve her zaman için bölgenin ticaretinde önemli rol oynamıştı. Kızıl Deniz zenginleştiğinde Aden de zenginleşiyordu İslâmiyet öncesi imparatorluklarda ilk İslâm imparatorluklarında ve İngilizler zamanında kent gelişti, ama ticaret önemini yitirdiğinde Aden de önemsizleşti. Marco Polo, 1276'da Aden'i ziyaretinde kent nüfusunun 80.000 olduğunu ve 360 cami bulunduğunu görmüştü. Portekiz ve Hollandalıların uzak doğuya gitmek için Ümit Burnu'nu keşfetmesinden ve Türklerin Mısır'ı işgalinden sonra 17. yüzyılda, bölgenin ticareti çok azaldı. 1839'da İngilizler saldırdığında Aden'in nüfusu 500'e düşmüştü.

Liman, 1839 Ocak'ında, yerli halkın direnişine karşın işgaledildi. Bir yıl sonra İngiltere Çin'e karşı ilk «Afyon Savaş»ında saldırgan bir taarruza geçtiğinde bir diğer stratejik limanı kendi imparatorluğuna katılması için zorladı ve Hong Kong'u topraklarına ekledi. Fakat pazarlar için giriş kapısı olan

Hong Kong'un aksine Aden salt stratejik konumu nedeni ile işgal edilmişti.

Süveyş Kanalı 1869'da açıldığında Aden limanının tarihi zenginliği yeniden canlandı ama bu gelişim tümüyle bölge dışındaki harekete geçirici güçlerden kaynaklanıyor ve Aden'in gerisindeki İnterland'ı etkilemiyordu. Bu durum, önemli limanı güvenli bir tampon bölgeyle korumak isteyen İngilizler tarafından politik nedenlerle desteklendi.

Böylece, Güney Yemen'in bütünü ekonomik ve politik olarak gözle görülebilir düzensiz bir gelişim izledi. Zamanla bu düzensiz gelişim bölge politikasında enağır basan öğe haline geldi. İngilizler bunu desteklemek için çaba gösterdiler ve interland'da ki kabile yöneticileri kargaşası gittikçe artan limanı dengelemekte kullanabilecekleri ümidiyle teşvik ettiler. Sonuçta isyan bayrağını açan görünüşte «istikrarlı» İnterland oldu ve İngiltere'nin kabilelerdeki işbirlikçilerini kovmak, bölgedeki sömürgeciliğin temellerini çökertti. İngilizlerin, Aden'den İnterlanda girişleri 1870 lerde Türklerin Kuzey Yemen'i yeniden işgali ile başladı. İngilizler Türk etkisini yok etmek için İnterland'daki yöneticilerle sözde «korunma» anlaşmaları imzalıyorlardı. Bu şeyhler para ve silâh karşılığı İngilizlere itaat etmeyi kabullendiler (2). Büyük devletlerin himayesindeki bölge olarak bilinen batı bölgesinde bu sözleşmenin imzalanması işlemi 1954 yılına kadar sürdü ve 1954'e gelindiğinde doksanı aşkın işbirlikçi sözleşme yapılmıştı. Bu sözleşmeler, şeyhlerin varlığını onaylayarak ve mali yardımlarla güçlendirerek kabile bölünmelerini fosilleştirerek aralarındaki ilişkileri dondurdu.

Kuzey Yemen imamıyla yapılan 1934 anlaşmasından sonra İngilizler bir adım daha ileri giderek, bu

doksan birimi daha büyük devletler halinde birleştirmeyi amaçlayan bir dizi «tavsiyeci» sözleşme imzaladılar. Sonunda oluşan 17 devlet, bir Güney Arap Federasyonu kurmaya yöneltildi (3).

İngilizlerin bölgeyle olan ilişkileri Doğunun uzaklığı nedeniyle, batıda olduğundan daha yavaş gelişti. Makalla kökenli Quaiti sultanıyla 1888'de, Kathiri Sultanıyla 1918'debirer sözleşme yapıldı; fakat İngilizlerin bölgeyi tam denetimleri altına almaları 1934'leri buldu. (4) Bir İngiliz elçisi gönderildiğinde, bölge birbiriyle çatışan aşağı yukarı iki bin parçaya bölünmüştü (5) Elçi, araya girerek bir dizi görüşmeyle bu tartışmaları halletti ve doğu aşiretleriyle 1400 sözleşme imzaladı. İngiliz denetimi ve yarım düzine önemli sultanın durumu güçlenirken İngilizler Sultanlarla birkaç yeni «tavsiyeci» sözleşme imzaladılar. Doğuda İngilizleri harekete geçiren başlıca neden, İtalyan faşistlerinin bölgede güç kazanmasından korkmalarıydı. İtalyanlar Somali'de denize karşı siper kazıyor ve Hadrami Şeyhleriyle ilişki kuruyorlardı. Fakat onların güçlenmesi, Güney Yemen'de İngiltere'nin varlığı için asla önemli bir tehdit olmadı ve Hadramut ile Mahra himaye sistemi içinde bütünleşmeleri, bölgedeki İngiliz politikasının derin mantığıyla uyuştu.

1950'lerde, İngiltere, Güney Yemen yani 1,5 milyon nüfus ve 112.000 milkarelik bir alan üzerindeki nüfuzunu daha da pekiştirmişti. Aden sömürgesi, himaye altındaki batı bölgesi ve himaye altındaki doğu bölgesinden oluşan üç ayrı yönetim birimi bulunmaktaydı. Aden bir vali tarafından yönetilirken, İnterland «dolaylı yönetim» diye adlandırılan sistemle yönetiliyordu.

İngilizler, sadece «tavsiye ederek» «koruyarak», vb. Sultanların ve himaye altındaki bölgelerin amirlerinin içişlerinden sorumlu değilmiş gibi görünmeye çalıştılar. Bu durumun önemli bir ideolojik tahrifiydi ama İngiltere'nin çıkarları açısından yararlıydı. Emperyalist denetim, yerli işbirlikçilerin kullanımıyla kolaylaştırılıyordu. İngiltere gerektiğinde veya işbirlikçileri ayaklandığında yöneticilere saldırarak, onları azlederek kabilelerin iç işlerine müdahale ediyordu.

Bu müdahalelerden ayrı olarak ele alındığında, Aden'deki sömürgeci güçlerin ve dağlardaki sultanlık rejimlerinin ittifakı Aden'e yaklaşmaları mühim politik ve askerî araç göndermeksizin, rüşvet ve silahlar dışında harcama yapmaksızın korumanın sağlam ve kolay yolu oluyordu. İngilizler, dolaysız yönetim efsanesinin ardına saklanarak dağlarda hüküm süren baskıcı toplumsal ilişkileri değiştirmek için hiçbir şey yapmamalarına veya ekonomik gelişmeyi sağlamak için bölge halkına yardım etmemelerine mazeret buluyorlardı. Dağlardaki sultanlık rejimlerini muhafaza ederken bölgenin gelişimi için müdahalelerinin, şeyhlerin özerkliklerini sarsacağını öne sürüyorlardı.

ADEN LİMANI

İngilizler, Aden'i Cebelitarık, Malta, Kıbrıs ve Süveyş Kanalını kapsayan bir hat üzerinde, Hindistan'a ulaşmada askerî bir menzil olmak üzere geliştirdiler (7). 1853'deAden'i kendilerine ilhak ettirmelerinden sadece 14 yıl sonra bir serbest limana dönüştürdüler; 1869'da Süveyş Kanalının açılmasıyla üçyüz yıl önce başlayan tarihi düşüş tersine çevrildi. 1900lere gelindiğinde nüfus 44.000 oldu. Son 1945 refah dönemiyle nüfus 1946'da 80.516'dan 1955'de 138.400'e

1964'te 225.000'e ve 1967'de büyük bir olasılıkla 250.000'in üzerine çıktı. 1955'deki eksiksiz nüfus sayımı, nüfustaki bu artışa neden olan insanların kökenlerinin aslında birbirinden çok farklı olduğunu gösterdi. Bu etnik bölünmeler, sosyal bölünmeler ve yerleşim şekillerine yansıdı. Steamer Point ve Khormaksar'da yaşayan Avrupa'lılar, kimi Arap tacirlerini kendi sistemlerine üye olarak kabullenerek 1955 seçimlerine kadar kesin politik denetimi ellerinde tuttular. Hintliler, İngilizler tarafından yeğlenen tacirler, devlet memurlarıydılar ve Basra Körfezi ile Doğu Afrika'da olduğu gibi sömürgeci güçler ve yerli halk arasındaki konumlarını saptamak güç oluyordu.

TABLO: 1 Aden Nüfusu — 1955 Toplama Oranı

Aden Arapları	36.910	26.7
Diğer Güney Yemenliler	18.881	13,7
Kuzey Yemenliler	48.088	34.8
Hintliler	15.817	11,4
Somalililer	10.611	7,7
Avrupalılar	4,484	3,2
Yahudiler	831	0,6
Diğerleri	2.608	1,9
Toplam	138.230	,—

Kaynak: Aden Nüfus Sayımı Raporu — 1955

Krater ve Otman Şeyhliğinde yaşayan Kuzey Yemenliler, Kuzey Yemen'den göç eden emekçiler olup, limanda ve inşaat yapımında çalışmaktaydılar. Kuzey Yemen'lileri zorbaca, her türlü politik kararın dışında bırakan İngilizler onları Güney Yemenlilerden ayırmak çabasındaydılar. Birkaç millik denizi aşarak Afrika'dan gelen Somalilerse, nüfusun en çok ezilen kesimindeydiler. Krater tepelerindeki gecekondular-

da yaşayıp, en kötü işlerde yaşamlarını kazanmaktaydılar. 1946 yılında 7300 kişilik bir Yahudi topluluğu bulunmaktaydı. Yahudiler yönetimde yer almayıp, ticaretle uğraşmaktaydılar. (1947-48'deki komünal isyanlardan sonra çoğunluğu İsrail'e göç etti.)

Aden, dört kaynaktan zenginleşmekteydi. Kuzey Yemen ve Güney Yemen İnterlandının ticaret merkezi olarak; geçen gemilere kömür ve alışveriş kolaylıkları sağlayarak; endüstri ve İngiliz üslerinden kazanarak. Hudeyde limanının genişletildiği 1961 yılına kadar Kuzey Yemen ticaretinin % 80'i Aden'den geçmekteydi. Buna ek olarak Aden güneydeki en önemli limandı. Sadece doğudaki Makalla limanı ticarette Aden kadar etkindi. İhracat ve ithalattaki en önemli mal petrol ve petrol ürünleriydi. Rafine edilmek için ithal ediliyor, sonra doğrudan ihracat yapılıyor veya limana uğrayan gemilere satılıyordu. Diğer ithalatın aşağı yukarı % 60'ı yiyecek, tütün, ham madde, bazı makinalar ve mamul mallardan oluşuyordu. İhracat kalemleri petrol ürünlerinden başka liman hizmetleri, deri ve postlardı. Güneyle olan ticaretin çok az bir kısmı Aden dışındaki bölgelere gidiyordu.

Aden'e verilen serbest liman konumu onu zenginliğiyle dış dünyaya bağladı. Hiç bir ithalat işlemi olmadığından, yerli endüstrinin gelişmesi güçtü. Bu bağımlılık, ticaret ve maliyenin, kârının çoğunu metropole gönderilen yabancı sermaye tarafından denetilmesi nedeniyle daha da pekiştirildi.

İngiliz sömürge bankaları egemendi: British Bank of the Middle East, Eastern Bank, National and Grindlays Chartered Bank; bunların dışında kalanlar. Ürdünlüler (Arab Bank) ve Güney Asyalılar (Bank of İndia ve Habib Bank of Pakistan) tarafından denetlenmekteydi. Sigortacılık işini Kuzey Amerikan ve

İngiliz şirketlerin yerel kollarıyla paylaşan ve dışarıya bağımlı firmalar olan A. Besse - Cove Luke Thomas firmaları ticareti sıkı bir denetim altına almışlardı.

1954 yılında, BP tarafından kurulan rafineri kolaylıklarıyla bağlantılı olarak bu mali ve ticari çıkarlar limanda egemendi. 1956'dan sonra limana uğrayan gemilerin, ki bunların bazısı yakıt kolaylıklarından yararlanan nakliye gemileri, diğerleri Avrupa - Asya hattı üzerindeki yolcu gemileriydi, ortalama yıllık sayısı 5450'ydi.

Bir yılda toplam 200.000 transit yolcu ve 27000 turist Aden'i ziyaret ediyor ve Tamahi veya Steamer Point'teki yolcu rıhtımlarında toplanmış vergisiz (duty free) dükkânlarda alışveriş yapıyordu. 1964'te Aden, Londra, Liverpool ve New York'tan sonra dünyanın dördüncü büyük gemilere kömür veren ticaret merkezi oluyordu. Ticarete bu denli bağımlılık ekonomik faaliyetleri yalnız hizmetler sektörüne indirmeyerek imanı Kızıl Deniz gemiciliğine ve de Süveyş Kanalı çevresindeki politik duruma bağımlı kılarak Aden üzerinde olumsuz etkiler yaratıyordu.

Bölgenin daha önce, 1956-57 Süveyş Kanalı krizi ve 1967 Haziran savaşı sonrasında zenginlik devri ve düşüş şimdi de bir kaç hafta içinde yeniden görülebilir.

1956-57 yıllarında, aylık ortalama gemi sayısı 454'den 1956 Kasımında 277'ye, 1967 Şubatında en düşük düzeye 93'e kadar düşmüş, 1967 Haziran Savaşından sonraki dönemdeyse aylık ortalama 450'den 140'a inmiştir. Bu sayılar böyle kapamalardan doğan zararları göstermektedir. Bütün yolculuk hatları kaçınılmaz olarak Cape çevresinden uzaklaştırılmış ve Aden'in alışveriş bölgeleri tam isabeti almıştır. İkinci olarak hâlâ gelmeye devam eden nakliye gemileri bile,

Hint Okyanusunun o yöresinde ticaret yapan ufak gemilerdir.

Herhangi bir sömürge ülkedeki sanayi gelişiminin tipik örneği olan yerli sanayiin büyük kısmı, doğrudan limandaki gemiciliğe bağımlı değildir. Ancak sanayiin önemli bir bölümünü oluşturan rafineride durum farklıdır. 1950'lerin başına kadar Aden'deki başlıca sanayi faaliyetleri tuz imalatı ve balıkların işlenmesi idi. Ama 1952'de BP Aden körfezinin batı yakasına, Bureyka'ya (Küçük Aden) bir petrol rafinerisi kurmaya başlar. İnşada 45 milyon sterlin masraf yapılmış, iki yıl sürmüş, 10 bin yerli işçi ve 2500 uzman yerleştirilmişti. Rafineri, Musaddık'ın 1951'de millileştirdiği, İran'ın Abadan yöresindeki rafinerinin yerine kurulmuştu. Petrolünün büyük kısmı 1951-53 döneminde İran'daki kaybı karşılamak için üretimin arttırıldığı Kuveyt'ten gelmekteydi. Ama Abadan 1954'te yeniden işlemeye başlayınca, Aden kendine ait bir pazara kavuştu. Başlangıç kapasitesi yılda 5 milyon ton olup daha sonra arttırıldı. 1966 Nisanında 8,3 milyon tona eriştiği halde, yine de, tam kapasite işlemiyordu. Ürünlerinin % 60'ı yeniden Kızıl Deniz, Doğu ve Güney Afrika limanlarına ihraç edilmekte, % 37'si gemicilik şirketlerine özel fiatlardan satılmakta ve sadece % 3'ü yerel pazarlarda tüketilmekteydi. Rafineri, yerel üretimin temeliydi; GSYH'nın % 10'unu, sanayi istihdamının % 20'sini ve (İhraç edilen ürünler ve kömür dağıtımından elde edilen gelirler dahil) ihracat kazancının %75'ini oluşturmaktaydı.

Diğer sanayiler daha önemsizdi. 1965'te toplam üretimi 50 milyon şişe olan bazı meşrubat fabrikaları; ufak bir gemi inşa ve tamir endüstrisi ve İnterlanda iki pamuk çırçırlama ile Tuna balığı işleme atölyeleri vardı. Rafinerinin dışındaki başlıca sanayi fa-

aliyeti, GSYH'nın % 7'sini istihdamının % 50' sini karşılayan inşaat yapımıydı. İngilizler Aden'i ara üs yapmaya karar verince, binlerce askeri bölük Aden'e yerleşti ve spekülatif nitelikte ev yapımı 1956'dan sonraki on yıl içinde bir yükselme dönemi yaşadı (9). 1947 inşaat yapımında çalıştırılanların sayısı 1900'den 1962-de 12700'e çıktı.

Üs, liman ticareti, gemilerin (kömür) alım satımı ve sanayiden sonra ekonomik faaliyetin dördüncü kategorisini oluşturuyordu. İngiliz alıcıların, İngiliz satıcılardan mal alması şeklinde beliren ekonomik girdi ve çıktılar, Aden'i hemen hemen hiç etkilemedi. Ancak, sayısı gitgide artan askeriye için kurulan yapılarda yerli emek, yerli müteahhit ve bazı yerel mallar kullanılması, yerel ekonomiyle ortak noktaları oluşturuyordu. 1960-64 arasında, yeni inşaat yapımına İngilizler yılda ortalama 11 milyon sterlin ödediler. Askerî birlikler gelirlerinin bir kısmını (çoğunluğı ithal edilen) yerel mallara ve yerel hizmetlere sarfettiler. 1965 yılındaki 17.000 İngiliz görevlisinin ve ailelerinin yaptığı 8,7 milyon sterlinlik toplam harcamanın hesaplanan 2,1 milyon sterlini Aden ekonomisine gitti.

Bütün bu ekonomik canlılığın yerel nüfusun denetimi dışındaki koşullara bağımlılığı ve sanayi kesiminin dışında hizmetler sektöründe toplanması tehlikeli oluyordu. Serbest ticaret yerel sanayideki yabancı denetimi yerel ve yabancı girişimcilerin üretimden ziyade hizmetler ve inşaat sektöründe yatırım yapma kararları, bu tek yönlü gelişmeyi güçlendirdi. Üretim ve istihdamla ilgili aşağıdaki sayılar durumu ayrıntılı şekilde göstermektedir.

TABLO : 2

1965. Aden'de istihdam

Liman	7.555
Yapım ve inşaat	12,789
sanayi teşebbüsleri	13.301
Perakende ve toptan satış ticareti	10.714
Hükümet, polis ve ordu	18.231
Ev hizmetleri	17.000
Diğerleri	1,385
Toplam	80.975

Kaynak: M. S. Hassan. Report to the People's Republic of Southern Yemen on Guide Lines for Industrial Planning and Policy, Government inf office, Aden 1970 P. 6

TABLO : 3

1965 (10) Güney Yemen'de GSMH ve GSYİH (Gayrisafi yurt içi hasıla)

	GSMH	GSYİH
Üs	10	10
Rafineri	3,5	9
Yakıt ve Petrol Dağılım	2	2,5
Turizm	0,3	0,5
Gemicilik hizmetleri	4	5
Toptan ve parekende satış ticareti	8	13
Bankalar	1,3	1,6
Diğer Sanayi	3	3
Tarım	7	7
Yerel hükümet	25	10
İnşaat	2	2
Nakliye	1,5	2
Ev sahipliği	2	2
Hizmetler	7	7
Göçmenlerin para havaleleri	5	—
Toplam	82	74

Kaynak: Tablo 6 daki gibi. P, 4

Bu, dış göçlere son derece bağımlı, dünyanın bir çok yerindeki hizmet sektörü kökenli sömürge ekonomilerindeki iç dinamizmden bile yoksun, çarpık bir ekonominin görünümüdür. Hong Kong, Havana veya Colombo aksine Aden, yağmacı bir emperyalist ülkeyle, ham madde ihraç eden veya dışardan mamul madde getirten, çok nüfuslu, sömürgecilik kurbanı ülke arasındaki parasız aracı rolünü bile oynamadı. Ne de yerel burjuvazi. Aden ticaretinin yabancı ellerde olması ve serbest liman ile sömürgeci yönetimin varlığı gözönüne alındığında en ufak endüstriyel faaliyete girişti. Aden burjuvazisi tam anlamıyla komprador bir sınıftı. 1889'da kurulan ve limanı işletecek olan Aden limanı Tröstü buna örnektir. 1960 ların ortalarına kadar, İngiliz ve Hintli işadamlarınca yürütülüp sadece, bağımsızlıktan üç ay önce Ağustos 1967'de bir Arap müdür olmuştur ve o zamana kadar hiçbir Arap liman pilotu olarak yetiştirilmemişti. Tröstün muhafaza fonunda biriken fazlalar, asla sömürgenin ekonomik temelini genelde geliştirmek için değil, limanda bazı yenilikler yapmak için kullanılmıştır. Tröst tarafından harcanmayansa git gide büyüyen hareketsiz bir sermaye şeklinde tutuldu. Diğer faaliyetlerden rafineri alışveriş merkezi ve ticari hizmetlerden elde edilen kârlar denizaşırı ülkelere uçtu. Verilen sermayeyle mali işleri denetleyen bankalar sanayide veya tarımda yatırım yapmazken spekülatif bina yapımı başlıca üretim faaliyetiydi.

İNTERLANDDAKİ BASKI VE YOKSULLUK

Aden'deki gelişimin dış güçlerden kaynaklanması ve kârların dışarı gitmesi nedeniyle, Aden'deki re-

fahın kabile bölgelerindeki etkisi çok kısıtlı oldu. Fakat bu tecrit kabile bölgelerini hiç değişmeksizin muhafaza etmeyi amaçlayan İngilizlerin bir politik kararını da yansıtmaktaydı. Bölgenin eşitsiz gelişimine bu bir anahtardır. Eğer Aden'deki ekonomik değişiklikler İnterlandın yapısını etkilemiş olsaydı, İngiltere'nin kabileler arasında kurmak istediği politik denge ve tampon bölge projesi suya düşecekti. Eğer Aden'e getirilen bütün işçiler Somali veya Kuzey Yemen yerine, ülkenin yukarısından getirilse veya İngilizler işleri yapmak için Avrupalılar veya Güney Asyalılar yerine yerel Yemenlileri eğitseydiler. İnterlanddaki sultan ve şeyhler denetimi ellerinde tutmayı başaramıyacaklardı. Oysa İngilizler, emperyalist denetimi sağlamak için bilinçli şekilde Güneyin ekonomisi ve toplum arasındaki bölünmeyi teşvik ettiler.

İnterlanddaki başlıca ekonomik faaliyet tarımda 1,5 milyon akr. büyüklüğünde toprağın tarıma elverişli olduğu hesaplandığı halde toplam toprağın sadece % 0,5'i yani 300.000 akrı işlenmekteydi. Ekim için gerekli sulamada ya daimi olarak kuyulardan ya da mevsimlik olarak yılın belli dönemlerindeki sel baskınlarından elde edilen sular kullanılıyordu. Başlıca ürünleri pamuk, tütün, sebze, meyva ve diğer hububattı. Ancak tarımın Güney Yemen'deki toplam işgücünün üçte ikisini kapsamasına karşın, yarattığı değer şadece 7 milyon sterlindi ki bu 74 milyon sterlın olan gayrı safi milli hasılanın % 10'undan bile azdı. İngiliz işgali süresince,önemli sayılabilecek sadece iki geliştirme projesi oldu; Abyan ve Lahc'da pamuk ekimine başlandı. Pamuğu, Abyan'a ilk 1940 yılında getiren İngilizler, savaş sırasında diğer kaynakların kesilmesi olasılığına karşı bir güvence olarak düşün-

müşlerdi. Bağımsızlığını kazanan Hindistan'ın kendi pamuğunu alıkoymaya başlamasıyla üretim 1947'den sonra arttırıldı. İngilizlerce verilen ilk 10.000 sterlin ile 700 akr'lık toprak sulamaya kavuştu. 1947'de kurulan ve bölgeyle ilgilenecek olan Pamuk Heyetini yerel üreticiler denetliyecekken, sultan ve yöneticiler sel sularının geldiği ırmağı kontrol ettiklerinden pamuk heyetinde de etkin oldular.

1949-1950'de Abyan eyaletinin başkenti olan Zınjıbar'da bir pamuk çırçırlama atelyesi kuruldu. 1960 ların ortasına gelindiğinde sulanan topraklar 50.000 akr'i geçmişti. 1957'de benzer fakat daha ufak bir proje Aden'in kuzeyindeki Lahc'da başlatıld 1962'de yalnızca pamuk İngiltere'nin himayesi altındaki bölgenin ihracatının % 56'sını oluşturuyordu.

Bir miktar hayvancılık da yapıldı ama toprak fakirdi ve hayvancılık asla iyi gelir getirmedi 1961 de İnterland da 1 milyon koyun ve keçi, 68.000 sığır ve 80 bin deve vardı ve bunların çoğu yeterli beslenemiyordu. Bütün deri ve postlar yurtdışında işleniyordu. 10.500 kişi, Aden dışında, Makalla ve diğer ufak limanlarda balıkçılıkla uğraşıyordu ancak makinalı tekneler sadece 170 taneydi ve dışardan motoru olanlar birkaç yüzü geçmiyordu. Balıkçı teknelerinin çoğunluğu kanolar veya yuvarlak altlı «şambug» lardı (11). Petrol ana gelir kaynağı olabilirdi. 1950'de İran Petroleum Company'nin bir yan şirketi Hadramut'ta aramayı başlattı. 1960'da Standard Oil of İndiana nın yan şirketi de aynı ayrıcalığı elde etti. Şirketler bulunan petrolün miktarının ticari açıdan yetersiz olduğunu, petrolün çölün içinden dağları aşarak denizkenarına taşınmasının üretimin maliyeti bakımından ekonomik olmadığını söylediler. Kuşkusuz, arama çalışmaları mümkün olduğunca çok gelişecekti.

Gelecekte kendilerine mal etmeyi düşleyen Quati ve Kathiri Sultanları arasında çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle de engellendi.

Bu tartışmalar, emperyalist firmaların araştırmaları ilerletmek hususundaki cesaretini gitgide azaltırken, bağımsızlıktan sonra bu bölgelerde fazla petrol bulunmadığının anlaşılması, firmaların aramayı salt politik kaygılarla durdurmadığını ortaya koydu.

Güney Yemen kabileleri % 10-15 oranındaki göçebeler haricinde en çok yerleşmiş olanlardı. Kuzey Yemen'in güneyinde ve kıyılarında yaşayanlar gibi başlıca şafi mezhebinden olan bu sünni müslümanlar, kuzeydeki komşu şafiler gibi, Yemen'i kendi yönetimleri altında birleştirmek için uğraşan Zeidi imamlarına güvenmiyorlardı. Ancak «gat» çiğnemek ve fırta (bir cins Yemen etekliği) giymek şeklinde somutlaşan ve geçmişteki politik birlikten, ekonomik bağlardan ve ailelerin veya bireylerin geniş Yemen topraklarındaki göçlerinden kaynaklanan ortak bir Yemen kültürünün kesin bilincindeydiler. Güneydeki kabileler, İngilizlere karşı direnişe geçince imamdan çoğunlukla mali ve askeri destek görebiliyorlardı.

Güneyde imam olmadığından yerel kabile başkanlarının Sada'nın kişisel güçleri Kuzeye göre daha fazlaydı. Şeyhlerin gücü, bu yerel yöneticilerin gücü İngilizler'de yapılan bir dizi dolaysız anlasma sonucu daha da sağlamlaşmıştı.

Şeyhler kriz dönemlerinde, yalnız resmen tanınmak ve destek sözü olmakla kalmamış, durumlarını güçlendirmek için para ve silah yardımı da sağlamışlardı. Bu kabile başkanlarının bazıları toprak sahibiydi; göçebelik zamanında kabilenin ortak mülkiyetinde bulunan toprak yerleşmeyle birlikte kabile baş-

kanlarına ait olan büyük parçalara ve kişilerin mülkiyetindeki ufak parçalara bölündü. Lahc devletinde, sultan bütün Güney Yemen'in en büyük toprak sahibiydi; 50.000 akr - ekilen arazinin altıda biri - sultanların, diğer 10.000 akrlık toprak da kabile şeflerinin mülkiyetindeydi. Ülkenin uzak bölgelerinde, kabile başkanları ekonomik bakımdan kabilenin diğer üyelerinden farklı olmak bir yana, onlar kadar yoksuldular. Dathina ve Yafai bölgesinin bazı yörelerinde belli ilkel komünist Qarmati inancının kalıntılarına bağlı olarak hiçbir yönetici yoktu. Ekicilerin çoğu, kabilenin tümüne ait olan ama uzun süreden beri özel bir sim altında kullandıkları topraklarda çalışıyorlardı. Bölge boyunca Sada sultan ve şeyhlerin yanındaydı, kuzeydeyse Muhammed'de geldiği var sayılan bu kuşaklar Zeidi idi. Güneyde safi olup en ufak bir devlet aygıtının yokluğunda gerekli bir takım toplumsal işlemleri yüklenerek geçimlerini bundan sağlıyor ve gitgide tekelleşiyorlardı. Şeriatı hukukçuları gibi yorumluyor, borç veriyor münakaşalarda hakemlik yapıyor ve çoğunlukla, mutlaka olmasa da toprak sahibi oluyorlardı. Bu Seyyid ailelelerinden bazıları örneğin, Avlagi bölgesinde Yesbum'dan Jifri ailesi veya Hadramut'taki Hureithadan Attas ailesi 1950 ve 60'ların politik mücadelesinde ilki Suudi Güney Arab Cemiyeti, diğeri devrimci NLF'de yer alan entellektüeller yetiştirdi.

Himaye altındaki doğu bölgesinde, toplumsal örgütlenme batıdakinden farklıydı ve oradaki bilinci daha değişik niteliğe sahip olma yönünde belirleyen Hadramut'un yarı tarihi büyük Yemen'in bir bölümü olmasıydı (12). Doğu en büyüğü Makalla olan kıyı kentlerine ayrılmıştı ve içerinin verimli vadisiyle kıyı kentleri arasında kum rüzgârlarla süprülmüş

'Jol» denilen dağlar vardı. İlerde hurma ve tahıl yetiştirilen ve sulamayla desteklenen tarım faaliyeti geçimi sağlıyordu. Jol'ün ötesindeki kıyılardan kervanlarla getirilen, gübre ve hayvan yemi olarak kullanılıyordu. Kıyıyla içerisi arasındaki nakliyenin, deve sahipliği ve vergiler yoluyla denetimi bazı kabilelere gelir kaynağı oluyordu.

Hadramut, geçmişte, tütsü ticaretinden zengin olmuştu. Tütsüyü bizzat kendi yetiştiriyor, ayrıca Dofar'dan gelen ve doğuya giden tütsü için ticaret merkezi rolünü oynuyordu. İslâmiyetin ortaçağlarında Hadrami ailesi tüccar veya alim olarak islâm dünyasının çeşitli bölgelerine göç etmişti. İbni Haldun, 1332 Tunus doğumlu ünlü İslâm sosyal düşünürü, Hadrami göçmenlerinden olan bir aileden gelmekteydi. Birçok Hadramili göçederek Doğu Afrika ve Hint Okyanusu'nda ticarete atıldı ve 12. yüzyılda 300.000 kadar kişiden oluşan bir Hadramı topluluğu Endonezya'da tüccar ve Singapur'da mal sahibi olarak çalıştılar. Tarihi Hadramut'ta, dışarıya tütsü satışından kazanılan gelirle birçok binalar yapıldı ve bölgenin dış dünyayla olan uzun süreli ilişkileri ona batının tecrit edilmiş İnterlanddından çok daha fazla evrensel bilinç kazandırdı ve eğitime önem vermeyi öğretti.

Doğu Hint adalarından akan zenginlik 20. yüzyılda içerideki Terim ve Sayun kentlerinde sekiz kata varan saraylar yapılmasına yol açtı, otomobil ve diğer lüks eşyalarda 1930'larda buralara girdi. Ancak yerel üretici güçlerden uyumsuz ve bağımsız gelişen refah düzeyi Hadrami ekonomisi üzerinde yıkıcı etkiler yarattı; nüfus yerel tahıldan ziyade ithal edilen pirinçe alıştıkça tarım önemsizleşti ve refah artışı kabileler arasındaki çelişkileri şiddetlendirdi.

Vadi de kurulan yüksek binalar, ortaçağ İtalya'sı'nın kulelerine benzemekteydiler, yapılarıyla barış zamanında insanları etkiliyor, iç savaş sırasında kale görevini görüyordu. 1930'larda uzlaşmaz çelişki Hadramut'un çeşitli yörelerinde hızla tırmanıyor, kimi aileler, isyancılar birbirlerinin ağaçlarına gazyağı dökerek zehirliyorlardı. Modern ateşli silahların gelişi çelişkilerin daha da arttacağının habercisiydi.

İngilizlerce yönlendirilen barış çelişkileri azalttıysa da Japonların Doğu Hint adalarını işgaliyle bölgenin başlıca gelir kaynakları kesildiğinden, Hadramut'ta yeni bunalımlar doğdu. 1943 - 46 yıllarındaysa kıtlık başgösterdi. Kamyonlar nakliyecilikte develerin yerini almaya başlayınca deve sahipleriyle hükümet arasındaki çatışma, yeni bunalımın kaynağı oldu. Yerel tarımı 1920'lerdeki düşüşten kurtarmak ve canlandırmak için çaba gösterildi ve savaştan sonra Doğu Hint adalarından yeniden para alışı başladı. 1945'ten sonra sulamadaki gelişmelere karşın, Hadramut'un gelir bakımından dışa bağımlılığı zenginliğini sallantıda bırakmaktaydı.

Hadramut'tan farklı olan doğudaki 20 bin mil karelik Mahra bölgesi, Hadramut ve Umman sınırları arasındaydı. Sokotra adasındaki Sokotra Sultanı tarafından yönetilen Mahra Güney Yemen'in en yoksul bölgesiydi. Hemen hemen hiç tarım yapılmamakta, bir az balıkçılık ve hayvan yetiştirilmesiyle uğraşılmaktaydı (13). İngilizler, bölgede alt düzeyde bir yönetim kurarak herhangi bir dış güç etkinlik kazanmadığı sürece, kendi haline bıraktılar.

Başka yerlerdeki İngiliz veya Fransız sömürgeciliğiyle karşılaştırıldığında Güney Yemen İnterland'daki sömürgeciliği belirgin nitelikleri onun sınırlandırılmış yapısıydı; ekonomik ve politik açıdan İngi-

lizler çok az sömürdüler. Onları harekete geçiren başka şey, bölgedeki İngiliz üssüne ve İngilizlerin varlıklarına sağlam bir dayanak bulmalarına engel olacak herhangi bir gücü önlemek güdüsüydü. Devlet örgütü, boş bir kabuk görünümündeydi —uçakla askeri denetim son on yıla kadar hiçbir üstyapısal veya sosyal hizmetin varolmayışı politika olarak da yerli yöneticilerin isteklere göre yönlendirilmesi— işte devletin tüm yaptıkları... Yine de bu aşağılık sömürge yönetimi toplumsal sistemi etkiledi. Bazı kabile önderlerinin desteklenmesi kabileler içindeki ve kabileler arasındaki güç dengelerini değiştirdi. Köylülerin Aden'e yönelişi ve yabancı işler bazı Yemenlilerin kendilerini kabile ideolojisinden kurtarmalarını sağladı. Ve özellikle Hadramut'ta, paranın ve motorlu taşıt nakliyesinin gelişi geçmişteki hareketsiz, kendi kendine yeterli geçimlik ekonominin sonu oldu. Bu, eski rejimi sürüp götürecek politik karışıklıkların sosyal ve ekonomik kökenini oluşturdu.

GÜNEY ARABİSTAN FEDERASYONU

1927'ye kadar Güney Yemen Hindistan'dan yönetiliyordu. Fakat o yıl, İnterland Londra'daki yönetimin doğrudan egemenliğine girdi ve Aden 1937'de aynı yolu izledi. Ancak, Aden'in bir valitarafından doğrudan yönetilen sömürge olduğu ve İnterlandın dolaylı biçimde iki bölge halinde himayesi devlet tarafından yönetildiği efsanesi sürüp gitti. 1950'lere kadar İngilizler bu değişik bölgeleri ayrı yönetmekten ve onları birleşmiş bir devlet haline getirmemekten hoşnuttular. Güney Yemen'e bağımsızlık vermekten hiç söz edilmiyor ve sömürgeci denge'nin bölgenin parçalanmış olmasından geldiği biliniyor-

du

Emperyalist denetim biçimleri arasındaki farklılık, İngiltere'nin Aden ve içerleri için uyguladığı gücün derecesinde bağımsız değişiklikler yansıtmadı ama iki bölgenin farklı politik araçlarını ve ekonomik evrimlerini yansıttı.

İkisinin birleşmesi ta 1963'te oldu. Aden'deki ilk İngiliz reformu 1947'de üyelerinin yarısını valinin atadığı, yarısının memuriyete bağlı olarak resmen üye sayıldığı bir yasama meclisinin kurulmasıyla gerçekleşti. Reform, egemen Avrupalı tüccar çıkarlarının bir yansımasıydı; bir güçlükle karşılaşıldığında vali yapılacak işleri denetleyebilirdi ve meclisin kararlarına uymak zorunda değildi. 1955'de Arap milliyetçiliği Orta Doğu'da güçlüyken İngilizler bir jest yaparak meclisteki 18 sandalyenin dördünün seçim mücadelesi yoluyla dolmasına izin verdiler. Ancak bunu kabul eden ve uygulayan tek parti, İngiliz yanlısı tüccarların politik ifadesi olan Aden Birliği idi. Aden hükümetini demokratikleştirmek yolunda hiçbir çaba harcamazken sivil hizmetleri Araplara devretmek içinde bir hareket yoktu.

1950-56 arasında, Aden valisi olan Tom Hıckınbotham böyle ayrıcalıklara, samimi şekilde karşı koyuyor ve meclise karşı herhangi muhalefetin varlığının «güvenlikle çöküş»e yolaçacağına inanıyordu (14). Anıları, Aden hakkındaki «Büyük İngiltere, büyük kaldığı sürece güvenlik varolacak ve korunacaktır» inancını belirtiyordu (15). Durumun bu yumuşak görünüşü o dönemin İngiliz politikasıydı ve 1956 mayısında Aden'i ziyaret eden sömürgelere bakmakla sorumlu bakan Lord Lloyd tarafından başarılı ve sanatkârane şekilde ifade ediliyordu. Yerel halkın veya enazından halkın bir kısmının çıkarları-

na değinirken, Lloyd, Aden'in artık İngiliz imparatorluk stratejisinde önemli rol oynadığını açıkça ortaya koyuyordu. 'Son zamanlarda, sömürge Aden'in politik geleceği hakkında çok spekülasyon yapıldı. Bu gibi spekülasyonlar, uygulanabilir olasılıklara dayanmıyorsa, zenginliğin ve aslında halkın tüm geçiminin bağlı olduğu sömürgedeki taciri çıkarlara zararlıdır. Eğer gereksiz yere uzatılırsa kolaylıkla verimsiz yönlere sapabilir. Oysa bu enerjinin anlamlı yüksek emellerin gerçekleştirilmesi için sarfedilmesi daha iyi olabilir... Anlamanızı isterim ki, pek yakın gelecek için sömürge halkının kendi çıkarları adına belli bir kabul edilebilir iç özerklik düzeyinden daha fazla şeyler umması makul ve akla yatkın olmayacaktır. Böylece, ben bu sömürge halkının yasal olarak amaçlıyabileceği anayasal gelişmeyi belirtirken Kraliçelerinin Hükümeti Aden'in Commonwealth içindeki stratejik ve de ekonomik önemi nedeniyle sömürgeye olan sorumlulukların da bazı temel azaltmalara gitmenin mümkün olamıyacağını açıkça belirtmeyi diler '16).

1950'lerin ortasında, İngilizlerin Aden hakkındaki görüşleri hem Orta Asya'daki durumu hem de İngiliz politikasının dünya çapında yeniden düzenlenmesini yansıtıyordu. 1948'de İngiltere Filistin'i, o zamana kadarki en önemli üs bölgesini terketti. Üssü Süveyş Kanalı bölgesinde kurdular, fakat Arap Milliyetçilerinden büyük tepki gelince Muhafazakâr Parti'nin sağ kanadından gelen yoğun protestolara rağmen 1954'de ayrılmak zorunda kaldı.

Mısır'ın 1956'daki feci işgalinden sonra İngiliz savunma politikası gözden geçirilerek yeni ifadesini 1957 Savunma Beyaz Raporunda buldu. Yeni savunma politikası Süveyş'in doğusundaki ve Doğu Afri-

kadaki işlere ağırlık tanımaktaydı ve 1960'da Orta Doğu Komutanlığının ordu karargâhları için Kıbrıs'ın yerini Aden aldı. 1961'de İngilizlerin Kuveyt'ten çekilmesiyle Aden'in yeni durumu daha da gelişti ve İngilizler Doğu Afrika'daki üslerini 1963 sonlarında geri çektiklerinde birçok yeni birlikler Aden'e yerleşti.

1960'ların politikası 'Gelecek Beş Yıl' adındaki 1962 Savunma Beyaz Raporunda açıkça ortaya konuyordu. Görülmekteydi ki, İngiltere, Güney Yemen ve Basra Körfezi'ndeki Sultan ve diğer yöneticileri destekleyecek ve Aden üssü, bu harekatın sürekli karargâh'ı olacaktı. Birleşik Krallığın kendisi, Singapur'la birlikte Aden İngiltere'nin dünya çapındaki askeri yayılmasının en önemli üç noktasından biri olacaktı (17).

Bu stratejik ve ekonomik nedenlerle Aden'i ellerinde tutmak isteyen İngilizler, liberal eleştiriyi özünden saptıracak ve her hangi bir milliyetçi tehlikeyi önleyerek kudrette işbirlikçi Arap müttefiklerin sahte rejimini kurmak için yerel politik oluşumu biçimlendirme çabasındaydılar. Formül basitti: Aden ve İnterlandı bir federasyon altında birleştirilecek böylece askeri üs Aden'de kalırken İnterland, İngiliz çıkarlarını korumak için gerekli muhafazâkar politik güçleri sağlayacaktı. Federasyonla ilgili ilk tartışmalar 1950 sıralarında yapılmıştı, ancak ne İngilizler ne de sultanlar gitgide büyüyen milliyetçi tehlikeyi görene kadar hevesli değildiler. Süveyş krizinden sonra 1956'da, Aden'de dahil olmak üzere Arap dünyasını sarsan anti - emperyalist dalga ve kuzey Yemen'deki Mısır, Rus etkileri, emperyalistleri ve işbirlikçilerini korkuttu. 1959 Şubatında Güney Emirlikleri Federasyonu himaye altındaki Batı bölgesindeki altı dev-

let tarafından kuruldu. 1961 sonunda, on devlet daha federasyona katılmıştı ve 1964 haziranında yeni bir devletin daha katılmasıyla batıdaki 17 devletin yalnız biri dışarda kalmıştı. Doğudaki iki büyük sultanlık, Quaiti ve Kathiri, petrolde bağımsızlık için ekonomik temel bulmayı ümit ederek katılmadılar (18).

İnterlandda, bu federasyonun kurulmasını geciktiren çelişkiler vardı. Karşıt kabile önderleri birlikte çalışmaya isteksizken, büyük devletlerde küçüklerle aralarındaki biçimsel eşitliğe karşı çıkıyorlardı. Bazı devlet önderleri, federasyona milliyetçilikle karşı çıkıyor, bu da İngilizlerle çatışmaya varıyordu. Örneğin 1958'de Lahc Sultanı Ali Abdul Kerim İngilizler tarafından azledilip, aile meclisine yerine daha uysal biri atanması için baskı yapılmıştı. İngilizler uysal dolaylı yönetim efsanesini çok kısıtlayıcı bulunca, benzer azletmeler Güney Yemen'in diğer yerlerinde ve daha sonra Basra Körfezinde de oldu. Abu Dabi 1966 Umman 1970). Ama İnterlandaki temel çelişki ne yöneticilerin kendi aralarında ne de yöneticilerle İngilizler arasındaydı. Federasyonu yıkan bu çelişki daha sonra patlak verdi. İngilizlerin önündeki en önemli ve acil sorun, Aden'i federasyona katmaktı ama İngilizlerin kullanmayı tasarladığı Aden burjuvazisi, içerinin şeyhleriyle uzlaşmaya gitmede çok dikkatli ve temkinliydiler.

Aden'i İnterlandla birleştirme yolunda ilk adım 1959 ocağında, Aden seçim kanunlarının sözde liberalleştirilmesi olup, içeride federasyonun kurulmasına tesadüf etmekteydi. İlk kez seçilen üyeler, ki bunlar 12 taneydi. 5 tane resmi üyeden ve 6 tane tayin edilen üyeden sayıca daha fazla oluyordu. Ama yasama meclisinin yetkileri değiştirilmemişti ve toplam nü-

fus olan 180.000'den sadece 21.500'ü oy kullanabiliyordu. Bütün Kuzey Yemenliler milliyetçileri desteklediklerı için dahil edilmemişti. Bu haksız taksimat, sadece Aden'de doğanlara İngiliz uyruklulara veya son on yılın yedisini sömürgede geçirip İngilizlerce korunanlara oy hakkının tanınmasıyla mümkün oluyordu. Bu, Güney Yemenlilere tüm İngiliz görevlilerine ve Aden'deki Hintli ve Somalililere oy hakkı tanıyordu. Ama bütün Kuzey Yemenlilere nüfusun üçte birinden daha fazlasına oy hakkı vermiyordu. Bunlar kısıtlandığı için milliyetçiler 1959 seçimlerini boykot ettiler ve katılabilecek seçmenlerin sadece % 27'si oy kullanarak çoğunlukla emperyalizm taraflısı güçleri meclise soktu. İngilizler, onların çabalarıyla Aden geçersiz kabileler birliğini kurma yolunda ilerlediler. 1958'den 60a' kadar sömürgeyi sarsan milliyetçi grevleri, bir dönem için ezildi ve uzayan görüşmelerde Aden tüccar ve şeyhlerini tatmin edecek bir anayasa aradı. Artık İngilizlerin kendi politikalarını empoze etmek için tek yolları bile, karşı siyasi manevralara dönmekti. 26 Eylül 1962'deki Yasama Meclisi oylaması, seçilen üyelerin büyük çoğunluğunun yokluğunda yapıldı. Yani resmi ve tayin edilen üyeler (başlıca İngiliz ve Güney Asya'lı) ve birkaç özellikle itaatkâr Aden burjuvazisi, ki 1959'da seçilenlerin çoğunluğunu bile temsil etmiyorlardı, oy kullandı. Bunun yanı sıra, gelecek konusundaki pazarlık o denli Yeni Güney Arabistan Federasyonunu gerçekleştiren son anlaşmayı Meclis'ten geçirmek için Meclis'in ocak 1963'de sona ermesi gerekti.

Yeni federasyonun iki özelliği, onun yenilgisinin işaretçileriydiler. Federasyon var olabilmek için imparatorluk gücüne bağlı olup çok fazla İngiliz fabrikasyonuydu. İngiliz emperyalizmi, çoğu kez federas-

yonları, imparatorluktan baki kalan ihtiraslarını ve zayıf yerel müttefiklerini desteklemek için kullandı. Batı Hint Adalarında Orta Afrika Federasyonunda, Malezya Federasyonunda bu gayretler, İngiliz yönetimsel buluşlarının geçersizliğinden veya iç bölünmeleri halletmedeki veya milliyetçi güçleri yenmedeki yeteneksizliklerinden dolayı hep başarısızlığa uğradı. Güney Yemen'de sahtelik ve bağımlılık açıktı; 1963 antlaşmasında, İngiltere bağımsızlık için herhangi bir tarih vermiyor ve İngiltere'nin dünya çapındaki savunması açısından gerekli olduğunda, Aden'i veya bir kısmını Federasyon'dan çıkarma hakkını saklı tutuyordu. Üs kalıyor ve İngiltere önceden görülebilen gelecek için sözde «güvenliği» sağlıyordu. Federasyon mali bakımdan da felâket derecede İngiltere'ye bağımlıydı. Aden serbest liman olduğundan, oradan toplanabilecek hiç bir vergi yoktu. İçeride devletlerin birleşmesi, birçok sultanın güvendiği geçiş paralarını kaldırmıştı. Gösterildiği üzere üretici güçler azgelişmişti. İngilizlerin, Güney Yemen halkı için yararlı ekonomik değişimleri desteklemedeki yetersizliği, tek gelir kaynağını İngiltere hükümeti yapıyordu. 6.000 hizmet görevlisinden ve aşağı yukarı aynı sayıdaki yerlilerden kaydedilen askerlerden oluşan devlet aygıtı tümüyle İngilizlere bağımlıydı. Bölgenin gelişmesi için İngiliz harcamaları her zaman en alt düzeyde oldu (19).

1940'lara kadar, interland için tek bir peni bile sarf edilmedi ve onu izleyen, adi, damla damla gelen pamuk üretimi gibi İngiltere'nin emperyalist çıkarlarına hizmet eden projelerdi. 1946 — 60 arasında sadece 1 - 4 milyon sterlin, interlandın geliştirilmesi için harcandı ve son dönemde 1965 — 68'de bile sadece 7 milyon sterlin sarf edildi. 1939'dan önce İngilizler yılda

100.000 sterlini interlanddaki şeflere rüşvet olarak veriyorlardı ve 1950'lerden sonra bu 800.000 sterline kadar çıktı. Ama 1967'de, İngilizler ayrıldığında bile, ülkenin, Aden'in dışında sadece 14 millik ziftlenmiş yolu, 3 Yemenli doktoru, 950 hastane yatağı vardı. Eğitim olanakları, Aden dışında hemen hemen yoktu. İşgallerinin son döneminde, İngilizler, Federal bütçeye bittikçe artan ödemelerde bulundular ama bu sözde «savunma», özde politik milliyetçiliği bastırma gayreti ile 3.6 milyon sterlinden 13.9 milyon sterline çıkarıldı.

Milliyetçi hareket, Federasyonun ikinci zayıflığıydı ve tümüyle yorulmasına yol açtı. 1956'dan bu yana, gösteriler ve grevler İngilizlerin güvenini sarsarken, hizmet ekonomisini de zayıflatıyordu. 1960'dan itibaren, İngilizlerin cevabı sendikalara saldırmak ve nüfusun çoğunluğunu oy hakkından yoksun bırakmak oldu. Aynı zamanda, görünüşte «hareketsiz» interlandı, isyankâr Aden limanına karşı dengeleme de kullanmayı umut ediyordu. İki politika da yürümedi. Aden'in kendinde politik direnme güçlendi ve 26 Eylül 1962'de Aden Yasama Meclisindeki Aden'in Federasyona katılması yönündeki sahte oylamadan bir gün sonra, Kuzey Yemen'de başlıyan devrimden yardım gördü. Çarpışma başladı ve 1965'ten 1967'ye kadar gerilla savaşı kenti sardı. Ama İngiliz plânını toptan yıkan interlanda da büyüyen ve yalnız İngilizlere değil, İngilizlere hizmetlerinden dolayı gözden düşen sultanlara da saldıran devrimci hareketti.

Aden'i ezmek için «Kararlı ve dengeli» sultanları kullanmak üzere tasarlanan Federasyon, onların istikrarını bozan yapı oldu. 1963 — 64'de, Radfan dağlarında, gerilla savaşının çıkması, silâhlı bir devrimin başlangıç sinyali oldu. Sonra 1967'de interlanddaki

sultanlık gücünün çöküşü Federasyonu da yıktı. İngilizlerin «saf» ve «basit» diye tanımlamayı sevdikleri NLF, Aden'de çarpışmış, interlandda güçlenmişti ve özgürleşen bir Güney Yemen'de daha da geliştiler.

NOTLAR:

1. Bu bahis de geniş şekilde kullanılan, Güney Yemen hakkında iki zengin bilgi kaynağı var. İlki, M. S. Al Habashi, Aden, Algiers, 1964; diğeri İngiliz Deniz istihbaratı el kitabı Western Arabia and the Red Sea, London, 1946. İngilizler, Güney Yemen hakkındaki çalışmaların yayılmasını sürekli önlemeye çalıştılar; ama bazı valiler ve yüksek komisyon azaları kendi müdafaalarını kaleme aldılar. Tam Hickınbotham, Aden, London, 1958. Charles Johnston. The View from Steamer Point (Steamer Point'ten görünüm), London 1964, Kennedy Trevaskis, Shades of Amber (Amber'in Gölgeleri) London 1968, Humphrey Trevelyan, The Middle East İn Revolution (Orta Doğu Devrimde) London, 1970. Bu başlıklarda görülen panik, olayların açıklayıcısı olmakta. Davit Holden'in Forewell to Arabia (Arabistan'a Uğurlar olsun) kitabının bölgeyi başarılı şekilde tanımlayan bahisleri vardır ve Tom Little'ın South Arabia (Güney Arabistan) London 1968. İngilizler gözüyle Federasyonu ve milliyetçi mücadeleyi anlatmaktadır.

2. İngilizlerin iki yüzlülüğü o dereceye ulaşmıştı ki, Yemen İmamına ve önderlerine, şeyhleri rüşvete ve yalan yemine alıştırdıkları için dil uzatırken, kendilerinin kabile bölgesindeki, İngiltere'nin «dostlarına» «yardım etmekte» olduklarını söylüyorlardı. Şeyhlerin korunmaya ihtiyaç duyduğu durumlardaysa, örneğin I. Dünya Savaşında, Türkler Aden'e doğru iler-

lerken İngilizler onları terkedip, Aden'e kaçtılar.

3. Trevaskis, Federasyonun ilk yılları ve interlandın koşulları hakkında açıklamalarda bulunmaktadır. Özel bir bölgenin tanımı, A. M. A Maktari'nin Water Rights & Irrigation Practices lahg (Sulama hakları ve Lahc'daki sulama Deneyimleri) New-York 1972. adlı kitapta bulunmaktadır.

4. Sonraları, 1940'larda 50'lerde, Kuzey Yemenlilerle Hadramut'la ilgilenen ve Suudi desteği gören Amerikan araştırma ekipleri arasında sınır çatışmaları oldu.

5. Bu olayın en iyi değerlendirmesi yazarın kendisi tarafından yapılmıştır. Harold Ingrams, Arabia and İsles (Arabistan ve Adalar), London, 1966. Ayrıca, Ingram'ın A Report on the Economic and Political conditions of the Hadramut (Hadramut'un Ekonomik ve politik koşulları üzerine bir Rapor) London, 1937 bakınız.

6. İçerinin denetiminde anahtar silâh, hava güçlerinin kullanımıydı. 1927 den 57'ye kadar Aden ve içerisi düşünüldüğü üzere ordunun değil Kraliyet Hava Kuvvetlerinin denetimindeydi İngilizler, Hava Kuvvetlerini ilk kez 1920'de Irak'da köylülerin isyanını bastırmada kullandılar. Ayrıca Somali ve Afganistan'da «Kuzey - Batı» cephesinde geniş çapta kullanıldı. 1928 de Yemen hükümetini korkutmak ve itaatkâr kılmak için Kuzey Yemen'de Taiz kentini bombaladılar. İngilizleri savunan yapıtlarda, örneğin Little'in kitabında, bu toplam cezalandırma sisteminin övgüsü yapılmaktadır. Vietnam'da çok geniş çapta hava kuvvetlerinin kullanılmasından şoke olan bir dünya kamuoyu, belki İngilizlerin daha 1920'lerde uçakları sömürge halklarına karşı kullanması öncülüğünü yaptığını anımsayabilirler.

7. 1920'lerde Aden'de yaşayan Fransız, komünist yazar Paul Niran, 1926 — 27'de Çin'deki Avrupa çı karlarını korumak üzere yola çıkan ve Aden limanında konaklayan savaş gemilerini görünce şunları demiştir: «Aden deniz fenerleri ve top tüfek yüklü ufak adalarla bölünmüş birçok deniz yolunun kavşağı olup Londra'daki işadamlarının kârlarını dünya çapında koruyan uzun zincirin bir halkasıdır. Bir liman ki, ölümcül sembollerle dolu, Cebelitarık'a yoldaş« (Aden Arabie New York, 1968, p. 109)

8. Dış ticarette 1955'de 7,3 milyon sterlinden, 1966'da 34 milyon sterline büyüyen sürekli açık vardı. İngiliz fonları ve göçmenlerin para havaleleriyle kapatılıyordu.

9. Toplam birlik sayısı, 1940'larda birkaç yüzden, 1960 ortalarında 17 bine çıktı.

10. Bu sayılara İnterland dahildir, ama sadece Adenli olmayan kısım tarımdır.

11. En yaygın balıklar; hamsi, Hint uskumrusu, sardalya, orkinos ve diğer bazı iri balıklardı.

12. Hadramut için İngram'ın kitaplarına, Freya Stark'ın The Southern Gates of Arabia (Arabistanın güney kapıları) London, 1936 ve önemli bir analitik kitap, Abdalla S. Bujra'nın The Politics of Stratification, Astudy of Political Change in a South Arabian Town (Tabakalaşmanın Politikası: Bir güney arab kentinde Politik Değişimin İncelenmesi) London, 1971 bakınız.

13. Sokotra adası, 1400 milkare olup, Doğu Afrika'da boyna benzer çıkıntının en uç kısmından 1400 mil ötededir. Nüfus 12 binin altında olup balıkçılık ve çobanlıkla geçinmektedir. 17. yüzyıla kadar Sokotra Etiyopya'nın etkisi altında bir hıristiyan adasıydı. Bereketli bir iklimi olup, halkı etnik ve dil

özellikleri bakımından Mahra ve Dofar'da yaşayan halklara benzemektedir.

14. Hickinbotham, a.g.e. S. 39

15. İbid. S. 25 Hickinbotham'ın derin düşüncelerinden yapılan, aşağıdaki alıntı onun dünya görüşünü tanımlıyabilir. (S-III)

«Yöneticilerden bazılarıyla olan ilişkilerimizde şu eski özdeyişi aklımızda tutsaydık «sopayı esirgemek, çocuğu şımartır» bölgedeki ilerleme çok daha hızlı ve gözle görülebilir olacaktı. Çocukların bazıları ve Teddy Boys, kendi sahalarında yetersiz değildiler ve ben mümkün olan her durumda çocukları izlemenin iyi olduğunu kabulleniyorum, ancak en sevimli çocukların bile kendi çıkarları açısından doğruya yöneltilmesi gereken zamanlar vardır ve bir diş budak ağacının doğru uygulandığında bu veya bir diğer ülkedeki genç eşkiyalarla uğraşında en etkili bir kaç şeyden biri olduğu düşüncemde hiç tereddüt etmedim» Hickinbotham, bir başka yerde İnterland araplarının «asla arsız ve cüretkar olmadığını söyliyen (S. 3)

16. Little a.g.e. pp — 34 — 5.

17. Gillian King, bakınız İmperial Qutpost - Aden (İmparatorluk ileri karakolu - Aden), London, 1964 yazar Aden üssünün stratejik geçmişini tartışmakta. Ayrıca bakınız Phillip Darby, British Defence Policy, East of Suez, 1947 - 1968 (Süveyş'in doğusunda, 1947 18'de İngiliz Savunma Politikası). London, 1973 ve 4. konular.

18. Federasyonun altı özgür üyesi: Dhala Audhali, Yukarı Avlagi Şeyhliği, Beyhan, Fadhli ve Aşağı Avlagi Şeyhliği Beyhan, Fadhli ve Aşağı Yafa'ydı. 1961 sonunda on tane daha katıldı. Lahc, Aşağı Avlagi, Dathiha, Agrabi, Wahidi, Havshabi, Alawi, Muf-

lahi ve Shulabi. Sadece Wahidi kuzeyindedir. Yukarı Avlagi Sultanlığı, 1961 haziranında katıldı ve yalnız Yukarı Yafa dışarda kaldı.

19. İngiliz ihmalkârlığının savunucuları, sözde İngiliz vergi ödeyicilerinin başka bir deyişle ekonomik incelemelerinin 1960 başlarında himayesini almak eğilimindeler. 1960başlarında hiç kimse İngliz vergi ödeyicisine aldırmazken, 10 milyar pound, Aden'de görkemli İmparatorluk işgali için sarfedildi ve sonra vergi ödeyicilerine bunların terkedileceği söylendi. Sonradan benzer bir oluşum Basra Körfezinde de oldu.

KURTULUŞ HAREKETİ (1953 — 1967)

Ulusçuluk öncesi direniş ve ilk politik gruplar

Güney Yemen'de İngilizlere karşı direnişin tarihi İngiliz hükümranlığıyla birlikte başlar. 1838'de ilk işgal girişimlerinde İngilizler bin yerel savaşçının müstahkem kıyılarda çok sert direnişiyle karşılaştılar ve ancak Hindistan'dan takviye asker getirterek üç gün savaştıktan sonra işgali başardılar. 19. ve 20. yüzyıl süresince İngilizlerin içerilere doğru gerilemesine karşı kabileler başarısız direnişlerde bulundular. Direnişler çoğu kez savaşa hazır olmıyan ve sonuçta egemenliğini kabul ettikleri bir güçle karşı pazarlıktaki konumlarını güçlendirmek isteyen şeyhlerce yönlendiriliyordu. Şeyhlerse 1918'e kadar Türkler ondan sonra imamlar tarafından Kuzey Yemen'den yönetiliyordu. Ayrıca bu kabilesel çıkışlar çoğunlukla belli kabilelere özgü olup Yemen'e yönelik değildiler. Modern askeri teknikler veya modern silahlar olmaksızın savaşa hazırlanıyorlardı. Direnişin ideolojisi geleneksel düzene bağlılık olup güneydeki halk için hiçbir olumlu şey getirmiyor ve daha sonraki hareketlerin programlarında birleştiği nokta olan emperyalist yönetimin geliştirici yanlarını kabulleniyordu.

Geleneksel kabile direnişinin ötesine varan bir anti - emperyalist hareket sömürge dünyasında bir güç haline geldiğinde Güney Yemen kapitalist değişimden etkilendiğinde görüldü (1). Kabile dışı po-

litik grupların ilk ortaya çıktığı yerden dış dünyayla en çok ilişkide olan Aden ve Hadramitti. Ancak bunlar kapitalizm öncesi Güney Yemen denizinde istisnai adalar olduğundan buradaki hareketler bütün Güney'e ait düşerek yalnız bu bölgelerin özellikle Hadramut'lu ve Aden'li grupların çıkarlarını yansıtıyordu. Tacirlerin ve entellektüellerin görüşlerini yansıttıklarından, şeyhlerin ve sultanların politik otokrasisine ve bunların temsil ettiği anti - kapitalist ekonomik güce karşı çıkıyorlardı. Ancak bu durum İngiliz yönetiminde tüm bölgenin genel kapitalist gelişim olasılığı çok az olduğundan Hadrami ve Aden'in Güney'in bütününden kopmasını hızlandırmaktaydı.

İlk ulusçular Endonezya ve İngiltere'deki Hadrami'li göçmenlerdi. Endonezya'dakiler 1920'lerde Japon işgali altında gelişen Endonezya ulusçuluğundan etkilenirken, İngiltere'diler İngiliz İşçi Partisinin örgütlenme ve reform görüşlerini benimsemiş olup daha az miktardılar. Sürgünden dönen Hadrami'lerin bir kongresi 1927'de Makalla'da toplandı ve Quaiti ile Kathiri sultanlarından bir ulusal meclisi toplantıya çağırmalarını ve devletlerini birleştirmelerini rica etti. Sonuç elbette başarısızlıktı. Benzer toplantılar Singapur'da da oldu ve 1939'da bir Endonezya — Hadrami Reform Komitesi, İngilizlerden Hadramut'un bütünlüğünü ve bağımsızlığını tanımasını diledi. Sonuç bir öncekinin aynıydı. İkinci Dünya Savaşından sonra Hadrami zenginliğinin temelleri dışardan gelen para havaleleri yok oldu, bir çok Hadrami'li geri dönerek sultanlara baskı yapmağa çalıştılar.

Aden'deki politik eylemler Aden'in 1945'den sonraki ekonomik gelişiminin boyutları içinde yükseldi. Kültürel ve politik dernekler kuruldu ve ilk kez faaliyete geçen Arap dilindeki basın ulusçuluk düşünce-

leri, kadınların konumu ve eğitimin gerekliliğinide içeren reform tartışmalarına başladı. Hadrami'ler Kuzey Yemen'den sürgün tacirler ve özgür Yemenliler bundan etkilendiler. Ortadoğunun her yerinde görülen Arap ulusçuluğunun etkisi azdı ve ancak 1956'larda güç kazandı, 1950'da kurulan Aden Birliği, ilk politik grup olup Aden, Adenlilerin demekle, anayasa reformuyla onu izleyecek bağımsızlık için (büyük olasılıkla Commonwealth içinde) İngilizlerle işbirliğine çağırmaktaydı (2). Çoğu Hint kökenli kimi Arap olan Aden tacirleri tarafından desteklenmekte, tüccar çıkarlarına hasım gördüğü iç bölgelerin sultanlarına ve Kuzey Yemen imamına karşı çıkmaktaydı. Birliğin kurucusu Muhammed Ali Luqman'a ait olan basın aracılığıyla ayrıcalıklar için İngiliklere ricalarda bulunulmaktaydı ve 1955'de Yasama Meclisi için ilk seçimlere muhalefet etti.

An - Nahda (Rönesans (3) dergisi 1952'de kuruldu ve dergi çevresindekiler daha radikal görüşler öne sürdüler. Aden ve İnterland arasındaki farklılığı yok edip sultanların güçlerini ellerinden alarak Güney'i tek bir devlet halinde birleştirmeyi istiyorlardı. Güney'in kuzeyle birleşmesini de öneriyorlardı. Geleneksel yönetim yerine federal hükümet merkezi Aden'de olan yerel meclisler talep ediyorlardı. O dönemde Aden ve İnterlandı ayrı tutmak eğiliminde olan ve sultanların gücünü azaltabilecek reformlara karşı çıkan İngilizler için bu talepler çok fazlaydı. 1953'de An - Nahda yasaklandı, ama aynı grup 1954'de al - Fayr (Şafak) isimli yeni bir dergi çıkarmaya başladı. Al - Fayr'da aynı şekilde güneyin kendi içinde bütünleşmesini güneyin kuzeyle birliğini istiyor ve bu amaçları destekleyen bir politik grubun varlığını ortaya koyuyordu. Bu grup daha sonra Güney Arap

ittifakı (G.A.İ.) diye bilinecek olan Güney'in Oğullarının Birliğiydi. Grup, Yemen ve İnterlandla ilişkileri olan kimi Interland ünlülerini örneğin Seyyid al - Jifri'i ailesini kapsamaktaydı. Birlik 1955'de İngilizlerin Aden'de yaptırdığı seçimlere karşı koymak için diğer gruplarla birleşti. Bu koalisyon, yani Birleşik Ulusal Cephe (BUC) herkese oy hakkı, Güneyde tek bir devlet ve İngilizlerin çekilmesini istemekteydi. Kuzeyle birleşmeyi talep ediyor, ancak imamlar defedilene kadar iki ayrı Yemen Devleti halinde kalınmasını öneriyordu. BUC sendikalar tarafından desteklenirken ilk kez kendilerine doğrudan meydan okuyan ve bastıramıyacakları bir muhalefetle karşılaşan İngilizler düşmanca davranıyordu. (4).

Aden'de Proletarya Muhalefeti

Güney Yemen'deki durum, Arap dünyasının şimdiye kadar gördükleri içinde en militancı olan Aden sendikacılık hareketinin 1950'lerde ortaya çıkışıyla, yeni bir nitelik kazandı. Onbinlerce işçi güney İnterlanddan ve kuzeyden Aden'e göç ettiğinden, muhalefet tümüyle yeni bir sınıf temeli üzerinde gelişti. Aynı zamanda Arap ulusçuluğunun Mısır'daki başarıları ve Cezayir'de savaşın başlaması, güneyde Arapların politik bilincini yarattı, bu da zaten varolan ve kendiliğinden oluşmuş Yemen ulusçuğuyla bütünleşti. Yeni gelen işçilerin yaşama ve çalışma koşulları bu radikalleşmeyi hızlandırdı; büyük kente yeni gelen köylülerin duydukları uyumsuzluk, enflasyon, konut yetersizliği ve göçmen emeğinin aracılar tarafından sömürülmesiyle daha da şiddetlendi. Seçimlerde, istihdam poliçelerinde, eğitim ve oturma izinlerinde (sıkıntı veya sürgün yoluyla) İngilizler tarafından kırımlaştırılan anti - Yemen'ci, ayırım gözeten tavırda radikal muhalefeti güçlendirdi.

Önce işçiler, kabile kökenli dernek veya gruplarda örgütlendiler. Bu bölünüş ise genellikle aynı kabilenin erkeklerini alan Aden firmalarının politikalarıyla desteklendi. Bu nedenle sendikacılık hareketinin ilk ideolojik görevi işçileri Yemenli olarak ulusçu kabileci olmayan bir temel üzerinde ve işçi olarak sınıf temeli üzerinde örgütlemek oldu. Aden'de sendikalar 1942'de legalik kazandıysada kurulan ilk sendika limanda pilot olarak görevlendirilen 11 Avrupalıya aitti. Ama 1953'de üsdeki işçiler, kuvvetler sivil işçiler birliğini kurdular. Bunu Aden havayollarındaki işçiler izledi. 1956 Aralığında hükümetçe tescil edilmiş 21 sendikanın 20.000'i aşkın üyesi vardı. Ev hizmetlerinde istihdam edilen 15.000 Yemenli daha fazlasını hareketlendirmenin olanaksızlığı kanıtlandığından bu büyüme çok çarpıcıydı, çünkü nitelikli Arap emeği olmadığından meslek sendikaları da yoktu ve sendika örgütlenmesi her fabrikanın kendi sendikası şeklinde gelişiyordu. Ancak bunlar diğer İngiliz sömürgelerinde görüldüğü üzere patron tarafından kurulan kukla, şirket sendikalar değildir. 1956 Martında Aden Sendikalar Kongresi (ASK) (Arapça al - Motammar al Ummali = İşçilerin Kongresi) kuruldu. İngilizce ismi onun sıkı ilişkide bulunduğu İngiliz sendikacılık hareketinden etkilendiğini ortaya koymaktaydı. Ama ASK'ın dinamik yarı işçileri, emekçi taleplerin ve ulusçu bir temel çevresinde örgütleyici rolünden geliyordu (5). 1956 Haziranında, Mısır, Süveyş Kanalını millileştirdi ve Ekim'de İngiltere, Fransa ve İsrail'in saldırısına uğradı. Kendi taleplerinde zaten militan olan Aden işçi sınıfı, en büyük zafer anında, Nasırizmle kitleleri yenidenn canlandırdı. İlk grevler Mart'ta başladı ve beş haftalık dönemde 7000'den fazla adam otuz üç ayrı grev yaptı. İşçi

arkadaşlarının sömürgeci işverenlerce kovulmalarını protesto ediyor ve çalışma koşullarının değiştirilmesini istiyorlardı. Haziran - Temmuzda ve Ağustos - Aralıkta, 1800 işçinin katıldığı bir dizi eylem içinde Mısırla dayanışma halinde grevler yapılıp, yerel sorunlar dile getirildi. İngilizlerin Aden'deki ulusçu kitlelerden korkular o denliydi ki, İngiliz deniz kuvvetleri, Mısır savaş gemisi Damielto'yı emir aldıklarında, Pow'lan Aden'e getirmekten ürkerek Kızıl Denizdeki Fransız sömürgesi Cibuti'de boşalttılar.

Çalışma koşullarını incelemek üzere sömürge yöneticilerince 1956'da kurdurulan soruşturma komisyonu tahmin edilebileceği gibi grevleri ulusçu politika doğrultusunda yapmakla suçladığı ulusçu BUC'ne saldırdı. Ama komisyon eylemlere kıvılcım olan belli yerel sorunlarda aydınlığa çıkardı; bunlar diğer İngiliz sömürgelerinden yabancı emek ithali ki Aden'deki işçileri bölmede araç oluyordu ve işçilerin parazit aracılar; Mogaddam'lar yolu ile istihdamıydı. Bu sorunlar yeni biçimlerde süren ve sendikacılık hareketi güçlendikçe keskinleşen işçi sınıfı üzerindeki genel sömürü ve baskının sadece bazı yönleriydiler. Önce şaşıran İngilizler 1956 yılı ilerledikçe kitlelere bazı ayrıcalıklar tanıyarak onları hareketten uzak tutmayı vardılar (6). Sadece bir firma Luke Thomas görüşmeyi reddetti, boyun eğmektense işi kaybetmeyi yeğledi. Bu görüşmelerin ve komisyonun sonucu yetkililer reformlar sundular; çalışma haftası 48 saat olarak saptandı, asgari ücret yükseltildi ve bazı işverenler izinlerde ücret ödemeyi kabullendiler. Birkaç işveren tarafından ilk kez asgari sosyal güvenlik sistemi başlatıldı.

İngiliz cevabının öteki yönü 1960 Emek Düzenine yol açan baskı patlamasıydı. 1956'da Aden'de kit-

leler ve yetkililer arasında ilk ciddi çarpışmalar oldu ve o yılın Ağustosunda İngilizler GAİ lideri Muhammed Ali al - Jifri'nin sömürgede kalmasını yasakladılar. Süveyş'in işgali sırasında yeni çatışmalar oldu ama kanalın kapatılması Aden'deki ekonomik faaliyetin düzeyini düşürdüğünden sendikalar 1957'de daha az faaldiler. Bir çok işçiler işler yeniden başlayıncaya kadar geçici olarak köylerine döndüler. Proletarya eylemleri, özel emekçi taleplerini ulusçu protestoyla birleştirerek yeniden 1958.de başladı. Başlıca provakasyon yöntemi İngilizlerin sömürgeye Yemen'li olmıyan emek ithaliydi Sonraki veya Hindistan'dan gelen göçmenler sivil haklardan yararlanırken Kuzey Yemen'den gelen işçiler sivil haklardan yoksun olup çoğu kez ordan oraya sürülüyordu. Kuzey Yemen ve Mısır arasındaki ilişkilerin gelişmesi ve kuzeye Rus silahlarının akını da anti - İngiliz militanlığı ve olanaksız görünen Yemen Birliği isteğini körüklüyordu. 1958 Martında bir dizi grevler ve bomba patlamaları, ASK Genel Sekreter Yardımcısı ve diğer görevlilerin, politik davalarda —yıkıcı faaliyetleri— nedeniyle tutuklanmasına yol açtı ve Mayısda fevkalade tehlike hâli ilân edildi. Aden yeni seçimler için hazırlanmaktaydı ve seçim kayıtlarının 1955'de olduğu gibi aşikar donatımı, işçi sınıfının koşullarıyla bileşimini ulusal ve politik bağımsızlığın çok daha geniş sorunlarıyla birleştirerek, politik muhalefeti kristalize etmişti. İngilizler hareketi ezmeye çalışıyordu, Mayıs tutuklanmalarından sonra ASK gazetesi al - Amel (İşçi) yeniden al - Ummal (İşçiler) olarak çıkmak üzere yasaklandı. Ama grev yasaklarına karşın, Liman Tröstü işçileri sendikası 1959 ocağında greve gitti ve aynı yıl içinde BP işçileri onları izledi. Rafinerideki grev limanı 34 gün felce uğrattı ve yetkililer yıl sonuna

kadar 84 ayrı grev olduğunu açıkladılar. 1960'da herhangi bir yumuşama olmadı, sömürge yetkililerince desteklenen BP işvereninin sendikayla görüşmeyi reddetmesinden sonra 2000 işçinin yürüttüğü yeni grev, limanı bir on hafta daha felce uğrattı (7).

Bu militanlık, emperyalistlere çok şey öğretti. Rafineri çalışmadıkça, liman gemilerin yakıt için Djibouh veya başka bir yerde durması nedeniyle sunulamıyan hizmetlerden günde 10.000 sterlin kaybediyordu. 1960 Ağustosunda sendikalar bastırmak üzere yeni bir Endüstriyel İlişkiler Yasası getirildi. Bütün grevler için grev öncesi zorunlu hakem usulü konuyor ve anlaşmazlıkları halletmek için bir Sanayi Mahkemesi kuruluyordu. Yasa Çalışma Bakanı Hassan al - Bayoomi tarafından, kukla yasama meclisinden geçiriliyor ve bir süre için Aden ticaret sermayesi güvenliğe kavuşuyordu.

Limanın ekonomik açıdan zarar görebileceği bir yana işçileri politik ve stratejik nedenler dolayısiyle bastırmak gitgide önem kazanıyordu. İngilizler Aden'i İnterland'dan ayrı tutmak istemişlerdi. Bu, 1953'de an - Nahda grubuna baskı yapmalarının bir nedeniydi. Ama bu konudaki düşünceleri değiştikçe 1956'dan sonra kendileri için ikili federasyon gerektiğini anladılar. Zengin liman İnterlandı mali bakımdan desteklemek için kendilerine gerekliyken, İnterland'da limanın geleneksel politik denetimini sağlamak için gerekliydi. Sultanları ve limanı birleştirmek düşüncesi, Aden tüccarları arasında bölünmeyi kışkırttı; 1958'de Aden Birliği bölündü. Lugman ve oğlunun önderliğini yaptığı bir grup Halkın Anayasal Kongresi adı altında ortaya çıktı. Hala Aden ayrılıkçılığının taraftarlığını yapıyor, büyük ticaret evleri ve Arap kökenlli olmayan Adenlilerce destekleniyordu. Lugman

grubu gelecekte İnterland'la federasyon olasılığını yadsımıyor ama o dönemde iki bölge arasında büyük ekonomik ve politik farklılıklar olduğunda ısrar ediyordu. Bayoomi'nin önderi olduğu diğer grup Birleşmiş Ulusal Partiyi oluşturuyordu. Aden'i 1962'de federasyon aşamasına getiren bu grubun hücumunu başlattığı tartışmalarda İngiltere'den ekonomik destek ve federasyon içinde Aden'e özel bir konum istiyorlardı. Ama iki bölgenin ayrı olmasının getireceği politik zararların bilincindeydiler. Bu grubun destekçileri arasında uzun dönemli ekonomik ve askeri gelişmede İngiliz taahhütlerinden kazanmayı uman yerel iş sahipleri de vardı.

Federasyonun önerisi, iç ülkenin kendi içinde silahlı muhalefet hareketini kışkırttı. Mısır ve SSCB tarafından desteklenen Kuzey Yemen imamı federasyon, güneyde kendi gücünü zayıflatacağından, bu gelişimi cesaretlendirdi. 1950'lerin bu muhalefeti, 1960'lardaki gerilla savaşının habercisi oldu ve geriye önemli deneyler bıraktı; ama birçok kabile tarzı geleneksel isyanı akılda tuttu. Bu bir geçiş dönemi olup, eski kabilesel direnişi ulusçu hareketin etkileriyle birleştiriyordu. İmam'ın tavrı da bu geçiş döneminin niteliğine örnek oldu; o Yemen Birliği çağrıları ve İngilizlere saldırılarıyla Güney halkını yadsınamıyacak biçimde ayaklandırdı. Ama imam kendi başına buyruk hükümranlığını genişletmek amacındaydı, sonunda babası gibi İngilizlerce satın alındı.

Kırlarda ilk patlamalar 1954 - 55'de bir dizi ayaklanmayla başladı ve İngilizlerce kabilelerden toplanan ücretli askerler ordusu isyanlarda yok edildi. 1957'de Kuzey Yemen'den para ve silah almış kabile adamları Beihan ve Yafa'da isyan edince İngilizleri

sıkıntıya sokarak o ana kadar yürüktüklerinden daha ciddi bir mücadeleye yöneltti.

Durum geçmiş deneylerimizde olduğundan çok daha tehdit edicidir. İstanlar çok daha fazla sayıda, daha iyi silahlanmış ve daha geniş yayılmıştır. Dhala ve Fadhli'de yönetim altındaki gelişmiş bölgeleri tahriple tehdit ediyorlar; Radyan'dan Dhala'ya giden tek yolu denetliyorlar ve Abyan'ın doğusuna doğru Avdhali'li ve Dathina'yı Aden'e bağlayan tek ticaret yolunun iki tarafını tutuyorlar. Ve bütün bunlar Süveyş fiyaskosu nedeniyle İngiliz prestijinin en düşük düzeyde bulunduğu zamanda olmuştu (8).

Bu ayaklanmalar İnterlandda yarattığı etkilerin dışında bütün Federasyon konusunu yeniden göz önüne getirerek Aden'deki muhalefeti cesaretlendirdi. Ama önderler tereddütteydi ve İngilizler onları elde etmeyi başardılar. 1959 - 60'da bir kez imam arkasındaki güçleri terketmeğe kandırılıp Mısır'da ters düştükten sonra, bu hareket çöktü. Çok daha ciddi bir tehdit GAİ'den İnterlandda etkili olan ilk ulusal partiden geldi. Parti Fadhli ve Lahc'da çok güçlüydü ve başlıca eylemcileri Lahc Sultanı ile al - Jifri kardeşlerdi. 1957 - 58'de Fadhli devletindeki Abydan'lı şef yönetici Muhammed Bin Aidrus, oradaki sul sisteminin denetimi nedeniyle İngilizlerle çatıştı. 1000 sterlini devlet hazinesinden istimlak ederek ve kabile gözcülerini kendi yanına çekerek birkaç ay süren bir sıkıntı dönemine dayanmayı başardı. Lahc'de İngilizlerin 1952'de ağabeyini tahttan indirdikten sonra atadıkları Sultan Federasyona karşı savaşmaya başladı ve 1956'da Aden'den kovulan Muhammed Ali al - jifri'yi yanına çağırdı. Federasyon planına karşı Lahc'da planlar kurup yayınlar yaptılar, ama sınıflarının çıkarlarıyla sınırlandırılmışlardı. Nüfusu harekete çe-

kecek bir mücadeleyi düşünemiyor ve Yemen Birliğine karşı çıkıyordular. 1958'de İngilizler hiç zahmetsiz Sultanı azledip onu ve al - Jifri'yi kardeşleri Kahire'ye sürgüne gönderdiler. Al - Jifri kardeşler üslerini kurdu. Arabistana naklettikleri 1962 - 63 yılına kadar Mısırlı müşterileri tarafından desteklendiler. Suudi Arabistan'da GAİ'nı Suudi müdahalesinin bir bağlantısı haline getirdiler.

Eğer İnterlanddaki bu eylemler sadece emperyalistleri rahatsız etseydi, devrimci gerilla hereketinin ortaya çıkışı için gerekli tabanı hazırlama yönündeki tarihsel değere sahip olacaktı. Ama anti - emperyalist mücadeleyi harekete geçirici unsurlar 1950'ler boyunca ve Aden'de 1963'e kadar ortaya çıkmadı. Sendikacılık hareketini 1955 ve 1959 seçimlerine karşı koymak için hareketlenmesi gibi, şimdi buda Aden ve İnterlandın birleşmesine karşı muhalefet ederken hareketlendi. 1960 Emek düzeninden sonra ilk genel grev, 1962 Haziranında Bayooni'nin partisi UNP nin Londra'da İngilizlerle vardığı antlaşmanın koşullarını protesto etmek için yapıldı. İngilizler grev ve gösterileri durdurmaya çalışmanın geri tepmesinden çok korkuyorlardı. ASK eski BUC'un yerine yeni. Halkın Sosyalist Partisini (HSP) kurdu ve Yasama Meclisinin anlaşmayı resmen onaylayacağı tarih yaklaştıkça HSP'nin yürüttüğü kampanya hızlandı.

24 Eylül 1962'de Yasama Meclise Londra Anlaşmasını tartışmak üzere toplanıyordu. Meclis binası Aden'in Krater bölgesindeki bir tepenin üzerinde Methodist Kilisesinden meclise dönüştürülmüş olup, aşağıdaki çoklukla Müslüman kenti üzerinde zorlukla derin ve uzun düşünen görünümüyle çirkin ve yabancı bir semboldü, 24'ünde şafaktan biraz sonra kalabalık tepenin eteklerinde toplanmaya başladı ve

Aden polis kuvvetlerinin tümüne ilaveten İngiliz piyadesinin üç askeri müfrezesi tepeyi kuşatmak zorunda kaldı. Kitlelerin basıncı arttıkça polis gözyaşartıcı bomba ve kurşunlarla saldırarak binayı çeviren on binlerce işçiye, Meclis üyeleri için seçimlerde oy kullanan seçmen sayısının bir kaç katı olan işçileri, geriletmeye çalıştı. Sonraki gösterilerde 1 kişi ölüp 5 kişi yaralandı ama Meclisteki tartışmalar sürdü ve ilerledi. 1962'nin 26 Eylülünde Aden Meclisi konuyu oylayarak Aden ve İnterlandını bir federasyonda birleştirdi. Aden'de hiç kimsenin bilmediği 26 Eylülgecesi, Kuzey Yemen'de bir tank müfrezesinin gürleyerek Sana'ya imam'ı azletmeğe gittiğiydi. 27 Eylül sabahı Güney Yemen halkı uyandığında Kuzey Yemen'de Cumhuriyet ilân edildiğini duydu Yasama Meclisi onaylaması sadece biraz erken olmuştu. Aden'in İngiliz Valisinin sonradan yazdığı gibi «Eğer Yemen Devrimi bir gün erken olsaydı veya Yasama Meclisi bir gün geç oylasaydı, çok eminim ki Londra Antlaşması asla yerel üyelerin çoğunluğunun desteğinin sağlıyamazdı» (9).

Londra anlaşmasının oylanması, bir kaç yönden anti - demokratikdi. Seçmen kayıtları aşağı yukarı 180.000 olan nüfusun sadece 21.000 ini kapsamıştı: bütün kadınlar ve bütün Kuzey Yemenliler dahil edilmişti; bu seçmenlerin sadece % 27'si 1959 seçimlerinde oy kullandı ve seçilen üye lerin çoğunluğu oylamadan önce Meclisi terketmişti. Anlaşma atanan üyelerden ve o 'seçilmiş' üyelerden geriye kalanlardan oluşturulan mir 'çoğunluk'la onaylandı ve İngilizler planın geçişini sağlama bağlamak için Meclisin süresini bir yıl uzattılar.

Bu tür seçim manevralarıyla zaten öfkeli olan güneydeki kitleler kuzeydeki devrim haberleriyle da-

ha da hareketlendiler. 28 Eylül'de haberler geldikten bir gün sonra HSP kuzeyi destekleyen bir kitle gösterisi düzenledi. Gösteri (Yemen Arap Cumhuriyeti) YAC'a selâmlarını gönderdi ve imamların uzaklaştırılmasından sonra çok daha kolay uygulanabilir bir amaç haline gelen Güney ve Kuzeyin birliği çağrısında bulundu. Kuzey kökenli dört ASK lideri (Mohsen al - Aini'de dahil olmak üzere), Kuzeye bakanlar kurulunda görev almaya gittikleri, bir çok tüccarın da dahil olduğu binlerce sürgün eşyalarını toplayarak evlerine doğru yola çıktılar. Her ne kadar grevler İllegalsede ASK 22 Ekim'de grev çağrısında bulundu. İngilizler sürgünlerle cevap verdiler ve gelecekteki HSP protestanlarını önlemek için bu kararları aksine çevirerek tedbirler almayı reddettiler. Bu 18-19 Kasımda genel greve yol açtı. Sonuçta Aden 1956 ve 1958 - 60 larda proletaryanın kitlesel protestolarına daldı.

İngilizler güneydeki hükümranlıklarına YAC'ın getirdiği tehlikeyi görmekte geç kalmadılar. Güneydeki hattı sertleştirerek ve bazı kararsızlıklardan sonra Kuzeydeki Cumhuriyeti yıkmada anlaşarak tavır aldılar. İngiliz İşçi Partisi ve birkaç Aden bakanı kuzeydeki değişiklikler nedeniyle Aden ve İnterlanddın birleştirilmesini geciktirmek istediler; zorlama birleşimin, sonradan doğruluğu kanıtlandığı üzere, imamın devrilmesiyle zayıflayacağını öne sürdüler. Ama İngiliz hükümeti ve yetkili Sömürgeler Bakanı Duncan Sandys devam etmeğe karar verdi ve bileşim, İngiliz Parlementosu tarafından 19 Kasımda onaylandı. Aden 1963 ocağında Federasyona katıldı ve Bayoomi İngilizlerle limanda bağlarını sıklaştırma doğrultusunda işbirliğine girişti. İngilizler yeni polis şefi olarak, Nigel Morris'i, Malaya'da karşı devrim sıra-

sındaki güvenlik başkanını getirdiler (10). YAC doğrultusundaki faaliyetlere saldırıldı. ASK lideri Al - Asnaj ve onun vekili al - Padi uydurma şikâyetlerle hapse atıldı ve direniş kağıtları bayraklar yasaklandı. Nasır ve YAC başkanı Sallal'ın resimleri de yasaklandı. 1963 Ocağında Aden Yasama Meclisi özel anti-YAC yasalarını çıkararak, yabancı ordularda hizmet etmeyi ve Güney Arabistan Federasyonunun herhangi bir diğer devletin parçası olduğunu iddia etmeyi suç sayıyordu. İlk haftalarda binlerce Yemenli kuzeye giderek Cumhuriyeti kralcılara karşı savunduğundan ve Yemen Birliği'nin temeli Kuzeyin ve Güneyin birleşmesi olduğundan, bu yasaların ithali nedeni aşikardı. Nisanda Aden'deki bir BM komisyonu ülke içlerine girmek istediğinde İngilizler izin vermedi.

İngiliz politikasının diğer yönü kuzeye olan saldırılarıydı (11). Bu karşıt saldırının önderi yine Duncan Sandys'di. Ekim ortasında, kralcıların bir güç olarak varlığı anlaşılınca, İngilizler ve yerel işbirlikçileri destek göndermiye karar verdiler. Kralcıların elinde bulunan bölgenin sınırındaki Beylar'da yönetici (ruler) Şerif Hüseyin Kuzey Yemen'e askeri mühimmat gönderirken İngilizler, Suudi tahsisatını iletmede kanal görevini üstlendi. Muhafazakar partinin sağ kanadı ne yapacağını iyi biliyorsa da, İngiliz hükümetinin diğer üyeleri şaşkındılar. Mısırlıları manivela yöntemleriyle hareket ettirmek için ABD'yi taklit ederek YAC'ı tanımak niyetindeydiler. Ancak İngilizlerin YAC'ı tanımama doğrultusunda karar vermeleri ve imam zamanından kalan diplomatik temsilcilerini geri çekme kararını alabilmeleri 1963 Şubatında oldu. İngilizler o zamandan bu yana gü-

neydeki sömürgeci politikalarının bir uzantısı olarak YAC'a karşı savaşı sürdürdüler.

ULUSAL KURTULUŞ CEPHESİNİN OLUŞTURULMASI

Önceleri Güneydeki direnişe başlıca destek YAC'ın somut yardımlarından ziyade onun varlığıydı. İngilizler kaçamak cevaplar verdikçe Yemen Birliğine genel davetin ötesinde, YAC, Güneyde ne gibi pozisyon alabileceğini bilmiyordu. YAC önderleri İngilizlerce tanınmaları halinde Beylan'dan kralcı bölgelere silah ve para akının duracağını hesapladılar ve birkaç ay güneydeki hareket tam destek sağlamadılar (12). 31 Ekim 1962'de YAC başkanı Sallal'la görüşüldüğünde «Aden'le ilgilenmeyi düşünmüyoruz» demekteydi. Her nekadar 1962 sonlarında bazı YAC önderleri İngilizlere saldırdıysa da, YAC'ın güneyi desteklemekteki kesin tavrı İngilizlerin 1963 Şubatında kralcı arkalama kararı vermelerinden sonra oldu. Burada, daha sonra olduğu gibi, güneydeki devrimin Nasırcılar ve YAC tarafından desteklenmesi şartlı ve dayanışmayı sürekli kılar biçimde değildi; mücadele ilerledikçe Kuzeydeki Nasırcı politikanın şaşkınlık ve tereddütleri, güneyde değişik bir yol ve değişik sonuçlarla yinelendi.

Anti - İngiliz ulusalcı hareketi değiştiren kuzeydeki iç savaşın stratejik gelişimi oldu. Mısır ve YAC hücumundan sonra, Şubat - Mart 1963'te kralcılar yeniden örgütlenerek Nisanda yeni sahalar kazanmaya başladılar; güçlüklerle Eylül'e kadar süren ateşkese karşın Suudi ve İngilizler kralcılara techizat yardımını sürdürdüler. Eylül'de çarpışma kralcıların bir saldırısıyla başlayıp 1964 başlarına kadar anlaşılmış-

liki Güneydeki desteğin dört bir yandan sıkıştırılan Cumhuriyet için yardımı büyüktür. Eğer İngilizleri yenilgiye uğratmayı başarsaydı ve Beyhan'dan mühimmat akımını önleseydi mükemmel olacaktı; ama bunlar yapılmasa bile hala İngilizlere sıkıntı verebilir ve gelecekte görüşme halinde Nasırcıların pazarlık gücünü arttırabilirdi. Güçlük, etkin politik örgütler olan HSP ve ASK'ın Aden'de bulunması, ideoloji ve deney olarak barışçıl mücadele ve güneyin sorunlarında politik çözümlerle sınırlı kalmasından doğmaktaydı. Kitle hareketleriyle etkin olunmaya çalışılıyordu ama çarpışmanın en güçlü olması gereken yerde İnterlandda İngiltere'ye sert vuramıyorlardı. Güneydeki ulusalcı hareketin stratejik gereksinimleri ve olanakları HSP'nin yeteneklerini aşmıştı. Bu koşullar altında yeni bir örgüt Ulusal Kurtuluş Cephesi (UKC) insiyatifi elegeçirmek üzere ortaya çıktı.

UKC 1962 Eylülünden (13) sonra YAC'a katılmış olan güneydeki militanlar tarafından kurulmuştu. Cumhuriyeti destekleyen aşiret önderlerini Suudi Arabistan'da ve Basra Körfezinde ücretli asker olarak çalışmış ordu subaylarını Basra Körfezinden ve Aden'den işçileri Aden'de eğitim görmekte olan İnterlandlı entelektüelleride Ekim ve Kasım'da Cumhuriyeti savunmak için ilk çarpışmalarda görev almak üzere kuzeye akan militanların yanısıra, cepheye dahil etmişlerdi. Cephe, adında belirtildiği gibi ulusal bir cepheydi. Bu dönemlerde ne örgütlenmesinde ne de ideolojisinde bir sosyalist politik parti modeline yaklaşmamış ne de öyle olduğunu beyan etmişti. Ve bağımsızlıktan hemen sonra birkaç kez yıkıcı ihtilaflardan dolayı neredeyse parçalanacaktı. Güney Vietnam'daki UKC'den daha gevşek yapısı ve merkezinde güçlü bir Marksist - Leninist grup olmamasıyla ayrılıyordu.

Cezayir'in UKC'den farkı, Cezayir'in UKC'nın gelişimini büyük ölçüde saptayan Nasırizm'le sert bir çatışmaya girmesi ve bağımsızlıktan sonra kendini resmen Marksizm — Leninizm taraftarı olarak nitelenmesindeydi.

Cephenin en önemli üyesi ulusçu Arapların hareketi UAH'ın Güney Yemen kolu olup Kuzey Yemen ve Basra Körfezindeki kollar gibi 1950'lerde kuruldu. Bütün bu kollar VAH'ın 1950'lerdeki coşkulu Nasırizminden, onun eleştirisine ve 1960 (14) ların sonlarında örgütsel parçalanma şeklindeki genel evriminde yer alıp, bunu yansıttılar. Güney Yemen VAH'ın kuzeyden gelmiş işçiler arasında etkin olan ASK'ın aksine hem kuzeyden hem güneydeki İnterlanddan Aden'e göç etmiş işçiler ve öğrenciler arasında örgütlenmiş tir. Güneydeki ilk UAH hücrelerinden biri geleceğin Başbakanı Muhammed Ali Haitham'ın, geleceğin dış işleri bakanı Ali al-Beedh'in ve gelecekteki birçok diğer UKC militanının o sırada öğrenci olduğu, önemli bir orta dereceli okulda, Aden kolejindeydi. Aden'de UAH'ı oluşturan bu öğrenci ve işçiler, ASK'ın özellikle yetersiz olduğu hususda, güneydeki İnterlandla olan ilişkilerde aralarındaki bağı hep korumuşlardı. UKC'ni oluşturan diğer dokuz ufak grubun çoğu İnterlanddaki çıkarların ifadesiydiler. Yafa Reform Cephesi ve Mahra Gençlik Örgütü, Aşiretler Teşekkülü (Tashkil al - oabail) kendi adlarına konuşuyorlardı. Diğer gruplar; Nasırcı Cephe, Serbest Subay ve Askerlerin Gizli Örgütü (Suudi ordusunda bulunmuş Yemenli eski ücretli askerler) işgal altındaki Güney Yemen'in özgür insanlarının Devrimci Örgütü ve Aden Devrimci öncü koluydu.

Sürgündeki bu militanlar 1963'de toplanmaya ve örgütlenmeye başladılar. Nasır ve Sallal Kahire'den

ortak resmi tebliğ yayınlar ve Yemen halkının hakları —Ülkenin kuzey bölgesinde ve de güney bölgesinde— özgürlüğe ve birliğe doğru derken, UKC'nin ilk haberleri Haziranda kuzeydeki radyo yayınlarıyla başladı. Sana'daki aşiret adamlarının ifadelerine göre, güneydeki şeyhler ve ordu kaçakları bölgelerinde silahlı mücadeleyle, YAC'a destek teklif etmişlerdi. Bu kişilerin haziran başındaki kongreleriyle UKC kuruldu ve YAC hükümetine Güney Yemen işlerinde tavsiyede bulunmakla görevli şahtan ash - Shaabi'nin bürosunda 16 Haziranda YAC taraftarı güneylilerin bir toplantısı yapıldı. Ash - Shaabi Lahc'dan gelmiş ve 1950'lerde GAİ'da bulunmuştu. Her ne kadar UKC'nin kuruluş konferansına katılmasıysa da Arap diplomasisisi ve sürgün politikasının deneyli yöneticisi olduğundan UKC tarihinde ve onun Arap devletleriyle olan ilişkileri de önemli rol oynayacaktı. Ayni derecede önemli rol oynayacak olan kuzeni o tarihlerde Aden'de devlet memuru olan Faysal ash - Shaabi'de Aden'de yayınladığı gazetede ath - Thavri (Devrimci) UKC'nin kuruluşunu kutladı. İngilizler ne olup bittiği hakkında o kadar az şey biliyorlardı ki 1965 haziranına kadar örgütü bile yasaklamadılar.

UKC başlangıcından beri birkaç çizgide bölündüyse de dış dünyaya karşı göreceli birleşmiş bir politik cephe görünümündeydi. Ve ilk yıllardaki politik demeçleri, kesin politik kararlarını yansıttı. Olaylar bu beyanlara üstün çıksalar ve hatta cephe alışlar o günki gerçek UKC görüşlerinden farklı olduğunu, onu temsil edemiyeceğini açıklasalar da UKC'ni önceki gruplardan ayıran, zaferinin temellerini oluşturan iki koşula işaret ederler, silahlı mücadele ve İnterlandda hareketlilik. Sana radyosundan 28 Haziran

1963'de yayınlanan ilk politik demeçlerden biri UKC'nin kuruluşunu anons ediyor ve var olan politik örgütlerin eleştirisini getiriyordu.

Yemen'in işgal altındaki güneyinde ertelenmiz tam bağımsızlık kazanmak ve emperyalizmi yenmek için mücadele yöntemlinde köklü değişiklikler isteyen bir döneme girmiştir. En zayıf nokta, Yemen'in güneyindeki mücadelede bir bütün olarak koordinasyon eksikliğidir. Bunun başlıca nedeni Aden'e ve Emirliklerde ulusal eylemler için ortak komutanın olmayışıdır. Bir diğer neden politik örgütlerin çoğunluğunun eylemlerini Aden'le sınırlamalar koşulundan kaynaklanmaktadır. Sadece ortak muhalefet için bir araya geliyorlar; ama kimi politik yöneticiler kendilerini ufak parti hesaplarından sıyırıp ulusal sorumluluk düzeyine çıkamıyorlar (15). Sonraki beyanlar, bu başlangıç düşüncelerini ayrıntılarıyla açıkladı. 1964 Mayısında, tam İngilizler sultanları ve Aden'li politikacıları, bir diğer konferans için Londraya getirtmeye çalışırken, UKC, politik düşüncelerini yansıtan ayrıntılı bir metni yayınladı.

«1 — Güneydeki sultan ve bakanlar halkı temsil etmez ve onun adına konuşma hakları yoktur. Onlar emperyalizmin ajanları ve güneyin haklı davasında birer haindirler.

2 — Güney halkı böylece, onlar tarafından İngiltere'yle yapılmış anlaşmaların hiçbirini tanımaz ve bu anlaşmalarca bağlanmayacaktır.

3 — İşgal altındaki Güney Yemen için Ulusal Kurtuluş Cephesi, şu anda Radfan, adlı - Dhali ve Hashabi'de İngiliz İşgal Birliklerine karşı silâhlı mücadele bayrağını yükseltmekte ve savaşan Güney halkının bütün güçlerini temsil etmekte olup güneyin sorunlarının çözümü için daima silâhlı mücadeleye inanmış-

tır. Halkın şu toleplerini yansıtmaktadır: a) Kendi kaderini tayin hakkı için garanti, b) Bütün kara, deniz, harp üslerinin tasfiyesi yoluyla güneyin kesin boşaltılması ve ülkenin kurtarılması.

4) Kurtuluş Cephesi halkın sözcüleri olarak bu amaçlardan asla vazgeçmiyeceğini ve zafere kadar mücadelesini sürdüreceğini belirtir.»

Bir yıl sonra Taiz'de 22 - 25 Haziran 1965'de yapılan UKC'nin 1. Kongresinde UKC'nin ideolojisi, kabul edilen Ulusal Fermanla tam boyutlu kamuoyu açıklaması niteliğine erişti. Ferman her ne kadar sağcı bir UKC önderi Salem aZin tarafından yazıldıysa da ve sonradan yanlış olarak reddedildiyse de, 1963'de Mısır'da benimsenen Arap Sosyalist Birliğinin Nasırcı fermanından çok daha radikaldi. Güney de, önceki politik önderlikleri politikaları nedeniyle eleştiriyor, ve Eylül 1962 Yemen devrimini selâmlıyordu

«Kuzey Yemen'deki 26 Eylül devrimi, yüzyıllardır ülkeyi güçsüz kıla nve onu acıklı bir geri kalmışlık, sefalet düzeyinde tutan gerici Hamid ad - Dir ailesinin halk üzerindeki kölelik boyunduruğunu kırarak ususal devrimci hareket için zemin ve doğal müttefikler yarattı. Bu devrim, güneydeki halk kitleleri arasında anlatılmaz bir militancı coşkunluk doğunca sayısız gruplar devrime yardıma koşmaya ve onu gerici emperyalist mihraklara karşı korumak için silâh taşımaya yöneldi.

26 Eylül Devrimi, güneydeki devrimci yükselme için pek elverişli koşulları yarattı ve özellikle 1961 Suriye — Mısır bölünmesinden sonra, gerçi emperyalist güçlerin ulusal kurtuluşçu güçleri tecrit etme yolundaki çabalarıyla belirlenen kritik bir döneme rasladı. Ulusçu bakış açıcından Birleşmiş Arap Cumhuriyetince temsil edilen uluscu devrimci güçlere daha

önce kendilerine kapalı olan bütün Arap yarımadasında varlıklarını belirtme olanağını tanıdı. BAR güçlerinin devrimde kazanılanları korumak için, Yemen'deki varlığı, bölgedeki durumu altüst edecek ve güneydeki, 14 Ekim 1963 isyanıyla damgasını vuran devrimci enerjiye elverişli koşulları yaratacaktır.

Kuzey Yemen'deki 26 Eylül devrimi, yüzyıllardır ülkeyi güçsüz kılan ve onu acıklı bir geri kalmışlık, sefalet düzeyinde tutan gerici Hamidan - Dir ailesinin halk üzerindeki kölelik boyunduruğunu kırarak, ulusal devrimci hareket için zemin ve doğal müttefikler yarattı. Bu devrim güneydeki halk kitleleri arasında anlaşılmaz bir militanca coşkunluk doğurunca sayısız gruplar devrime yardıma koşmaya ve onu gerici emperyalist mihraklara karşı korumak için silah taşımaya yöneldi.

26 Eylül devrimi, güneydeki devrimci yükselme için çok elverişli koşulları yarattı ve özellikle 1961 Suriye — Mısır bölünmesinden sonra, emperyalist güçlerin ulusal kurtuluşçu güçleri tercih etme yolundaki çabalarıyla belirlenen kritik bir döneme rastladı. Ulusçu bakış açısından Birleşmiş Arap Cumhuriyetince temsil edilen ulusçu devrimci güçlere daha önce kendilerine kapalı olan bütün Arap yarımadasında varlıklarını belirtme olanağını tanıdı. BAR güçlerinin devrimde kazanılanla konuşmak için, Yemendeki varlığı bölgedeki durumu altüst edecek ve güneydeki 14 ekim 1963 isyanıyla damgasını vuran devrimci enerjiye elverişli koşulları yaratacaktır.

Ferman BAC'ni Arap ulusculuğunun önderi olarak titrek tonlarda selamlıyordu. Ama Kuzey Yemen'deki ULAH, Mısırlıların savaşı bitirmeyi istediği açığa çıkınca ve UKC'nin birinci kongresinden iki ay sonra Nasır ve Suudi Arabistan kralı Faysal görüşüp

UKC'nin dediğine göre Güneyle ilgili gizli maddeler üzerinde uzlaşmaya varınca 1964 de Mısırlılarla çoktan çatışmaya başlamıştı. Nasırizmden belli konulardaki farklılıklar fermanda açıktır. Ulusal burjuvazinin ilerletici herhangi bir rolünü kabul etmemekle ve ulusal devrimin toplumsal bir devrime dönüştürülmesi gerektiğine dikkati çekmektedir.

«Arap halkımızın isteklerinin bir ifadesi ve sömürgeciliğin varlığına, çıkarlarına temellerine ve sömürü kurumlarına karşı halkın direnişinin temel yöntemi olarak güneyi süpürüp geçen silahlı isyan, sadece sömürgecileri bölgeden uzaklaştırmayı amaçlamamaktadır. Bu devrimci hareket bir dünya görüşünün ifadesi olup sömürgecilik tarafından yaratılan sömürü ve zulüm üzerine kurulu tüm kavramların, değerlerin ve toplumsal ilişkilerin bütününü oturturan toplumsal gerçekliğin radikal bir dönüşümünü, halkımın ulaşmak istediği yaşam tarzını yerel, bölgesel, ulusal ve evrensel düzeylerde kurulmasını istediği ilişkilerin türünü, saptamayı amaçlamaktadır. Ferman ayrıca «devrimin kazançlarını ve amaçlarını koruyabilecek, modern normlara göre kurulmuş devrimci bir halk ordusunun» örgütlenmesi gereği üzerinde duruyordu. Bu, İnterlanddaki direnişin tarih boyunca dayanmış olduğu kabilelerden toplanan ücretli askerler ordusunun açık bir reddiydi. Ama «devrimci halk ordusu» Mısır toplumunun üzerinde kurulduğu ve Kuzey Yemende de çok açık olan parazit profesyonel ordu türündende çok farklıydı.

Dağlardaki gerilla savaşı:

YAC doğrultusundaki İngiliz aleyhtarı askeri mücadele 1963 yazında başladı; haziranda YAC tarafın-

dan şeyhlerce yürütülen çarpışma yukarı Yafa'da başlayınca yetkililer İngiliz birlikleri göndermek zorunda kaldılar. Ağustos sonunda, ikinci bir isyan Havshabide ortaya çıktı bu iki isyan UKC'nin dışında olan ama kuzeyin savunulmasını düzene sokan şeyhlerce yönetiliyordu. UKC'nin mücadelesi Ekimde Dhala emirliğinin güneyindeki Aden Qutaba yanındaki Yemen sınırına bağlıyan stratejik yolun doğusundaki Radfor dağlarında resmen başladı. 14 Ekimdeki ilk saldırılar UKC tarafından ulusçu devrimin başladığı tarih olarak alındı ve Radfor'daki UKC askeri kamutanı Ali Antar, cephenin tüm askeri örgütünün başı oldu.

Radfan bölgesinin nüfusu 50.000 civarında olup çoğunluğu köylülerden oluşuyordu. Köylüler yıllık ekin ve çobanlıkla geçiniyor, Ohala emirinin resmî denetimi altında bulunuyordu. Emir seçilerek başa gelen bir aşiret reisi olmayıp, İngilizlerin şevkli bir destekleyicisiydi, Ohala 1959'daki federasyonun kurucularından biriydi. Yemene ulaşan başlıca yollardan birine sahip olan bölge geleneksel stratejik bir öneme sahipti ve geçmişte hem Türkler hem de imamlar, buradaki ant - İngiliz aşiretleri harekete geçirmişti. 1905'te bölge Al-Majoun (mecnun) diyebilinen militan bir müslüman vaize tanık olmuş, vaiz köylüleri dinsiz İngilizlerle çarpışmağa çağırmıştı. İslâm dünyasında yaygın, ama Güney Yemen'de nadir olan bir tür ant-emperpalizmdi. 1950'lerin ortasında Federasyona karşı muhalefetin yükseldiği sırada, Dhala yolu üzerinde bir çatışma olmuştu. İngilizler bile Radfanlıların mükemmel gerillalar olduğunu söylüyordu. Onlar genellikle fevkalâde gözlem gücüne sahip iyi ve doğal atıcılardı, hedefler için nereye bakmak gerektiğini bildiklerinden pusu kurup düşman askerini tüfekle vurmakta

çok ustaydılar. Kendilerini mükemmelen gizliyebilirler ve menzille oradaki uzaklığı kesinlikle bilmek için toprağa işaretler koyarlardı. Yıldırım akınları yürütmeye ve pusu kurmaya alışkın olduklarından dağların arasından hızla hareket ederek, uzaklara gidebilirler. Bu nedenle kolaylıkla vurup kaçan düşmanlardı. Aşırı derecede cesurdular ve bu ağır top ateşine ve hava saldırısına karşın savaşma kapasiteleriyle kanıtlanmıştı (16) Mücadelenin ilk üç ayında, Aralık 1963'e kadar Ohala'ya giden yolu kapatmayı başardılar ve onları uzaklaştırmak için ilk ingiliz hareketine ancak 1964 ocağında başlandı. Krallık Hava Kuvvetleri (K.H.K.) RAF desteğindeki ve ingiliz subayların yönetimindeki, Federal ihtiyat ordusunun (FRA) bir kolu «Fındık kıran operasyonu» denilen bir mücadeleyi başlattı. İngiliz komutana göre amaç: Orki isimli muhalifleri bölgeden geri çekilmeye zorlamak amacıyla Radfan bölgesinde güç gösterisi yapmak ve aşiret üyelerine hükümetin arzu ettiği zaman Radfan'a girecek yetenek ve isteğe sahip olduğu güvenini vermekti (17).

«Fındık kıran» tam bir başarısızlık oldu. İngilizler içte, paralı askerler olan FİO kuvvetlerinin çoğunluğunun bağlılığından kuşku duymak ve bir operasyonu tümden onlara emanet etmekten korkmakla zor durumda kalıyorlardı. Diğer sorun, karşılarındaki güçler hakkındaki bilgi yetersizliğiydi. Mücadele süresince söz konusu olan ana sorunlardan biri düşman hakkında ayrıntılı güvenilir bilgi yetersizliğiydi, - Nerede oldukları, nasıl örgütlendikleri, ne gibi amaç veya hedefleri olabileceği - en doğrusu kim oldukları bilinmiyordu (18). Daha sonraki mücadelelerini de damgalayan ingiliz stratejisindeki başlıca zayıflık yeni tür bir düşman ve yeni tür bir strateji karşısında olduk-

larını kavrıyamamalarıydı. Yeterli sayıda birliğin temerküzü (concentration) ve hava desteği altında ingilizler için özgür bir bölgeye girmek her zaman mümkündü. Gerillaların amacı sadece bölgeyi ellerinde tutmak değildi. Dağlara girmek istiyen emperyalist birliklere, alabildiğine pahalıya ödetmeyi amaçlıyor ama daha çok düşmana zarar vermeyi müsaidere etmeye ve politik olarak zayıflatmaya önem veriyorlardı. Federal birlikler ocakta Radfan'daki iki vadide; Rabwa vadisiyle Taym Vadisinde çok iyi mevzilendiler ama bunlar gereksinimlerini hava yoluyla karşılıyan, tecrit edilmiş garnizonlardı. Ve gitgide ağırlaşan gerilla saldırılarına hedef oluyorlardı. Martta gerillaları geri çekilmeye zorladıklarında İngilizler, kendi birliklerini kullanarak ve Radfan halkını yerlerinden kaçmaya zorlayarak, çok daha geniş bir plân çerçevesinde ilerlemeye karar verdiler. Aynı ay içerisinde Beyhan sınırında çatışmalar oldu ve KHK, YAC'a bağlı birlikler Harip Kentini bombaladı, Kralcılar geri çekilirken gereksinimlerini sağladıkları yolların güvenliğinin korunması çok önemliydi. İkinci Radfan saldırısı o zaman başlatıldı. Politik amacı isyanın yayılmasını önlemek, devlet otaritesini yeniden güçlendirmek Ohala yoluna olan hücumları durdurmaktı. Askeri amaç üstü kapalı bir biçimde (bu bölgedeki muhaliflerin eylemlerini sona erdirmek) olarak tanımlanıyordu.

İkinci Radfan saldırısı özgür haliyle üç hafta sürmek ve Radfan'ın iç bölgelerine helikopter eşliğinde saldırmak şeklinde planlanmış ama İngilizlerin hiçbir bilgisi olmadığı ve nerelerde güven içinde karaya inebileceklerini bilinmediği anlaşılınca, plân değerini yitirmişti. Karadan ikinci saldırı 30 nisanda gerçekleşti ama UKC karşıt isyan özel hava servisleri grubunun

üyeleri olan İngiliz birliklerini pusuya düşürdü ve bu ilerlemede engellendi. O zaman İngilizler daha fazla birlikler gerektiğine karar verdiler. Vatan, millet, nutukları arasında İngiltere'den 2000 asker daha getirtildi. Mayıs içinde Radfanlıların gözünü korkutup onları itaatkâr kılacak ve ağır kayıplar verdirecek karşılıklı çatışma için kışkırtma amacı ile yeni bir harekâta başlandı.

Her ne kadar bir İngiliz yazarı sonradan, karşıt isyan operasyonlarında normal sayılan 10 = 1 lik bir avantaja karşılık kendilerinin sadece 6 = 1 lik avantajları olduğundan yakındıysada İngilizler sonunda Radfan dağlarında belli noktaları ele geçirmeyi başardılar ve en yüksek noktaya varışları 11 Haziran'da Jabal Harrid'in dağ zirvesini ele geçirmeleriyle, karşıt isyan mücadelesi İngiliz askerî taktiklerindeki gelişmelerin göstergesi oldu ve sonradan Dofar da bütün dramatikliğiyle yansıdı. 1950 — 1953 teki Kore devrimini bastırmak için yapılan savaştan sonra, İngiliz birlikleri ilk kez Radfan mücadelesiyle dağ koşullarında savaşıyordu. İngilizlerin orta doğuda böylesi taktik saldırılarda helikopter kullanması da ilk kez oluyordu ve yine Centurion 105 tanklarının muharebede kullanılması ilk kezdi. Orta Doğuda ikinci kez İsrailliler tarafından 1967'de kullanıldılar. Aynı derecede önemli olan bir husus, İngilterenin sonradan Basra körfezindeki ve ABD'nin Vietnamdaki politikalarında görüldüğü üzere çıktı. Emperyalistlerin güvenilmez yerel kukla birlikler ve savaşın politik niteliğini açıklıyan kendi birliklerini kullanma seçenekleri arasında kararsız ve zor durumda kalışlarıydı.

Savaşın en önemli karşıt isyan yönü, Dofar'da yinelenen sivil halk üzerindeki İngiliz saldırılarıydı. (Bir bölgeyi düşmana vermemek) Bütün nüfusu ora-

dan çıkarmak için bahane oluyordu havadan denetim İngiliz politikasının alışıla gelmiş bir yönüydü ve 1964 nisanında, Radfanlıların erken yağmurlar mayısta gelirken bahar ekini için tohum saçmasını önlediler. Oysa bu ekin bölgenin ekonomik temelini oluşturmaktaydı. Tecavüzleri sırasında İngilizler halkı uzaklaştırmak için köylüleri ve tarlaları imha etmede 1000 poundluk bombalar kullandılar. İngilizler, bölge halkına, bölgeyi terk etmelerini emreden bildiriler dağıtarak ve sonra gelip, her bir yanı mahfederek gözlerini korkuttular onbinlerce köylü Kuzey Yemen'e kaçmak zorunda kaldı. İngilizler yapmak istediklerini yumuşak bir tonda açıklıyarak bunu gizlemek için herhangi bir çabada bulunmadılar. (Yasaklama) altında, bölge sakinleri evlerini terketmek ve yeni bir bildirime kadar bölge dışında kalmak zorundaydılar. Bu zor işin onları, isyancıları destekleme aptallığından vazgeçireceği umuldu (20).

Londra Parlamentosunda sorulduğunda İngiliz Savunma Bakanı ne yapmaya çalıştıklarını çok daha açık biçimde ortaya koydu.

«Mr. Warbey, Savunma Bakanına hangi nedenlerle Radfan köylerinde yiyecek stoklarının yakılmasına tohum saçma mevsiminden hemen önce aşiret üyeleri ve ailenin topraklarından uzaklaştırılmasına yetki verdiğini» sordu. Mr. Thorneycroft: «Biz Yemende silahlandırılan, kışkırtılan ve teçhizatlandırılan isyanlarla uğraşıyoruz. Bazı bölgelerde Askerî harekâta bulunabiliriz ve bulunuyoruz ama bölgeyi onlara bırakmamak en iyisi, isyancıları yerleştikleri bölgelerden çıkarma sürecinde, ekinlerin ve yiyecek stoklarının tahribatı kaçınılmazdır. Biz elbette, bu insanlar yetkililere itaat ettiklerinde yiyecek sıkıntısına düşmemelerini sağlıyacağız (21).

Basında çıkan kimi yazılar bu durumu eleştirdiğinde, İngilizlerin bundan çıkardığı ders sivil halka saldırıldığında etrafta bunu görecek kimsenin bulunmaması gereği oldu.

Sömürge yetkilileri daha sonraları Aden'deki vahşet olaylarında hatalı olabileceklerini söylemeyi kesinlikle reddettiler. Ama dünya çapında eleştirinin iyi sonuçlanmadığını kavradılar. Aden'deki İngiliz yüksek komisyon üyeleri «Zararı doğuran aleniyetti» demekteydi (22). Dofar için alınacak ders açıktı «Sessiz ol».

İlkönce «Fındıkkıran» olarak planlanan ivedi operasyonun yerini alan İngiliz mücadelesi 6 ay sürdü. İngiliz birlikleriyle yapılan büyük saldırı bile 3 haftanın yerine 3 ay sürmüş ve ancak yeni 2000 asker getirilip, ilk 1000 askere eklendiğinde işler düzene girebilmişti. İngilizler işi başından beri; kolayca korkutulabilen ve itaate zorlanabilen eski tür aşiret direnişiyle karşı karşıya olduklarını düşünerek, durumu yanlış değerlendirdiler.

Düşmanlarının bir hayli değişik olduğunu, varolan ilişkileri doğru değerlendirdiğini ve Radfan hareketini daha geniş politik ve askeri stratejik kesimleriyle ele aldığını kavrayamadılar. Sadece Radfan vadilerine giriş ve tepe kenarlarında kurulan ufak garnizonlar UKC sini (Ulusal Kurtuluş Cephesi) durduramıyacaktı. İnterland sultanlarının ve emirlerinin 1967 yazındaki hızlı çöküşü İngilizler için sürpriz oldu; ama bu ulusal kurtuluş cephesinin ekim 1963 te Radfan da başlıyan askeri ve politik mücadelesiyle birleşmiş dört yıllık faaliyetlerinin sonucunda mümkün olmuştu.

ADEN'DE GERİLLA SAVAŞI

Ulusal Kurtuluş Cephesi güneydeki silahlı devrimi Radfandan başlatmıştı. Radfandaki çarpışmalar gerilla savaşının olabileceğini göstermek ve İngiliz aleyhtarı mücadeleyi yeni bir aşamaya yükseltmek olanağını verdi. Kırdaki mücadele yalnızca YAC'ne somut yardım sağlamadı, ayni zamanda güneydeki İngilizleri teşhir edip, interland'daki sultanların politik desteğini zayıflattı mücadele Radfandan diğer bölgelere yayıldı. 1964 eylülünde Radfanda dört aynı bölgede gerilla faaliyetleri vardı: Audhali'de Dalhina'nın «Merkez cephesi» üzerinde, Audhali - Fadhli'de Havshabi'de bunların hiç birinde askeri mücadeleyle kurtarılmış bölge yoktu ama sömürgeci devlet buralarda zayıf olup, gerilla harekâtlarının sürmesini veya UKC nin kendi politik örgütlerini kurmasını önliyecek güçte değildi. İngiliz politikası «İstikrarlı» aşiret bölgelerini Aden'in militan işçilerini yatıştırmakta kullanmak biçiminde olmuştu ama birden kırsal bölgeler alevlenmiş ve kent üzerinde katalizatör rolünü oynamaya başlamıştı.

UKC'nin başlıca iki amacı vardı: İngilizleri geri çekilmeye ve üssü terketmeye zorlamak ve yeni Federal devleti zayıflatmak. Açıktır ki silâhlı mücadele birkez interlandda yolunu bulduğunda kendiliğinden Adene sıçrıyacaktı. 1950'lerin grevlerinde bombalama ve vurma olayları olmuştu ve 1963 aralığında Aden hava yollarındaki Abdullah Hasan al-Khalifanın dahil olduğu bir HSP hücresi yüksek komisyon üyesi Trevaskisi havaalanı pistinde İngiltereye gitmek üzere ayrılırken öldürmeye çalışmıştı. Ama UKC 1964 Ağustosunda kendi kontrgerilla savaşını başlattığında bu, kentte görülen askeri olaylardan farklıydı hem

kentte hem kırda yürütülen mücadelenin bir bölümünü oluşturuyor ve kontrgerilla hareketlerinin yararını geniş politik - askeri stratejinin boyutları içinde görüyordu. İngiliz birliklerine ve tesislerine saldırdılar. İngiliz subayların ve onların Güney Yemen ajanslarının öldürülmesi ve stratejiyi amacına ulaştıracak askeri araçlardı. Silâhlı mücadeleye karşı İngilizlerin cevabı, dar görüşlü ve inatçıydı. Düşman hakkında hiçbir şey bilmiyor, ne olduğunu bulamıyor ve her aşamada kurtarabileceklerini kurtarmaya bakıyordu, 1964 Haziran - Temmuzunda Londra'da bir konferans yapılıyor ve ilk kez bağımsızlık için bir tarih - 1968 saptanıyordu Ama Londra'daki yetkililer bağımsızlıktan sonra da üssü muhafaza etmek kararlılığını südürdüyor, sonuçta yayınlanan resmi tebliğ Hersek için oy hakkı talebini «Doğrudan seçimlerin mümkün olduğunda yapılacağını» söyleyerek geçiştiriyordu. İngilizlerin birleşmeli zorlamasına olanak tanımak için ertelendikten sonra 1964 Ekiminde Aden de yeni seçimler yapıldı. Uluşçular 1959'daki seçim kayıtlarının kuzey Yemenlileri dahil etmezken Somali ve Güney Afrika'dan gelen göçmen emeği dahil etmesi nedeniyle, taraf tutucu olduğundan şikâyet etmişlerdi. Kayıtların genişletilmesi talebine karşı İngilizlerin cevabı kayıtların daha da daraltılması oldu. 1959 da 21000 ken şimdi 9000'e indiriliyordu. Oysa aynı dönemde nüfus aşağı yukarı 180.000'den, 220,000'e çıkmıştı. HSP ve UKC'nin Aden'lileri seçime boykot etmeye çağırması boşuna değildi (23).

Aden seçimlerinden bir gün önce İngilizlerin kendi seçimleri olmuş ve işçi partisi hükümeti iktidara gelmişti. İngiliz tarihinde daha önceki bazı durumlarda olduğu gibi, sosyal - demokratik bir partinin iktidara gelişi içerde ve dışarda radikal reformlar ya-

pılacağı sanısını güçlendirmişti. Nesnel güçlerin çok daha bilincinde olsa da ve yüzüne yatıştırıcı bir ifade takınmayı becerse de yeni rejimin Aden konusunda eskisi kadar sövenist olduğunun açığa çıkması bir kaç ay aldı. Yeni işçi bakanı açıkça, Federasyonu desteklemeyi ve üssü elde tutmayı düşündüklerini belirttiler; ama buna karşın Aden'deki ümitler varlığını sürdürdü. Aralık başlarında Sömürge Bakanı Greenwood sömürgeci rejimi yumuşatmak ve ulusal güçleri bölmek için Aden'e geldi. Güney Arabistan'da eski dönemin adamı olan yüksek vekil Trevaskis'in yerine Kenya'daki anti-gerilla operasyonlarının önderlerinden Sir Richard Trunbull getirildi. İşçi Bakan Federal Bakanları kendi güçlerinin azalacağı tek bir devlet üzerinde anlaşmaları için sıkıştırdı (24). 1965 Martında İngilizler bir adım daha ileri giderek sağcı bir ulusçuyu Abdul Makawi'yi Aden'in Başbakanı olarak atadılar. Makawi HSP'yle birleşmiş kurt bir politikacıydı. İngilizler ulusçu hareketin «ılımlı» kanadının Makawi aracılığıyla, Federal Bakanlarla görüşmelere sokabileceğini bundan da tek bir devlet kurulmasının kabulünü umuyordu. Ama, artık durumun tamiri olanaksızdı. Federasyonu desteklemek için İngilizlerin kararlığındaki ve ulusçu hareketin militanlığındaki uyuşmazlık nedeniyle Makawi'nin oynayacağı hiçbir rol yoktu. -1965 Eylülünde Trunbull onu kovarak Aden Anayasasını bir süre için iptal etti ve doğrudan yönetime başladı.

İngilizler ve işbirlikçileri şimdi her zamankinden daha fazla tecrit olmuştu. İşçi Partisi rejimi çok geçmeden durumu kurtarmak için yeni tedbirler aldığında darbeyi yiyenler Federal Bakanlar oldu. 1966 şubatında İngilizler hiç bir ikaz yapmaksızın Savunma Beyaz Kâğıdında üssü terkedeceklerini beyan ettiler.

«Güney Arabistan 1968'de bağımsızlığını kazanacaktır ve bağımsızlıktan sonra savunma kolaylıklarını hâlâ muhafaza etmenin uygun olmayacağını düşünmekteyiz. Biz bu nedenle o tarihte Aden'deki kuvvetlerimizi geri çekmeyi tasarlıyoruz» Onyıllarca emperyalizmin saflarında yer alan İngiliz birliklerinin kendilerini koruyacağını varsayan sultan ve emirler şimdi tek başlarına kalıyorlardı. Duncan Sandys'nin önderliğini yaptığı İngiltere'deki muhafazakârlar bu hiyanet'le kendilerini hakarete uğramış sayıyorlardı. Ama Güney Yemen açısından bu mükemmeldi. Çünkü asıl hıyanete uğrayanlar, hainlerdi. Dünya çapındaki askerî bir tasarrufun boyutları içinde, İngilizler, üssün ekonomik vede gerekli olmadığını kavramaya başlamışlardı. Ama körfezdeki diğer çıkarları nedeniyle, Federal hükümeti muhafaza etmek istiyorlardı. Daha sonra kanıtlandığı üzere militan bir Güney Yemen körfezindeki petrol çıkarlarını tehdit edecekti. Her ne kadar terketmeyi tasarlıyorlarsa da sorumlu, bir hükümete devretmeyi istiyorlardı; böylece bir 21 ay daha kukla Federasyonlarını çökmekten kurtarmak için öldürerek ve ölerek 17.000 askerle Güney Yemen'de kaldılar. İngiliz istatistikleri 1964'den bu yana Aden'deki gerilla eylemlerinde sürekli bir artış gösteriyor; 1964'de 36'yken 1965 de 286, 1966'da 510 ve 1967 ekim sonunda aşağı yukarı 2900 (25) Aden kentindeki karşıt - isyan operasyonu, ilk provokasyon Kıbrıs kentlerinde görüldüğü, daha sonra Belfast ve Derry'de çok daha geliştirildiği, standard zaptetme yöntemlerini izledi. Ama Güney Yemen'deki ufak bir azınlığın dışındaki üssü muhafaza etmeyeceklerini açıkladıklarında bu zayıf destek de yokolmuştu, kimse onları istemediğinden, bu basit nedenden dolayı başarıya ulaşamadılar. İç güvenlik, operasyonları teftişler ve

ani baskın hareketlerinde yoğunlaştı. Geçit sadece dar yollardan olduğu için Crater'i denetlemek görevi kolaydı, ama Şeyh Othman ve çok daha güç olup kalabalık bölgelerin tecrit edilmesi Kuzey İslanda'daki Falls Rood ve Bogside'a göre daha zordu. İngilizlerin düşük başarı düzeyi tek bir tasnifleme tecrübesinden anlaşılabilir. 1965 şubat ve Eylül ayları arasında, Crater bölgesinde yapılan operasyonlarda 35.000 Arap ve 8000 araç arandığında bulunanların tümü 12 el bombası, 6 tabanca ve bazı ufak tefek şeylerdi (26). Silâhların dağılışını önlemek açıkça imkânsızdı. İngilizlerin silâhlardan arınmış tutmaya çalıştıkları Hindistan'ın tam aksine geçmişte Aden yetkilileri silâhlar hediye ederek şeyhlerin bağlılığını kazanmıştı. Dağlar silâhlarla doluydu. Ek olarak YAC de çok sayıda tedarik ediliyordu. Kadınlar silâh kaçakçılığında destekleyici rol oynuyor, dereler, arabalar ve balıkçı tekneleri bu işte kullanılıyordu. UKC'nin federal orduya ve polise sızması, onların federal askeri araçlarda malzeme taşıyabilecekleri anlamına da geliyordu. İngilizler yerel ordu ve polise, teftişi de kapsayan daha yüksek sorumluluklar vererek desteklerini kazanmaya çalıştıklarında, bu sistemde daha büyük gedikler açtı.

İşkence; zulüm ve derinlemesine sorgu İngilizler Radfan'da olduğu gibi, kitlelerin somut düşmanlığıyla yüzyüze geldi. Yerel halktan hiç bir bilgi alınmaması, İngilizler arasında feryat figana neden oluyordu. Bunu «ulusçu göz korkutmaya» atfeden 1966'ya gelindiğinde Arap özel timi alçakça öldürülmüştü. Bilgi edinebildikleri tek yol sorgular olup bunlar 1964 den itibaren Ford Morbut'da bulunan Tawahi askeri tesislerindeki 'Şüpheliler' - İngiliz ordusunun yakalamaya karar verdiği herkes- Al - Mansavra hapisanesi-

no atılmadan veya 'istenmeyenler' olarak Kuzey Yemen'e sürgün gönderilmeden önce buraya getiriliyordu. 1963 aralığında sözü edilen olağanüstü hal döneminde ve 1965 Eylülünde doğrudan yönetim aldatmacasına İngilizler tutuklama, içeride tutma ve kötü davranma olanağını bulmuşlardır. 1965 ocağı kadar erken bir tarihte, İngilizler taraftarı, Aden Savunma Bakanı Hüseyin Ali Bayoomi, işkence yapılan durumlar olduğunu bildiğini kabullendi ve aylar geçtikçe gaddarlık raporları fazlalaştı. Kuzey Islanda'da olduğu gibi, işkence sorgu merkezlerinde (Ford Morbut Hollywood Barracks) tutuklular normal hapisanelere (Al-mansoùna / Crumlin Road) gönderilmeden önce yapılıyordu.

1964 ve 65 de Aden'de hizmet gören bir İngiliz askeri Ford Morbut askeri tesislerindeki, Birleşik Sorgu merkezinden 25 yard uzakta bulunan bir haberleşme bürosu olan Birleşik Mesaj Merkezinde çalışırken gördüklerini sonradan anlattı.. Bölgede, devriye gezdiğinden ve akşamlarını geçirdiği onbaşı klübü, Birleşik Sorgu Merkezine baktığından neler olup bittiğini fırsat düştükçe görüyordu. «Olağanüstü hal durumu ilân edildikten sonra, hemen her gece birçok şüpheliler getirildiğinde, Onbaşılar klübünde oturup içerken birçok çığlıklar duyuyorduk - gerçekten rahatsız edici çığlıklardı - sanki birine ıstırap verilmesiyle bağlantılı gibi bu sorgu merkezinden gelirdi ve bizim için sadece gülüp, şaka yaptığımız olağan bir şeydi. «Birinin daha ağzıma sıçılıyor» Sonradan sabahları gelir kendini methederdi. Gelir ve «Yeah, dün gece bir serseriyi dövdük, herif gerçekten çok bağırıyordu» derdi. Ve bundan dolayı sanki büyük bir iş yapmışçasına kendini över methederdi».

Bir fırsat sonucu bu asker daha sonra Sunday Ti-

mes'e gönderdiği ayrıntılı mektupta anlattığı olaya tanık oldu.

«Fort Morbut'ta gözcülük görevindeydim. Öğleden sonra sıralarında Sorgu Merkezi yönünden gelen çığlık sesleri duydum. Gözcü odasının penceresinden baktığımda ünlü bir piyade alayından üç asker, Aden'li bir tutukluyu talim alanına sürüklemekteydi. Adamın ağzından kan geliyordu ve üzerindeki tek giysi beline sarılı peştemaldı. Üç asker birbirlerinden 5 yard açıkta durarak sırayla Aden'liye vuruyordu. İlk asker 5 feet uzunluğundaki bir süpürge sapını kullanıyor ve adamın başına vuruyor, diyaframını ve tenasül uzvunu dürtüklüyordu. İkinci askere geçildiğinde, piyadede yaygın biçimde kullanılan teneke maşrapayla dövülüyordu. Üçüncü yumruklarını kullanıyordu. Talihsiz zavallı, iki kez baygın düştü ama yerden dövülmek için itfaiye hortumuyla canlandırıldı. Bu benim tanık olduğum tek gaddarlık olayıydı ama daha birçoklarının yer aldığına emin olabilirsiniz (28).

İngilizler, bu sorunu alışagelen tarzları içinde ele aldılar. Bu cevap her türlü suçlamayı iftira olarak itelemelerine olanak tanıyan kendi doğruluklarıydı. (... Düşmanlarımız tarafından (ve ne yazık ki bazı kendi ülkemiz insanları tarafından) Aden'de barışı sağlayan Güvenlik Kuvvetlerinin başka çare kalmayınca teminatsız kuvvet kullandığı yolundaki şikâyetleri tümüyle haksız ve yalandır.) (29). Durumlarını kurtarmak için, yabancı gözlemcilere Al-Mansowa'daki tutuklularla görüşme vermeyi reddettiler. Uluslararası Kızılhaç, 1965 ve 66'da reddedildi ve Uluslararası Af örgütünden bir gözlemci aynı biçimde engellendi. İkinci, 1966 Eylül'ünde, İngilizleri ayrıntılarıyla eleştiren bir rapor yazdığında, İngiliz Millet Meclisi ve basında şövenist protesto dalgası yükseldi. Aynı şey

1971 de Uluslararası Af Örgütü Kuzey İrlanda'yla ilgili benzer bir rapor yayınladığında yinelendi. Her iki durum da İngiliz hükümetinin davranışı, kendi seçtikleri adamların (Bowen G Compton) yürüteceği soruşturmaları kararlaştırmak ve eleştirileri resmi bir duman perdesiyle çevirmek oldu. Aden konusunda rapor veren Bowen Komisyonu 'düzensizlikler' olduğuna değindi ve Al-Mansowa'daki tıbbî görevlilerin Birleşik Sorgu Merkezinden gelen tutuklularda zarar olduğunu belirten esas rapora ekledi örneğin delinmiş davul boşluğu orta kulağın bir kısmı. Ama rapor ortaya çıktığı zaman komisyonun öfkesi dinmiş ve İngilizler eleştiriyi göreceli olarak zararsız savunabilmişlerdir (30)

Güney Yemen'de işkence yapıldığının açıklanmasının, çok daha anlaşılması güç nedeni vardı. Şimdiye kadar sözü edilen gaddarlık işkencenin sadece bir türüdür. 'Modernize' edilmiş polis kuvvetlerinde dövme gibi 'geleneksel' teknikler çok daha bilimsel yöntemler uygulanmaktadır, ya çok daha precise araçların kullanılması (en çok elektrodlar ve ilaç enjeksiyonları) veya psikolojik saptırma teknikleri. Bu sonuncusunun amacı, kurbanın direnişini kırmak ve bilincinin yok olmasını hızlandırarak direnişini yıkmaktır. Bu teknikler Aden'de kullanıldı ama o zamanlar gizlendi, çünkü İngiliz ordusu, Yemen'li kurbanlar ve protestoda bulunan uluslararası örgütlerin hepsi değişik nedenlerle geleneksel yöntemlerin kullanılmasının tartışmasını sürdürdü, ama Kuzey İrlanda'da 1971'de saptırma tekniklerinin kullanılmasını takiben bir resmi İngiliz soruşturması, İngiliz ordusunun özel sorgu birikimlerinin 'duvar dibinde ayakta tutma, gözlerini bağlama, su, ekmek perhizi, uyutmama' gibi teknikleri kullandığını doğruladı. Şöyle denmekteydi:

İç güvenliği ilgilendiren bazı durumlarda kullanılmak üzere, savaştan bu yana geliştirilen bazıları veya tümü, Filistin, Malaya, Kenya ve Kıbrıs da yakın zamanlardaysa İngiliz Kameronu (1960 - 61), Brunei (1963) İngiliz Girne'sinde (1964), Aden'de (1964 - 7), Borneo Malezya'da (1965 - 6), İran körfezinde (1970-71) ve Kuzey İrlanda'da (1971) karşıt - isyan operasyonlarında önemli rol oynadı (31).

Lord Gardiner tarafından soruşturmaya eklenen muhalefet şerhi soruyu derinleştirdi, denilmekteydi ki, bu teknikler Aden'de kullanılmış olduğu halde sanki bu sorgulama işlemlerini orada kullanıldığını farketmemişcesine Mr. Roderic Bowen Q. C.'nin raporunda yer almaması şaşırtıcıdır! Muhalefet şerhi ayrıca belirtmekteydi ki ' İşlemler, İngiliz yasalarının ve Kuzey İrlanda yasalarınca illegaldir. Aden Anayasasını ona bağlı olan yasal araçlarını ve yönetmeliklerini gördük. Aynı şey Aden için de geçerlidir! İki tür işkencenin de 'geleneksel' dövme ve 'modern' saptırma failleri asla adalete çıkarılmadı. İlkinin kullanımı, resmi gizlemeler yoluyla yadsındı, diğerinin kullanımı daha az iz bıraktığından ve bu işle ilgili olanların kültürel yaklaşımdan sadece daha çok görünür (ve olasılıkla etkisiz) zulüm biçimlerine önem verdiğinden gözlerden kaçtı. İngiliz ordusunun saptırma tekniklerinin yanısıra antika işkence yöntemlerini kullanmasının nedeni, büyük olasılıkla, 1965'de 'şüpheli' lere geniş ölçüde işkence uygulamasına başlangıcında, yetenekli sorgucularının yeter sayıda olmamasıydı.

İAGYKC ve Nasırcı rejim emperyalistlerin geriley işi ve yükselen kitle militanlığının egemen olduğu geçmiş üzerinde ulusçu bir örgüt gelişti. Hareket son iki yılda iki rakip arasında bölündü. UKC ve Al-Asnaj ile Makawinin yönelttiği daha az miktar İAGYKC Al - Asnaj'ın HSP'isi başlangıçta 1965 ortalarına kadarki

iki yılda İngiliz İşçi Partisinden kopmalarına kadar UKC tarafından başlatılan silahlı mücadeleye karşı çıktı ve Al-Asnaj Aden'i ikinci bir Kongo'ya dönüştürmek isteyenleri ihbar etti. Barışçıl yolun bir savunucusu olarak 1963 Aralığında Aden Havaalanında Yüksek Vekili öldürmeyi neredeyse başararak HSP içindeki Khalifa'nın yönelttiği azınlık grubunu eleştirdi.

1964 Haziranında Lanaster House arayacak konferansına katılmak üzere Londra'ya gitti ,ama toplantılara katılmayı başaramadı; bu fırsat İşçi Partisiyle olan sözleşmelerini yenilemede kullandı 1964 Ekiminde, İşçi Partisi seçildiğinde Al-Asnaj, şanslı olduğunu gördü. HSP'nin 1962'den sonra sağa kayışı, Makawi gibi partiyi önceden çok militan bulan bir çok Adenliyi partiye kazandırdı. İngilizler geri çekilmekte olduğundan Güney'in en geri politikacıları için bile çizgi değiştirmek gerektiği açıktı. 1965 sonlarıydı ki, her türlü reformist çabalarının başarısızlığa uğradığını gören Al-Asnaj silahlı mücadeleyi desteklemek için hazırlandı. 1967 Kasımındaki esas yenilgisine kadar silahlı mücadeleyi Federal Bakanlarla ilişki kurarak BM'e başvurarak ve Mısırlılarla birlikte dolap çevirerek sürdürdüğü politik mücadelesine bir yardımcı olarak görüyordu (32).

Devrimci mücadele konusundaki bu tereddüd HSP'nin Aden İşçi sınıfı üzerindeki nüfusunu azalttı. Önderliği ne derece karmaşık olursa olsun HSP 1962'ye kadar halkı hareketlendirip bir dizi önemli mücadeleye göre Nasırizme olan bağlılığı Nasırizmin Yemen'de doğrudan rolünün olmadığı ve Arap ulusçu başarının zirvesine ulaştığı bir dönemde Politik eylem için yeterli temeldi. Nasırizmin sınırları belirlendikçe, özellikle Kuzey Yemen'de HSP'nin dayanakları zayıfladı. Bu zayıflama, HSP'nin başarı kazan-

mayı Mısır desteğinin sağlanmasına bağlamasıyla arttı. Güney'deki kitlelerin varlığıyla, kuzeyde Nasırcı aygıtın varlığı eş değerde sayıldı. UKC'yse tam aksine onlarla uzlaşır ve Nasırcı aygıtı kullanırken, başlıca güneydeki silahlı mücadeleye güvendi. UKC'nin kendisi 1963'den sonra 'ikinci önderlik' diye bilinen yeni bir grup militan mücadele içinde yükselmesiyle büyük bir radikalleşme sürecine girdi. Değişik öğeler buna yol açtı. Dağlarda ve Aden'de silahlı mücadelenin gelişmesi, geçmişteki ulusçu düşüncenin boyutlarını genişletti Militanları teorik kavrayışlarını geliştirmeye ve bu sorunlarla daha önceden karşılaşmış Marksistlerin (Mao, Vietnamlılar) yaptıklarını özümsemeye zorladı. Yönetici kadroların uzun süreler Aden'de saklanması gibi teknik nedenler onlara çalışma ve gelişme olanağı sağladı. Mısır'a yönelik coşkunun ve Nasırcı denetim merakının yavaş yavaş sönmesi de kadroları politik, askeri ve mali kendine yeterlik kurumlarını geliştirmeye zorladı. Bu özel öğelerin yanı sıra UAH nin tüm Arap dünyasında radikalleşmesi ve 1960 lardaki uluslararası politik atmosfer (Vietnamlıların mücadelesinin yükselmesi, Çin'de proleteryanın büyük kültür devrimi, Küba'nın prestiji), bu eğilimi güçlendirdi, kadrolardan bir grubun 1967 başlarında Çin'e gizli ziyaretleri de bir ilham kaynağı oldu.

UKC'nin radikalleşmesi Aden'de çalışan ufak bir komünist grup -Halkçı demokratik birlikten (HDB)- Büyük ölçüde destek görmekteydi. HDB her zaman silahlı mücadeleye inanmıştı ve ideolojik ve örgütsel deneyimi genç UKC kadrolarının yönetiminden gelmekteydi. ASK Kurucularından olan Abdullah HDB nin başındaydı, HDB sendika militanları UKC ile işbirliğine giderek İAGYKC'ne duyulan derin nefreti körüklediler. 1966'da İAGYKC'nin katilleri HDB Başkanlarından sendikacı Abdullah Abdal Majid Salafiyi

evinden işe giderken öldürdüler ve 1967 ocağında Komünist gazete Al-Amal (Emek), İAGYKC'nin politikasını eleştirdiğinden HDB'nin basımevini havaya uçurdular.

UKC dışına bırakılan ilk üyeler cepheye 1963 yılında katılan bir dizi aşiret önderi oldu. Kuzeydeki birtakım cumhuriyetçi şeyhler gibi, mücadele karşısında salt ve menfaat ve kâr düşündükleri için uzaklaştırıldılar. Atıldıktan sonra Taiz'de kalarak zamanla Nasırcılar tarafından karşıt hareket kışkırtıcıları olarak kullanıldılar. Önderle militan kadrolar arasındaki başlıca bölünme 1964 - 5'de oldu 1968'e kadar Pan - Arap VAM'ne bağlı kalan ve UKC, 1964'de Beyrut ta önemli bir VAM Kongresine temsilcilerini gönderdi. Kongre George Habbaş ve Hanial - Hindi önderliğindeki Nasırizmi eleştiren daha militan bir gruba bölündü. Qahtan ash Shaabi başkanlığındaki UKC delegasyonu Habbaşın tarafını tutarken YAC'in UAH delegasyonu sol kanadın Nasır eleştirisini benimsedi ve bunda, daha sonradan Konferansta temsil edilmemiş olan UKC'nin ikinci (tali) kadrolarının desteğini kazandı. UKC'nin bölünmesi ideoloji ve örgütlenme sorunlarından kaynaklanmaktaydı. İlki partinin Nasırizmle olan ilişkisini ve ikincil kadroların incelemeye başladığı Marksizm konusunu içermekteydi. Örgütlenme sorunuysa çoktan Mısırlılarla olan ilişkileri Taiz ve Kahirede'ki önderlerin güneydeki kadrolarla ilişkisini ve UKC ile halk arasında ne gibi bağlar olmalı sorusunu kapsamaktaydı Qahtan ash-Shaabi ve grubu ne istediklerini iyi biliyordu Nasırcı ideoloji ve Nasırcı aygıtla göreceli yakın ilişki UKC içinde çok güçlü otoriter ve ataerkil ilişkiler, kitleleri hareketlendirecek, bununla beraber onlara çok fazla güç kazandırmıyacak ilişkilerdi bunlar. Bu politika,

bilinçli olarak iç kadroları, dışarda ne olup bittiğinden habersiz tutmaya çalıştı.

1965 Haziranında Taiz'de yapılan ilk kongrede Nasırcı grup egemendi Kongre'de kabul edilen Ferman gibi seçilen 8 kişilik polit büroda onların denetimini yansıtıyordu. İki ay geçmeden Nasır'ın Suudi Arabistan Kralı Faysal'la Jiddah'ta yaptığı görüşmede, Mısırlıların Güneydeki mücadeleyi bir koz olarak kullanmak istediği ortaya çıktı. Suudi Arabistan'lılara tanıyabilecekleri kolaylık, Güneydeki Nasırcıların Federal Bakanlar ve İngilizlerle uzlaşmayı kabul edebilecekleriydi Jiddah anlaşması belirlenen tarihlerde yürütülmedi. Kuzeyde bozukluk buna bağlı olarak Güney deki Mısır planı oluşamadı. Ama Nasırcılar mücadele üzerindeki denetimlerini kanıtlamak için farklı güney Yemen örgütlerini birleştirmek istediler. 1964 Temmuzu kadar erken bir tarihte Al - Asnaj Harold Wilson'un desteğini kazanmak üzere Londra'da yaptığı görüşmelerden dönerken Kahire'de HSP ve GAİ nin katıldığı ama UKC'nin katılmayı reddettiği birleşme tartışmalarını başlattı. 1965 Martında kuvvetlilerin birleşme halinde 80.000 sterlin vermeyi teklif ettikleri ikinci bir HSPGAİ konferansı Kahire'de yapıldı. Mısır baskısına rağmen UKC buna da katılmadı. Qahtan özerkliğini yitirmekten korkmaktaydı. HSP ve GAİ 1965 mayısında, işgal altındaki Güneyin Kurtuluş örgütü (İAG KÖ-Monadhamat Tahrir al-Junoub al-Muhtall) olaraktan birleştiğinde UKC bunun dışında kaldı.

İAGKÖ yaşıyabilecek bir gerilla örgütü değildir. UKC'ne bir rakip olarak kurulmuş olup özellikle kırlarda UKC'nin sahip olduğu kitle desteğinden yoksundu. Onu destekleyen sınıfsal güçler anti-İngiliz Sultanlar, İnterland'daki sada, Aden'deki Ulusal bur-

juvazi ve bazı sendikalardı. Yaşamak için Mısır parası ve silahına bağımlı olup HSP'nin diğer uzantısının Aden Başbakanı olarak atandığı bir dönemde kurulmuştu. Ülkedeki UKC'nin tabanı bunu bilmekte ve İAGKÖ'nün Güney Yemenli kitlelerin değil, Nasırcı rejimin ürünü olduğunda israr etmekteydi. Ayni zamanda Asraj'ın Aden'deki eski tabanı dağılmaktaydı sendikalar arasında, petrol işçileri sendikasının başı çektiği ve Coca-Cola fabrikasıyla bazı imalathanelerindeki işçilerin dahil olduğu yeni bir guruplaşma UKC'yi desteklemekteydi petrol işçileri geleceğin ekonomi Bakanı Mahmut Ushaish tarafından yönlendi rilmekteydi. UKC'nin Arap kadınları birliği ilk kez kadınlar ve kız öğrencileri içine tıkıldıkları evlerin dışına çıkarmakta ve mücadele işinde özerk politik roller alması için cesaret vermekteydi (33). UKC'nin ilk ve orta dereceli okullarda, ücretli ordu ve polis içinde güçlü örgütleri vardı. Bu gruplar 1965 sonlarında «Proletarya politikası istemek te ve önderlik durumunu soruşturmak üzere Taiz'e delege göndermekteydi. Ferman'ın Nasırın yönlerinin eleştirildiği 38 soruluk bir liste ortaya koyarak ilkinin hatalarını düzeltecek, İkinci bir kongre yapılmasını talep ettiler. Haftalar süren tartışmalardan sonra, ikinci kongrenin 23 Ocak 1966 da yapılmasına karar verdiler.

Ama Kongre yapılmadan önce, Mısırlılar bir darbe vurdular. 8 politbüro üyesinin üçü (Tahal Mogbel, Salem Zain, Ali Salami) Kahire'ye gitti ve oradan 13 Ocak 1966da UKC'nin İAGKÖ'ne katılmayı kabullendiğini ilân ettiler. Suudi taraftarı GAİ bölünerek sağ'a yöneldi ve UKC ile HSP'yi birleştiren yeni örgüt işgal altındaki güney Yemen'in kurtuluş cephesi (İAGYKC Jabhat - Tahir Junoub al-Yaman al-Muhtall) adını aldı. FLÖSY başlangıçta Güneydeki UKC kadroları bunun-

la ilgili herhangi birşey yapmayı reddettiler İAGYKC üyeleriyle görüşmeye istekli değildiler ve tabanda hiç bir işbirliği yoktu ama Mısırlılar bunu yenmek için entrikalar çevirmeye başladılar 1966 ocağından itibaren güneydeki bütün eylemleri İAGYKC'yi atfederek UKC'i hemen hemen hiç ağızlarına almadılar ve bu gariplik 1967 sonbaharına kadar sürdü UKC'yi kandırmak üzere Merger Birleşir aracılığıyla baskı yapmak için UAH önderlerini harekete geçirerek Taiz'e getirdiler. George Habbaş Mohsen İbrahim, Hani Al-Hindi getirildi. Beyrut'taki UAH merkezi Hâlâ Nasırcı olup Jiddah antlaşmasını ve İAGYKC'nin kurulmasını onayladıklarını açıklamışlardı. Ama UAH'ın Kuzey Yemen'deki kolu daha bilinçliydi; Genel çizgisine karşı çıktı. UKC kadrolarını destekleyerek dört maddelik bir durum yorumlaması ileri sürdü: 1) İAGYKC ve UKC arasındaki fark bir sınıfsal farklılıktır ilki sultanları ve Aden burjuvazisini temsil ederken ikincisi işçilere köylüleri ve küçük burjuvazinin ilerici kesimlerini temsil etmektedir. 2) Durum bu olunca aralarında hiçbir işbirliği olamaz 3) UKC önderleri Taiz'i terk etmeli ve Güneydeki mücadeleye dönmelidir. 4) UKC operasyonlarını güçlendirmek için politik eğitime ve kadroların bilinçlendirilmesine başlamalıdır.

Taiz'de iki ay süren tartışmalardan sonra UKC kadroları, Mohsen İbrahimin desteğinde İAGYKC'yle birleşmeye karşı çıktılar. Bunun üzerine Mısırlılar UKC kadrolarını Kahire'ye davet ederek yeni tartışmalar bahanesiyle onları geciktirdiler. Bu söylentiye göre Mısır istihbarat şefi Salah Nasr UKC'nin Marksizm - Leninizm hakkında konuşmaktan vazgeçmesinde özellikle israrlıydı (34). Aylarca süren çekişme ve tartışmalardan sonra Ağustosta yeni bir anlaşma ilân edildi. Bu İskenderiye anlaşmasında UKC, İAGYKC'yle

birleşmekte ve pratikte şeyhlerin egemen olduğu İAGYKC'nin askeri kumandanlığına elindeki bütün ağır silahları teslim etmekteydi. Resmi raporlara göre, anlaşma Qahtan ash-Shaabi, Faysal ash-Shaabi ve Abdul Fatah İsmail tarafından imzalanmıştı. Güneydeki koşullar böyle bir şeyi olanaksız kılmaktaydı. UKC önderleri 1966 martında gizlice Kahire'ye götürüldükten sonra güneydeki militanları kendilerine güven kazanma ve kendi örgütlerini geliştirme olanağına kavuşmuşlardı. O zamana kadar güneydeki grupların Taiz'de bağları vardı ama birbirlerinden göreceli tecrit olmuşlardı. Güneydeki gruplar şimdi, bu tecritin üstesinden gelmişlerdi. Kendi mali desteklerini sağlamaya gittiler. Radfan'da Ali Antar Ibb ve Rada'nın kuzey sınır bölgelerinde UKC'yi destekleyen halktan para ve teçhizat toplanması işini örgütledi. Önder iki politik kadronun insiyatifinde Aden'de ilk politik eğitim kursları başlatıldı (35). Bunlardan 'Mogbel' (Ali Saleh Abbadh) Abyan'dan bir sendikacı ve Abdullah al-Khamni gelecekteki Kültür Bakanı ve UKC'nin önde gelen kavramcılarındandı. Bu kadrolardan gelen baskıyla bir ikinci kongre haziran'da kuzeydeki Jibla'da yapıldı. Kongre ocak darbesini yürüten ve İAGYKC'ni kuran üç politbüro üyesini UKC'den uzaklaştırdı. Sorunlarını yanlış ek almış biçimlerinin sorumlusu olarak gördüğü Qahtan ash-Shaabi ve kuzeni Faysal'ı da uzaklaştırdı. Eski politbüronun yerini almak üzere yeni bir onbir kişilik Genel Komuta Konseyi seçildi. Bu UKC içinde yükselen yeni kadroları yansıtmaktaydı. Konseyde bulunan Abdul Fatah İsmail delikanlılığında Kuzey Yemen'den göç etmiş bir öğretmen olup Aden'deki politik ve askeri faaliyetlerin en yüksek komutanıydı. Muhammed Ali Haitham Dathinalı kadrolardan olup ordunun o bölgeden gelmiş genç subay-

ları arasında faaliyet göstermekteydi. 'Salmin' (Salem Robea Ali) Radfan'da askerî bir önder, 'Ali al-Beedh Hadramut'ta bir militandı. Bunların hepsi bağımsızlıktan sonra göze çarpan kişiliklerdi.

İkinci Kongre, bazı UKC önderleri hâlâ Mısır'dayken yapıldı. Bu durum, iki ay sonra İAGYKC doğrultusundaki İskenderiye Antlaşmasınnı ilânını mümkün kıldı. Ama eylülde Taiz'e dönüşlerinden sonra bütün UKC politik ve askerî önderlerinin katıldığı bir toplantı yapıldı. Cephenin yok olmasını getiren ve güneyde barışçıl bir çözüm için Mısır diplomasisine bel bağlayan İskenderiye Antlaşmasına UKC açıkça karşı koymalıydı. Önderliği, Kongreye katılan Kuzey Yemen, UAH'nın desteğindeki askerî kumandanlar «Salmin' ve 'Ali Antar' yüklendi. Yeni çizgiyi belirlemek için üçüncü bir Kongrenin yapılmasına karar verildi. Baskı artırıldı. Ekim'de, Radfan'da savaşın başlamasının üçüncü yılında, Aden UKC'nin tümü -kadınların örgütü, öğrenci örgütü, UKC sendikaları, askerî- İAGYKC'yle olan bağları koparılmadıkça UKC'yi bölecekllerini ilan ettiler. Üçüncü UKC kongresi için kurulan hazırlık komitesi İAGYKC'yle olan bağların koparılması için plân hazırladı. İAGYKC'nin Ulusal Kurtuluş Mücadelesini yürütemeyecek burjuvazinin gerici bir ittifakı olduğunu tartışmaktaydılar. Bağların koparılması Mısır'ın mali desteğinin sonu demek olacağından UKC, politik yardımlarından ve bankalara kuyumculara yapılacak baskınlar yoluyla burjuvaziden para sağlamalıydı '36).

Bu program Kasım'da Yemen'deki Khamer kentinde yapılan Kongre'de görüşüldü. Üçüncü kongre İAGYKC'ni kuran üç sağcının değil ama, Qahtan grubunun yeniden UKC'ye alınması konusunu da görüştü. İkinci Kongre'de genel komuta konseyine seçi-

len onbir kişiye on kişi daha eklendi. Her ne kadar bu on kişiye 'Ali Antar', 'Mogbel', Mahmud Ushaish, Faysal al-Attas ve 'Faris' (Sultan Ömer) dahilse de, Qahtan ve Faysal ash-Shaabi de dahildi. Eski ataerkil ve yarı Nasırcı grup yeniden cepheye girmişti. Bunların ötesinde kongre ordu ve polisteki sempatizanlarla işbirliğini artırmaya karar verdi; bu hareket nedeniyle gerekli de olsa, cephe sağ kanadın etkisine açılmaktaydı. Ancak örgüt içi mücadele hiç bir şekilde sona ermemişti.

UKC'NİN ZAFERİ

1966 Kasım'ında UKC ve İAGYKC birbirinden koptuğunda ikisi arasında bir çatışma kaçınılmazlaştı. Güneydeki mücadeleyle ilgili bütün haberler Mısırlılarca denetlendiğinden 'Devrimi zayıflatmaya ve bölmeye çalışan' 'bölücülere' ve 'İngiliz ajanlarına' karşı İAGYKC'nin arasıra yürüttüğü saldırılar dışında dünya kamuoyu ne olup bittiğini hiç bilmiyordu. 1967 de dört ayrı zamanda (ocak, haziran, eylül, kasım) UKC ile İAGYKC'nin sağa ve sola yaydığı yeni askeri grubu DGHÖ (Devrimci Güçlerin Halkçı Örgütü) arasında ciddi çarpışmalar oldu. Mısırlılar her anti-İngiliz eylemi İAGYKC'ne atfederek UKC'nin varlığını yadsıdılar. Sonunda, Kahire'nin var olmamış gibi davrandığı bir grup güç kazanırken Mısırlıların arka çıktığı örgüt görülmez oldu.

1967 Ocak'ında İngilizlerin 1839 Aden saldırısının yıldönümünde UKC genel grev çağrısında bulundu. İAGYKC buna karşı çıkarak UKC'yi devrimci ittifaktan ve cephenin güneyin kurtuluşu için tek yol olarak inandığı silahlı mücadele yönteminden kopan bir grup olmakla itham etti (37). UKC içindeki Qahtan grubu

da kaçamak cevaplar vermekte ve Qahtan'ın kendisi yeniden birleşmeyi görüşmek üzere Kahire'de bulunmaktaydı. Ama 'Mogbel' ve Khamnı grev doğrultusunda ağırlıklarını koydular ve üç başarılı gün süresince kitle eylemleri, grevler birbirini izledi. İAGYKC bu durumu UKC'ye saldırmak ve komünist gazete al-Amal'ın basımevini havaya uçurmak için fırsat bildi. Ama kitle gösterileri o denli güçlüydü ki İAGYKC güneyde kendi önderliklerinin bir kanıtı olarak bu gösterileri Kahire radyosundan selâmlamak zorunda kaldı. UKC'nin Aden'deki kitle örgütünün gücünü gösteren benzer olaylar şubat ve mart'ta da görüldü.

1966 ve 1967'nin ilk aylarında İngilizler can ve mal kurtarma derdindeydiler. 1966 şubat'ında aldıkları geri çekilme kararında, üsse yönelmiş doğrudan bir tehdit değil dünya çapındaki strateji değerlendirmeleri etkili olmuştu. Öte yandan, emperyalistlerin safındaki federal hükümetin bağımsızlıktan sonra da iktidarda kalmasını sağlayarak kendi çıkarlarını korumak doğrultusunda çalışmaktaydılar. Ama Doğu Sultanlıklarını Federasyona katamadılar ve GAİ önderlerine geri gelmeleri için yaptıkları çağrı GAİ bütün itibarını yitirdiğinden bir işe yaramadı. Birtakım ayrıcalıklarla sorunu halledebileceklerini umud ettiler. Sivil hizmetlerin ve ordunun Araplaştırılması hızlandırıldı ve 1967'de güvenlik işlerini federal düzenli orduya, polise devretmeye başladılar. Memurların ve askerlerin ücretlerini artırdılar öyle ki FDO'nun son İngiliz kumandanı Jack Dye yarımadada Kuveyt'ten sonra en iyi ücret kendi adamlarına ödendiği için böbürlenmekteydi. Bu gibi şeyler federasyonu, politik tabanını biraz genişleterek desteklemek ve devlet aygıtına kendinin emperyalizmi bağlı olmakta özel çıkarı bulunduğunu düşündürtmek için tasarlanmıştı.

Açıktı ki eğer devlet memurları ve ordu subayları bağımsızlıktan sonra da bu yüksek ücretleri kazanacaklarsa, paraları İngiltere'den almaları gerekirdi.

1967 yılı ilerledikçe İngilizler daha çok ihsanda bulunur göründü. Mart'ta geri çekilme tarihini öne alarak, aynı yılın kasım ayı olarak belirlediler. Geçmişte Aden'e girmesi kabul edilmeyen BM nisan ayı içinde, pek ümitli olmasa da federal Bakanlar ve 'ılımlı' ulusçular arasında anlaşma yaratabileceği düşüncesiyle Aden'e davet edildi. Mayıs'ta Turnbull'un yerine yüksek vekilliğe, İngiltere'nin eski Moskova ve Kahire elçilerinden Sir Humphrey Trevelyan getirildi. Trevelyan anılarında, iki amacı olduğunu belirtir: «İngiliz kuvvetlerini ve onların levazımatını sükûnet içinde geri çekmek ve 'eğer mümkünse' barış ve istikrar sağlayacak bağımsız bir hükümete kendi yerlerini bırakmak (38)». Her ne kadar, Trevelyan'ın kendisi, İngiliz ve Federallerin durumunun ne ölçüde zayıf olduğunu sıkıcı bir tavırla görmekteyse de, Londra'daki yetkililer bu konuda farklı düşünmekteydiler. Ayrıcalıklar yoluyla istediğini elde edemeyen işçi hükümeti sağa doğru son bir silkinmeye karar verdi. Bunda mayıs sonunda Londra'ya gelen Suudi Arabistan kralı Faysal'ın etkisi büyük oldu. Anılarında Harold Wilson durumu şöyle anlatmakta :

«Suudi Arabistan kralı Faysal hâlâ Londra'daydı ve bizim Aden ve Güney Arabistan'ı boşaltma önerimizin kendini ne denli ilgilendirdiğini açıklamaktaydı. 19 mayıs cuma günü yaptığımız konuşmada bölgedeki askerî birimleri kaldırmamakla kalmayıp, bu birimleri yeni Güney Arap devletini, Arap ulusçuluğundan ilham alan BAC'nin saldırı sızmalarına karşı koymada kullanmak için bağlayıcı bir askerî taahhüde girmemize son derece ciddî olarak ısrar etti... Biz Gü-

ney Arabistan'ı sıkıca elde tutmazsak körfez birkaç ay içinde yıkılacaktı (39).»

İngilizler bundan yüreklenip 1967 Mısır - İsrail Savaşında Mısır'ın yenilgisi sonucu Nasır'ın Kuzey Yemen'deki durumunun zayıflamasıyla ve Aden'deki federasyona o askerî bölgeden gelebilecek sürekli tehdit olasılığının azalmasıyle daha da cesaretlendiler. Sonuç, şaşırtıcı bir geriye dönüş oldu. Dışişleri Bakanı George Braun 20 haziran'da İngiliz Parlamentosunda bağımsızlık sonrasında en az altı ay daha ülkenin İngiliz hava ve deniz kuvvetlerince korunacağını beyan ediyordu. Geri çekilme tarihi 9 Ocak 1968'e atılmış olup, İngiltere askeri yardım için 10 milyar sterlin daha veriyordu.

Bu tam bir politika değişikliğiydi. Bir yıldan beri işçi partisinin federal sultanlara nasıl ihanet ettiğini haykıran eski Sömürge Bakanı muhafazakâr Sandys, Braun konuşurken dinlediğinde, aynı kendini işittiğini söylüyordu (40). Ama Braun'ın Londra'da İngiltere'nin son sömürgeci kartını oynadığı günde, Güney Yemen'deki UKC esas saldırısına geçmişti. İngiliz birlikleri nisan'dan beri İnterland'dan dışarı atılmaktaydı ve 20 Haziran'da Radfani gerillaları dağlardan çıkarak Dhala emirliğinin başkentini ele geçirdiler, emiri kendi hapisanesine kilitlediler. İki ay içinde İnterland'ın tümü düşecekti. Daha da önemlisi aynı günde İngilizler Crater'i boşaltmaya ve UKC'ne teslim etmeye zorlandılar. Crater'in bu işgali on üç gün sürdü ve emperyalistlerin paldır küldür geri çekilişinin simgesi oldu.

Birkaç hafta süresince, UKC'nin Radfan'dan gelen Mogbel, 'Salmin' ve Al Khamni'nin de dahil olduğu askerî irtibat grubu, FDÖ'daki genç subaylarla ilişki halindeydiler. Yüksek subaylar federal hüküme-

te yakın olup, İngilizler onların UKC ve İngiliz ordusu arasında bir 'üçüncü güç' oluşturmaları için gayret sarfederken genç subaylar, İngilizler İnterland'dan atıldıkça, ne gibi bir politika izlemeleri gerektiğini bilmiyor ve öğrenmek istiyorlardı. 1 Haziran'da FDO'nun adı Güney Arabistan ordusu olarak değiştirildi ve ilk Arap kumandanı Federal Bakanların istediği aday olan albay Nasır Bureik al-Avlaqi işbaşına geçti. Nasır Bureik genç subaylar arasında aşırı derecede hoşlanılmayan bir kimseydi; onu protesto eden bir grup genç subay 16 Haziran'da asıldı. Bunun sonucu ordu, UKC'nin desteğinde isyan etti. 20 Haziran'da Crater'deki polis ve ordu birlikleri isyan ederek oradaki İngiliz birliklerine saldırdı. İngilizler aniden ellerindeki son kozun, GAO'nun çökebileceğini kavradılar. Eğer Crater'i zorla yeniden işgal ederlerse, ordu bölünebilirdi de. Durumlarını korumak için geri çekildiler ve onüç gün Crater UKC tarafından yönetildi. Hapisanedeki yüzlerce kişiyi serbest bıraktılar. Yasama Meclisi binasını yakıp yıktılar ve halk arasında propaganda çalışmalarını yürüttüler. İngiliz subaylarına ait villalar halka dağıtıldı.

Crater'deki yükselme bütün Arap dünyasında duyuldu. Crater, Güney Yemen için Aden'in tarihî merkezi olup, kısa dönemli de olsa işgali büyük psikolojik öneme sahipti. Yükselme, Arap dünyasında Israil'in onbir gün önceki ezici zaferinden sonra ilk iyi haber olduğundan görülmemiş sevinçle karşılandı (41). Güney Yemen'de Mısırlıların yenilgisi onların daha fazla gözden düşmesine yol açarken birçok kişi onların halinden anlıyor ve UKC'ye olan bağlılıkları gittikçe artıyordu. İAGYKC Kahire radyosundan, hâlâ Güney Yemen halkının 'tek temsilcisi' olduğunu öne sürerken, Crater'de DGHÖ'nün silahlı adamları UKC kadro-

larından birkaç kişiyi katlediyordu. Ama İAG YKC' nin militanları ilk kez UKC saflarına gelmeye başlarken Makawi ve Al-Asnaj'ın Kahire'de, New-Yorkitaki eylemleri gitgide yersiz görünüyordu.

Her ne kadar İngilizler temmuz'da Crater'e yeniden girmeyi başardılarsa da yaptıkları sadece elde bulundurma operasyonuydu (42). İnterland'daki olaylar çok hızlı gelişmekteydi ve ağustos'ta, İngilizler, UKC'nin bütün güçleri elinde toplamasıyle oluşan sürpriz dalganın federasyonu süpürüp götürdüğünü keşfederekten uyandılar. 'Ali Antar' ve adamları haziran'da Dhala'yı ele geçirdikten sonra bulabildikleri silahları diğer yerlerdeki UKC militanlarına gönderdiler. Dhala'dan sonra Aşağı Yafa ve Audhali düştü. UKC 13 ağustos'ta Muflaki şeyhliğinın yöneticisini tutukladığını ve Lahc'nın vekil yöneticisini Aden'e kaçmaya zorladığını açıkladı. 14 ağustos'ta Dathina'da bir 'silahlı gösteri' hazırlayarak, yerel şeyhi sürdüler ve tutukluları serbest bıraktılar. 27 Ağustos'ta Fadhlı sultanlığındaki Zınjibar'a giderek Aden'den 30 mil uzakta olan bu yerde kendi askeri karargâhlarını kurdular. Ay sonunda Güney Yemen topraklarında sadece bir federal yönetici kalmıştı ve o da Aden'deydi) ve UKC 12 eyaletin başına geçmişti. Eylülde devam ettiler. 3 eylül'de Beyhan yöneticisi Suudi Arabistan'a kaçtı. UKC onun eyaletini işgal ederek bütün tutukluları serbest bıraktı ve bir yönetim komitesi kurdu. 17 eylül de Kathiri ve Quaiti Sultanları bir Suudi Arabistan gemisiyle Makalla'ya geldiklerinde devrimi desteklediklerini söyleyen askerler tarafından karaya çıkarılmadılar ve Suudi Arabistan'a geri döndüler. Ekimde UKC Mahranın en doğudaki Sultanlığını ele geçirdiğini ve yöneticisi Sultan Abdullah bin Ashur bin Afrir'i tutukladığını ilân etti. 29 Ekim'de bağımsızlıktan birkaç

saat önce, UKC mîlitanlarından bir müfreze Socotra adasına çıkıp bunu devrim için yaptıklarını belirttiklerinde bütün gücü ellerinde toplamış oluyorlardı (43).

İAGYKC bu dalgayı durdurmak istedi. Kahire radyosundan yaptığı yayınlarda, güneydeki bütün güçleri ellerinde toplayanların kendileri olduğunu, üç devletin = Wahidi, Yukarı Avlagi şeyhliği ve Yukarı Avlagi Sultanlığının kendi denetimlerinde bulunduğunu söylüyordu. Eylül'de Güney Arabistan Ordusunun Avlagi subaylarının önderliğindeki İAGYKC elemanlarıyle birleşmek üzere Aden'i terketti ama hedeflerine varmadan geri çekildiler ve daha sonra bu devletler UKC'nin eline geçti. İAGYKC'nin en büyük karşı saldırısı Lahc'da oldu. Taiz yakınlarında VAK = BAC desteğindeki bini aşkın silahlı adamları vardı; ancak İAGYKC'nin kaybedeceği belli olunca Lahc üzerinden Aden'e varan seksen millik yolu, Güney Arabistan ordusunun anti-UKC bölümleriyle birleşmek üzere aşarak güneyin resmî, askerî işgalini başlatmaya çalıştılar. 16 Ağustos'ta, Güney Yemen bölgesinde bulunan Kirish'deki gümrük noktasını ele geçirdiklerini ilân edip, kuzeyde UKC önderlerini tutukladılar. Bir süre için Kirish'de kapalı kaldıysa da, İAGYKC, kuvvetlerini bölmeyi başardı ve eylül başlarında Aden'in hemen dışındaki Dar Saad köyünde ciddî çarpışmalar başladı. GAD araya girerek mütarekeye zorladı ama DGHÖ Ottman şeyhliğindeki UKC kadrolarını tutuklamaya kalktığında çatışmalar yeniden birbirini izledi.

İAGYKC, her zaman olduğu gibi, diplomatik cephede de eş derecede aktifti. UKC Zirjibar'da askerî karargâhlar kurmuş ve güneyin yasal hükümeti olduğunu beyan etmişti. İAGYKC Mısır'ın desteğiyle kendisi için aynı şeyi söylemekteydi. Ama UKC yeniden

bölündü. Qahtan ve grubu uzlaşmaya hazırlandı; Kahire'deki tartışmalarda İAGYKC ve UKC'nin sağ kanadı ateşkesi ve bir koalisyon hükümetini tartışmak üzere görüşmeler yapılmasına karar verdi. 25 eylül'de bunu açıklayanlar Aden, Dhala, Lahc'da kuvvetleri arasında ceryan eden çarpışmalardan pişman olmuş Makawi ve Faysal Ash-Shaabi'ydi.

İAGYKC'nin önderleri UKC'ni hep birden ezme amaçlarını sürdürdükçe UKC militanları buna boyun eğmeyi reddettiler. 25 eylül uzlaşması ilân edildiğinde al-Khamni Beyrut'a giderek Abdul Katah İsmail'le birlikte uzlaşmayı suçladı. UKC'nin eski genel komuta konseyi çözülmüştü ama Qahtan ve adamları militanların yeni devletin politikasını saptamak üzere bağımsızlıktan önce yapılmasında ısrarlı oldukları Dördüncü Kongre'nin yapılmasına sürekli karşı çıkıyorlardı. Qahtan aleyhtarı güçler, Ushaish'ın, sendika önderi 'Mogbel' in al Khamri'nin 'Ali al-Beedh'in ve yeni gelen solcu kadro 'Hassan Ali'nin (Abdullah al-Ashtal) dahil olduğu geçici bir genel komuta konseyi oluşturdu.

İngilizler Federal hükümetin işinin bitmiş olduğunu çoktan görmüşlerdi. Ağustos sonunda, federal kabinenin sözcüsü Şeyh Ali Müsaid al Babakri 'bu halkın devrimidir, karşı koyamayız' demekteydi. 5 Eylül'de Trevelyan radyodan Güney Yemen halkına Federasyonun parçalandığını ve uluşçularla görüşmelere hazır olduğunu beyan etmekteydi. Ancak İngiliz hükümeti hâlâ UKC'nin kendiliğinden güç kazanmasını önlemek istemekteydi. Trevelyan anılarında, Londra'da takınılan UKC aleyhtarı tavır nedeniyle birçok girişiminde engellendiğine işaret etmektedir (44). İngilizler hala ordunun duruma egemen olabileceğini ve Arap ittifakındaki görüşmelerle işin sivil

yanının hallolabileceğini umut etmekteydiler. Ama ordu bu rolü oynayabilmek için gerekli olandan çok daha fazla politize olmuştu. İşe karıştı ve Dar Saad'da tarafsız bir tavır takındı. Ama İngilizler çıkarıldıktan sonra küçük Aden'i işgal ettiklerinde bölgeyi UKC'ne geri verdiler. Ekim boyunca durum karışıklığını korudu ve 1 Kasım'da Qahtan - İAGYKC antlaşmasının haberleri yeniden geldi. Ama 2 Kasım'da George Brown bir yandan böyle bir şeyin olasılığını varsayarken öte yandan parlamentoda İngiliz geri çekilişinin ayrıntılarını ve 500 tepeden tırnağa silahlı İAGYKC üyesinin Othman Şeyhliğine son saldırıyı başlattığını açıklıyordu. Beş gün süren sert çarpışmalar sonucu, büyük olasılıkla 100'ün üzerinde ölü ve 300'ün üzerinde yaralı vardı; ama sonunda GAO yetişip İAGYKC nü yerlerinden ederek 17 Kasım'da UKC'ni desteklediğini ilan etti.

Bundan böyle yol açıktı. İngiltere, Güney Arabistan'ın 30 Kasım'da bağımsız olacağını beyan etti. 21 Kasım'da görüşmeler Cenova'da başladı ve 29 Kasım sabahına değin sürdü. Diplomatik ilişkiler kurmanın haricinde iki taraf için de ortak bir zemin bulunamadı. İngiliz her zamanki döneklikleriyle yardım taahhütlerini geri aldılar. Başlangıçtaki 60 milyon sterlin İngilizlerin malî zorluklardan yakınmaları arasında (sterlin yeni devalüe edilmişti) 12 milyona indirildi. 'İngiliz kamuoyu'ndan (daha doğrusu Wilson hükümetinde) bir ay öncesine kadar İngiliz ordusuna saldırmış olanlara yardım vermesinin beklenemeyeceğini söylediler. 29 Kasım'da bütün İngiliz birlikleri geri çekilmiş ve 23 - 30 Kasım 1967 gece yarısında Güney Yemen Halk Cumhuriyeti doğduğunda 128 yıllık İngiliz egemenliği sona ermişti.

Güney Yemen zaferi, İngiliz sömürgecilik tarihinde İngiliz ordusu ve devletinin böylesine yenildiği tek savaştır. Ulusçuların bağımsızlığı silahlı mücadele yoluyla kazandığı Güney İrlanda, Kıbrıs ve Kenya'da İngilizlerin geri çekilmesi, uzun görüşmelerle geciktirilmiş ve kurulan rejimler Londrayla iyi ilişkiler kurmuşlardır. Oysa Güney Yemen'de, İngilizler kesin ayrılmalardan 10 gün önceye kadar UKC'ni tanımamışlar ve bağımsızlık sonrasındaki rejim anti - emperyalist mücadeleyi bırakmak bir yana İngilizleri Arap yarımadasından çıkarmak doğrultusundaki planlarını açıklamışlardır. Arap dünyasında Güney Yemen mücadelesi ancak daha uzun süreli (Güney Yemen'deki 4 yıla karşılık 8 yıl süren) ve çok daha kanlı olup Fransızları geri çekilmeye zorlayan Cezayir gerilla savaşıyla eş düzeyde tutulabilir.

Dünya çapında değerlendirildiğinde, Yemen'in mücadelesi, Küba'dakiyle bazı benzerliklere sahiptir Her iki ülkede, gerilla eylemini başlatanlar, başlangıçta komünist olmayan ama sonradan Marksizme bağlılıklarını belirten gruplardır. Her ikisinde, mücadele öncelikle sömürgeciliğin yarattığı sosyal ve ideolojik sistemi kaldırmaya yönelikti; yine her ikisinde, dünya kapitalist pazarındaki çöküşler nedeniyle ekonomi kötü durumdaydı, sonuçta onbinlerce öfkeli sınıf düşmanı, öç almak umuduyla, Taiz ve Miami'ye sürgün olarak kaçtılar. Her ikisi de bir ölçüye kadar dünya karşı - devrimci ağının aralıklarından kaydılar. Küba'da, ABC devrimci hareketi önemsemedi. Güney Yemen'de İngilizler her halükârda üssü terketmek niyetindeydiler ve 'Nasır' tehlikesi onları bir çıkmaza sokmuştu. Her iki devlet te kendilerini, komşu kıtaların devrimci hareketleri için birer üs bölgesi olarak kurdular ve ikisi de çabucak emperyalist güçlerin gecikmiş öfkesine hedef oldular.

NOTLAR :

1 — 1963 öncesinde uluşçu hareketin tarihi hakkında al-Habashi ve Ömer'in Little'in önceden sözünü ettiğim çalışmalardan ve diğer iki makaleden yararlandım. T. Bermier, 'Naissance d'in nationalisme arabe Aden', L'Afrique et L'Asie, No 44 1958 ve D.C. Lualt, 'Labour Relations and Trade Unionism İn Aden 1952 - 60' Middle - East Journal No 16, 1962

2 — İngilizlerin yönettiği onbir arap devletinin hiç birinin hatta en batı taraflısı olanların bile Cammerwealth'e katılmaması onların güçlü arap birliği duygusunun göstergesidir. Buna, Faruk'un Mısır'ı, Nuri Said'in Irak'ı ve Hasmeite'nin Ürdün'ü gibi rejimler bile dahildir. Oysa sözde 'ilerleyen' birçok Afrika ve Asya devletleri bu yapının içinde kalarak İngiliz emperyalizmini desteklemeyi sürdürmüşlerdir.

3 — an - Nahda başlığı, sonra da Arap uluşçuluğunun gelişmesine katkıda bulunan Arap diline, tarihine ve kültürüne yönelik ilginin 19. yüzyılda canlanmasıyle verilmiştir.

4 — Little age. s. 32'de '.....BMC'ne hükümet ve Aden Birliği tarafından sorumsuz ayak takımı gözüyle bakıldığını' yazmaktadır. BMC'nin kurucuları arasında bulunanlardan şeyh al - Habshi Hadrami'li bir avukattı. Ve Endonezya Komünist Partisinin bir üyesi olduğuna inanılmaktaydı ama sonradan GAB'nı Suudi taraftarı yapan o oldu; Aidrous al - Hamid Mısır hükümetinin bütçesinden aldığı para yardımıyle al-Fair'ı çıkaran gazeteciydi; İngiltere ve Mısır'da eğitim gören Seyyid Abdullah al - Jifri, 1964 sonrası dönemdeki GAB önderlerinden biriydi. Çok daha radikal bir akım, bazı genç üyelerce temsil edilmekteydi. Abdullah al-Asnaj ASK'ın gelecekteki başkanı, Abdullah Badheeb Güney Yemen'in ilk Marksistiydi; Ahmed Muhammed Noman, İngilizlerin 1960'da yatıştırmak için, sürgüne yolladıkları Kuzey Yemen'li bir liberal olup sonradan YAC başbakanlığı görevini yaptı.

5 — Gelişen kapitalist ülkelerdeki sendikacılığın genel sorunu olan, ekonomik açıdan militan sendikacılık hareketinin politikleştirilmesi sorunu Aden'de görülmedi. Başlangıçtan beri geniş ölçüde politize olan sendikalar çoğu kez salt politik nedenlerle greve gidiyorlardı.

6 — Trevaskir age. P.S. 156

'Aden'i tekrar tekrar kaplayan düzene aykırı grevlere hoşgörülü bakmak için önceleri, belki neden vardı. Sendikacılık hareketi coşkun ergenlik çağını yaşarken, birçok işverenler hâlâ eski moda davranışlara gömülüyorlardı. Gittikçe büyüyen acılar beklenilmeliydi. Zaman sürecinde sendikacıların daha sorumlu ve işverenlerin daha liberal olacağı ve giderek Aden'in endüstriyel barışın sıcaklığında ısınacağı düşünüldü. Ama barış gelmemişti...'

7 — Bu olayların değerlendirilmesi için bakınız Wattsage.

8 — Trevaskis, age s. 106

9 — Sir Charles Johnston, The View from Steamer Rohst (Steamer Point'ten görünüm, Londra 1964, s. 126-s. Johnston, bu dönemdeki düşünce yapısının ilginç bir değerlendirmesini vermektedir.

'Sonbahar kiriyle ilgili olarak kişisel açıdan en kötü gelen şeylerden biri Aden'i kaybetmemize yol açabilecek olan koşulların ani kötüleşmesinden kendimi sorumlu tutma eğilimimdi. Politikamızın doğruolduğundan asla şüphe etmemiştim ve içimden, her şeyin sonunda iyiye döneceğini biliyordum. Ama Aden'de yaşamın normal, pürüzsüz düzeyinin gözlerime özellikle boşa göründüğü bazı günler oldu.

Terastaki sabah kahvaltısında, limana giren gemilerin pilotlarının gemiye giriş çıkışlarını, sanki hiç bir şey yokmuşçasına yedek çeken küçük gemilere düdük çalışlarını seyrettim, kendime bu normal görünümün ne kadar sürebileceğini sordum. Ne kadar yakında, korkunç gerçek açığa çıkacaktı?'

Diğer İngiliz memurlarının kriz nedeniyle onu suçlayabilecek-lerinden v eonunla her türlü ilişkiyi kesebileceklerinden dolayı Kharmaksar Yarışlarına gitmekte tereddütlü ve sinirlidir.

'Yanıma gelip sanki hiç bir şey yokmuşçasına son derece normal biçimde konuşup şaka yaptıklarında çok şaşırdım ve aşırı sevindim. Benim için olduğu kadar iç çemberde bulunanlar içinde bu bir oyundu. Onlar biliyorlar, ben de biliyordum ve oyunda birlikte olduğumuz düşüncesi bir dayanışma ve rahatlık duygusu getirdi.' Haklı olmamış olsaydı deli olacaktı. age s. 127 - 9

10 — Morris, Malaya karşı - devrimi sırasında Singapur' da polis komiserliği yapmış ve Hong Kong'da hizmet görmüştü. Aden'den sonra 1968'e kadar Karaipler'de çalıştı, emekli olunca bir Anglo - Karaib mülkiyet şirketinin İntercontinental Bahama Realty'nin Londra temsilciliğini üstlendi.

11 — Bkz. s. 149, Resmî İngiliz beyanatı, YAC güneydeki durumu tehdit eder duruma girdikten sonra ona karşı cephe aldıkları şeklindeydi. Gerçeğin bu olmadığı. Observer'in Dış Haberler Müdürü Robert Stephens'in 'Nasır', Londra, 1971 s. 395 adlı kitabında da belirtilmektedir.

12 — Bu döneme ait İngiliz değerlendirmeleri özellikle güvenilmez olduuğndan Jens Plass ve Ulrich Getwlee'nin Rle Aden - Grenze in der Südarebier Frage (1900 - 1967), Opladen Bah Almanya 1967, mükemmel dökümantasyondan yararlandım. Stephens, hariç tutulduğunda, bu çalışma resmî ngiliz değerlendirmelerine karşın en önemli kaynaklardan biri.

13 — UKC'nin özgün adı. İşgal altındaki Güney Yemen' in Ulusal Kurtuluş Cephesi (l - Jabha al - Qamla il Tahrir al Juroud al Yamani al - Muhtall) olarak bilinmekteydi. Resmî olarak İngilizcede UKC ve arapçada al - Jabha al - Oaumia (ulusal cephe) şeklinde bilinmektedir. Daha sonra rakibi olan İAGYKC' ne daha çok Jabbat al - Tahrir (Kurtuluş Cephesi) denilmekteydi. UKC'nin tarihi için üç temel kaynak kullandım: Abdullah ala-Khamrl'yle Famaz Trabulsi'nln ve benim yaptığım iki uzun

görüşmeden elde edilen bilgiler, Sultan Ömer'in 'Aden, de la little pourla liberation a L'independace Orient, vel - 14 1970 kitabında yer aldı.

14 — Bkz. s. 28

15 — Plass ve Gehrlee age. s. 214 - 15

16 — Julian Paget, last Post; Aden 1964 - 67 Londra, s. 4— Paget'in çalışması. Son dört yılda İngiliz askerî değerlendirmesini yapmaktadır. Ibid,aynı yerde.

17 — Ay. s. 47

18 — Ay. s. 57

19 — Ay. s. 108

20 — Ay. s. 71

21 — Hansard, 10 Haziran 1964

22 — Trevaskin, age. s. 208.

23 — İngilizler, yüksek oy verme oranından dolayı söylediklerine göre % 75 -politikalarının doğru kabullenip savunulduğunu öne sürdüler. Bu miyopluk kısa sürede giderildi.

24 — Green mood — İngilizlerin Malta ve Guyan'daki serbest seçimler için gerekli koşulları sağladığını, aynı şeyi Aden'de de yapabileceğini söyleyerek, BM'in genel seçimlere gözlemci olarak katılmasını reddetti.

25 — Paget, age. s. 264. Aynı dönemde, toplam 57 İngiliz askeri öldürüldü ve 651'i yaralandı; İngiliz hesapları, yerel halktan 290 kişinin öldüğünü ve 922'sinin yaralandığını belirtmekte; bunların 240 tanesi son yılda olup, UKC İAGYKÖ kayıplarını içermekte. Bu sayılar sadece Aden için, Kuzey Irlanda'yla karşılaştırıldığında bu sayılar şöyle: 1969 - 72'de 146 İngiliz askeri ve 57 yerel asker öldürüldü; aynı dönemde öldürülen sivil Irlandalı sayısı 470

26 — Paget, age. s. 146

27 — Paget, age. s. 129 bkz. s. 149

28 — 7 Gün No 12, 19 - 25 Ocak 1972 'Özel Bölük onbaşı Lennox'a işkence etti mi' 7 Days 1972 mayıs'ında yayınına son veren haftalık bir haber dergisiydi ve incelemenin yaza-

rı dış haberler müdürüydü. Sözü edilen İngiliz askeri George Lennox, Aden'deki gaddarlıkları 1966 ekim'inde Sunday Times'da protesto ettikten sonra 1967 haziran'ında tutuklandığını ve İngiliz subaylarından işkence gördüğünü sonra da ordudan uzaklaştırıldığını belirtmektedir. George Lennox'un dövmeyle ilgili iddiaları ve 1967 haziran'ında olanlar hakkında verdiği rapor yüzbaşı Erns Law'ın verdiği rapora çok benzemektedir. Law, Kenya'da tutukluların dövülmesini protesto ettiği için % 100 sağlamken 'sıhhî nedenlerle' ordudan uzaklaştırılmıştır. Ülkesine dönmek için yardım istediğinde, Kenya'da beş ay kanunlara aykırı olarak hapsedilmiştir. Bkz. Peter Benerson, 'Five Months Without Trial' Gangrere, Londra, 1969.

29 — Paget, age, s. 17. Kuzey Irlanda'da ordu yönetimi üzerinde benzer bir kendi doğrulukları için bkz.

Anti - Army Campaign Con demned by minister' The Times, 1 December 1972.

30 — İngiliz politikası üzerine sorulan için bkz -Peter, Beyond Breaking Point, Londra, 1971. İsveç'te yaşayan kürt asıllı Rastgeld'nin hazırladığı genel af örgütünün raporu 1966 eylül'ünda yayınlandı. 1971'de yayınlanan genel af örgütünün 'Kuzey İrlanda'da kötü davranış iddialarının soruşturma raporu'nun diğeriyle birçok benzer yönleri vardı. İngiliz hükümetinin, Roderick Bowen Q.C. tarafından hazırlanan kendi soruşturması 'Aden'deki şüpheli teröristlerin tutuklanması, sorgulama ve tevkif işlemleri' 1966 kasım'ında yayınlandı. Bu rapor daha önce Port Mosbut'ta çalışan ve ismi açıklanmayan üç sivil sorgucunun hareketlerinin araştırılmasını 'sağlık veriyordu', daha sonra (Sunday Times, 12 şubat 1967) bu konuda içerden bir soruşturma yürütüldüğü söylendi ama sorgucular çoktan başka yerlere gitmişlerdi ve ne Bowen ne onun yerine gelenler (dışişleri bürosu) sonra eğilmediler. İngiliz yetkilileri bir dizi önleyici manevra ve erteleyici ayrıcalıklarla örnek bir Whitehall gizleme operasyonuyla protestoları yok ettiler.

31 — Trerörizminden şüphelenilen kişilerin sorgulamasın-

da yetkilendirilmiş işlemlerin görüşülmesi için atanan gizli müsteşarlar komite raporu' başkanı Lord Parker of Moddington, Crnnd 4901, mart 1972 s. 3 Lord Gardiner'in muhalefet şerhinden yapılan alıntılar aynı yerden s. 12, 14'de aynı derecede önemlidir.

'İran körfezi (1970 - 71)' cümlesine dikkati çekmekte İngiliz ordusu orada resmen aktif bir mücadeleye girmiş değildir ve karşı koyan silahlı bir mücadele de yoktur. İran körfezinin neresinde bu işkence uygulanmıştır? 1972'de savunma bakanı, bu konuda soru soran yüksek bir İngiliz işçi parti yetkilisini cevaplamayı reddederken aslında cevap açıktır- Umman'da Whitehall ytetkililerinin, İngiliz birliklerinin buradaki ilgisini gizledikleri Umman'da (bkz. s. 344)

32 — 11 Aralık 1963'te BM genel konseyi, İngiltere'ye üssü terketmesi, baskıcı yöntemlerini bırakmayı ve genel seçimler yoluyla kendi kaderlerini tayin hakkına izin vermesi için çağrıda bulunan bir teklifi kabul etti. Bu teklif ve onu izleyen BM inslyatifi, İngilizleri tedirgin etmede yararlı oldu; ama BM faaliyetl HSP önderliğine de salt diplomatik manevralarla kazandırdı. Portekiz aleyhtarı gerillaların gösterdiği gibi, BM devrimci amaçlar için kullanılabilir; ama UKC, BM'e karşı her zaman ihtiyatlıydı ve özellikle büyük güçlerin çıkarlarnın savunucusu olan bir örgütçe tuzağa düşürülmeye sürekli karşı koyuyordu. Vietnam UKC'de benzer bir tavır takınmıştı.

33 — Bkz. Ömer, age s. 227 - 9 «Yemen Kadınlarının Mücadelesi.»

34 — Bkz. Ömer age. s. 252 Salah Nasr Yemen ve körfezdeki militanlarca özellikle eğittiği Nasırcı örgüt adamlarının ilk tipik örneğiydi. Anti - Komünist olmasına rağmen 1971'de Sedat tarafından yakalattırılıp hapse atıldı.

35 — Güney Vietnam UKC veya PFLOAG gibi örgütlerde bir tek bölünme olmamasına karşın Yemen UKC'nin askerî ve politik kanatları başlangıçta kesinlikle birbirlerinden ayrıydılar. Bu ayrılık diğer ulusçu Arap gerilla gruplarında da görülüp,

İrlanda Cumhuriyetçi hareketinde de, Sinn Fein - İRA bölünmesi şeklinde egemendir.

36 — Al - Khamni'ye göre UKC Ottman Şeyhliğinde Crater ve Makalla'daki Doğu Bankası soygunlarından ve Othman şeyhliğindekl kuyumcu soygunlarından 5 milyon Şiling (250.000) sterlin) elde etti.

37 — Kahire radyosu, 20 Ocak 1967

38 — The Middle East in Revolution s. 21 1

39 — Harold Vilson, işçi hükümeti = 1964 - 70 Londra, 1971 s. 396

40 — Trevaskis, age. s. 242

41— Arapların sesi, 'Kahire'nin Pah Arap radyo istasyonunun haberlerinde kendini aşmaktaydı: 'İngiltere güneyde kalmayacaktır, Araplığın ve islamlığın en acı düşmanı karanlığı, Arabistan yarımadasının güneyinden, Arabistan yarımadası topraklarından, Muhammed'in ülkesinden, (tanrının inayeti üzerine olan) kalkacaktır. İngiliz emperyalistleri güneyde tamamen şaşkın durumdadır, ızdırap onlar geldiğinin farkında olmadan çevrelerini sarmaktadır, Devrim beklenmeyen bir ordugâhtan, federal ordu askerlerinden gelmekte... Güneydeki mücahitler Broun'un düşlerini ve aptallıklarını darmadağın ettiler. Onun sözlerine kendi susturucu cevaplarını verdiler.' Arapların Sesi, 20 Haziran 1967

42 — Sanki sahne yeterince kalabalık değilmiş gibi Crater'de garnizon kuran Argyel ve Sutherland İskoçlarının kumandanı görünümünde yeni ve görülmemiş bir kişl ortaya çıktı. (Kaymakam Colin Mitehall) 'Deli Mitch' adı takılan bu adam İngiltere'nin sömürgeci geçmişinin akıl almaz bir yadigarıydı: bir kelb delisinin kavgacı emperyalistin ve aksi bir askerî komutanın çılgın bir birleşimiydi. Anılarında, 'Having been a soldier' Londra 1969, yoluna çıkan «bir şey beğenmez politikacıları', 'sinsi sinsi dolaşan gazetecileri' ve 'Beyaz Araplar'ı (liberal İngilizleri) azarlama eğilimindeydi. Mitchell Crater'de, «kendilerinin kuzey İskoçya'dakl vahşl Berouir kabilesinin üye-

leri olduğu ve provoke edildiklerinde çok kalabalaşacakları söylentisi yayılıyordu.

43 — 1972 aralık'ında yazarla yapılan bir görüşmede, 1964'den 70'e kadar işçi partisinin savunma bakanı olan Denis Healey, Aden hakkında en iyi bilgi alan İngilizleri bile şaşırtan iki şey olduğunu söyledi. Biri «Bölücülerin ortaya çıkışı' diye adlandırdığı 'tedhiş yapmaya hazırlanmış kimseler', diğeri soldaki ve sağdaki herkesin «yerleri çok sağlam» diye düşündüğü, İnterland'daki Sultan ve şeyhlerinin 'bir gecede' yok oluşlarıydı.

4 — The Middle East in Revolution. s. 258 Trevelyan; 'İngilizlerin Interland'daki yöneticileri desteklemeyi reddetmesi üzerine yorumda bulunarak, 'Geri çekilme kararına kesinlikle uymalıydık, küçük bir Vinetnam yaratacak değildik» diyor, age. s. 243

Y E M E N
DEMOKRATİK HALK CUMHURİYETİ

Tehlikeli bir başlangıç

Güney Yemen Halk Cumhuriyeti, dört yandan tehlikeyle sarıldığı bir ortamda kuruldu. Zaten zayıf olan ekonomik temel, bakımsızlıktan önceki altı ay içinde tümden çökmüştü: Süveyş kanalının haziran ayında kapatılması Aden'in ticaretini % 78 oranında azaltmış, İngilizlerin üssü boşaltmasıyla 20.000 kişi işsiz kalmış ve İngilizlerin eski yardım vaatlerini yansıtmalarıyla devlet gelirlerinin yüzde 60 ından, yoksun kalmıştı. Bu bölünmüş ekonomik temel üzerinde politik bir öfke yükseldi. Emperyalizmin GYHC'ne miras bıraktığı devlet aygıtı, kabilesel ve politik bölünmeler nedeniyle delik deşik kalbura dönmüştü. Ordunun son anda UKC'nin desteklenmesine karşın yeni rejime ne denli bağlı olduğu bilinmiyordu. Bunlardan öteye, UKCiçinde 1968 den bu yana sürüp giden anlaşmazlıklar ve çatışmalar, UKC'nin aniden güç kazanıp birçok yeni sorunlarla karşılaşması sonucu derinleşti. Yeni devletin sınırlarının ötesinde, içindeki elemanlarla uzlaşmış, birdizi düşman, devrimci devleti yok etmek için kuvvetlerini önüne takmış, ilerliyordu: defedilen İAGYKC ve GAİ ulusçuları, kuzey Yemen'deki Cumhuriyet rejiminin sağ kanadı, Suudi Arabistan ve Umman Sultanlığıyla birlikte GYHC'ni sabote etmeye kararlıydılar. Bunda UKC'nin güç kazanması sonucu böl gedeki çıkarlarına büyük tehditler geleceğini kavra-

yan İngiltere ve ABD'de dahildi.

Varolan bu güçlükler, bağımsız cumhuriyetin sultanlık ve sömürgecilik rejimlerinden miras aldığı uzun dönemli sorunlarla çalıştı (1). Gerilla hareketi on yıllarca süren Çin veya Vietnam devrimleriyle karşılaştırıldığında -dört yıl- göreceli olarak kısa sürmüştü. Mücadelenin akıllı ve yırtıcı olmasına karşın, Yemen toplumunun, ideolojik ve toplumsal yapısı sadece yüzeyde değişmiş, ülkenin büyük kısmı hemen hemen hiç etkilenmemişti. Ülkenin ekonomi geriliği, bölünüşü ve sefalet hep kalmıştı. Adam başına ulusal gelir 40 sterlin civarındaydı.

Bu demektir ki her nekadar UKC'nin işçileri ve köylüler arasında geniş desteği varsa da, toplumsal ve ekonomik dönüşüm, başarılı ulusal devrimden sonraya kalacaktı. UKC, dört yıllık mücadele sırasında değişmiş ama gevşek yapılı, kitle desteğinin yanı sıra, gizli tasarlanan eylemlere de dayanan ulusal bir örgüt olarak kalmıştı. İçindeki «Sol»un varlığı hâlâ bağımsız devlet koşullarında kanıtlanmalıydı. Bunlardan öteye Güney Yemen dışındaki bazı etkenler devletin geleceğini sınırladı: bu etkenler Orta Doğu'da özellikle körfezdeki politikanın evrimini ve Güney Yemen'in dayandığı ülkeler olan Sovyetler Birliği ve Çin'de içermekteydi. Güney Yemen önderlerinin yapmayı tasarladıkları ne olursa olsun eylem özgürlükleri içteki ve dıştaki bir çok sorunla sınırlandırılmıştı.

Devletin kuruluşu çok düzgün ilerledi. On iki kişilik ilk kabine 1 Aarlıkta ilân edildi; gahtan astı - Shaabi Cumhurbaşkanı, başbakan ve silahlı kuvvetlerin en yüksek kumandanı oldu (2).

Cumhurbaşkanı olarak ilk resmi demecinde yeni hükümetin politikasını açıkladı Sosyalist devrimi artık başlıyacak, GYHC Kuzey Yemen'le yakın işbirliği ku-

racak ve «pozitif notralizm» politikası izleyecek, Filistin'deki ve körfezdeki devrimci hareketleri destekliyecekti. Federal Hükümet kaldırıldığından, UKC'nin Genel Komuta konseyi, yeni bir yasama meclisinin kurulmasına kadar, en yüksek yasama örgütü olarak çalışacaktı. Eski devlet bölgeleri kaldırılarak, ülke gerilla savaşı sırasında kurulan kavga bölgelerine göre altı eyalete bölündü. (3) Hükümetin başlangıçtaki ekonomik politikası tarımı ve endüstriyel üretimi geliştirmişti. Açış konuşmasında Qahtan, çokça yardım vaatlerini yadsıyan İngilizleri sergilemişti. Ama GYHC İngiltere'yle diplomatik ilişki kurdu ve Arap itifakının son ümitsiz çırpınışlarına karşın, UKC Asya hükümetleri tarafından kabul edildi. Kasım ortalarına kadar UKC'yi İngiliz ajanları diye suçlayıp Saygon rejimiyle karşılaştırılan Suriye bile, 4 Aralıkta yola geldi. Ay sonuna doğru GYHC Arap ittifakına «ondürdüncü Arap devleti» olarak alındı ve onu takiben BM'ye kabul edildi.

Rejim çabucak yeni devlet yapısını kurmak sorunuyla karşı karşıya kaldı: UKC başa geçmeliydi. Başa geçince ise kendisini İngilizlerin kurduğu sömürgeci devleti dönüştürme durumunda buldu. Devletin ayrıcalıklara ve arşitlere dayanan bir yapısı olup Aden dışında ve ülkenin diğer zengin yörelerinde (Lahc, Abyan, Makalla) epey zayıftı. Devleti tamamen değiştirmek onu politik olarak tasfiye etmek. Toplumsal işlerini değiştirmek ve devleti gücünü GYHC'nin bütün bölgelerine yaymaktı. UKC içinde devletin dönüşümü en büyük sorun haline geldi. Cumhurbaşkanı Ash - Shaabi bu yapıyla çalışmayı ve onun varolan niteliğini kabul etmeyi önerirken, Lenin'in «Devlet ve İhtilâl'inden (4) esinlenen UKC'nin sol kanadı ise var olan devlet mekanizmasını yıkıp yerine halk

devleti getirmeyi tartışıyordu, halkçı devlet kurumlarını kurmanın gereğine değiniyordu.

İngilizler 1967 haziranında ülke içlerinden Aden'e ve Tawahideki üslerine doğru geri çekilirken UKC, embiryonik devlet kurumları kurmuştu: Halk komiteleri, halk muhafızı Al - Haras Ash - Shaabi. UKC kadrolarında ve sömürgeci devlet yönetimi üyelerinden oluşan yönetim guruplarıydı bunlar. Devletin varlığının hemen hemen hiç olmadığı, ülkenin kimi bölgelerinde UKC ilk kez devlet kurumlarını kuruyordu. Kasım ortalarında Aden radyosundan, Yemen'de oturan yerli ve yabancı mülküne zarar verenleri cezayla tehdit eden UKC yasaları yayınlandı (15). 3 Kasımda «bağımsızlık» fiilen geldiğinde ülkenin çeşitli bölgelerini birkaç aydır yönetiyor, kendi yeraltı yönetim kurumlarına birkaç yıldır sahipti. Bu demektir ki devlet aygıtını tasfiye etmeye başlamadan önce eski sömürgeci sistem, UKC'nin kadroları ve partizanlar tarafından tehdit edilmişti. UKC'nin sol kanadı yeni devletin kurulmasında ısrarlı ve aceleciydi. Eski ordu ve sivil hizmetler kaldırmalı, yeni yapı UKC partizanları tabanı üzerinde kurulmalıydı. Sivil hizmetleri yarı yarıya azaltmayı 3000 e indirmeyi önerdiler. Düzenli ordunun yanı sıra devrimi içte ve dıştaki saldırılara karşı koruyacak erkekli - kadınlı 100.000 - 150.000 silahlı kişiden oluşan milisler olmalıydı. Politik gücün temeli her köydeki halk komiteleri olmalı. Bunlar en yüksek yaşama, örgütüne, Yüksek Halk Konseyine (6) üye seçmeliydi, radikal bir ekonomik politika uygulanmalı; toprak mülkiyetinin sınırları çok daraltılarak, yabancı sermaye devletleştirilmeliydi.

Aden'de UKC'ye komuta eden Qahtan ve gurubu bu görüşlere karşı çıktılar: Sol Aden'de güçlüydü ama Qahtan'ınsömürgeci orduyla olan yakın ilişkileriyle

uğraşması gerekiyordu. Solun en büyük desteği, batıya göre daha az fiili savaşa sahne olan ama birçok solcu militanın faal çalıştığı Hadramutta 1967 Ağustosunda Hadramutu ve onun haftalık gazetesi ash - Shaara'yı (Kıvılcım) denetimleri altına almış ve politikalarını açıklamaya başlamışlardı.

Sosyalist devrim yapmak demek; var olan toplumsal ilişkileri devrimci toplumsal ilişkilere dönüştürmek diğer bir değişle eski devlet aygıtını yıkarak yerine tümüyle yenisini kurmaktır. Tedirgin ve şüphe içinde olan küçük burjuva saflarından öfkeli çığlıklar yükselecektir: ama yetenekli personel nerede? Yetenekli personel'le üniversite derecesi olan kişileri kas tediyorlar cevabımız açık ve kesindir bizim gereksindiğimiz yetenekli burjuvalar değil ama öz verili işçilerdir işçi konseylerinin getirdiği büyük tarihi deney, işçi sınıfının kendisinin bürokrasi olmadan ve de «yetenekli» burjuvalar olmadan hiçbir güçlükle karşılaşmaksızın yönetebileceğini kanıtlamasıdır. (7)

UKC partizanların, Hadrami Bedavin lejyonunun daha önceki üyeleriyle yeni bir düzenli orduda birleşerek iki milis tugayı; 1 Mayıs ve Che Gueverayı oluşturdular Hadramitte işçilerin ve yoksul köylülerin devletini kurmak için oluşturulan halk kongrelerinin ilki Makalla'da toplandı. Bütün toprak ağalarının mülküne el koymak için bir toprak komitesi oluşturdu ve yerel UKC hiç bir ödeme yapmaksızın yerli veya yabancı tüm sermayenin devletleştirilmesi çağrısında bulundu. (8)

Dördüncü Kongre ve Qahtan Hükümdarlığı

Çoğu kez tasarılardan öteye geçmese de Hadramit

UKC'nin politikası, Aden'deki önder kesimin tam karşısındaydı. UKC genel sekreteri Faysal ash - Shaabi'nin Hadrami kesimini disiplin altına alma çabaları başarısız kaldı. Buna yol açan bir ölçüde, Aden'deki Hadrami taraflarının varlığıydı. Aden'deki mücadelenin önde gelenlerinden savunma bakanı Ali - al - Beedhin kendisi Hadrami kökenliydi, Şubatta UKC'ne bağlılığından şüphe ettiği 28 İngiliz subayını ordudan kovarak Qahtan ve orduya karşı hücuma geçti.

Çatışma 2 - 8 Mart 1968 de Aden yakınındaki Zihjibarda yapılandördüncü kongrede su yüzüne çıktı, sol bu toplantının bağımsızlıktan önce yapılarak yeni hükümetin politikasının saptanmasında ısrar etmişti ama toplantı bağımsızlıktan sonra yapıldığında, Qahtan'ın gurubu sömürge ordusunun taktik destekleriyle güçlenmişti, solun portestolarına karşın, UKC üyesi olmayan ordu subayları Zibjibar tartışmalarına katıldılar. Solun durumu Abdul Falah İsmail'in sunduğu kapitalist olmayan kalkınma yolu (9) başlıklı program konuşmasında çok açık ifade edildi. Abdül Falah İsmail, ana sorunun Güney Yemen'de küçük burjuvazi ya da devrimci güçler -işçiler, yoksul köylüler ve partizanlar tarafından yönetilecek devlet sınıf yapısı olduğunu belirtti.

Dünya tarihinin bu çağında küçük burjuvazi emperyalizme karşı savaşmak ve emperyalizme karşı bu savaşta gerekli ekonomik ve toplumsal gelişimi yani serbest ekonomiyi tarımsal gelişmeyi ve sanayileşmeyi yürütmek gücüne sahip değildir. Küçük burjuvazinin Avrupa'daki 1848 ve 1870 devrimlerindeki tarihi yenilgilerini sıralayarak, 1914'deki ikinci Enternosyanalin çöküşünü, küçük burjuva elemanlarının ağır basışına bağladı. Abdul Falah Nknımak ve Sukarno rejimlerinin bir süre önce yıkıldığını belirtirken Gana ve En-

donezya'da küçük burjuvazininoynadığı role karşı çıktı. Sonra da Mısır, Cezayir - Suriye ve Irak hükümetlerini eleştirdi.

Emperyalizm çağında uzlaşmacı niteliğiyle küçük burjuva önderliği ulusal halk demokratik devrimi için feodal yan burjuva ittifakının açık karşı devrimci politikasından daha tehlikelidir.

Mısır gibi Arap ülkelerinde, küçük burjuvazi kendi diktasını «sosyalizm maskesi altında gizlemiştir.» Acıklı bir ifade tarzına ait sosyalizmin UKC'de egemen olduğundan Güney Yemen'de aynı tehlike görülebilir. Devrimci partizanlar ve kadrolar uzaklaştırılmakta mücadelede çelikleşen kurumları yıkılmaktaydı.Küçük Burjuvazinin artık oynıyacağı hiçbir rol yoktur ve ulusal burjuvazinin hiçbiri için 'a fortioroi' yoktur. Eski devlet makinası parçalanmalıdır. Devrimci edebiyat yapıtlaır ülkenin dört bir yanına dağılarak, yeni kültürü oluşturmaya çalışmalı. Ülke 100.000 - 150.000 kişilik milislerince korunmalı, bütün güç, işçilerin, yoksul köylülerin ve partizanların, konseylerine verilmelidir.

Bu, Arap dünyasında çok az duyabilecek türde bir konuşmaydı Abdul Falah İsmail, Nasırizme karşı geliştirilen küçük burjuva ulusçuluğunun eleştirisinden bir ölçüde etkilenmişti. Ama uyarlanan durumlar ve örnekler resmi Arap ulusçuluğundan ziyade özellikle uluslar arası platformdan seçilmişti. Resmen uyarlanan kimi durumlar karşılaştırılabilecek diğer devrimci hareketlere göre çok aşırı radikaldi. Örneğin Çin'deki durumun tam aksine UKC devrimi özel 'aşamalara' bölmeyi reddetti ve onların devrimci cephesi çok daha dar kapsamlıydı: Çinliler Çin devriminin dört temel gücünün işçi sınıfının önderliği altındaki devrimci entelicansiye ve küçük burjuvalar olduğunu

belirtirken Güney Yemenliler sadece işçiler, yoksul köylüler ve partizanları dahil ediyordu.

Bu çizgiye yaygın biçimde yöneltilen ciddi bir eleştiri, onun keskin laflar ettiğini, aşırı solda bir örgüt olduğunu bundan UKC'nin geçmişinden ve sürekli bir kopmanın sonucu olarak değil geçici bir militanlığın söz söyleme merakından geldiğini söylüyordu UKC'nin 1969'dan sonra bu solcu programı gerçekleştirmedeki başarısızlığı kesinlikle bu tartışmaya güç kazandırdı.

Qahtan grubunun bunun karşıt görüşleri, 4 üncü kongreden bir süre sonra yayınlanan resmi demeçte yer aldı (10). Muhaliflerinin çocukça solculuğu kendilerinin birinci hata olarak kabul ettikleri şeydi. Sınıflar arası çelişkiye inanmak ve sınıflar arasındaki uyum için çalışmak yerine bir sınıf diktatörlüğünü kur maya çalışmak olduğunu söylüyorlardı. Bu Nasırizmin, ana tezlerinden birinin «Arap Sosyalizmin» karakterini açıklayan sınıf çelişkilerine inanmayışın ifade edilişiydi.

Qahtan ve gurubu, Sola, diğer 'kardeş' Arap ülkelerini eleştirdiği için saldırdı ve Güney Yemen gerçekliğine» yabancı olmakla suçlandı.

Nesnel bilimsel evrimin bütün aşamalarını anlamak ve UKC'ni tek sınıfın partisi yapmalı şeklinde belirlenen buluş açıları nedeniyle, gerçeklere ve nesnel koşullara çok az değindiler. Oysa Ulusal Fermanda bütün emekçi güçlerin katılacağı bir halk koalisyonu öngörülüyordu. Bizim toplumuzu 19. yüzyıl Avrupa toplumlarının aynısı kabul ederekden, tarih, gelene kadet ve ekonomideki temel farklılıklar ihmal eder göründüler.

Hükümete, devrimci ölçüleri uygulamaya koyması için talimat verildi. Halk konseyleri derhal oluşturulacak, tarım reformu yapılacak yabancı sermaye devletleştiirlecek, ordu ve yönetim tasfiye edilecek ve kitle eğitim programı yapılacaktı. Solun UKC düzeyinde bir zaferi kazanmasından sonra UKC dışında karşıt güçlerle çelişkiye düşeceği açıktı. Daha ötesi, ülkenin tümünün UKC tarafından denetlenebileceği kesin değildi. Solun Dördüncü Kongredeki zaferi, kararlarının yerine getirilmesini garanti etmiyordu. Militanlıktan, sınırlı güçleriyle kısıtlıydı. Kongre sırasında önde gelen subaylar, silahlı kuvvetler arasında «Komünist etkisini» ihbar eden propaganda yapmışlardı ve subaylar kongre 8 Martta sona erdiğinde bir darbe düzenlemeye karar verdiler. Hareket anı, 19 Mart 1968' de UKC kadrolarının Aden'de Dördüncü kongre kararlarını destekleyen bir kitle gösterisi düzenledikleri sırada geldi. Ordu birlikleri gösteriyi dağıttılar ve 20 Mart günü sekiz UKC önderini tutukladılar. Bu hareketler Qahtan gurubunun çabasıyla bağlanıyordu. Ama Qahtan olayları kendi gelişimine bırakmadı çünkü Aden, Jaar, Yefa ve Hadramut'ta bir dizi gösteriler başladı.

Qahtan ordu hareketine «Samimi ama hatalı» diyerek hapisteki solcu önderleri destekleyip görünüp onları serbest bırakılması için emir verdi. Ordudaki fesatçıların tutuklanması içinde emir verdi. Radikal görünümünü daha ileriye götürmek için zaptedilen toprakların UKC partizanlarına dağıtmayı öngören çabucak hazılranmış bir toprak reformu yasasını ortaya sürdü. Ama ordu sola kötü vurmuş, sol taraf hem Aden partisindeki hem de hükümetteki önemli görevlerin dışında bırakılmıştı. Dördüncü Kongre kararları ölü bir kâğıt olarak kaldı. Yeniden tutuklama-

lar yapıldı, birçok kadrolar Aden'den Kuzey Yemen'e kaçtılar. Hadramut'ta solcu kadrolar mevzilendiler ve Adenle Makalla arasındaki ilişkiler koptuğundan kaçınılmaz bir ayrılma oldu. Bazı Hadramili Militanlara göre 'ABD emperyalizmi Aden'de gücü eline geçirdi' Amerikan askerî ateşesi Dale Perry darbeden önce orduya tavsiyelerde bulunmuş ve Qaftan küçük burjuva çizgisi Aden hükümetini ABD'nin doğal müttefikleri haline getirmişti.

Sol büyük kısmı dağınıklık içindeyken, bir grup bu kez Aden hükümetine karşı gerilla savaşını başlatmaya karar verdi. Plân hükümetin ordunun alt kademelerindeki desteğini yok ederek onu güçsüz göstermek sonra ülkenin çeşitli yerlerinde eş zamanlarda ayaklanmalar sahneye koymaktı. Aden Hükümeti Hadramut'taki Çin taraftarı aşırılara ve ayrıkçılara sövüp sayıyordu. Ayaklanma plânlarının sadece bir kısmı gerçekleşti. 14 Mayıs'ta silahlı guruplar Jaar Aden yakınındaki Abyan kentlerini ele geçirdiler ve Hadramut onları destekledi. Ama Aden'de Radfan önderi 'Ali Antar'ın yürüteceği plânlanan ayaklanma gerçekleşmedi. Ordu sertliğini sürdürdü. Haziran başlarında Aden Hükümeti karşı saldırıya geçerek Jaar, Abyan ve Hadramut'u yeniden işgal etti. UKC kadrolarından birçok kişi öldürüldü ve bir kısmı Kuzey Yemen'e kaçtı. 20 Mart darbesinden sonra Aden'den Makalla'ya kaçan Ali al-Beedh'in yakalandığı haberi verildi.

Qahtan gurubu, bütün gücüyle sola saldırdıktan sonra, sağdan İngiliz taraftarı eski federasyonu destekleyicilerinden gelen isyan ve saldırı biçiminde aynı derecede önemli meydan okumalarla karşı karşıya kaldı. Başta gelen bütün federal önderler 1967 yazında kaçmış ve bazıları yokluklarında yargılanarak hain-

lik suçuyla ölüme mahkûm edilmişti. Ama Suudi Arabistan'da destek buldular ve Kuzey Yemen'deki Cumhuriyet 1968 başından itibaren sağa kaydıkça, onlara Arabistan hem Kuzey Yemen GYHC sınır saldırıları için birer üs oldu. İlk çarpışmalar 1968 Şubatında Beyhan'ın sürgündeki yöneticisi Suudi Arabistan'dan bir akın başlattığında ve tam Sultan Muscat'ın ordusu açıkça GYHC'nin doğu sınırlarını tehdit ederken oldu. 1968 Haziran'ında çarpışmalar çok daha tehlikeli oldu. İkinci ve Dördüncü Eyaletlerde Suudi desteğindeki aşiretler isyan ederek Said kentini ve onun başkenti olduğu Avlagi bölgesini işgal ettiler. Aynı zamanda, Radfan'daki sağ kanat güçler Kuzey Yemen'deki bazı devrimcilerin desteğinde ayaklandı. Temmuz ortalarında İAGYKC ve GAİ kuvvetleri kurtuluş mücadelesinde itibarını yitiren eski ulusçuların sınırlarını akın akın aşarak Güney'e vardılar. 2 ağustosta YDHC - güvenlik kuvvetleri komutanı Albay Abdullah Salih Sabah al - Avlagi 200 adamı ve silâhlı assubaylarıyla Kuzey Yemen'e iltica etti. Bu isyanların çoğu ayaklanma bölgelerinde kendi aşiret adamlarına karşı savaşmayı redden Avlagi'lilerdi.

Bu devletlere karşılık, GYHC ordusunun kimi bölümleri sağlamdı ve UKC mücadelesinin militanları onlara katıldı. 1968 Ağustosu ortalarında Aden hükümeti Said'i geri aldı ve isyanı bastırdı. Hükümete göre 109 asi öldürüldü ve 68'i tutuklandı. Hükümetin durumu şimdi daha sağlam yürüyordu. Sağdan ve soldan gelen tehditler halledilmiş, UKC ve onun yan örgütleri önemini yitirmişti. Mısır Qahtan'ın politikasına bayağı diplomatik destek sağlıyordu. Sömürgeci devletten geriye kalanlar bile UKC'yle bastırıldı. Bu batılı gözlemci «ordu şimdi politik şarkıyı söylüyor.

Başkan al-Shaabi'nin şimdi açılışa takdir ettiği bir nokta» diye yazıyordu (11).

İstikrar görünümü aldatıcıydı. Dördüncü Eyalet Beyhandaki karşı devrim saldırıları yeniden 1968 Ekim ve Kasımında başladı. 1969 başlarında Kuzey Yemen hükümeti, kuzeyde sürgün İAGYKC elemanları arasında GYHC ne karşı saldırı planlarını cesaretlendiriyordu. Sürgündeki sultanlar 1969 Martında yine Suudi Arabistan'dan saldırdılar. İçte ekonomi durumu tehlikeliydi, devlet aygıtına güvensizlik ve UKC'nin sol kanadına karşı Qahtan'ın kendi düşmanları ona yönelik politik desteği çok azalttı. Kovmuş olduğu UKC militanlarına gereksinim duyuyordu.

Yenilen sol için bu yeni bir savaş demekti, 1968 ayaklanmasındaki yenilgilerinden sonra ikinci bir gerilla savaşının artık olasılığının bulunmadığını açıkça kavramışlardı, kimi sol kanat elemanları Aden Hükümetinin içinde kalmış, kimi hapiste, kimi sürgündeydi. Bir kaç aydan beri Bulgaristan'da iyileşmekte olan Abdül Fatah İsmail Ağustos'ta Orta Doğu'ya döndü. Yeniden gerilla savaşında bir süre ısrar ettikten sonra, bunun sonuçsuz kalacağına karar verdi. O ve diğer sol kanat önderleri solun Qahtan'la yeni bir uyum kurmasını ve hükümet içinde bulunarak onu düşürmeye çalışmasını tartıştılar.

HAZİRAN 1969
'DÜZELTİCİ HAREKET'

Qahtan'ın yenilgisi solun, Qahtan'a karşı olanlarla kurduğu taktik ittifakın yer aldığı bir iç mücadele sonucu oldu. Hem sağ kanat önderlerinin terfi etme amacı hem de sözü edilen ittifak solun program uygulamasını engelledi.

1968 sonları ve 1969 başlarında sol, Qahtan otokratik ve dar görüşlü politikasının yarattığı sıkıntılardan yararlanarak yeniden rejim içinde toparlanmaya başladı. Qahtan, baskı altında, 1969 Nisanında başbakanlık görevinden vazgeçmeyi kabul etti ama kendi yerine halen UKC genel sekreteri olan, kimsenin sevmediği kuzeni Faysal ash-Shaabi'yi atamakta ısrarlıydı. Sert anlaşmazlıklar yoluyla bu sorun Qahtan ve sol arasındaki politik bölünmenin doğrudan göstergesi olmadı. Ama hiç yoktan solun işine yaradı. Bu, silahlı kuvvetlerin denetimi sorusuydu. İç bölgeler Bakanı Muhammed Ali Haitham'dan, kurtuluş mücadelesi sırasında genç subaylarla irtibat sağlamaktan sorumlu olmuştu. Subayların çoğu Haitham'ın kendisi gibi Dathina'lıydı ve iç bölgelerin bakanı olarak Haitham, Qahtan'ın ordunun alt kademelerindeki denetimini azaltabilirdi. Haziranda çatışma su yüzüne çıktı, ayın onaltısında Qahtan Haithanı kovmaya çalıştı ama sürgündeki militanların geri dönmesiyle güçlenen UKC tarafından engellendi. Dört gün süresince sert tartışmalar yapıldı ama Qahtan şimdi denetimi altına alamayacağı bir muhalefetle karşı karşıyaydı. Yeni bir kollektif önderlik, beş kişiden oluşan bakanlık konseyi Qahtan'ın yetkilerini üstlendi

Yeni önderler UKC'nin 'ikincil önderlik' kesiminden gelmekteydi temsil etikleri politika, solun 1965'lerde başlayan gurup çekişmeleri içinde geliştirdiği politikaydı. Yeni Cumhurbaşkanı ve başbakanlık konseyinin başı Salem Robea Ali, Kurtuluş döneminin en önde gelen askeri önderlerinden ve Qahtan'a karşı Crater ve Mayıs 1968 ayaklanmalarının örgütleyicilerindendi.

Haitham, yeni Başbakan, Abdül Fatah İsmail

UKC'nin yeni Genel Sekreteri Ali Nasır yeni Savunma Bakanıyla birlikte Muhammed Saleh Avlagi beş kişilik kollektif önderliği oluşturuyordu. Yeni kabineye diğer sol kanat önderleri de dahildi UKC Genel Komuta Konseyi daha önceki önderliğin bireyciliğe ve kişisel güce yönelik eğilimine karşı çıkıyor ve onun iç toplumun yaratıcı güçlerini yabancılaştırarak ve UKC nin potansiyelini zayıflatarak devrimi doğru yolundan saptırdığını ve bütün özverili militanların kavramış olduğu üzere devrimi sayısız iç tehlike ve güçlükle karşı karşıya bıraktığını devrimin doğal gelişimini tümüyle etkisizleştirdiğini, söylüyordu. Hemen ardından Genel Komuta Konseyi 22 Haziran'daki 'Düzeltici Hareketin' parti denetimini de ele geçirmiş olan oportünistler ve küçük burjuva unsurlardan temizlemek için gerekli olduğunu belirtti. Artık dördüncü konseyin benimsediği ama Qahtan'ın engellediği radikal kararlar yeniden uygulanmaya sokulabildi.

POLİTİKA = YENİ ANAYASA VE BEŞİNCİ KONGRE

Solcu önderlik tarafından muhalefet içinde geliştirilen temel bir politika demokratik kuruluşlar kararlı halkı hareketlendirerek ülkede politik canlanmayı yeniden sağladı. Bağımsızlıktan sonra Aden'in ve Federasyonun çok yaşama biçimini değiştirerek hiçbir politik korum oluşturulmamıştı; resmen en yüksek yasama organı UKC Genel Komuta Konseyi olmuş ama Qahtan döneminde önemini yitirerek, gerçek güç, Qahtan'ın çevresindeki grubun hareketsizliğinde gitmişti. Genel Komuta Konseyi, 1969 Aralığında GYHC için bir anayasanın önlerindeki yıl içinde hazırlanacağı açıklandı. 1970 yazı ve sonbaharında taslak ülkelerin her yanında dolaştırılıp, 1970 Kasımında, ba-

ğımsızlığın üçüncü yıl dönümünde, yeni anayasa ilân edildi.

Ülkenin ismi Güney Yemen Halk Cumhuriyetinden Yemen Demokratik Halk Cumhuriyetine çevrildi. 'Güney' kelimesinin çıkarılması UKC'nin Yemen birliğinden iki Yemen Devletinin birldeşmesini anlamadığı ama kendini tüm Yemen'in tek yasal devleti olarak kabulettiği gerçeğini yansıtıyordu. 'Demokratik' kelimesinin dahil edilmesi ise UKC önderinin devrimin hangi aşamasında oldukları düşüncesini ve yeni bir çözümlemeyi yansıtıyordu. Bütün yasama yetkileri, yeni seçilmiş 101 üyeden oluşan Yüksek Halk Konseyine veriliyordu. Bu üyelerin seksen altısı genel seçimlerde yerel konseylerce seçilecek; geriye kalan onbeş kişi sendikacılık hareketi tarafından seçilecekti. Kadınlar doğrudan seçilme hakkına sahip olduğu halde, seksen altı içinde kadınların örgütüne özel bir kontenjan ayrılmıştı.

Ancak Halk Konseylerinin ülke çapında temel yapısı Mart 1968 deki dördüncü kongrede şart koşulduğu biçimde varolmayışı ilk 'geçici' Yüksek Halk Konseyinin seksenaltı üyesi seçilmek üzere UKC tarafından atanacağı bu 'geçici' konsey kurulan Halk Konseyleri genel seçimi yapılana kadar yürürlükte kalacaktı. Yüksek Halk Konseyinin ilk oturumu 1971 Ağustosunda bağımsız ve karşıt görüşü olmaksızın sadece onaylayıcı bir organ olarak yapıldı. Kendisi sözcü olarak Abdul Fatah İsmail'i seçti, hem hükümetteki hem parti önderlerindeki değişikliği oy birliğiyle kabul etti. UKC'nin 'düzeltici hareketinden' bu yana devlet üzerindeki denetimi güçlendirmişti. İngilizlere karşı UKC'nin askerî operasyonlarının komutanı olan: Ali Antar'ı 1969 Aralığında Silahlı Kuvvetler Komutanı oldu: ve 'Motiah' diye bilinen Mu-

hammed Saleh Yafai iç bölgeler bakanı yapıldı. 1971 Ağustosunda Yüksek Halk Konseyindeki değişikliklerle eski Savunma Bakanı Al Nasır Haitham'ın yerine başbakan oldu (12). Benzer bir kararla Yüksek Halk Konseyi UKC'ni yönetmek üzere yeni bir on kişilik komite seçti. Yeni devletin anayasal kurumları yavaşça ve yukardan yönlendirilen bir hızla gelişirken UKC kendini resmen parti olarak niteliyor ve ancak 'düzeltici hareketler' sonraki döneme geniş bir kitle örgütüne dönüşüyordu. Yeni önderlik, izlenen politikanın genişletilmesi ve halkla ilişkilerin sıklaşırılması gereğine dikkati çekti. Ada yetkilileri, tarafından sürgündeki ulusçulara çeşitli çağrılar yapıldı ve 1969'adn sonra yüzlerce eski İAGYKC taraftarı geri döndü. UKC aynı zamanda Güney Yemen'deki diğer iki solcu örgütle komünistler ve Ba'ath'la yakın ilişkiler geliştirdi: 1969 Aralığında Komünist Abdullah Badheeb ve Ba'athi Anis Yahya hükümete katıldı. Bu örgütlerin birleşmesi tartışmalarının 1972 yılında komünistlerin UKC'yle birleşmesiyle sonuçlandı.

Belki sendikacılık hareketinde taban kazanmış olan UKC 1967 Ağustosunda, Aden sendikalarının mücadelenin son 4 yılında, çoğunluğu tarafından destekleniyordu. Bağımsızlıktan sonra eski Aden Sendikalar kongresi, Yemen işçilerinin Genel Birliğine dönüştü. Adından görüldüğü üzere sadece Aden'le sınırlı olan ASK'ın aksine GUYW'un ülke çapında kolları vardı. 1972'de üye sayısının 45.000 ASK'ın iki katı olduğu hesaplanıyordu. Sendikacılık hareketinin karşısındaki başlıca sorun, Aden ekonomisinin çökmesiyle, sendikaların eski tabanın dağılmasıydı. 80.000 den fazla insanın 1967 - 8 de körfezde ve Doğu Afrika'da iş bulmak üzere Aden'i terkettiği ve kalanların 20.000'inin işsiz olduğu kaydedildi. Taleplerdeki genel düşüş ekonominin bütün kollarını etkiliyerek

alt kapasiteyi arttırdı. Bu darbeye Aden proleteryasının çoğunluğunun eskiden İAGYKC'ni desteklemiş olduğu eklendi. Her nekadar sendikaların çoğunluğunun bağımsızlıktan önce UKC'nin peşine takıldılarsa da, hareketin bazı kısımlarında politik bağlılık, bağımsızlıkla birlikte gelen ekonomik mahrumiyetin en çok Aden proletaryasını etkilemesi nedeniyle UKC aleyhtarı duygular yoğunlaştırıldı. Bu duygular UKC'nin sürekli olarak sendika faaliyetlerine karışmasıyla daha da şiddetlendi. UKC bir kaç kitle örgütü daha kurdu. Bağımsızlıktan önceki dönemde kadınların mücadelesi Aden'le sınırlı kalmış ve iki tür faaliyet üzerinde temellenmişti. Kadınların kitle gösterileri aracılığı ile ve devrimci hareketi destekliyen yeraltı çalışmalarıyla politik mücadelede yer alması kadınların ailede, evde hapsedilmesine karşı, yasal eşitlik ve eğitimde fırsat eşitliğinden yana faaliyetleri, 1968 Şubatında, kentlerin yanısıra kırsal kesimdede kolları olan yeni bir Yemen kadınlarının genel birliği kuruldu. Kadınlar ilk ordunun bir bölüğünü oluşturmak üzere ilk kez eğitilirken 1971 - 2'de kırsal kesimlerde İslâmiyetin, kadınlar üzerindeki geleneksel baskısının bir simgesi olan peçe takmaya karşı kitlesel gösteriler yaptılar. Boşanma işlemleriyle ilgili karar vermek üzere Kadınlar Birliğine yetki verildi. Kurtuluş mücadelesi sırasında kadınları geleneksel sosyal yapıdan özgürleştirme çağrısı, Aden'in en büyük dini önderi tarafından ağır bir ifade ile itham edildi.

Bağımsızlık sonrası dönemde ülkedeki toplumsal dönüşümün bir parçası olarak bir mücadele sendikalar ve öğrenci örgütleriyle birlikte yürütüldü. Tunus'un laik yasalarının model alındığı yeni bir boşanma yasası, poligamiyi sona erdirmek ve boşanmada çiftlere eşit kılmak üzere 1974'de kabul edildi.

Eski kültürel oluşumlar kalırken ideolojik örgütlerde bazı değişiklikler yapıldı. Aden burjuvazisi ve feodal memurlar tarafından denetilen bütün güzelgeler bağımsızlıktan sonra yasaklandı ve yeni bir devrimci basın kuruldu. Ama kötü iletişim ve düşük okuma yazma düzeyi Aden Rasyosunu başlıca bilgi kaynağı haline getirdi. 1973 deki günlük gazetə olan 14 ekimin tirajı 6000 di (13). Oğlanlar ve kızlar için zorunlu eğitimi 1981 de sağlama amacıyla rejim, ilk okulların ülke çapında yayılmasına önem verdi. 1973 sonunda 477 ilkokul, 56 ortaokul ve 11 lise olup öğrenci çağrısı 100 bindi. Bu sayı 1967 de okulda olanların iki katıydı.

Bu kültürel politikanında, Cumhuriyetin teknik ve politik olanak ve koşullarının nedeniyle sınırları da vardı. Ham madde yetersizliği gerekli televizyon ve sinema araç gereçlerinin oluşmasını engelliyordu. Bu gereçler Mısır'dan ithal edildiğinde halkta zaten yerleşmiş devrimci olmıyan kültürel alışkanlıklar daha da pekişmekteydi. Düşmanların iddia ettiklerînin aksine Adenli yetkililer, dine saldırmadılar ama dinle ilgili kültürel oluşumlara örneğin kadınlar üzerindeki baskıya karşı çıktılar. Dini ibadetlerin yapılmasına kızılmadı. Din eğitimi okulda ders programı içindeki yerine kondu ve dinî bayramlar resmî tatil kabul edildi.

Yoğun politik faaliyetin yer aldığı bir kesim silâhlı kuvvetlerdi. Politik değişim burada iki biçim aldı. Rejim düşmanlarının desteklenmesi gereğine inanan subay ve kişilerin tasfiyesi; ordunun eğitim ve memuriyete giriş politikaları aracılığı ile ideolojik dönüşünü UKC'nin sol kanadının Lenin'in izleyerek talep ettiği gibi eski silâhlı kuvvetlerin tümüyle çözülmesi mümkün olmadı. Ancak birçok üyesi uzaklaştırıl-

dı, geriye kalanlar UKC gerilla örgütlerinin önceki üyeleriyle birleştiler. Bundan sonra ordu, İngilizlerin uyguladığı kısıtlanmış girişin aksine Güney Yemen'in bütün bölgelerinden gelen kişilere açıldı. Her birimdeki komiserler politik eğitimi yürüttü. Bu yeni politik karakterini belirtmek için ordu halka ilişkin projelerde okul, yol, sulama kanallarının yapım projelerinde çalışmak üzere örgütlendi, UKC ordunun politikadan soyutlama yerine onu devrimci bir öz kazandırma ve politik bir güç vermeden yana olduklarını belirtti.

1969 sonrası politik çizginin yeni yönü UKC'nin Madinat ash-Shaab'da Mart 1973'te yapılan 5 ci kongresinde onayladı. 1968 Martında Zinjibar'da toplanan UKC'den değişik bir UKC idi bu Qahtan gurubu 1970 hainlikleri nedeniyle uzaklaştırılmış olup bazı farklılıklar bulunduğu halde, sağ ve sol froksiyonlar arasındaki eski çelişkinin egemen olmadığı ilk kongreydi. Daha önceki kongrelerin aksine bu kongre yerel UKC kolları arasında kongreye verilecek raporların ve teklif edilecek kararların bir kaç hafta süren tartışmasından sonra yapıldı. Ülkenin politik atmosferi aylardan beri UKC tarafından köylü ve işçilerin üretimin demokratik denetimini talep eden bir dizi ayaklanmasıyla hareketlenmişti. Kongreye katılan Le Monde muhabiri Eric Rouleau 170 delegenin gelişi sırasındaki görüşünü şöyle anlatıyor (14).

Aden günlerden beri gösteri yapan işçi ve köylülerle doluydu; 'Yaşasın Marksizm - Leninizm' diye marşlar söyleyen militan kalabalıkları delegeleri selâmlıyardu. Delegelerin yaş ortalaması 20 - 30 arasındaydı- çoğu yoksul kökenliydi ve çoğu güçlükle okuyup yazabiliyordu. Ama bütün bu güçlüklere karşın oturumlar uzun, ciddi ve çok politizeydi.

Açılış konuşmasında Abdul Fatah İsmail, UKC'-

nin bir gerilla örgütünün, toplumsal dönüşümün temsilcisi haline gelmesi nedeniyle karşılaştığı güçlüklere özellikle değindi.

Hiç kimse, bizim feodal ve sömürgeci rejim altında yaptığımız göç mücadelesinden çıkan özlü ve mütevazi deneyimize ve geliştirici otoriterin güçlükleriyle görevini omuzlamamızı küçümsiyemez, sonra kurmayı düşlediğimiz yeni toplumun ve herşeyin bize basit ve açık görünmemesiydi. Ama her zaman olduğu gibi gerçek anlaşılması güç ve bizim düşüncelerimizden çok daha karmaşıktı.

Ulusal kurtulma aşamasında, sonra da gücü elimize topladığımız aşamada hem büyük tarihi sorunlarla hem de günlük işlerde mücadelenin güçlükleriyle savaşmak zorundaydık. Bir dizi yeni ve son derece güç girişimde bulunmalıydık... UKC feodal ve sömürgeci rejimlerde kurulmuş her şeyi yıkan bir kitle örgütü konumunu değiştiriyor ve geniş kitleler ulusal kurtuluş aşamasında toplumda otoritenin sorumlusu olan öncü güç aşamasına getiriyordu en geniş kitleler için programlar yapıyor.

5 inci kongrenin dökümanları, bir kaç açıdan 4 üncününkünden farklıydı. Kitlelerin rolü üzerinde ve UKC örgütünü güçlendirmenin gereğinde yine önemle durulurken UKC artık bir bütün olarak suçlanmayan küçük burjuvanın kimi kesimlerine belli roller vermeye hazırlanıyordu. Bu ulusal burjuvaziyi itaatkâr olduğu takdirde devrimin yeni ulusal demokratik aşamasında kesin rol oynamıya teşvik eden yeni resmi politikayla aynı zamanda rastladı. Dış politikada da 'Küçük Burjuva' Arap rejimlerine yönetilen suçlamaların sona erdiği görülebiliyordu. Kendi içinde, bu değişiklikler Güney Yemen devletinin o sırada yapabileceklerinin gerçekçi bir değerlendirmesini yansıt-

tığı şeklinde savunabilinirdi. Daha önemlisi hükümetin Qahtan'a karşı muhalefet sırasında savunduğu kitle örgütlerini kurmadaki isteksizliğiydi. 'Düzeltici hareketler' 3 hatta 4 yıl sonra bunlar daha proje halindeydiler, Güney Yemen önderliğinin gerçek bir politik sınamasını daha önceki dönemlerin demokratik sloganlarına içerik kazandıracağımı yoksa bugün zirvede yoğunlaşıp kalacağımıydı.

- İÇ İŞLERİNİN HAREKETLENDİRİLMESİ -

Hiç kusursuz politik başarının sağlandığı bir bölge kırsal kesimdi. Aden'in geçmişteki zenginliğine, Devletin ve UKC örgüt merkezlerinin burada kurulmasına karşın Güney Yemen'in büyük kısmı kırsal Pre-kapitalist bölgeler olup geçimlik ekonomi yaygındı. Eğer devrimde öncülük rolü hem işçilere hem köylülere verilmiş olsaydı sayıca baskın olacaklar köylülerdi. İç işlerindeki devrim stratejik bir görevdi. Kırsal kesimdeki sosyal devrim hem aşiretlerin yapılarına hem de halâ var olan sömürgeye dayalı üretim sistemlerine yönelik saldırıyı kapsıyordu. Aşiretçilik köylü gurupları birbirinden ayırmış, sağlık ve tarım tekniklerindeki gelişmeleri önleyen cehaleti pekiştirmişti; Güney Yemen'deki toplumsal gelişmeyi önlemişti. Buna ek olarak iç ülkenin sınıf yapısında, köylüleri aşiret reisine sultanlara ve şeyhlere bağımlı olmaya zorlayarak güçlendirmişti. Köylülerin gözlerini körelterek, diğer aşiretlere bağlayan ortak çıkarlar ve kendisiyle aşiretteki baskıcı güçler arasındaki çıkar çatışmasına girmesini önlemişti. Var olan doğru sınıf ilişkileri -ortakçılık, kiracılık ve kölelik bağları- bu aşiret kurumlarına paralel gizlemli olmayan benzerlikleri getirdi.

Gerek aşiret gerek sınıf yapıları gerilla mücadelesiyle bir ölçüde zayıfladı ama kurtuluş hareketi sadece dört yıl savaşmış ve UKC başlangıçta kabilesel oluşumları içeren bir koalisyonun 'geriliğine' değin dilerse de bununla küçük burjuvazinin egemenliğini kastediyorlardı. Güney Yemen toplumun sorunları her yerde bunun ve gerici sınıfların etkisini altediyor ama bu diğer gerici güçlere daha az değiniliyordu. Aslında aşiretçilik iş işlerinde 1967'den sonrada güçlüydü. Beşinci ve altıncı eyaletlerin uzak bölgelerinde otorite özel geleneksel biçimde egemendi. O aşiretler devletin güçlü olduğunu düşündükleri zamanlarda emirlerine uyuyor ve zayıf olduğunu anladığında itaat etmiyordu. Orduda aşiret bölümleri, Suudi müdahaleleriyle kışkırtılıyordu. Daha önce «Cumhurbaşkanı Qahtan ash-Shaabi'nin politik sorunlara kabilesel» bir yaklaşım vardı. UKC içindeki ihtilafları, kabilesel federasyonun birbiriyle uzlaşamayan ihtilafları gibi ele almakla kalmayıp, ulusal sorunlara aşiretleri birbirine düşürerek çözüm bulmaya çalışıyordu.

UKC aşiretlere karşı ilk tedbir ulusal mücadelenin kendisiydi. Yemen ulusçuluğu ve Arap Ulusçuluğu kabilesel bölümlere üstün gelen bir birliği zorladılar ve UKC'nin mücadelesi Güney Yemen'in bütününü içine alan ilk koordine hareket oldu. UKC gücü ele geçirdikten sonra altı eyalete böldü o suretle, bura karşılığı olan egemen devlet bölünmelerini yok etti ve yine o suretle kabilesel çizgileri pekiştirdi. Çok daha radikal bir darbe aşiretlere karşı yaşam zorlamasıyla geldi. Kabilesel çelişkiler ekonomik mahrumiyet sorunlarının - sulama hakları, otlak hakları, kervanların geçiş paraları olan çelişkiler etrafında yoğunlaşıyordu aşiretler arası çelişkiler öc alma şeklinde başlıyor ve kan davalarıyla uzayıp gidiyordu. Var olan ge-

leneksel aşiret hukuku 'urf' du UKC aşiretler arasındaki tahrikleri önleyecek aşiretler üst bir kurum olarak işe başladı.

1968 ocağında hükümet beş yıl süreli «aşiretler arası genel mütareke» adlı bir yasa çıkardı. Her türlü öc alma yasa dışı ilân edildi. Varolan bütün kan davalarının kesildiği beyan edildi. Hükümet kırsal kesimde adam öldürenleri cezalandırmayı üstlendi (15). 1970 de kırsal veya kabilesel cinayet en büyük suç sayıldı ve hükümet kabilelere karşı ideolojik düzeyde sert bir saldırıya geçerek birinci eyaletteki bütün kabilesel birlikleri ve klüpleri yasakladı.

Kabilesel yapı ve bilime yönelik saldırılar onlara yol açan faktörleri kırsal sınıf sistemi, sefalet ve cehalet kaldırılmadıkça asla kendi başlarına başarılı olamazdı. Kabilelere karşı mücadeleyle demokratik mücadele içiçe geçmişti.

Ulusal mücadele sıralarında kırsal baskılar defedildi ama bu daha çok onların muhaliften ve İngilizlerin müttefiki olmalarından geliyordu. Hain karakterinden - ulusal hareketin rollerinden değil kırsal kesimde devrimin hala yürütülmesi gerekiyordu ve bu Güney Yemen'in koşulları nedeniyle başka yerlerdeki benzer mücadelelerden farklılaşıyordu. Bir çok ülkede toprak reformu var olan toprağın köylülere ufak arazi parçası veya kollektif mülkiyet biçiminde yeniden dağıtılmasından ibarettir. Güney Yemen'de bu sorunun sadece bir yönüydü: 300.000 akr'ın 150.000'i bu şekilde dağıtılabilirdi. Ama bu adam başına sadece 0,3 akr toprak veriyordu ki halkın gereksinmelerini karşılamaktan çok uzaktı. Bu nedenle ekilebilir toprak miktarını artırmak ve bu toprağı işlemede kullanılan teknikleri geliştirmek gerekiyordu. Bu işleri yapabilmek için köylüler çok geniş ölçekte harekete geçiril-

meli ve toprak demokratik biçimde yeniden dağıtılmalıydı.

İlk toprak reformu Qahtan ash-Shaabi tarafından UKC'nin soluna karşı yürüttüğü saldırıyı kısmen dengelemek için 1968 yılı Mart sonlarında yasalaştırıldı. İngilizlerle birlik olmuş sultanların, emirlerin ve şeyhlerin bütün toprakları tazminat ödemeksizin zapt ediliyordu. Adam başına sulanan toprağın üst sınırı 25 akr sulanmayan toprakların 50 akr'dı. Bu sınırı geçen topraklar UKC partizanlarına veya yoksul köylülere, sulanan topraklarda 3,5 akr, sulanmayanlarda 6 - 10 akr olarak dağıtılıyordu.

Sol bu reforma karşı çıktı. Önce toprağın çok geniş miktarda dağıtıldığını tartıştılar. Sulanmayan topraklarda üst sınırın en fazla 5 akr olmasını istiyorlardı. Sonra, toprağı işleyen köylüler ilk önce ona sahip olmalı diyorlardı. Ve en önemlisi zaptedilen topraklar tek tek köylüler arasında bölünmek yerine kooperatiflerde guruplaştırılmalı diyorlardı. Qahtan'ın toprak reformunun amacının zengin bir köylü sınıfı, kulaklar yaratmak olacağını tartışıyorlardı, büyük toprak sahipleri zayıflayacak ama yoksul köylüler yine yoksul kalacaktı. Bunun Mısır'da görülen olgu olduğuna dikkati çekiyorlardı.

Sol, 1969 Haziranında yeniden güçlendiğinde bu reformun işleyişini kısıtlama kararını aldı ama toprağın özel mülkiyetini kaldırmadı. Aden.de yaşıyan bazı partizanların yeni elde ettikleri toprakları kiralıyarak kentte kaldıklarını ve onun parasıyla geçindiklerini işaret ettiler. 1970 Aralığında ikinci bir toprak reformu yasalaştı: Bu 1968 Martındaki yasayı iptal ederek sulanmayan topraklardaki üst sınıfı 50 akr dan 40 akr'a sulanan toprak da 25 akr'dan 20 akr'a indiriyordu. Bu sınır ailelere uygulanıyordu. Oysa eski

yasada bireylere uygulanıyor, böylece tek bir ailenin bireyleri sınırı aşan toprakları kendi aralarında bölüşüyordu.

1968 yasası UKC militanlarına öncelik tanırken, 1970 yasası önceliği toprağı işleyenlere veriyor ve bu köylüleri kooperatiflerde guruplaşmaya özellikle değiniyordu. Yasa kendi içinde, hükümet ve parti yetkilileri tarafından yukarıdan yönetilmek üzere bir hüküm koyuyordu. Ama onun bu karakteri, Güney Yemen'i 1970 - 71'de silip süpüren ayaklanmalar (intifadhat) biçimindeki halk hareketlerine rastlandığından değişti. Bu hareketlilik, Aralık 1970 Toprak Reformu Yasasında legal biçimde konulan kırsal dönüşümü yürütmede politik temelleri oluşturdu.

İlk intifahat erken bir tarihteydi, toprak reformu yasasını çabuklaştırdı. 1970 Ekiminde Üçüncü Eyaletin batı bölgesinde yüzlerce yoksul köylü çapa ve tırpanlarla silahlanarak toprak sahiplerinin evlerini ve topraklarını işgal ettiler, toprak sahiplerini tutukladılar, onların varlıklarını yönetmek için bir halk komitesi kurdular. Bunun üzerine, topraklar 3 - 5 akr'lık parçalar halinde dağıtılarak, bir kooperatifte guruplaştırıldı. 1970 Kasımında UKC desteğindeki köylüler 1963 yasasıyla sadece 294 akr toprağın o ana kadar dağıtıldığı ve griye kalan toprağın toprak sahiplerinin ve tüccarların kendi yakınlarına parselliyerek en yüksek sınırın altına düştükleri dördüncü eyalette saldırıya geçtiler.

Bir UKC militanı köylülere ayaklanma için nasıl yardım ettiklerini şöyle anlatıyor :

Köylüleri, sömürücülerin asla değişemiyeceğine ve kendilerinin harekete geçmesi gerektiğine inandırdı. Oraklarını ve el baltalarını aldılar ve hemen bütün şeyhleri, sağda ve diğer feodalleri - toplam 82 kişi

tutukladılar. Halk sersemlemişti, o insanların dokunulmaz olduğunu, onlara el kaldıran birinin o anda öleceğini düşünmüşlerdi. Efendilerinin hapiste kaldığını ve kentin herhangi bir felâkete uğramadığını görünce bütün diller çözüldü ve bütün diğer köylüler ayaklanmada yer almış köylülere katılarak, köylü birliklerine girdiler. Şimdi bu eyalette beş köylü savunma birliği var. Köylülerin kendilerinin bu kişileri hapse atması çok önemliydi. Bazıları silâhlıydı ama biz bir katliamdan korktuğumuzdan silah dağıtmadık (16).

Benzer ayaklanmalar diğer eyaletlerde de görülür. Cumhurbaşkanı Salem Robea Ali'nin anlattığı gibi:

Toprak kendi kendini vermiyor, alınması gerekli. UKC indifadhat'ları ve diğer halk isyanlarını cesaretlendirdi, çünki devrimci şiddet büyük toprak beyleriyle işçiler arasında kesin bir kopmayı sağlamanın tek yolu. Bu politikanın bazı önemli sonuçları da oldu. Köylüler balıkçılar ve işçiler toplumsal kazançlarını ve bunu mümkün kılan halk gücünü korumak için silah elde milisler oluşturdular (17).

1972 Martında, ikinci toprak reformu yasasından onbeş ay sonra 21 kooperatif ve 24 devlet çiftliği kurulmuştu. Her birinde birkaç yüz aile vardı. Qahtan tarafından başlatılan zengin köylü yaratma süreci tersine çevrilmişti. «Biz ilerleyen küçük köylüleri tarım işçilerine dönüştürmek istiyoruz diye belirtiyordu. Salem Robea Ali (18).

EKONOMİK CEPHE = SERTLİK VE KENDİNE GÜVEN

Kırsal dönüşüm, bağımsızlıkla başlayan genel ekonomik dönüşümün bir parçasıydı. Ekonomik görünüm aşırı derecede korkunçtu: Sömürgeci toplumun sefa-

letinin üzerine, Aden ekonomisinin üç temel gelir kaynağını - liman, üs ve İngiliz tahsisatını yitirmesiyle çöküşü gelmişti. 1966 - 68 arasında ülkenin %10 - 15 arasında hesaplanan eksi gelişme hızı olup 1968 GSMH'nın 53 milyon sterline düşürmüştü. Diğer bir deyişle adam başına yıllık gelir 34 sterlindi.

1968 yılında hazılranan bir ekonomik rapor neler yapılması gerektiğini belirtti.

Bir yanda, gelirler, istihdam ve bütçe açığındaki anormal düşüşün yol açtığı deprasyana karşı tedbirler alma gereği; öte yanda uzun dönemde tarım ve sanayi gibi üretici sektörleri geliştirerek «hizmetler ekonomisini» ulusal bir ekonomiye dönüştürme sorunu vardı (19).

Güney Yemen'in Küba veya Şili gibi ne şekeri ne bakırı ne de yabancı kapitalistlerden geri alacağı gelir kaynağı vardı.

İlk adımlar sert tedbirler olmalıydı: Gelir sadece uzun dönemde yükseltilebilirdi. 1968 Şubatında, sivil veya askeri bütün hükümet memurlarının ücretleri ayda 200 sterlinden fazla kazananlar için %60 olmak üzere, ayda 23,5 - 25 sterlin arasında kazananların %6'ı gibi değişen miktarlarda kesildi, 1968 Haziranında benzer bir tedbir özel sektöre uygulandı, bütün ücret ve maaşlara özel bir vergi konarak ayda 250 sterlinden fazla kazananların ücretlerinin %47,5 ıyla ayda 25 sterlin kazananların ücretinin yüzde 5'i arasında değişen miktarlarda vergi toplandı. Hem kamu hem özel sektörde çalışanların 23,5 sterlinden az kazananları bundan etkilenmedi. Hükümet gelirlerini arttıracak başka tedbirler de alındı. 1970 Aralığında, ekonominin ulusal denetimini sağlama gayretinin bir sonucu olarak Aden'in serbest liman konumu kaldırıldı: Turistlerin malları ve transit giden malların dışında-

ki ithalat vergilendiriliyor, bu da yılda 5 milyon sterlin kazandırıyordu. 1971 - 72'de inifadhat'lar Aden'e yayıldıkça, UKC, 1968'deki ücret kısıtlamalarına ek olacak yeni kısıtlamalar için çağrıda bulundu. 1972 Ağustosunda Aden'de yedi gün süren gösterilerden sonra, devlet girişimlerindeki bütün ücretlilerin ücreti 1/3 oranında kesildi.

Bağımsızlıktan önceki son beş yılda bütün gelirin %60'ında çoğu İngiliz yardımlarından gelmişti. Aniden bu kesildi. İngilizler bağımsızlıktan önce 60 milyon sterlin olarak vaat ettiklerini 12 milyon sterline indirmişler, sıkı pazarlıklar sonucu bağımsızlık sonrası için üç milyon sterlini isteksiz vermişlerdi. Diğer kaynaklardan gelen yardımın somutlaşması zaman aldı. 1972 Martında hem Rusya hem Çin 25 milyon sterlin civarındaki miktarlar için söz vermişti. Daha ufak miktarlar, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Kuzey Kore, Kuveyt ve Cezayir tarafından verilmişti. Ama gelirinin ana kaynağı içerden gelmeliydi 1966-7 ve 1968-69 arasında dolaysız vergiler, bütçenin %7,7'sinde %24'üne yükseldiler. Aynı dönemde dolaylı vergiler %10,1'den %29,2'ye çıktı. Kayıtlara göre İngiliz yardımı %70'den sıfıra düştü.

Hükümet tarafından alınan bu sert tedbirler, İngiliz sömürgeciliğinin dikenli mirasının bir yönü olan ve bağımsızlıkla karşılarına çıkan geniş bütçe açığını daraltma olanaklarını getirdi.

Benzer sıkı denetim, dış ticaretteki ve Aden limanındaki açıkların azaltma olanağını hükümete verdi. Dış Ticaret açığı emperyalizmin mirası ve ekonominin sömürgeci karakterinin açık bir örneğiydi, 1971'de denetim altına alınmaya başlanmıştı.

TABLO : 8

YIL	GELİR	HARCAMA	AÇIK
1963 - 64	3,4	8,2	4,8
1964 - 65	3,7	10,8	7,1
1965 - 66	4,1	13,7	9,6
1966 - 67	4,4	17,2	12,8
1967 - 68	4,8	25,2	20,4
1968 - 69	7,0	16,0	9,0
1969 - 70	11,0	16,0	5,0
1970 - 71	13,5	18,5	5,0

Kaynak: 1967 - 68'e kadar ekonomi, Ticaret ve Plânlama Bakanlığı «Güney Yemen Halk Cumhuriyetinin yeni devletinin karşılaştığı sorunlar» Aden, 1968, S. 23 son üçyıl, Economist İntelligence unit, Quarterty Economic Reviews'den.

TABLO : 9

YIL	İTHALAT	İHRACAT	AÇIK
1964	107,5	66,8	40,7
1965	101,9	67,9	34,8
1966	72,2	50,5	21,7
1967	106,1	74,3	31,8
1968	84,5	45,8	38,7
1969	90,9	59,8	31,1
1970	83,8	60,7	23,1
1971	64,7	53,1	11,6

Kaynak: 1967'ye kadar Ekonomi Ticaret ve Plânlama Bakanlığı, İstatistik Merkezi Bürosu, Aden, 18 Şubat 1969 tarihli demeç: 1968 - 71 için Ekonomist İntelligence Unit, «Arabistan yarımadasını: Şeyhlikler ve Cumhuiryetler», Querterty Economice Reviews, yıllık Ek, 1972.

Limandaki açık değişik bir türdeydi: 1967 öncesinde görülmemiş olup Süveyş Kanalının kapanması esas nedendir, ama kanalın kapanmasının sonucunda yakıt ikmal gelirlerin ülke ihracatının %33 ünden %7'sine düştü. Liman gelirleri yarıdan fazla azaldı ve 1967 - 68'de limanın açığı 1,5 milyon sterlinlik toplam harcamanın 493.000 sterlinini oluşturuyordu. Sıkı denetim 1969 - 70'de liman harcamalarını 800.000 sterlin civarında azaltmasına ve ufak bir fazlalık artırmasına olanak tanıdı.

Ekonominin yabancılarda denetiminin sona erdirilmesi, Haziran 1969 «Düzeltici Hareketi» nden sonra daha acilleşti. 1969 Temmuzunda yeni bir yatırım düzenlenmesiyle, yabancı firmalarda istihdam edilenlerin %75'inin Güney Yemen'li olması şart koşuluyor, beş yıldan sonra, kıdemli memurların yarısı içinde aynı şart getiriliyordu. 1969 Kasımında önemli bir devletleştirme yasası kabul edildi. Bütün bankalar sigorta şirketleri, ticaret evleri ve petrol dağıtımcıları, toplam 40 firma, devletleştirildi. 1970'de Güney Yemen dinarının daha önceden bağlandığı birim olan sterlinle bütün ilişkileri kesildi. Serbest liman kanununun sona ermesi ve bütün meşrubat fabrikalarının 1972de devletleştirilmesi hükümet denetimini güçlendirdi. Ama ülkedeki en büyük yabancı girişim, BP rafinerisi, devletleştirilmeden kaldı. Rafineri 1967'den beri zararla çalışıyordu ve Güney Yemen kendi bölgesinde petrol

bulmadan BP'yi defetse rafine edilecek petrolü hiç bulamıyacaktı.

Bu devletleştirmeler, hükümete ekonominin stratejik denetimini sağladı ve sert tedbirlerle yoksulluğun arasından ufak artırmalar elde edildi. Hizmetlere olan bağımlılığı sona erdirip geliri artırarak uzun dönemli ekonomik dönüşümün güç bir süreç olacağı düşünüldü. 1969'daki devletleştirmeler sonucu kurulan kamu sektörü, işleyişinin ilk yılında 1,25 milyon sterlinlik bir fazlalık getirdi ve 1971 yılında ilk kalkınma plânı açıklandı. Üç yıl süresince 40,7 milyon sterlin harcandı, bunun yarısı dış kaynaklardan geliyordu. 9,9 milyon sterlin kurulu sekiz fabrikanın genişletilmesi ve yeni otuz tanenin kurulmasını içeren sanayi üretimini artırma projesi doğrultusunda harcanıyordu. Bunun sonucunda rafineri hariç tutulduğunda sanayi üretim artışı %150 olacaktı. Diğer bir 10,5 milyon sterlin, tarımsal üretimi geliştirmeye harcandı Verimlilikte artış ve ekilebilir toprakların %8 arttırılması sonucu üzüm miktarı %26 ve çiftlik hayvanları %20 oranında yükselecekti. Dünyadaki en zengin balık yataklarından birine rastlayan Güney Yemen balıkçılığı, %35 oranında artacaktı. 1974 yılında balığın ihracatta başlıca ürün olarak pamuğun yerini alması bekleniyordu. En büyük ümitleri, Güney Yemen'in petrol bulacağıydı ama ortak bir Cezayir, Güney Yemen araştırma şirketinin çabaları, 1972 sonlarında henüz belirgin sonuçlar vermemiştir. Böylesine talihsizlikler nedeniyle Güney Yemen'in ekonomik gelişimi uzun ve güç olacaktı.

KUŞATMA ALTINDAKİ HALK CUMHURİYETİ

Güney Yemen'in dış politikası, özellikle 1969'daki

«Düzeltici hareketten sonra militanca enternasyonalist bir nitelik kazandı. Bir açıdan, bu, UKC'nin kendisinin çarpışmış olduğu amaç uğruna mücadele veren diğer hareketleri desteklemek yönündeki derin politik kararını yansıtmaktaydı. Bir diğer açıdan düşmanlarla dolu bir dünyanın ortasında doğan Güney Yemen devriminin somut gereksinmelerini ve diğer yerlerdeki anti emperyalist güçlerle olan ortak çıkarlarını yansıtıyordu.

ABD'le olan diplomatik ilişkiler, 1969 Ekiminde, ABD vatanlaşlarına İsrail ordusunda hizmet izni verilmesini protesto etmek için kesildi. Vietnam demokratik Cumhuriyeti ve Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümetiyle resmi ilişkiler kuruldu. Ve zamanla Kübayla ve Kuzey Kore Demokratik Cumhuriyetiyle daha yakın ilişkiler geliştirildi. Yemen halkının, komünist dünyanın yanında durduğu ve gereksindiği ekonomik yardımı oradan aldığı açıktı. Sovyetler Birliği ve Çin 1972 Martında, ayrı ayrı 25 milyon sterlin vermişlerdir. Sovyet yardımı ordu ve balık endüstrisine, Çin yardımı sağlık kurumlarına ve Aden'i Hadramut'a bağlayan bir yol projesiydi. Bu genel desteğe karşın YDHC, bazı temel sorunlardan bu iki dev gücün daha solundaydı.

YDHC'nin tanımayı reddettiği ve Arap Birliği örgütü ile BM'den çıkartmaya çalıştığı, körfez'in aşağı kesimlerindeki devletlerle gerek Çin gerek Rusya diplomatik ilişkiler kurmuşlardı (21). YDHC BM'in Sovyetler Birliğinin kefil olduğu Filistinle ilgili Kasım 1967 kararına karşı çıktı ve YDHC'nin Mısır, Cezayir gibi devletlere önceden yöneltmiş olduğu, bu devletlerin küçük burjuva karakteri eleştirisi, resmi Sovyet tarifiyle çelişmekteydi (22). Öte yandan YDHC Sovyetler Birliğine, Çinlilerin dediği gibi «Sosyal emper-

yalist» bir ülke gözüyle bakmayıp, ABD'nin dünya halklarının bir numaralı düşman olduğunu savundu. Yukarıdakilere ek olarak daha başka farklılıklar da vardır.

Sudan'da, 1971 Temmuzunda komünist parti önderlerinin katlinden sonra Çin'in Numeyri Hükümetinin desteklemesi, YDHC'nin katledilen devrimcilere duyduğu dayanışmayla çelişti. Vietnamlılar gibi, YDHC de Çin, Sovyet polemiğine karışmayı reddetti ama yine Vietnamlılar gibi Güney Yemenli devrimcilerde, iki komünist devlet arasındaki rekabetin ve her ikisinin ABD'le ayrı detant yapmaya çalışmasının olumsuz sonuçlarını gördüler.

YDHC, özellikle Araplar arası politikanın, Arap Birliği örgütü benzeri uyuşturucu kurumlarıyla gergin olan ve ilkelere dayalı ilişkilerinde, bütün diğer Arap devletlerinin daha solundaydı. Bağımsızlıktan önce, Araplar arası politikadan edindikleri deneyimler acı olmuştu. Şimdi karşılarında olan en yakın düşman diğer Arap Devletleriydi. Anti-emperyalist güçlerle dünya çapında dayanışma içinde olan ve Arap sosyalizmi mistifikasyonunu kabullenmeyi reddeden tek devlettiler. Çoğu kez Araplığa ve İslâmlığa karşı olmakla suçlandılar. Bengaldeşi tanıyan ilk Arap devletiydiler, bu diğer devletleri Pakistana bağlayan tepkisel «İslâm dayanışmasının» açık bir reddiydi. Filistin sorununda sürekli gerilla örgütlerini destekliediler ve PDFLP'yele özel ilişkiler kurarken, gerilla hareketine bir bütün olarak sağlıyabilecekleri desteği sağladılar.

YDHC için en yakın çepheler, Kuzey batısı, Kuzeyi ve Kuzey doğusuydu. Kızıldeniz, Kuzey Yemen ve Körfez bu tehditleri karşılamak için 1967'de 6000 kişi olan ordusu, 1972'de 14.000'e çıkarıldı ve Sovyet silahları ile yeniden donatıldı. Kızıl denizin dar ağzına

doğru düşmanlar mevzilenmişti: Etopyada Eritre halkına baskı yapan ve ABD taraftarı tavır alan bir rejim vardı (23). Cibuti, Fransızların Aden'i alıp, diğer birçok şeyin yanı sıra Kuzey Yemenli kralcılara hava yoluyla teçhizat göndermek içinde kullanılmıştı.

YDHC Bab'ül-mendep boğazındaki Perim adasını komutası altında bulunduruyordu ve bu onlara Kızıl Denizdeki gemi ulaşımı üzerinde korkunç bir egemenlik kurma olanağını geliştiriyordu: Süveyş Kanalı açılmasa da, YAC kıyılarındaki zengin mineral yatakları nedeniyle emperyalistler Kızıl Denize göz dikmişlerdi. Bundan başka, 1970'den beri tankerler İran'dan, Kızıl Denizin yukarısındaki İsrail limanı Eliat'a İsrail'de veya Akdenizde kullanılmak üzere petrol taşıyordu, ve 1913 başlarında İsrail'in Bab'ül-mendep Boğazı yakınındaki Etyopya adalarında komanda birimleri kurmuş olduğu rapor edildi (24). 1973 Ekim - Kasım Arap - İsrail savaşında Bab'ül-mendep Boğazı İsrail gemilerine kapatıldı ve Perim adasındaki YDHC topçu birliği bunda yardımcı oldu. ABD Yedinci Filosunun gemileri boğaza yaklaştırıldı, ve bir ABD uçak gemisinden kalkan jetler Aden havaalanına inmeye hazırlanan uçaklar çevresinde vızıldadı. Ama ABD veya İsrail gemileri nedeniyle doğrudan bir çatışma olmadı. Etyopya'da ekim savaşı sırasında İsrail'le olan diplomatik ilişkilerini kesti. Etyopyada gitgide yükselen iç kriz sonucu ilan edilen bu durum iki rejim arasındaki sıkı ekonomik ve politik işbirliğinin sürmesini engellemedi.

YDHC'nin kuzeydoğu kanadında, Umman Sultanlığının güney eyaleti Dofar'la ortak sınırı vardı. Bağımsızlık önerisinde bile UKC Umman gerillalarını desteklemiş: Bağımsızlıktan sonra Güney Yemen Devletinin tam desteğini, Körfez devriminin başarıya ula-

şabilmesi için sağlamıştı. YDHC karşısındaki düşmanların körfezdeki halkların karşısında olan düşmanların aynısı olduğundan İran, Suudi Arabistan, İngiltere ve ABD her zaman emindi. 1971 de İngiltere tarafından bağımsızlık verilen kukla devletleri tanımayı reddettiler, ama bu devletleri uluslar arası örgütlerin dışında bırakma çabaları sonuçsuz kaldı. Bölgedeki emperyalizm taraftarı güçlere politik saldırı ile bir set çektiler. Bu nedenle YDHC, kuzey doğudaki komşuları ile 50 millik bir sınır boyunca Umman'la ve 300 millik bir sınır boyunca Suudi Arabistan'la sürekli düşmanlık içindeydi. Sınır çatışmaları sık görülüp, 1972 Mayısında Umman Kuvvetleri havadan ve karadan YDHC'ndeki gerilla noktalarına saldırdılar.

Bağımsızlıktan önceki dönemde Suudi Arabistan, Güney Arabistan sultanlarının etkisiz de kalsa faal bir patronu olmuştu. Ve 1967 Kasımından sonra sürülen karşı devrimciler mücadelelerini yürütmek için Suudi Arabistanın kolaylıklarından yararlandılar. Bir radyo istasyonu aldılar Özgür Güney Yemen radyosu, 1970 de artık Kuzey Yemenli Kralcılar tarafından kullanılmaz olduğundan, Yemen sınırlarında Aden'in 400 mil Kuzey doğusunda olan çöl kampı Ash-Sharura'dan yararlanmalarına izin verildi. O zamandan beri Suudi kuvvetleri ve sultan taraftarı «KURTULUŞ ORDUSU» çöl bölgesinde incelemeler yapıp aralıksız saldırılarla tedirgin ediyor. Eğer YDHC bölgede petrol bulmuş olsaydı Suudi saldırılarının artması beklenebilirdi: Ve bir saldırı durumunda Suudi kuvvetleri, YDHC'nin beşinci Eyaletine girip, DOFAR'a Güney Yemenden tümüyle koparmak ve SUUDİ ARABİSTAN'a Hint Okyanusuna doğrudan çıkış sağlamak için denize doğru ilerlemeye çalışacaktı.

Başlangıçtaki iyimserlikten sonra, Kuzey Yemen'-

ile olan ilişkiler kötüleşti. Yemen birliği, GAB. dışında Kuzey ve Güney Yemenli tüm ulusçular tarafından ısrarla istenmiştir. Bu istek ortak kültür ortak Yemenli bilinci, ekonomik bütünleyicilik ve aralıklar olsa da gerçek bir tarih birliğinden kaynaklanıyordu. Ulusçular bir Yemen ulusunun var olduğunu söylerken doğruydular ama bölünmeyi salt emperyalizmin varlığına bağlamak yanlıştı. 1967 - 68 lerde iki devlet tümüyle farklı sınıf çıkarlarını temsil ediyor, uluslararası ilişkilerde farklı çizgilerde bulunuyor ve zıt toplumsal oluşumları temsil ediyordu. Kuzeyi arkalayan Suudi Arabistan'dan yardım gören emperyalizm bu durumu sömürdü. 1968 de Kuzeydeki solcuların katliamı, 1969 da Güneyde UKC'nin sol kanadının iktidara gelmesi derhal birleşme umutlarını yok etti ve 1972 Eylülünde Suudi desteğindeki Güneyli sürgünler ve Kuzeyli aşiretler, Güneyi işgale çalıştığında tam bir savaş çıktı. Bunun arkasındaki başlıca örgüt eski İAGYKC önderleri Al - Asnaj ve Makawi'nin baş çektiği Güney Yemen Birleşmiş Ulusçu cepheydi Bölgede nüfus rekabetinde olan Libya ve Suudi Arabistandan yardım görüyor ve gizlice ABD tarafından destekleniyordu.

İşgal girişimleri bir hafta içinde durduruldu ve bir kaç kısmi ateşkesten sonra iki Yemen arasındaki esas ateşkes Kahirede 28 Ekim 1972 de imzalandı. Ateş kes anlaşmasına büyük bir sürpriz eşlik etti. İki Yemen Devletinin tek bir devlet kurmak üzere bir yıl içinde birleşeceği sürprizi cumhurbaşkanları al - İryani ve Salem Robep Ali'nin Libya'da buluşmasıyla daha da ciddileşti (25). Bu anlaşmanın kısa dönemde iki hükümet için de kesin avantajları vardı. YDHC'nce sınırlarındaki düşman güçleri dağıtma ve bölgedeki Suudi etkisini zayıflatmanın yanı sıra Yemen birliği-

ni savunarak güç kazanma olanağını getiriyordu. Öte yandan Kuzeydeki merkezi hükümete Suudilerin desteklediği aşiret önderlerinin etkinliğini artırmak olanağını veriyordu: Aşiret önderleri Güneyle savaşmak isterken merkezi hükümet istemiyordu. Özgür Güney Yemen radyosunun anlaşmayı komünist fesat olarak suçlaması ve Suudilerin hiddetlenmesi şaşırtıcı değildi (26). 1972 anlaşmasının ışığı altında kurulan Kuzey - güney komiteleri görüşmelerini 1973 de sürdürdüler ama ekonomik ve kültürel konularda anlaşma sağlanırken, Suudi yönetimi altındaki üç Yemen eyaleti işinin tartışıldığı anayasal komitede faaliyetsizlik egemendi. 1973 eylülünde, Cezayir'deki bloksuz ülkeler konferansında Cumhurbaşkanları Salem Robea Ali ve Al-İryani iki hükümet arasındaki ekonomik işbirliğinin belli biçimleri artar görünürken resmi birleşmeyi süresiz ertelemek üzere anlaştılar. Yemen Birliği Kuzey ve Güney'deki anti-emperyalistleri birleştirecek bir politika olarak kalırken iki devlet arasında gerçek bir birlik, iki bölgedeki farklı toplumsal sisteme ler nedeniyle olanaksızdı.

ADEN'DEN KÖRFEZE

1967 den sonra YDHC Arap Yarımadasındaki tüm devrimci hareketlerin başlıca destekleyicisi oldu ve Yemen'de Rusya, Çin, Vietnam ve Küba gibi devrimden sonra emperyalizmin ve onun bölgedeki müttefiklerinin kararlı düşmanlığına göğüs germek zorunda kaldı. Kısa dönemli sorunlarını halletti ama Güney Yemen devriminin UKC'nin politik nitelikleri, YDHC deki toplumsal dönüşüm uzun dönemde, Cumhuriyetin kendi sınırları içindeki gelişimlerin yanı sıra dışındaki gelişimlere de bağlıydı.

UKC'nin başarıları yadsınamazdı: 1963 - 7 döneminde İngilizleri ve onlara bağlı yerel Mısırlılar sultanları ve Aden burjuvazisini süpürüp attı. 1967 den sonraki dönemde, kentsel ve kırsal alanlardaki kitleleri hareketlendirerek kendi güçlerine dayalı bir porgramı uygulamaya koyularak ve ekonomi üzerindeki yabancı sermayenin pençesini parçalatarak bu süreci daha da ilerletti UKC'nin kendisi hem ideolojisini hem örgütlenme biçimini değiştirmişti: Genel istekler çevresinde toplanmış gevşek yapılı ulusçu bir gruptan çok daha iyi örgütlenmiş ve kitleyle sıkı bağlar geliştirmiş bir örgüte dönüşmüştü. Nesnel güçler ve örgüt içinde Marksizmin büyük etkisi sonucunda ideolojisi sola kaymıştı.

Aynı zamanda Güney Yemen devrimi içte ve dışta önemli engellerle karşılaştı. En önemli sorun Güney Yemen devletinin niteliği ve UKC'nin rolü ile ilgili olarak varlığını sürdürebilmek devletin ve UKC'nin ilk düşüncesiydi. Bu da birkaç şekilde Cumhuriyetle demokratik, Politik yaşamın gerçekleşmesiyle çelişti. Parti ve devlet içinde demokratik kitle kuvvetlerinin gerekliği, 'solun' Qahtan'a yönelttiği eleştirinin temel taşları olmuştu. Ama 'solun' kendisi, iktidara geldiğinde daha önceki sloganlarını gerçekleştirmekte isteksiz göründü. Onları yavaşlatan öğe sürekli dış saldırı tehdidi ve içerde karşı devrimcilerin bozgunculuğuydu. Bir diğeri politik kadroların ve kitlelerin arasında devrimci düşünce ve deneylerin süreklilik lerde bir partinin ve demokratik kitle kuruluşlarının kazanmasının yetersizliğiydi. Cumhuriyetin sürecinde ekonomik güçlüklerde bir partinin ve demokratik kitle kuruluşlarının kurulması zorlaştı. Ama bunları kurmaktaki başarısızlık kaçınılmaz olarak silahlı kuvvetler ve yüksek önderler kesiminin (hükümet ve halk

arasındaki karşılıklı demokratik ilişkilerin yerini alan) merkezleşmiş politik denetiminin büyümesine yol açtı.

Bu öğeler Güney Yemen devrimi üzerindeki nesnel güçleri bunların üstesinden gelmedeki başarısı devrimci hareketin Güney Yemen'in içinde ve dışındaki durumuna bağlıydı. Devrimci kurumların YDHC içinde kurulması gelecekteki bağımsız politikanın içerdeki en emin güvencesi oluyordu Ama YDHC'nin kaderi önemli bir ölçüde devrimin diğer yerlerde Kuzey Yemen'de ve Körfez'de gelişmesine bağlıydı (27).

Devlet, kendi başına çok zor ve sınırlı bir gelecekle başbaşaydı: Ekonomik, psikolojik ve askeri nedenlerle, bir başka yerdeki parçalanma yararlı olacaktı. YDHC, Arabistan'daki ilk kurtulmuş devletken, kader yarımadadaki diğer devrimlerin kaderine doğrudan bağlıydı.

NOTLAR :

1 — 1970'e kadarki olayların değerlendirilmesi. Fawwaz Trabulsi ve benim Aden'e bir ziyaretim sırasında UKC üyeleriyle yaptığım tartışmalara dayanmaktır. Bu Abdul Fatah İsmail, Muhammed Ali Haitham Ali-al-Beedh, Abdullah al-Khamri Abdullah Badheeb ve Faysal al-Attas'la yapılan konuşmalarda verilen bilgileri kapsamaktadır. Ek ve daha sonraki bilgiler için basın raporlarının ve hükümet yayınlarının yanı sıra 1973'de ikinci bir ziyarette toparlanan materyali de kullandım. YDHC'nin 1972 de bir gözlemi için BKZ Joe Stork 'Socialist Revolution Arabia = A report From the Peoples Democratic Republic of Yemen, Merip reporta, No. 15 Mart 1973.

2 — Bağımsızlıktan önce, Qahtan, UKC'nin kendisini cumhurbaşkanı ataması gerektiğini çünki kendisinin önderler arasında 40 yaşını aşkın tek üye olduğunu ve YDHC'nin devlet

başkanı çok genç olduğu takdirde dünyada saygınlık kazanamıyacağını öne sürüyordu.

3 — Altı Eyalet mohafazat 1963'den itibaren UKC'nin yeraltı yapısının temelini oluşturmuştu.

4 — Bu dönemin önemli bir çözümlenen nayif Hawatmen' in Azmat the Thawrah Yaman al-Junoub' (Güney Yemendeki devrimin kriz!) Beyrut 1969 UAH içindeki sol akımın bir önderi olan Hayalme 1968 başlarında Aden'i ziyaret ederek UKC'nin dördüncü kongresine katıldı. Çözümlerden 'küçük burjuvazinin' devleti denetlemesindeki tehlikeye ve devlet aygıtının parçalanması gerekliliğine parmak basmaktadır. Kitabı UKC sağının önderi Faysal ash-Shaabi'yi bir cevap verme kiçin pronke etmiş ve Nafram karf ath-Thawrah fi Yaman al-Junub (Güney Yemen'deki devrimi nasıl anlatıyoruz). Beyrut, 1969 başlıklı kitabı yazmıştır. Abdul Fatah İsmailin bu savunma broşürünün yazarlarından biri olduğu yalanı ortaya atıldı.

5 — (16 Kasımdaki) Aden radyosunun bir yayınında İngiltere'den 'Irkları veya asker olmaları nedeniyle değil herşeyi zorla alan sömürgeciler ve ülkeye egemen emperyalist oldukları için' nefret edildikleri hususuna özellikle değinildi.

6 — Bu biçimde bir halk demokrasisi kurma Sovyetlerin Bolşevik modeli üzerinde kuruldu.

7 — Ash-Sharara Makalla, Mart 1968.

8 — Hawatmeh agy, 1968 Martındaki Hadrami deneyi nin idealize edilmiş de olsa resmi bir değerlendirmesini vermektedir.

9 — Bunun ve diğer dördüncü kongrede belge ve kararlarının tam metni vermiş Hawatmeh agy. Neb'dir. Bundan bazı alıntılar Orien de Paris vol 14-1970 Abdul Fatah İsmail'in konuşmasının bir Almanca çevirisi Bassam Tibi'de Die arabische linke, Frankfurt, am main, 1969 s. 138-58 kastettiği sosyalist kalkınma yolu olduğunda 'kapitalist olmayan kalkınma yolu' tanımı yanlış bir isim kullanmakdır. 'Kapitalist olmayan yol ise üçüncü dünyada sosyalizm taklitçisi ülkelerce (Mısır, Gana vb)

ortaya atılmıştır. **(Kapitalist** devletlerin savunucusu olan).

10 — 14 Mayıs 1968 tarihli genel komuta konseyi demeci.

11 — Ecomist İntelligence Unit, Ouarterly Ecomic Reviews, «Arabistan yarımadası Ürdün» No-4, 1968 Sı. 19.

12 — Haitham 'Düzeltici Hareketin' önderlerinden biri olmuşsa da özellikle ordu ve Mısırla ilişkiler konusunda solcu önderlerle görüş ayrılıkları vardı.

13 — Günlük 14 Ekimden başka yayınlanan diğer haftalıklar: sendika için: Saut al - ummal (İşçilerin sesi) polis ve güvenlik kuvvetleri için Al - Haras (Gözcü) Al - Hejma (Saldırı) ve Ath - Thagafa Al - Jadida (Yeni Kültür) Kültürel emekçiler için dergilerdi.

14 — 'L'Etoile Raouge sur le Yemen du Sud', 1. Bölüm Les guerrilleros au pouvoir Le Monde 27 Mayıs 1972 dört gün süren bu makale dizisi, 1972 başlarındaki YDHC'nin mükemmel izlenimini vermektedir.

15 — Ministerial Resolution supplement to the official gazette no 33, 18 Temmuz 1968, genel Ateşkese önsöz, aşiretlere yapılan ricanın ilginç bir betimlenmesini yapmaktadır.

Ortak çıkar cumhuriyet yurttaşlarının arasında barış ve güvenliğin sağlanmasını gerekli kıldığından ve (UKC'nin) altı eyaletinin hepsinde genel komutanlarca alınan aşiretler arası ateşkes kararlarının onaylanmasından ve bu yeni doğan cumhuriyet için onurlu toplumsal ve ekonomik bir geleceğin kurulmasında herkesin katkısının gerekli görüşünden dolayı aşağıdaki çözüme gidildi...

16 — Claude Deffarge ve gardian Troeller, 'Sud - Yemen = Une Revolition Menacèe Le Monde Diplomatigue, Nisan 1972, s. 6.

17 — Rouleau, **Ll** revolution dans la revolution agy. 28-9 Mayıs 1972.

18 — agy.

19 — Dr. Muhammed Salman Hassan, Güney Yemen Halk Cumhuriyetine Endüstriyel planlama ve politika için Anahatlar raporu, Aden, 1970 Rapor 1968 Ekiminde sunuldu.

20 — YDHC hükümetinin ekonomik politikasının ilginç ve anlayışlı bir eleştirisi Rene Lefort'ın 'Revolition du Sud - Yemen' Le Monde Diplomatigue Şubat 1971 tarihli incelemesinde yer almakta Lefort, UKC'nin uzun süre kırsal kesimdeki kitlelerin rolünü iyi değerlendiremediğini ve bu nedenle kırsal kaynakları doğru kullanmadığını söylüyor. Aynı zamanda devletleştirme tedbirlerinin çok acele yürütüldüğünü ve bunun ekonomi üzerinde kısa dönemli olumsuz etkileri olduğunu tartışıyor.

21 — Tam anlamıyla bir İngiliz sömürgesi olan Umman Sultanlığı 1971'de BM'e girmek için başvurduğunda, YDHC'ni destekleyen tek ülke, oy vermeyen Kübaydı.

22 — 1970 Haziranında, İngiltere'de Muhafazakar hükümet ıktidara geldiğinde Hint Okyanusunda Sovyet deniz filosunun varlığının önemini oarpitan anti - komünist kampanya yaygarasını başlattı. Etkisini arttırmak için Aden'de Rus liman kaptanı olduğu ve YDHC'nin Socotra adasında Rus üssü bulunduğu yalanlarını ortaya attı. Bu iddialar uygun biçimde Londra basının hilekar 'Diplomatik muhabirlerince gerçekmiş gibi yenilendi- 30 Aralık 1970'de The Times diplomatik muhabiri A. M. Rendel 'Süveyş kanalının Rusya için önemi' başlıklı bir makale yayınlayarak Aden'de bir Sovyet liman kaptanı vardır ve Ruslar Socotra adasında bir takım kolaylıklar geliştirmekte görünüyorlar' diyordu. Makale açıkça, 'atfalınmaz' Dışişleri ofisi brifingine dayandırılmıştı. Rendel için bir talihsizlikti. Ama The Times'in o sıralarda YDHC'nde bir adam vardı. Nicholas Ashford, Aden'deki liman kaptanının Hintli olduğu (31 Aralık 1970) ve Socotra adasında Sovyet üssü yoktur (11 Ocak 1971) haberlerini gönderdi.

23 — 1961'den beri, Etyopyanın Eritre eyaletinde gerillalar, Eritre kurtuluş cephesinin önderliğinde gerilla savaşını yürütüyorlardı. Etyopya Sudan sınırının gerillalara kapanması ve Etyopyanın Pekini tanımasından sonra Çin Halk Cumhuriyetinin gerillalara desteğinin sona ermesi mücadelelerini zayıflattı. Ama hiç durmaksızın sürüp gidiyor. Bkz. Fred Halliday E-

ritre'de savaş New Left Review no 67 Mayıs - Haziran FKHC-Fillstinln kurtuluşu 1971 için halk cephesi.

24 — Time 19 Mart 1973 Haziranında PFLP'nin deniz komandoları 65.000 ton İran petrolünü Eliat'a götüren 'Coral Sea' adlı tankere saldırdı. gerillalar Güney Yemen topraklarından harekete geçtiler ama tankeri Kızıl Deniz'e kadar izlediler ve saldırdıktan sonra Kuzey Yemen kıyılarına çıkmak zorunda kaldılar. Paylaşılan çıkarlar nedeniyleİsrail - İran ve Arapların tepkisinin gözlenebilir yansıması YAC yetkililerinin Filistinli militanları tutuklamaları oldu. Eliat petrol boru hattı 1970'de açıldı. 48 milyon sterline mal olup 1973 içinde 35 milyon ton petrol taşıyordu. Petrolün çoğu (Yan gizli) sahte kayıt kullanan tankerler tarafından nakledliiyordu. Ama bu Orta Doğu'daki petrol çevreleri için açık blr sırdı. Daha erken bir haber için bkz. 'Kaybolan tankerlerin gizemi 'Sunday Times 13 Aralık 1970.

25 — 28 Ekim 1972 deki anlaşmaya göre birleşim bir yıl içinde olacaktı, ama kasım anlaşmasında hiç bir zaman kısıtlanmasına değinilmiyordu. Sonuca göre tek devlet Yemen Cumhuriyeti adını alacak: Başkenti Sanaa dini İslâm olacak ve devlet Arap İslamlığından, onun insancıl değerlerinden ve Yemen toplumunun koşullarında ilham alan sosyalizmi gerçekleştirmeyi amaçlıyacaktı.

26 — Özgür Güney Yemen radyosuna göre (29 Kasım 1972) bu birlik sağ merkezleşmelerin sözde dağıtımı, sınırın yeniden açılması ve uluslararası şiddetin kuzeye ihracatını başarmak üzere alınmış sahte ve acele bir tedbirdi. Ayrıca Yemen halkı gürültü koparttı çünkl Birlik Aden'deki rejimin suçlarını, dinsizliğini, anarşizmin ve toprağın paraları kazanç olarak göstermesini anlatıyordu' iddiasında bulundu (1 Aralık 1972).

27 — Kuzey Yemen'deki ulusçu güçlerle bağların gelişmesi, Umman da devrimin ilerlemesi açısından statejlk bakımdan gerekli olup, YDHC için önemli bir ikinci saldırı hattını temsil ediyordu. Bir özeti bunun ardındaki düşünceyi yakalamaktadır. Konuştuğum hükümet memurları ve Ulusal Cephe kadroları

kendilerinin ilerleyen ama daha çok yere politik ve ekonomik yapılarını kuzeyin çok daha geniş ama çok daha geri politik ekonomisiyle eleştirme işinin tehlikelerine tekrar tekrar değinmelerine karşın sadece bu şansı bir daha elde edememe daha ağır bastığından kabul edildiğini söylediler. Devrimci sosyalizmin geleceği yarımadanın birandaki, yalnızlığa itilmiş varlığında dayalı olmaz demekteydiler. Yemen'in tarihi ve organik büyüklüğü gerekli temeli sağlıyabilir. Eğer bu strateji bir slogan haline getirabilsem, tek bir ülkede sosyalizm; belki bir ülkenin yarısından sosyalizm hiç şans yok olacaktı. Joe Stork agy. s-25.

II. BÖLÜM

UMMAN SULTANLIĞI

İmparatorluktan Yalnızlığa

Umman 19 yüzyılın ikinci yarısından beri İngiliz egemenliği altındaydı (1). Aslında Güney Yemen interlandı gibi, ekonomik bakımdan geri kalmış olan Umman'ın da önemi stratejik bir yer oluşundan ileri geliyordu. Güney Yemenle, aşağı Körfez'deki sömürgeler arasında sağlam bir emniyet bölgesi meydana getiriyordu. 1945 yılından sonraki dönem içersinde, Körfez ve Aden'de meydana gelen gerek politik, gerekse ekonomik değişiklikler, Umman'daki İngiliz egemenliğinin temelinde sarsıntılara yol açtıkça, sömürü politikası ciddî bir direnişle karşılaşmaya başladı. Diğer bölgelerdeki büyük huzursuzluk, Umman'ın sakin bir tampon bölge rolünü her zamankinden daha önemli duruma getirdi, fakat emperyalizm ve Umman'daki işbirlikçileri, bu huzursuzlukları önleyebilmekten uzaktı. 1957 yılında Umman'ın iç kesiminde bir ayaklanma patlak verdi, ve İngiliz takviye kuvvetleri tarafından ancak iki yıl sonra bastırılabildi. 1965 yılında ise Dofar eyaletinde gerilla savaşı başladı, ve çabucak toplu bir halk savaşı haline dönüştü. Bütün yarımadada, en sakin ve geri plandaki ülke olan Umman, Arabistan'daki anti-emperyalist hareketin odak noktası haline geldi.

Umman Sultanlığı, Güney Yemen'le, körfez arasında Hint Okyanusu ve Umman körfezi boyunca doğuya ve kuzeye doğru yayılmış 82 000 mil karelik bir bölgeyi kaplar. Batısında Suudi Arabistan çölünün

boş bölümü, güney batısında Güney Yemenle ortak sınırı vardır. Sultanlık iki ayrı bölgeden oluşmuştur. Kuzey - doğu bölgesi, verimli kıyı bölümü ve dağlık bir iç kısma sahiptir, ve bu kısım 10 000 footluk Hacar Dağları platosu üzerindedir. Geçmiş zamanlarda, bu kısım Umman olarak biliniyordu, fakat şimdi bu isim bütün Sultanlığa verilmiştir. Güney - batıda çölün 500 millik kısmında ayrı bir bölge uzanır. Burası, Sultanlığa 1880 lerde katılan Dofar eyaletinin doğlık güney bölümüdür.

Nüfus tahminleri 500.000 le 1.500.000 arasındadır. Ülkenin büyük bir kısmı çıplak ve kurak olduğu için halk limanlara ve dağlık verimli sahalara yığılmıştır. 1970 yılına kadar Umman ekonomisi son derece geri bir durumdaydı; kıyılarda balıkçılık yaygındı. Muskat'ın kuzey batısında olan verimli Batina düzlüğünde ihraç amacıyla hurma ve ıhlamur yetiştiriliyordu. Geçim temini için, kuyular ve yeraltı kanalları tarafından sulanan verimli küçük arazi parçalarında, ki bu parçalar ülkenin iç kısmındadır, ufak çapta ziraat yapılıyordu.

Köylüler kıyıdan getirilen kumaş, yün vb. için az miktarda hayvan ve tarım ürünü ticareti yaparak kendi kendine yeterli bir ekonomik yapı içinde yaşıyorlardı. Batina kıyısı boyunca uzanan bir tek yol vardı, Endüstrinin hiç bir kolu yoktu. Dış ticaret bazı ana ürünlerin ihracı ve kireç ve yün gibi birkaç gerekli işlenmiş maddenin ithalini kapsıyordu.

Eğer Kuzey Yemen yalnız kalmış bir Arap ülkesi bir Ortadoğu Tibeti olarak kabul ediliyorsa, Umman' da aynen bu şekilde hatta yalnız olduğunun farkına bile varılmıyacak kadar, dış dünyadan kopuk durumdaydı. 1970 yılına kadar Tibetten bile daha yalnızdı. Toplum diğer yerlerdeki gibi kabileler halinde örgüt-

lenmişti, fakat Umman'da ideolojik yönden kabile farklılıkları, diğer yerlere göre daha şiddetliydi. Her kabile içinde, bazı sosyal farklılıklar vardı ve iç kesimlerdeki kasabalarda örneğin Nezve'de (Nizwa) yoksul durumdaki kabile üyeleri daha zengin olanların arazilerinde çalışıyorlardı. Kuzey Yemen'de olduğu gibi, kabile önderlerinin durumu, bazen kabile üyelerinin desteğine bağlıydı ve bu durum, önderlerin münakaşaları bastırma, kabile dışındakilerle ilgilenme gibi işlerde gösterdikleri başarı ile korunuyordu. Ülke merkezi güç olan Maskat Sultanı ile sarsıntılı ilişkileri olan şeyhler tarafından yönetiliyordu. Sultan güçlü olduğunda, iç kısımların yöneticilerine karışıyordu, fakat zayıfsa kendi sultanlığına tehlikeli olmadığı sürece, bu kabilelerin yaşadığı bölgelerin kendi kendilerini yönetmelerine ses çıkarmıyordu.

Umman'ın zamanımızdaki kabile biçimleri İslâm dininin gelişinden önce ve sonraki, seri halindeki göçlerle oluştu. Kabileler Yemen'den ve körfezin kuzey bölgelerinden geldiler ve Umman'ın verimli kıyılarında ve dağlarda yerleştiler. Ülkenin günümüzdeki hemen hemen 200 kabilelik bölümü bu zamanlardan türemiştir ve kabilelerin pek çoğunun kökleri Yemen'in özel bir bölgesinden gelen atalarına dayanır. Yedinci yüzyılda, İslâm İmparatorluğu kurulduğunda Umman onun bir parçası haline geldi ve imparatorluğun başkentleri olan Şam ve Bağdat'ın egemenliği altına girdi. Bu yönetim hiçte güçlü değildi, bunun için Umman yeniden çabucak bağımsızlığını kazandı.

Bu bağımsızlık, Ortadoks olmıyan İslâm dininin en militan dönüşümü İbadhism içinde şekillendi. İbadhısm, kuranın özel ve kat'i emirlerine karşı son derece sadıktı, ve müslüman olmıyanlara karşı büyük bir düşmanlığı vardı. Tanıdıkları tek önder İmam'dı.

İmam kabilelerin en yaşlıları tarafından seçilen dini ve politik bir önderdi. Kuzey Yemen'in Zeidizm'i gibi, bu anti merkeziyetçi ideoloji ve İmamlık kurumu, kabile toplumunun gereksinmelerine karşılık veriyordu. Kuvvetli kabile önderlerinin toplanmasıyla oluşan ve gücü elinde bulunduran imparatorluk merkezinin yönetimine de karşıydı (2).

İbadhism, Umman'a 8. yüzyılda Irak'tan getirildi ve İslâm dinine dönüşümünden iki yüzyıldan az bir süre sonra 850 yıllarında Umman İslâm imparatorluğundan koparak, İmamlık çevresinde bağımsız yaşamaya başladı. 9. yüzyıldan 16. yüz yıla kadar bu düzen devam etti. Bazı istilacı kuvvetler Umman kabilelerini yenmeye ve limanları işgal etmeye çalıştı; ama Umman İmamlığı denetimi kaybetmedi, otoritesini korudu.

İmamlığın güç merkezi iç kısımda Hacar Dağları ile Nezve, Rostag kasabaları çevresindeydi. Kıyı daha az öneme sahipti, ama refahı Hint Okyanusu ve körfezin daha yukarısındaki devletler arasındaki ticarete bağlıydı. Dağların, kıyıya olan bu üstünlüğü 16. yüzyılın başlarında bölgeye batı gemiciliğinin girişiyle altüst oldu. 1507 de Ümit Burnu çevresinde seyreden Portekizliler Maskat limanını ele geçirdiler. Körfezi bir yüzyıl boyunca ellerinde tutular ve ticaret ekonomisi geliştikçe Maskat Pers ve Osmanlı İmparatorlukları arasında kuzeye, uzak Doğuya ve Avrupa'ya uzanan bir geçit haline geldi. Portekizliler Maskat'ta körfeze hâlâ egemen olan iki büyük kale yaptılar. Jalali'deki kalede hala daha Umman Sultanlarının en önemli hapishanesidir.

17. yüzyılda İngilizler üstün deniz gücü bakımından Portekizliler ve Felemenklilerle yer değiştirdiğinde, Ummanlılar kendi otoritelerini gösterebildiler

ve 1650 yılında bir yerli Umman ordusu Maskatı geri aldı. Bu zamanda Umman Devletinin önemli bölümü kıyıdaydı ve iki yüzyıl boyunca Maskat, parlak bir ticaret imparatorluğunun başkenti olmakta devam etti. Maskat'ın Portekizlilerden alınmasına öncülük eden Yaruba ailesi, Maskat başkenti olmak üzere yeni bir hanedan kurdu ve 1700 yılına kadar, Hint Okyanusunda faaliyet gösteren ve Avrupalı olmayan ülkeler içinde en büyük donanmaya sahip oldu. Güçleri Afrika kıyısına kadar genişledi, buradaki eski Portekiz sömürgelerini de ele geçirdiler. 1730 yılına kadar Magadışu'ya (şimdi Somali'nin başkentidir) Mombasa, Zengibar ve Pemba (3) adalarına egemen oldular.

Yaruba sultanlarına esas meydan okuma, ilk defa Umman'ın içinden, üstünlükleri, kıyı şeridindeki refah nedeniyle ellerinden alınan, iç kısımdaki kabilelerden geldi. 18. yüzyılın başlarında iş savaş patladı ve iki kabile konfederasyonu, Hınnawi ve Ghafiri içkısımdaki 200 kabileyi birleştirerek kıyı kısmındakilere karşı koydular. Maskattaki Yaruba hanedanı yenilgiye uğratıldı, ve yerini savaşlardan kıyıda üstünlük elde etmek için yararlanan yeni bir hanedan aldı. İsmi Al bu - Said olan buhanedan, kurulduktan sonra, Yaruba'nın yaptığı gibi içkısımdaki kabilelere karşı cephe aldı. Fakat bir otorite ayrımının ortaya çıkmasına da izin verdi.

İlk olarak politik ve dini güç birbirinden ayrıldı. İmam'lık görevi içkısmın kabileleriyle birlikte olduğu gibi kalmalıydı, fakat imamın din dışındaki gücü kısıtlanmalıydı. Esas politik güç Umman İmparatorluğunun denetimini elinde tutmak zorunda olan Maskat Sultanında olmalıydı.

Al Bu - Said yönetimi altında, Sultanın ticaret tekelleri ve ticaret vergileri büyük gelir sağladı. İçkısım-

da vergi ödeyen tek kasaba Nezve idi (4). Maskat %5 lik az bir ithal vergisi veriyordu. Her türlü havaya elverişli harika limanıyla Maskat, bütün körfezin en önemli ticaret merkezi olarak refaha kavuştu. Maskat Afrika'dan getirilen esir ticaretini de denetimi altında tutuyordu ve Hint Okyanusu'nun bütününde politik bir güç haline gelmişti. 19. yüzyılda ekonomik bakımdan önemli Maskat Sultanları, batıdaki güçlerle politik ilişki kurdular.

Napolyon, Sultana özel bir mektup göndererek Hindistan'a yapılması tasarlanan Fransız istilası için gönüllü asker desteği istedi. 1798'den sonra İngiltere de Sultanla iyi ilişkiler içine girdi. 1833 de ABD, Sultanla ilişki kurarak, bir Arap devletiyle ilk anlaşmayı imzaladı.

Fakat emperyalizm, sömürge dünyasındaki bütün rakip ekonomik ve politik güçleri yok ediyordu ve Umman ekonomisi de tıpkı Mısır ve Hindistan el sanatları ve Afrika ile Amerika'nın tarıma dayanan ekonomileri gibi yıkılmak üzereydi. Umman zenginliğinin kaynağını oluşturan, İngilizlerin durdurmaya çalıştığı esir ticareti idi (5). 1850'lerin ortasına kadar, esir ticaretinin % 80'i durdu. 1856 da en zengin gelir kaynağı olan Zengibar, hüküm süren Sultan Said'in ölümüyle Umman'dan koptu ve imparatorluk, iki oğlu arasında paylaşıldı. Her ne kadar 1866'dan sonra Umman'a İngiltere'den yıllık gelir bağlandıysa da ekonomi, Afrika sömürgelerinin kaybedilmesiyle temelden çöktü (6). 1862 de buharlı gemilerin körfeze gelişi Maskat donanmasının yaptığı ticareti de elinden aldı, rakip limanlarda kısa sürede üstün duruma geldiler. İşlenmiş ucuz dokumanın gelişi, yerli el sanatçılarının işlerini bırakmalarına neden oldu Bölgede ticaret yabancı ve genellikle Hintli tüccarların dene-

timine girdi. Maskat çevresindeki kıyı ekonomisi de çöktü. Yirmi yıllık bir dönem içersinde, 1850lerle 1870 ler arasında ,Maskat'ın nüfusu 55.000'den 8000'e düştü, limanı ziyaret eden gemi sayısı azaldı, bunların çoğu yabancılara ait gemilerdi. 1874 - 1875 de ticaret 1830'lardaki düzeyin dörtte birine yani 426.000 sterline düştü.

Umman İmparatorluğunun ve ticaret ekonomisinin parçalanışı bu ülkenin bir sonraki yüzyıldaki tarihini belirliyerek üç önemli sonuç getirmişti. İlk olarak Umman ekonomik bir bunalıma düşmüştü. Bu bunalım dış dünyayla ilişkilerini şiddetlendirdi, kıyı kasabalarının nüfusunu azalttı ve yoksullaşan yerli halkı daha başka geçim kaynakları aramaya yöneltti. Daha sonraki yazarlar, Umman'ın hiçbir zaman kalkınmadığını söylemişlerdir. Bu yanlıştır. Umman orta çağlara kendisi takılıp kalmamıştır. Modern kapitalizmin gelişimi onu orta çağlara itmiştir. Hiçbir zaman kalkınamamış olan Kuzey Yemen'in aksine Umman geri kalmaya zorlanmıştır, geri kalması teşvik edilmiştir (8).

İmparatorluğun sona ermesinin ikinci sonucu olarak kıyı ile içkısmı arasındaki anlaşmazlık, daha belirgin hale gelmiştir. İmparatorluğun refah devirlerinde, Maskat Sultanları, içkısmın ödediği vergileri yükseltmek gereğini duymamışlardı. Üretim ve satış vergileri düşüktü. İçkısımda oturup daha sonra Afrika sömürgelerine göç eden Ummanlılar, akrabalarına para, eşya ve esir gönderiyorlardı. Kıyı arazisinde, içkısmın bazı ürünlerine istek duyuluyordu. Umman İmparatorluğu 1860 larda çökünce, ıçkısmın kabileleri, Maskat yönetiminden kendilerine bir yarar gelmiyeceğini gördüler veya tıpkı 16. yüzyıldan önce olduğu gibi kıyıyı kendi yönetimleri altına almaya, ya da

kendilerine hiçbir yararı olmayan bir rejimden kopmaya karar verdiler. Kıyıya ve dış dünyaya gösterilen bu düşmanlık militan bir Ibadhısm olarak şekillendi. Bu militan Ibadhism, İslâm dininin tüm kurallarının kesinlikle uygulanması çağrısında bulundu (9). Birkaç on yıldan beri ölüm halinde olan İmamlık görevi yeniden canlandırıldı ve kıyı kısmına karşı al Harithi kabilesi öncülüğünde bir birlik kuruldu. 1868 de bu birlik dağları geçerek kıyıya indi ve Maskatı ele geçirdi. Yabancı tüccarlar sınır dışı edildi. Yabancıların gelişiyle ortaya çıkan yozlaşmanın sembolü olan kahveler kapatıldı. Zorla Kuranın kelimesi kelimesine çevirisi yaptırıldı. Fakat bu tutucu onarım çabaları Umman'ın karşısındaki toplumsal ve ekonomik sorunlara tüm olarak cevap verecek güçte değildi ve aynı şekilde Umman İmparatorluğunu mahveden İngiliz emperyalizmiyle de boy ölçüşemezdi.

1871 de İngilizler Maskatı istila ettiler ve Sultana yetkilerini geri verdiler. Böylece Umman'ı bilfiil İngiliz sömürgesi haline getirdiler. Son 100 yılda bu durum sürdü. İngiliz sömürge yönetiminin uygulanmaya konuşu da Umman İmparatorluğunun çöküşünden doğan 3. Sonuçtur.

Sömürgeciliğin basit bir biçimi:

İngiltere, Umman'ın bir sömürge olduğunu hiç bir zaman kabul etmemiştir. Daima oradaki İngiliz denetiminin niteliğini maskelemeye çalışmıştır. Kalıplaşmış bir açıklamayla Umman İngiltere'yle arasındaki anlaşma hükümlerine göre yapılan 'tavsiyeler ve yardımları' kabul eden bağımsız bir ülkedir. Ancak bunu idida etmek, İngiliz askeri güçlerinin Sultana dayanak olması, İngiliz danışmanların ülkeyi yönetmesi ve 1967 yılına kadar Sultanın gelirinin yarısının

İngiltere tarafından karşılanması nedeniyle biraz güçtür.

Daha hafif bir yalan söylemek gerekirse: İngiltere ve Sultan arasındaki ilişkiler (çok karmaşıktır) ve bunu ancak 'uzmanlar' Arabistler ve buna benzer kişiler tam olarak anlayabilir.

İngiliz hükümeti sözcüleri Umman'ın sömürge olduğunu kabul etmese de 'biz' Umman'la yakından ilişkiliyizdir. Bu bir muammadır ve bu muammayı çözme çabaları çölün kumları arasında kaybolmaktadır. Aslında bütün bunlar birer baştan savmadır. Tarihi belirleyen anlaşmalar değil, kuvvettir. Sadece gözleri, emperyalist ideoloji ve yasaların sisi ile kör olmuş yazarlar, Ummanın bir (bilfiil) İngiliz sömürgesi olduğu gerçeği hakkında kuşkuya düşerler. Bu öyle bir sömürgedir ki rejimi tamamen İngiltere'ye bağlıdır ve İngiltere istediği anda isteklerini rahatlıkla kabul ettirmektedir. İlişkinin (karmaşık) olduğunun söylenmesi gibi, Umman'ı 'bağımsız' olarak göstermek çabası da açık bir düzeni gözlerden saklamak içindir. İngiltere Sultanı destekler ve icap ettiğinde ne yapması gerektiğini söyler. Diğer zamanlarda Sultanın ülkeyi istediği gibi yönetmesine izin verir. Bu arada Sultanda hem ülkenin sakin kalmasını sağlar hem de İngiltere stratejik çıkarlarını korur. Sultanlar İngiltere'nin işbirlikçileridir.

İngiltere ve Maskat arasındaki resmi ilişkiler 1798 de İngiltere, Fransa'ya karşı, Umman'a destek olduğu zaman başladı. Fransız tehdidi hiçbir zaman gerçekleşmedi ama 19. ve 20. yüzyıllar boyunca İngiliz politikası, Sultanı denetim altında tutmak şeklinde oldu. Çünkü İngiltere başka bir emperyalist gücün (Fransa, Rusya, Türkiye) burada bir dayanak sağlamasını önlemek istiyordu. İngiltere, Umman ticaret

donanmasının yok olmasından ve Umman İmparatorluğunun parçalanmasından da kâr sağladı. Çünkü bu durum İngiliz tebaalarına fazladan avantaj getiriyor ve Umman'ın gücünün azalması (emniyeti) başka bir deyişle İngiliz tüccarlarının körfezde sınırsız üstünlük sahibi olmalarını sağlıyordu. İngilizlerin bir diğer endişesi Sultanın devrilebileceğiydi ve bu sorun İmparatorluk yönetiminin çelişkilerinden birini ortaya koyuyordu: İngiltere Umman İmparatorluğunun yıkılmasına sebep olarak, bundan kazanç elde ederken imparatorluğun sonu, sultanlığın da içten zayıflamasına ve böylece daha çok İngiliz müdahalesine ihtiyaç duyulmasına yol açtı. Emperyalizmin gelişi hem Umman ın iç kısmı ve kıyı arasındaki anlaşmazlığı alevlendirdi hem de çözülmesini engelledi.

1968'deki toplu ayaklanma ve Maskat'ın içkısım kabilelerinin eline düşüşü, kendilerine taraftar olan sultanları korumak amacıyla, İngilizlerin bir dizi müdahaleye girişmesine neden oldu. 1871 de Sultanlığın yeniden kurulmasından sonra bütün sömürgelerin denetimi ele geçince, 1877 ve 1883'de İngiliz savaş gemilerinin Maskat'ı bombardıman edip, buraya hücum eden kabileleri geri püskürtmesi yeni çatışmalara yol açtı. 1866 dan itibaren İngiltere Sultana her yıl ödenmek üzere Hindistan hazinesinden gelir bağladı. Sultan bu altını bazı önemli kabilelere rüşvet olarak veriyordu. 1886'da İngiltere bir adamı daha ilerliyerek 'Seyid Türki'yi yaşamı boyunca kışkırtılmamış saldırılara karşı korumak' şeklinde resmi bir garanti verdi (10). 1891 de Türki'nin oğlu, Sultan Faysal bir belge imzalamaya zorlandı. Bu belgede sultan kendisine ait arazinin hiçbir parçasını üçüncü bir güce devretmiyeceği hakkında gizli bir garanti veriyordu.

Sultan Faysal İngiliz denetimini zayıflatmaya ça-

lıştı, fakat yenik düştü. 1895 de İngilizler bir al - Harithi hücumu karşısında onu desteklemeyi reddettiler ve ancak kendi emirlerine boyun eğdiği takdirde kendisini koruyacaklarını bildirdiler. Daha sonra Faysal Fransa'ya yakıt ikmal hakları tanımaya çalıştı, fakat İngiltere ve Fransa'nın Afrika'da tartışmaya başladığı bir sırada, (Maskat, 'ikinci bir Fashoda' olarak isimlendiriliyordu) Fransa'nın körfeze sokulması önlendi. O zamanlar İngiltere ve Umman arasındaki bağların niteliği hakkında hiç kimsenin şüphesi yoktu (11). 1903'de Hindistan genel valisi Lord Curzon, Maskat'ı ziyaret ettiğinde sultanı 'bağımsız bir hükümdardan çok, İngiltere tahtının güvenilir bir derebeyine yaraşan, davranışından dolayı övdü (12).

20. yüzyılın başlarında, dağlık iç kısımla, kıyı arasındaki anlaşmazlık büyüdü. 1912 de İngiltere, Sultanı Sultanlığa silah ithali yapılmasını yasaklamaya zorladı. Bu, içkısım kabileleri tarafından haklı olarak denetim altına sokulma ve Sultanın İngiltere'ye verdiği kapütülasyonlara bir örnek olarak kabul edildi.

Hınnawi ve Ghafiri Federasyonlarının desteğiyle yeni bir İmam ortaya çıktı ve ekonomik çıkarlarla İbadhi mücadelesini içinde toplayan istekler ileri sürdüler. Bu ekonomik istekler, esir ticareti yasağının kaldırılması; alkol ve tütüne vergi konması ve vergilerin, yiyecek ve kumaş fiyatlarının azaltılması şeklindeydi. İngiltere bu tehdidi engellemek için Maskat'a 700 Anglo - İndian askeri yerleştirdi ve birkaç yıl faaliyetsiz bir ortamı gerçekleştirdi. Fakat 1920 yılında, İngiltere 1950 de bozuncaya kadar, kıyı ile içkısım arasındaki ilişkileri düzenleyecek olan Sib Anlaşması yürürlüğe girdi.

Sib Anlaşmasına göre Sultan adaleti, ticareti ve Umman'ın içkısmındaki halkın yönetimini denetleme-

yi kabullendi ve içkısım ihracatına koyduğu vergileri sınırladı, kabilelerde Sultanın durumuna müdahale etmemekte anlaştılar (13). Bu, İngiliz emperyalizmi yönünden akıllıca bir düzendi. Emperyalizm, kıyı bölgesinde işbirlikçi bir sultana ve içkısımda her istediğini yerine getirecek olan kabilelere sahipti Bunun sonucu, bölgenin bilfiil bölünmesi oldu ve bu durum İngiltere'nin çıkarlarına uygun olduğu sürece devam etti. İçkısımda, yönetim kuvvetli kabile yöneticileriyle birlik olan İmamın elindeydi. Maskatta ise İngiltere Sultanı finanse edip, silahlandırıp yönetti. Ülke, İngiltere'nin arzuladığı gibi tümüyle barış içinde ve sessizdi.

Sultan Said Bin Timur

1920 Sib Anlaşmasının yürürlüğe koyduğu denge Umman'daki başlıca çelişkiyi halletti ve İngiliz yönetimi Maskat'a herhangi bir dış kuvvet ya da etkinin müdahalesini engelledi. Bu politikanın ücretini ödeyen Ummanlı işçiler ve İngiltere'nin kendilerini mahkûm ettiği kaçılması imkânsız sefaleti çeken, köylülerdi. İngiliz politikasının temsilcisi olarak seçilen kişi Sultan Said bin Timur'du. Said bin Timur tıpkı Maskat Sultanı gibi, 1932 den 1970'e kadar, İngilizler kendisini atıncaya kadar yönetimde bulundu. İngiliz emperyalizmi ile, Umman'daki işbirlikçisi arasında süren 40 yıllık ortaklığın sonuçları, görebilen herkes için çok açıktı. 1970 de Umman'daki çocuk ölümü oranı % 75 di (14). Üç küçük ilkokul, bir hastane vardı. Hiçbir basın yayın faaliyeti yapılmıyordu ve okuma - yazma oranı % 5 di.

1950 de ülkenin içkısmını gezmek için gelen bir ziyaretçi şöyle söylüyordu: 'Umman köylerinde hemen hemen sağlıklı bir tek yerli bile bulunmamakta-

dır' (15). Aynı yere 1958'de gelen başka bir uzman benzer bir şaşkınlık içindeydi: 'Orta Doğu ülkelerinde yaptığı 20 yıllık çalışma içersinde o da bu kadar yoksulluk içinde ve tedavisi mümkün hastalıklardan kırılan bir başka halk görmemişti (16). Trahoma, zührevi hastalıklar ve gıdasızlık çok yaygındı.

Said bin Timur 1910 da doğdu. Hüküm süren Sultan Faysal'ın torunuydu. 1922'den 1927'ye kadar Hindistanda Rajputana'da (şimdi Rajasthan), Ajmer'de bulunan Collage of Princes'e devam etti. Burada Orduca ve İngilizce öğrendi. İngiltere onunla Maskatta yönetime getirmek için ilgileniyordu. 1932 de babası Timur, dünyada meydana gelen ekonomik bunalımın şiddetlendirdiği para sıkıntısı nedeniyle azledildi. 1938 de Said bir dünya turuna çıktı: Washington'da Rooswelt'le görüştü ve FBI merkezlerini dolaştı; daha sonra Londra'ya gitti. 1945 den sonra genellikle yazlarını İngiltere'de geçirdi. Kendisi Shakespeare'in sözleri ve 'İngiliz zekasının ürünleri' hakkındaki derin bilgisiyle sarhoş ettiği İngiliz sömürge memurları üzerindeki özel etki yeteneği ile tanınıyordu. Sömürgelerdeki memurların bazı karşı çıkan tavırları bakımından bu etkiye ihtiyaç vardı.

Said bin Timur dünya üzerinde uzun bir süreden beri görülen yöneticilerin en iğrenciydi. Zulmü hem ülkenin yönetimini, hem de gücünü denemek için seçtiği kişilere karşı olan davranışını etkiledi. İbadhısm'e saygı görüntüsü altında bir vahşet rejimi sürüp gidiyordu. Said'in yönetimi halkın ülkeyi terketmesini engelliyordu; sağlık hizmetlerini ve eğitim öğretimi baltalıyor, halk için gerekli olan ilâç, radyo, gözlük, pantalon, sigara ve kitap gibi nesnelerin halka ulaşmasını da engelliyordu. Hatta petrol araştırma şirket lerinin refah programlarını uygulamaları bile önle-

niyor ve yerli halkla en ufak bir temas kurmaları bile hoş görülmüyordu. 1958 de İngilizler yapılan eleştirileri önlemek amacıyla bir kalkınma depatmanı kurdular. Fakat Said yapılmakta olan herşeyi önledi. Saidin kalkınma danışmanı daha sonraları şöyle yazıyordu: (17) «Onun kalkınmasıyla hiç ilgilenmediğini her zaman hissetmişimdir. Sultan sağlık, eğitim, tarım vb. konulardaki planlara karşı hep isteksiz bir tutum takınmıştı.»

Bir keresinde danışmanına şunu söylemişti 'Hindistan'ı, oradaki halkı eğittiğiniz için kaybettiniz (18). 1970'de görevden alınmadan hemen önce, ülkede varolan yegane 3 okulu da kapattırmaya karar vermişti. Ona göre buraları (Komünizm merkezleri) haline gelmişti.

Petrol üretimine kadar ülkenin yıllık toplam bütçesi 2 milyon sterlinden azdı ve 1866 düzenlemesine göre bunun 1,5 milyonu İngiltere tarafından ödeniyordu. Bu para başlıca, şeyhlere 'yıllık yardım' şeklinde rüşvet verilerek Saidin yönetimini sürdürebilmesi için harcanıyordu. 1958 de Said Pakistan kıyısında Umman'a ait bir bölge olan Gwaduru satarak Pakistan'dan 3 milyon sterlin aldı ve bu para İsviçre bankalarına yatırıldı. (19) 1967 de petrol üretimi başladı ve gelir miktarı 1967'de 8 milyon sterlinden, 1970 de 44 milyona yükseldi. Bu gelirde İsviçre Bankalarına kaçırıldı ve Umman'ın rezervi 80 milyon sterling gibi hayret verici bir sayıya ulaştı. 1966'da nadiren yapılan görüşmelerden birinde akıl almaz bir şekilde kendisini dünyaya aydın ve tedbirli bir diktatör olarak tanıttı. (Sultan petrolden elde edilen gelirin kalkınma için harcanacağını belirtti. Kalkınma departmanı ihtiyaca karşılık vermek için genişletilicektir. Sultana göre dinine çok bağlı olan Umman halkının çıkarları

için değişiklikler yavaş yavaş yapılmalıdır. Sultan şimdilik petrol gelirlerini bu iş için kullanmayı düşünmemektedir. Petrol camiası modern fikirleriyle Umman halkından çok farklıdır. Bunun için değişiklikler uğruna ajitasyon yapmaya gerek yoktur (20).

Umman'daki baskı yasaları ve hareket yasaklamaları 1957 — 1959 arasında iyice şiddetlendi ve bu tarihlerden sonra ülkeye hiç kimse sokulmamaya başlandı. Umman'ın içlerine girmesine izin verilen son gazeteci 1962'de geldi. Bundan sonraki bir kaç ziyaretle sadece Sultanı sarayında görebilmek şeklinde oldu.

Said ülkeyi atadığı valilerle yönetiyordu. Fakat 1950'lerde Umman'ın yeniden birleşmesinden sonra bile, ülkenin geniş bölgeleri kabile yöneticilerinin özerk denetimi altında bırakıldı. İmamlıkla yönetilen Kuzey Yemen'de olduğu gibi burda da esas vergi müslümanlık zekatı idi. Bu tarım ürünlerinin belli bir oranını kapsıyordu. Yürürlükteki hukuk şeriat hukuku idi. Valiler ve şeyhler köylüyü ezmek ve istediklerini zorla yaptırmak bakımından birbirleriyle yarışıyorlardı.

Yargı sistemi çok vahşiydi ve Said azledilmeden önceki yıla kadar halka açık, idamlara yetki vermişti. Maskattaki al-Jalali hapishanesini ziyaret etmiş olan bir İngiliz ücretli askeri gördükleri karşısında duyduklarını şöyle anlattı:

'Bu gezimi bir daha tekrarlamak istemem; kendimi fiziksel olarak ezilmiş ve zihnen rahatsız hissettim. Adi mahkumlar bileklerinden hantal demir çubuklarla devamlı olarak zincire vurulmuş durumdaydılar. O müthiş sıcakta verilen çok az miktardaki su tayını herhalde mahkumlarla alay etmek içindi. En

önemli mahkumlar sürekli olarak yalnız başlarına hapsediliyorlardı' (21).

Mahkeme kararlarını izah etmek olanaksızdı. pek çok insan hapishanelerde ölüyor, pek çoğuda çıldırıyordu. 1965 ile 1970 arasındaki yılları Kut al-Jalali de geçirmiş olan Dofar'lı militan, Said Masoud zincirleri, dayağı, açlığı, boğucu sıcağı ve İngiliz yöneticilerin vahşi emirlerini Balushi nöbetçilerinin nasıl uyguladığını anlatıyordu. Salem Muhammed ar - Rokeishi Saidin, imamcı ayaklanma sırasında hapse giren ve hapisteyken ölen bir arkadaşıydı. Bir keresinde Said, bir İngiliz memura, koşulların ağırlığından şikâyet ederken kendisine Suudi Arabistanîda olmadığı için şanslı olduğu, orada tutuklanırken vuruluvereceği söylenmişti.

Salala'daki al-Hosn hapishanesindeki makhumlar da al-Jalali'dekine benzer koşullardan söz etmişlerdi. Burada da yüzlerce mahkum karanlık odalarda zincire vuruluyordu. Sıhhı kontrol yiyecek, ışık gibi doğal gereksinimler bile gözönüne alınmıyordu. İşkence de çok yaygındı: 'Tekerlekte (Magtara) iki gün geçirmek yeterliydi, benim hükümlülerimden sorumlu olan gardiyan gülerek böyle diyordu: ancak bu süre aşırı vakalarda bir haftaya çıkar' (22). Birleşmiş Milletlerin 1963'de Umman'a gönderdiği temsilcinin Jalali hapishanesini gezmesinin engellenmesi şaşırtıcı değildir. Said'in halka yaptığı zulmün yanı sıra kişisel anormallikleri de vardı. 1950 lerde Maskatta yaşadığı sıralarda köleleri balkonun altındaki havuzda yüzdürür, sonra da etrafındaki balıklara ateş ederek eğlenirdi. Afrika'dan ithal edilen zenci soyundan gelme 500 ya da daha fazla sayıdaki köleleri halktan tamamen uzak tutulurdu ve onun izni olmadan evlenmeleri hatta okuma yazma öğrenmeleri bile yasaklan-

mıştı. Hatta köleler denetimden kurtulmaya başladığında bütün Afrika halkı soyundan gelenlerin köle olarak sınıflandırıldığı bir yasa da çıkarttırdı

1958 de Said, Maskatın karışık ve dertli atmosferinden kaçarak daha sakin bir sarayı bulunan, Salala'ya çekildi ve burada gözönünden büsbütün yokoldu. 1966 daki bir suikast girişiminden sonra, hizmetindeki pekçok kişi, sultanın öldüğüne inandı. Salala Sarayındaki gizli serviste çalışan kölesi bile hayatta olup olmadığını bilmiyordu. Kölenin söylediğine göre sarayda özel ve gizli bir bölüm vardı. 4 mabeynci hergün buradan sultana ait olduğu bildirilen emirler getirirlerdi (23).

Said'in voyeurismi kişisel ve kamusal kullanımda yer aldı. Said görevden alındıktan sonra sarayın çift taraflı aynalarla donatıldığı görülmüştü. Teleskoplara karşı kafasındaki sabit fikir halkına getirdiği felaketlere bir yenisini eklemişti. 1950 lerde sık sık limanın karşısındaki Maskat, İngiliz konsolosluğuna telefon ediyor ve veranda da sigara içen birini gördüğünden şikâyet ediyordu. Salalaya taşındıktan sonra kurallara saygısızlık edenlerin derhal tutuklanmasını emretmişti. Salala da bir adamın evinin dışına yaptırdığı yıkanma yeri ertesi gün hükümet memurları tarafından yıkılmış ve gerekçe olarak kurallara aykırılığı öne sürülmüştü.

Salala'daki saray bir kabus yeri gibiydi. Sultan kölelerinin bazılarını buraya kilitler ve döverek eğlenirdi. Saidin ayrılmasından sonra Salalayı gezen bir muhabir şöyle yazıyordu:

Yabancı muhabirlere tanıtılan 12 köle arasında bazıları dövülmek suretiyle konuşmamaya zorlanmıştı. Sonuç olarak hepsi de dilsizleşmişti. Diğerleri boyunları felce uğramış şekilde, başları öne eğik, gözleri yer-

de bir noktaya dikilmiş öylece duruyorlardı. Sağa sola en ufak bir bakışları korkunç dayak veya hapisle sonuçlanıyordu. Ayrıca hepsinde de uğradıkları büyük zulüm sonucu fiziksel bozukluklar oluşmuştu (24).

Saidin sarayında 150 kadını kilit altında tuttuğu da öğrenilmişti. Ayrıca İngiliz yaverlerin bazıları sultanın genç kızlara da tecavüz ettiğini söylüyorlardı.

Salala sarayı özel bir cephaneliğe sahipti. Burada 1,5 milyon sterlin değerinde 33 ton silah bulunmaktaydı. Bunların arasında tanksavarlar ve roketlerde vardı. Bilindiği kadarıyla Sultandan başka hiçkimse saraydaki gizli oda ve dehlizlerde yolunu bulamazdı. Hatta Saidin öz oğlu Qabus bin Said bile 1936 da İngiliz ordusundaki eğitimden döndüğü zaman buradan uzak tutulmuş ve babası 4 yıl süreylen kendisiyle görüşmeyi reddetmişti.

Bu sadist diktatörlük rejimi İngiliz hükûmetinin aktif ve sürekli desteği olmadan hiçbir zaman devam edemedi. 1967'ye kadar Said gelirinin yarısını onlardan elde etti. 1960'larda Sultanın danışmanlarından biri hariç, hepsi İngilizdi ve bunlar resmi bir destek olmaksızın bu işe devam edecek durumda değillerdi. Ummandaki tek bakan Ahmed bin İbrahim, iç kısmın bakanıydı ve Said, Salalaya çekildiğinde ondan radyo telefonla gelen emirlere uyarak bu bölgeyi yönetmişti. Diğer danışmanlar savunma sekreteri olan Tuğgeneral P. R. M. (Pat) Waterfield, Gizli Servis Şefi Binbaşı Dennison ve sekiz yıl Maskat'ta İngiliz konsolosluğu yaptıktan sonra 1958'de başdanışmanlığa getirilen Binbaşı F.C.L. Chauncy idi. Ülkenin hiç bir dış ilişkisi yoktu. Londra'daki işleri de Kendall & Co. isimli sıkı ağızlı bir ticaret firması düzenliyordu. Bu firma diğer Orta Doğu rejimlerinde de satın alma acentaları halinde iş görüyordu. 1960'larda Umman sorunu

Birleşmiş Milletlere geldiğinde Sultan İngiltere'den kendisini temsil etmesini istemişti.

Desteğin en önemli bölümü askeri olanıydı. 1870 lerden sonra Maskat Sultanları İngiliz askerî desteğiyle ayakta kalabildiler. 1. Dünya Savaşına kadar bu yardım donanma ve Hindistan'dan getirilen süvari birlikleri desteği halini aldı. 1920 de İngiltere, Umman, Pakistan, Belucistanı ve İran'dan asker toplayarak İngiliz Subaylarının yardımıyla Maskat zorunlu askerlik kurulunu yetiştirmeye başladı. 2. Dünya Savaşı boyunca İngiltere Sultanlıkta 4 tane hava alanı inşa ettirdi. Bunlar Mısır mihver devletlerinin eline düştüğü takdirde, Avrupa Merkezi Afrika ve Uzak Doğu arasında bir hat meydana getirdikleri için hayati öneme sahiptiler. Bu alanlar Salala, Masırah adası, Bait al-Falaj ve Maskat yakınındaki Azaibahtaydılar ve bunlar iç baskıyı sağlamak içinde kullanılabilme özelliğindeydiler. 1950 lerde İngiliz askerleri ve RAF uçakları iç isyanları bastırmak için işbirliği yaptığı zaman, İngiltere Umman'la ilişkilerini yeniden düzenlemeye karar verdi ve 1958 de İngiltere ve Sultanlık sözde 'halkın da oyu alınarak' bir anlaşmaya gittiler. Buna göre Sultan Masırah adasını askeri yardımlarına karşılık İngiltere'ye kiraladı (25)

İngiltere daima Maskat Sultanlığının ve Umma'nın tamamen bağımsız ve egemen bir devlet olduğunu' iddia etti (26). Bu çok büyük bir yalandı ve ister muhafazakar isterse işçi partisinin olsun, tüm İngiliz hükümetleri tarafından İngiliz İmparatorluğunun çıkarlarına uygun olduğu için sık sık söyleniyordu. Hernekadar, Said'le bazı İngiliz resmi memurları arasında ayrılıklar çıkıyorduysa da aslında Umman bir İngiliz sömürgesiydi ve açıkçası İngilizler Maskat Sultanlarını, ülkeyi yönetmek için kullandıklarından içteki

zorluklarla ilgilenmekte İngiltere'ye düşüyordu. Umman halkını içinde bulunduğu müthiş perişanlığın ve sadist, cani ve dehşet verici Said rejiminin sorumlusu İngiltereydi, Umman'ın bağımsız olduğu yalanı, İngiltere'nin bu kötü yönetimin sonuçlarından etkilenmesini önlemek için söyleniyordu. Fakat İngiliz basını bu yalana suç ortaklığı yaparken, İngiliz yöneticilerin elinde olan ve İngiliz bombalarıyla ölen Umman'ın ümitsiz halkını kandıramıyordu.

Buraimi ve Hacar Dağı:

1950'lerde Umman'da ilk ciddi başkaldırma, körfezin diğer kısımlarında meydana gelen değişiklikler Umman'da hissedilmeye başlayınca oldu. Körfezde petrol endüstrisinin büyük çapta gelişimi 1945 den sonra başladı ve 1950 lerin başlarına kadar yeni rezervler için aramalar yapıldı. Haziran 1950 de Kore'nin emperyalist istilası nedeniyle petrole duyulan ihtiyaç daha fazlaydı Petrol stokları da Orta Doğu'nun en büyük rafinerisi olan İran'daki Abadan rafinerisi 1951 de devletleştirildiği için azalmıştı. Önceleri Arabistan içlerinde sınırların çok belirgin olmasına bir gerek duyulmuyordu. Fakat petrol kuyularının gelişmesi bunu gerekli bir hale getirdi ve arazi anlaşmazlıkları nın çıkması kaçınılmaz oldu. Evvelce Umman'ın iç kısmı gibi kendi kendini yönetmesine izin verilen bölgeler yeni kaynaklar aramak için yapılan istilalardan dolayı sıkıntı çekmeye başladı. İşte İngilizlerin Umman'ı tecrit politikasına karşı ilk başkaldırışın nedeni, kapitalizmin bu gelişmesiydi.

1949 da Suudi Arabistan ve Umman, Buraimi vahası üzerinde kontrol elde edebilmek için anlaşmazlığa düştüler. Burası aşağı körfez kıyısıyla Umman'ın

iç kısmı arasında bulunan 9 köyden meydana gelmişti ve Umman'ın iç kısmı ile aşağı körfez arasındaki kervan ticareti için transit bir istasyondu. 19. yüzyılda defalarca Suudi Arabistan askerleri tarafından işgal edilmiş olup 20. yüzyılın başlarından itibaren köyler Maskat ve Abu Dabi şeyhliği tarafından yönetiliyordu. Suudi Arabistan Buraimi'yi denetimi altına almak istiyordu. Çünkü Suudi Arabistan.da çalışan Amerikan petrol şirketi, ARAMCO, bölgede petrol arıyordu ve 1952'de ARAMCO tarafından silahlandırılarak taşınan Suudi kuvvetleri vahayı işgal etti. ARAMCO Suudilere işgallerini legal göstermeye çalışacak beyanatı hazırlamada da yardımcı oldu. Maskat Sultanı Suudileri vahadan atmak istedi, fakat İngilizler engel oldular: Onların bunu yapmasına izin veremedik..' Amerikalılar işin içindeydiler. Bir İngiliz diplomat sonradan böyle söylüyordu (27). 1954 de Suudiler ve İngiltere gerekli bölgeleri uluslararası hakem kuruluna teslim ettiler; fakat İngiltere tatmin edici bir sonuç alamadı ve bir yıl sonra Sultanın askerleri ve aşağı körfezdeki sömürgelerinde kurduğu Trucial Umman izcileri yardımıyla köyleri yeniden işgal etti. Bu davranış emperyalizme karşı bir nefret dalgasını alevlendirdi. Umman ve Güney Yemen'in büyük kısmını şeyhlere bağlanan yıllık tahsisatlar yoluyla elinde tutan İngiltere'ye Suudilerin karşı tepkisi Buraimi çevresinde kabile şeflerine rüşvet vermek şeklinde oldu. Amerikan Devlet Bakanı John Foster Dulles İngilizleri Buraimiye saldırdıkları için suçladı, fakat buna razı da oldu. 1955 den sonra Buraimi tartışması kesildi: Maskat 3. Abu Dabi 6 köyü yönetecekti. Suudiler sonucu kabul etmediler, ama sorunları olduğu gibi bırakmaya karar verdiler.

Umman içlerindeki petrol araması daha ciddi

uyuşmazlıklar doğurdu. 1920 deki Sib Anlaşmasından 1950'lerin başlarına kadar Maskat Sultanı içkısmın kendi kendisini yönetmesine izin vermişti. Başta, mahkemeleri yöneten, vergileri toplıyan İmam bulunuyordu. Umman İmamlığının dışarıyla hiçbir diplomatik ilişkisi yoktu. Sessiz bir kapitalizm öncesi dönemdeydi ve hiçkimse bu sessizliği bozmadı.

Bölge bir tıiümurilik halinde yönetiliyordu. Yöneticiler İmam Muhammed, Hacar dağlarında da üstünlük gösteren Süleyman bin Himyar ve Güney Doğudaki al-Shargiya bölgesini yöneten İsa al-Harithi idi. 1954 de İmam ölünce kendisini Hacar Dağları emiri olarak isimlendiren Süleyman, Bani Hina kabilesinin yöneticisi Galip bin Ali ile birlik kurdu. Galip imam oldu. Bu sırada kardeşi Talip bin Ali Rostaq kasabasının valisiydi ve bölgede hatırı sayılır güce sahipti (28). Umman İmamlığının yönetici kadrosunda olan bu değişiklikler İngiliz petrol kalkınma örgütünün Umman içlerine ilk araştırma ekiplerini göndermesiyle aynı zamana rastladı. 1954 yazında ümitli PKÖ ekipleri Hacar Dağlarının arkasındaki çölde bulunan Fahud'a geldiler. Talip bin Ali yönetimindeki kuvvetler Ibri köyü civarında duraklamıştı. İmamlığın temsilcileri PKÖ ekiplerinin Ummanın özerkliğini tehlikeye soktuğuna işaret etiler. İngiltere o güne kadar devam eden geçici anlaşmanın sona erdirilmesine karar verdi, Umman'ın içkısmı işgal edilmeliydi. 1955 yılının Eylülünde İngilizler Ibri'ye girdiler ve Talip bin Ali'inin kuvvetlerini dağıttılar. Ekimde Rostag kasabasına girdiler ve Aralıkta Nizwa'yı aldılar. Bu işgalleri mükafatlandırmak amacıyla bir yüzyıldan beri uğranmamış olan bu bölgeye Said bin Timur Maskat Sultanı ilk ziyareti yapmak üzere çölü aşarak Salaladan geldi. Bölgenin önemli kabile önderleri

kendisine bağlılıklarını sunmak üzere toplandılar. Hatta Süleyman bin Himyar bile Hacar Dağlarından eski bir Amerikan arabasıyla geldi ve saygılarını sundu. Kapitalist yayılmanın baskısı altında Umman başarıyla zaptedilmiş görünüyordu (29).

Ama bunun yanlış olduğu ortaya çıktı. Suudiler Buraimi'nin işgalinden İmamlık kuvvetlerine asker göndererek yararlanmışlardı. İngilizler ilk kez 1955 Aralığında Buraimi'yi geri aldıkları zaman Umman'nın işgalini tamamlamış oldular. Bundan sonra Talib bin Ali Suudi Arabistan'a giderek burada Suudilerden ve Buraimiyi tekrar geri alıp, Umman içinden ayrıcalıklar elde etmek umudunda olan ARAMCO'dan destek aldı. Mültecilerden oluşan Umman kurtuluş ordusunu kurdu ve Arap birliğinden de diplomatik destek gördü. İmamın temsilcileri Kahire'de bir büro açtılar. Umman davası Sovyet Bloku tarafından benimsendi. Umman'ın işgaline cevap olarak İmamlık kuvvetleri bir dizi resmi isteklerde bulundular. Umman'ın iç bölgesinin bağımsızlaşmasını, 10 Maskatlı ve İngiliz askerî birliklerinin bölgeden çıkarılmasını istediler.

1957 de Umman'ın iç bölgesi emperyalizmin işgaline başkaldırdı. Batina kıyısı yoluyla silah ve insan kaçırıldı; fakat al-Shargiya ve Hacar Dağları bölgelerinde örgütlü bir başkaldırma için özgür bir palan uygulanmadı. Bu bölgeler 18. yüzyıldan beri dağlardan gelerek Maskat'a hücum eden kabile birlikleri içinde iki temel güç haline gelmişlerdi. Eğer birlikte hareket etseler petrol şirketinin haberleşmesini kesebilirler ve Maskat'a yürüyebilirlerdi. Al-Shargiya bölgesinde başkaldırma çok beceriksizce başladı ve çabucak bastırıldı. Bu, Hacar dağları bölgesini tek başına bıraktı ve Temmuz 1957 de Talib bin Ali yöne-

timindeki İmamcı kuvvetler hücuma geçti. Savaşın en büyük zaferi Sultanın ordusuna bağlı Umman alayının dağ eteklerinde pusuya düşürülmesi ve bozguna uğratılmasıydı ve 1955 de çıkartıldıkları Nizwa ve Rostag'ı yeniden ele geçirdiler.

İngiltere iki koldan karşı hücuma geçti. Biri kuzey - doğudan çöl boyunca hareket edip Nizwa'yı aldı, diğeri güney - batıdan Maskat'ın yukarısına çıkıp dağ yolundan geçerek Hacar dağları eteklerinde birinci kolla birleşti. Dağ platosunda KHK uçakları Süleyman bin Himyar'ın karargahlarının bulunduğu Tanuf köyünü yerle bir ettiler. 1957 Ağustosunun sonunda İngilizler dağ eteklerindeki heryeri geri almışlardı. İngiltere'nin 600 kadar olduğu tehmin ettiği Umman ayaklanmaları platoda devam etti ve 1957 sonlarında bir hücumu püskürttüler. İngiliz KHK uçakları platoyu bombaladı. Dağ eteklerinde üç tane Cameronian Hghlanders şirketi, Sultanın ordusuna ait bir alay, Ferret izcilerinin arabalı iki birliği ve birkaç Trucial Umman izcisi bulunmaktaydı. Daha fazla insan ve silah geçirilmesini önlemek amacıyla İngiliz donanma gemileri kıyılarda devriye geziyordu. 1958 Ocağında İngiliz Savunma Bakanı Julian Amery dağlarda yapılacak yeni bir hücumu tartışmak üzere Maskat'ı ziyaret etti, ancak İmamcı kuvvetler güçlü Amerikan mayınları ve havan toplarını da kapsayan Suudi Arabistan ağır silahlarınnı gelişiyle güçlenmişti. Ayaklanmalar esaslı bir karşı saldırıya dönüşemediği halde yine de yollara döşenen mayınlar ve fırsat düştüğünde kurulan pusular İngiliz kuvvetlerini zayıflatıyordu.

1958 sonbaharında İngiltere kat'i bir mücadeleye girişti. Platoya yönelik bombardumanları artırarak köyleri ve sulama kanallarını tahrip etti. Daha sonra

Radfan ve Dofar'da da aynı tedhiş kampanyasını başlattı. İngiltere'nin özel karşı - saldırı birliği olan ÖHS den bir süvari bölüğü Malaya'dan getirildi, fakat görevi başaramadığı için ikinci süvari bölüğü ile birleşmek zorunda kaldı. Kandırmacayla geçen haftalardan sonra, İngilizler geceleyin dağa tırmanarak platoya eriştiler ve Ocak 1959'un sonuna kadar Hacar dağlarındaki ayaklanma sona erdirildi (30).

1959 da İmamcı kuvvetlerin aktif olarak karşı koymaktan vaz geçmelerine karşın, mayın döşeme işlemleri yine de 1960'ların başına kadar devam etti (31). Beyanatların aksine imamcılar 1959'dan sonra Umman'da kurtarılmış bir bölgeye sahip olmadılar. Hareketleri daha çok diplomatik düzeyde kaldı. Bağdat ve Kahire'deki İmamcı bürolardan politik demeçler verildi ve İmam Galip bin Ali Suudi Arabistan'dan Amman'a yerleşerek Maskat istilasının meşruluğunu tanımamaya devam etti (32). 1957'den sonra Umman sorunu Arap Devletleri tarafından BM'ye getirildi ve 1963 de bir BM temsilcisi Umman'ı ziyaret ederek bağımsız bir devletin varolup olmadığını yerinde gördü (33). 1965 Aralığında BM genel kurulu Umman sorununa bir çözüm getirdi ve halkın kendi kendine tayin hakkını elde edebilmesi için İngilizleri Umman'a bağımsızlık vermeye çağırdı. 1970 Aralığı gibi uzun bir süre sonra Genel Kurul 70'e karşı 17 red ve 22 çekimser oyla benzer bir karar daha aldı. 1971' de konuşan bir Umman devrimcisi 1957 1959 arasındaki ayaklanma için aşağıdaki değerlendirmeyi yaptı: 'İmam Galibin hareketi hakkında söylenebileceken önemli şey bu hareketin Emperyalist kamp içersinde çıkan bir uyuşmazlığı yansıttığıdır. Bu uyuşmazlık İmamla Said bin Timur arasındaydı. Yani bir mutlakiyet rejimiyle rejimin karikatürünü temsil

eden İmamın kendisi arasındaydı. Bu hareketin Emperyalist kamp içersinde bir anlaşmazlık olduğunu söylerken Said bin Timur'un arkasında İngiltere'nin İmam Galibin arkasında da Suudi Arabistan ve Amerikanın olduğunu söylemek istiyoruz. Her nekadar İmamcı hareket Emperyalist kamp içindeki çatışmayı yansıtıyorsa da büyük kitle desteğine sahipti. İmamı destekleyenlerin pek çoğu 1954'deki İngiliz istilasına karşı tepki gösteren vatanseverlerdi (34).

İmamcı hareket, emperyalizme karşı büyük bir kitle mücadelesinde öncülük edebilecek durumda değildi. Çünkü sınıf çıkarları ve geleneksel kabile askeri sistemine dayanıyordu. Bunun için başarısızlığa düştü. İtibarı kalmadı. Umman halkına önderlik edip kurtarma görevi daha kararlı ve devrimci bir öncülük gerektiriyordu.

İngiltere bir darbe hazırlıyor

Buraimi ve Hacar Dağlarıseferleri İngiliz emperyalizminnin işine gelen meydan okumalardı, ama ifade ettikleri güce karşı konulamazdı ve Umman üzerindeki baskı artmaya devam etti. Örneğin Amerikan Emperyalizmi açıkça görmüştür ki Suudi Arabistan' da desteklediklerı aşırı tutucu rejimin değişmesi zorunluydu ve 1962 de, reformlarıyla dengeleyici bir rol oynıyan Kral Faysal'a cesaret verdiler. İngiltere' de Güney Yemen ve körfezde buna benzer bir modernleştirme politikasını uyguladı. Güney Yemen halkı üzerinde yeni - sömürgeci bir çözüm denemesi yenilgiyle sonuçlandı. Bunun üzerine Körfez sömürgelerinde hızla reform çalışmalarına başlandı. 1971 donunda bir yeni sömürge körfez devleti kurulmasına

ve birliklerin geri çekilmesine karar verildi (Arap Emirlikleri Birliği).

Bu gelişmeler Umman'a iki şekilde etki etti. İstikrara duyulan ihtiyaç ve denetimsiz değişikliklerle İngiliz denetiminin tehlikeye düşmesi korkusu. Umman'da sükunetin sağlanmasını, bütün sömürge stratejisi yönünden daha gerekli halde gelirdi. Bununla beraber şurası açıktır ki Umman'daki rejim eninde sonunda ekonomik ve politik baskılara yenilecekti ve bu işin uzaması değişikliklerin iyice denetimden çıkmasına neden olabilirdi. Bu yüzden 1960 larda Umman'daki çelişkiler daha fazla sertleşmeden Said'in görevden alınması İngiliz emperyalizmi için akıllıca bir iş olacaktı. Fakat bölgedeki İngiliz görevlileri bunu göremediler ve sömürgeci aygıt artan bir hızla, izlenen politika nedeniyle bölündü. Umman'ın içkısmında bulunan petrol, değişikliklerde itici rol oynuyordu. 1923 de Sultan Timur, İngiliz hükümetine danışmadan hiçbir yabancı ülkeye petrol konusunda imtiyaz vermeyeceğine dair söz verdi ve 1924 - 1925 de bir İngiliz ekibi ilk araştırmayı yaptı. Petroleum Connessions Ltd. le bir anlaşma imzaladı. Buna göre şirkete Umman'da araştırma yapma hakkı veriliyordu. Daha sonra bu anlaşmanın sınırları içersinde Dofar'da girdi. IPŞ Petrol kalkınma şubesinin faaliyetleri, Sultan, Umman'ın sadece üçte birini denetleyebildiği için kısıtlıydı ve ancak 1950 yılından sonra Hacar dağlarının arkasına düşen çöl parçasında arama yapmak üzere askerî birliklerle korunan bir araştırma ekibi geldi. Hacar dağlarındaki isyana yol açan ve Umman'ın özerk yönetimine son veren bu seferdi. Ancak bu ekip petrol şirketine kesin sonuçlar veremedi ve 1960 da biri hariç bütün IPŞ ortakları ayrılarak petrol kalkınma örgütünün (PDO) % 85 ini Shell. % 15 ini

Gulbankyan'ın eline bıraktılar. 1967 de IPŞ ortaklarından Fransız CFP Gulbenkyan'ın hissesinin % 10 unu tekrar ele geçirdi. Ticari değeri olan petrol Maskattan 150 mil içerde çölde bulundu. Fahud, Natih ve Yibal'da üç petrol kuyusu açıldı. Fahud'tan Maskat'ın kuzeyindeki Mina al-Fahal daki petrol istasyonuna kadar 156 mil uzunluğunda bir yeraltı boru hattı kuruldu. Borunun geçtiği toprakların sahibi olan dağ kabilelerinin önderleriyle anlaşıldı. Üretim 1967 nin sonunda başlamak üzere planlandı, fakat Arap - İsril savaşı nedeniyle 1967 Haziranından sonra Arap ülkeleri petrol ihracını geçici olarak durdurunca Umman petrol kuyuları boş olan pazarın bir parçasını ele geçirmek için vaktinden önce çalışmaya başladı. Biafra savaşı nedeniyle Nijerya'nın da petrol ihracını azaltması üretimi iyice kamçıladı. Sultana ödenen hisse de 1967 de 8 milyondan, 1970 de 40 milyon poundun üstüne çıktı.

Bütün çabalarına rağmen İngiltere ve Sultan Umman'ın petrol gelişiminden etkilenmesini tam olarak engelleyemediler. Hatta yasaklandığı halde, 15000'e yakın Ummanlı, körfezdeki petrol bölgelerinde çalışmak üzere ülkeyi terketti. Ummanlı Tüccarlar Sultanın ticarete karşı politikasından kaçmak için Dubai'ye hareket ettiler. Kitle sefaleti devam etti. Fakat Said bin Timur 1967 den sonra petrol gelirlerinden elde ettiği paraları biriktirmeye başlayınca Umman'ın yoksulluğu hakkındaki resmî tartışmalarda geçerliğini yitirdi.

İngiltereye karşı yapılan en ciddî baş'kaldırma, 1965 de Güney'de, Ummanın bir eyaleti olan Dofarda gerilla savaşı başladığında oldu. 1969'a kadar Salala ve çevresindeki dostluk hariç, bütün Dofar düştü ve gerillalar KHK karargâhını ve Sultan sarayını bom-

yarduman ettiler. 1970 haziranında Dofar'daki gerillaların müttefikleri Hacar dağlarında petrol kalkınma örgütünün petrol alanlarından birkaç mil uzağa bücum ettiler. Dofardaki savaşı Umman içlerine yayılması, Umman Sultanlığını ve bütün körfezi tehdit ediyordu.

Said bin Timur'un vahşi fakat etkin olmayan yönetimi bu sorunları çözümlemede yetersizdi; en tutucu İngiliz memurları bile bir değişikliğe kereksinim olduğunu görmeye başlamışlardı. Gerillalar Ummandaki sorunlara devrimci bir çözüm getirirken, İngilizler kendi çıkarlarını muhafaza edecek başka bir yol buldular. Amaçları Al Bu-Said hanedanının reformist buldular. Amaçları Al Bu-Said hanedaının reformist kanadıyla uyuşuyordu. Bu kanadın önderi Tarık Umman rejimini modernleştirmek istiyordu. İngilizlerin başlangıçta Saidin politikasını değiştirmesi için 'ikna' çabaları boşa gitti. Salalaya kendisini görmeye gönderilen sömürge görevlilerine gayet dengeli davranıyor ve eski çekici konuşmasına ani değişikliklerin yol açacağı karmaşayla ilgili öğütler ekliyordu. Körfezdeki İngiliz devlet politikasının temsilcisi Steward Crowford her ay Sultanı ikna etmek amasıyla Salalaya uçuyordu. Hatta Crawford ve İngiliz Başkomutanının tören giysileri giymiş olarak, savaş gemisiyle Salalaya gitmeleri ve Sultana ayrılması için emir vermeleri planlandı.

Bu çekingen politikanın sonunda hiçbir şey çıkmadı; 1969 yılına gelindiğinde artık açıktaki çözüm için daah pervasız bir yaklaşım gerekiyordu. 23 Haziran 1970 darbesi Arap dünyasına, Nasır rejimini Mısır'a getiren 23 Haziran 1952 darbesine benziyormuş gibi tanıtıldı. Halbuki pek benzer yanı yoktu. 1970 başlarında İngiliz basını Said istifa etmek istiyor ya da

işten el çektirildiği gibi riayetle çıkardı. (35). Nisanda yabancı bir görevli (İhtiyarın sonunda gitmeye mecbur olduğuna) işaret etti ve 'Saidin yerine Ummanlı Zaid'e ihtiyacımız var' dedi (36). Ummanlı Zaid, Said bin Timurun oğlu biçare Kabus'tan başkası değildi. 1966 da İngilteredeki askeri eğitimden döndüğünden beri Salala'da hapis hayatı yaşıyordu.

12 Haziran 1970 de Umman içlerinde başlayan gerilla savaşı Shell Petrol Şirketini İngilizlerin tarafında tavır takınmaya teşvik etti. 20 Haziranda İngiliz Genel seçimleri sonunda Heati hükümeti başa geçti. Muhtemelen işçi rejimi işlerin ters gitme olasılığı karşısında, seçim öncesi döneminde bir darbeyi göze almaya istekli değildi. Seçimlerden bir ay sonra, 23 temmuzda Said bin Timur görevden alındı ve İngiltere ye sürgüne yollandı. (37). Kabus Al bu Said hanedanının 14. sultanı oldu ve 29 Temmuzda İngiltere tarafından 'tanındı'.

İngiliz hükümeti 23 Temmuz darbesini çarpıtarak yansıttı. Güya Kabus ve sadık Dofarlılar sarayı elegeçirmiş ve Said'i kendi insiyatifleriyle tutuklamışlardı. Londra bunu bir kaç gün sonra haber almış ve ilkönce yeni gelişmeleri beklemişti. Tabiiki Dış İşleri Bakanlığına göre İngiltere'nin darbede hiç bir rolü yoktu. Geçen gece While Hall, İngiliz hükümetinin darbeye göz yumduğunu tekzip etti. Dış İşleri Bakanlığı olaydan habersiz gibi görünüyordu. 'Ama Sultan Said'in taht-tan indirilmesinden dolayı belirgin rahatlama vardı. deniliyordu (38). Diğer gazetelerde Said'in danışmanlarını nasıl umutsuzluğa düşürdüğünden ve Dış İşleri Bakanı ile Commenwealth bürolarındakilerin sevinçlerinden nasıl şapkalarını havaya fırlattıklarından söz ediliyordu (39). Darbenin İngiltere tarafından sahneye konduğundan şüphe yoktu. Umman'da bulunan

İngiliz görevlileri daha sonra sorumluluklarını inkâr ettiler. Sonradan Bahrainde İngiliz genel valisi olan Sir Geoffrey Arthur darbe sırasında kendisinin uzakta bir hastahanede yatmakta olduğunu söyledi. Umman'daki politik koşullar sonucu İngilizlerin haberi ve onayı olmadan böyle bir olay asla meydana gelemezdi. Askeri kuvvetlerde kilit pozisyonlar hep Ingilizler tarafından tutulmuştu; şurası çok açıktı ki Said'in görevden alınması hem Umman rejiminin devamı hem de İngiliz çıkarları için yararlı ve gerekliydi.

Yeni Sultanı selamlarken İngilizlerin karşılaştıkları sorun, Kabusu övmek için, Said'i kötülerken Umman'da darbeden önceki acınacak durumdaki, İngilizlerin sorumluluk payıydı. Darbeden önceki Umman'daki durumdan hiç şikâyet etmeyen ve darbe sonrası İngiltere'yi Umman'daki koşulların sorumluluğundan kurtaran The Times gazetesi, (40) şimdi 'Maskatta nihayet değişme oldu' şeklinde başlık atıyordu. Refakatçi, hilekar muhabirler durumu görmek için yetkililer tarafından gönderildiler. Kendilerine sakat köleler gösterildi ve Said tarafından işlenen bütün suçlar anlatıldı. Fakat Sultana kimin destek olduğunu ve sultanın emirlerini kimlerin uyguladığını soran çıkmadı. Bütün bunlar, adsız Araplar ve belkide 'cinler' tarafından yapılmışa benziyordu.

Kapitalist Modernleşme

Yönetiminin ilk haftalarında Kabus, kendisini halkın kurtarıcısı olarak tanıtmaya başladı. Gelmiş ve halkı babasının vahşetinden kurtarmıştı. 'Kişisel ilişkilerini unutmak zorunda kaldım. Çünkü sorun baba-oğul ilişkilerinden daha önemliydi' 'Söz konusu olan şey bir ulusdur ve bunun için ben kişisel sevgimi bir

kenara ittim' diyordu (41). Darbeden birkaç gün sonra Maskat'a hareket etti. Babası buraya 1958 den beri uğramamıştı. Kabus en azından buna tanık olmak için getirilmiş Ingiliz muhabirlerinin dikkatini çeken büyük bir kabul resmiyle karşılandı (42). Bundan sonra bir sürü değişiklik oldu. Kabusun amcası Tarık bin Timur sürgünden döndü ve kurulan ilk kabinenin başbakanı oldu. Said'in Umman'daki sadık yardımcıları Ahmed bin İbrahim, Ahmed al - Harithi işlerinden çıkarıldılar. En tutucu İngiliz danışmanlar Chauncy ve Waterfield emekliye sevk edildi. Köleler serbest bırakıldı. Bazı mahkumlar salıverildi. Al - Watan (Ulus) isimli ulusça bir haftalık gazete çıkarılmaya başlandı. Beyrut'ta basıldığı için bazen geciktiği de oluyordu. Maskat ve Salala radyo istasyonları da kuruldu. Bir çok Ummanlı ülkeye döndü. Yerli burjuvazinin zayıflığından faydalanarak yabancı sermayenin ülkeye girişi teşvik edildi. Umman diğer ülkelerle diplomatik ilişkiler kurmaya başladı ve Londra'da bir elçilik açıldı.

Bu yapılanların amacı, Umman'a demokrasiyi getirmek ya da zenginliği halk çıkarları için kullanmak değildi. Amaç sadece durumu sakinleştirmek ve devrimci potansiyeli ölçmekti. Politik bakımdan Dofar en mühim noktaydı. Burada 1970 ve 1971 başlarında Dofar halkını bölmek ve rüşvet vermek teşebbüssleri oldu. Bu teşebbüsler 1971 sonbaharında, yerini toptan bir askeri taarruza bıraktı. Dofar'daki karşı - devrim hareketi, hükümetin zihnini en çok meşgul eden olaydı ve petrol gelirlerinin yarıdan çoğunun harcanmasına neden olmuştu. Hükümet sürekli olarak bütçe masraflarını açıklamayı reddediyordu. Daha doğrusu Dofar halkının katli ve sakatlanması için ne kadar harcama yapıldığını açıklamadı.

Umman'da en çok vurgulanan, ekonomik gelişim ve daha önce Said tarafından engellenen en temel kurumların kurulmasıydı. 60 milyon poundluk gayri safi milli hasılanın, 50 milyonunu bu kurumlar üretiyordu. Tarın 8 milyon poundluk, balıkçılıkta 2 milyonluk bölümleri kapsıyordu. Bu gelişimin anahtarı petroldu. Petrol gelirleri bütçenin % 95 ini kapsıyordu.

TABLO 10

Umman petrol üretimi

	(milyon varil)	(milyon pound)
1967	20.9	1,4
1968	87,9	25,5
1969	119,7	38,5
1970	121,3	44,4
1971	107,9	47,7
1972	103,2	49,3
1973	106,2 *	75,0 *

(*) Tahminen

Gerçi 1970 sonlarında al - Hawaisah da dörtlü bir alan üretime girdi. Ama genel görünüşüyle yeterli değildi. 1972 de bilinen rezevrler yalnızca 2.000 milyon tonluktu ve ancak 20 yıl dayanırdı

1967 Arap petrol boykotunu ve kaybolan Nijerya petrol kaynaklarını telafi için üretimin hızlandırılması kuyu basınçlarını altüst etti ve 1971 de üretim % 11,5 oranında düştü '43). UPK maliyetleri varil başına 54 cente körfez standartlarının üstündeydi. Örneğin Kuveyt'te 6 - 10 cent arasında degişiyordu. Yeni araştırmalar, daha fazla ticarî değeri olan miktarlar bulunmadığını ortaya koydu. 1968 de UPK Kuzey Umman kıyılarındaki ruhsat sahasını geri verdi ve burası Batı

Alman firması olan Wintershall AG. tarafından alındı, fakat onlar da başarılı olamadılar ve 1972 sonunda arama sondajlarını geçici olarak erteleddiklerini bildirdiler. 1971 martında Amerikan petrolcü Wendell Philipps Ras al Hadd'in güneyinde, kıyıdan 450 mil uzakta ruhsat alanı hediye edildi, fakat sonbaharda bu geri alındı ve 1973 şubatında Amerikan Sun Oil şirketi'nin başkanlığındaki rakip bir konsorsiyuma verildi. Aynı anda Amerikan Marshall Exploration İnc. ve Prospection Ltd. Of Canada şirketlerinden oluşan mineral arama konsorsiyumun da Maskat'ın kuzey batısında 54.500 km2 lik ruhsat sahası ayrıldı. Kıyıya yakın yerdeki konsorsiyum rezervleri çabucak bulamadı ama mineral grubu harekete geçtikten bir yıl sonra büyük miktarda bakır ve diğer bazı cevherler buldu.

Ülkenin en önemli projeleri bir alt yapı gerektiriyordu. Matra'daki 6 rıhtımlı Kabus limanı, 22 milyon pounda malolmuştu. Bu liman bir Alman firması olan Hochtief ve Belçikalı Six-Construct tarafından ortaklaşa yapıldı. Diğer bir projede Maskat'tan, Batina kıyısı boyunca Sohar'a uzanan 125 millik asfalt yoldu. Bir Batı Alman firması olan Strabag AG tarafından 17,2 milyon pounda maloldu. Sıb'de 12000 footluk pisti olan 747 S alabilen, 5,5 milyonluk uluslararası bir hava alanı yapılıyordu.

Balıkçılığı ve tarımı geliştirmek için uzun vadeli plânlar hazırlanıyordu. Balıkçılık ve tarım istihdamın ana kaynaklarıydı. Ayrıca basit bir kalkınma planı da yapıldı. 1972 de hükümet toplamın % 20 sini oluşturan 30.000 çocuğun ilkokullara alındığını beyan ediyordu. 1500 kadarda körfezdeki diğer okullarda bulunuyordu. Başlangıç için birkaç tamamlanmamış hastahane ve ilâç tedavileriyle bir sağlık programı yürürlüğe girdi. Hızlı nüfus artışıyla başaçıkmak için Maskat ve Matra

bölgelerine iki yeni genişletme yapıldı. Bunların bir tanesi Maskat yakınında Ruwi de, diğeri de Ourumdaydı. Daha sonra 8 milyon maliyeti olan 400 konutun planı yapıldı ve buraya Madinat Kabus (Kabus kenti) adı verildi. Bu kalkınma çabaları halk düşmanlığının bedeli olarak hazırlanmıştı fakat bazılarının karşı devrimci amaçları da vardı. Sur'da hükümet yerli balıkçıların PFLOAG'a bağlanacağını umut ediyordu. Bunun için yeni bir liman inşa edildi. Daha önceleri gemilerini kıyıya çekmelerine bile izin verilmeyen yerli halk şimdi onları limana demirlemeleri için zorlanıyor ve böylece daha etkili bir incelemeye maruz kalıyorlardı.

Tahminen 100.000 kişi olan işgücünün büyük kısmı tarım ve balıkçılık gibi geleneksel sektörlerde çalışıyordu.

TABLO 11

Tahmini istihdam 1971	
Tarım	63.000
Balıkçılık	15000
Sabit Özel Sektör İstihdamı	4140
(PKÖ, Shell pazarları, kablo ve telsiz, bankalar, tüccarlar, müteahhidler	5.520
Hükümet	2.860
Polis	1,270
Askerii (Ummanlı olmıyanlarda dahil)	4.280
Ufak dükkan sahipleri, hizmetçiler, taksi şoförleri vb.	3500
Çalışan Ummanlı sayısı	99.570
Yabancılar	7.000
Dışarda çalışan Ummanlılar	15.000

Ücret hadleri bu bağımlı toplumdaki korkunç eşitsizlikleri yansıtıyordu. UPK kapitalist sektöründe ve müteahhitler tarafından 55000'in üstünde devamlı işçi çalıştırılıyordu. Bunların 4140 kadarı Ummanlıydı. Geri kalan 1400'ü yabancıydı. En düşük niteliksiz bölümlerin geliri ayda 22 - 36 riad arasında değişiyordu. Bunun yanında yüksek düzeydeki elemanlar için (sondaj formenleri, büro amirleri) bu sayı ayda 162 riada kadar yükseliyordu; daha üst düzey için daha da fazlaydı. Benzer olarak, devlet sektöründe en düşük düzeydeki temizlikçi 15 riad kazanırken, bu, bakanlar ve sekreterler için 500 riad'a kadar çıkıyordu. (1,1 pound = 1 Umman riali) Her düzeyde uyuşmazlıklar zamanla yeniden su yüzeyine çıktı ve ilk heyecan geçince yabancı gözlemciler Kabus ve destekçilerinin Umman'ın sorunlarını ele alış tarzlarını eleştirmeye başladılar. 1967 den sonra Umman petrollünün ekonomik kalkınmasının yabancı sermayenin çıkarına göre yönlendirildiğini, halkın uzun vadeli çıkarlarını kimsenin düşünmediğini gösteren bir işaretti. Bunu Kabusun lüks sarayı gibi başka ziyankarlıklar izledi. Bu saray yaklaşık 2 milyon poundluk bir maliyetle yapıldı, onun dışında körfez havacılık şirketine Umman'da ortak oldu. Çabucak kâr elde etmek için gelen Lübnan'lı maceraperest tüccarlardan şikâyet eden İngiltere'nin kendisi, Avrupalı sermayedarların öncülüğünde yeni açılan petrol pazarını kapışmak için yarışa girdi. Lübnanda burjuvazinin gazetesi 'Le commerce du Levant' haklı olarak 1970'deki durumu şu başlıkla tasvir etti: 'Umman: Bonnes perspectives pour les exporteurs occidentaux' (44) İthalat 1966 da 4 milyondan 1972 de 55 milyon poundun üstüne çıktı. Sadece araba ve kamyon ithalinde % 600, elektrikli eşyalar ithalinde % 280 artış vardı. İthal pazarının

% 27 sine sahip olan İngiltere bu hücuma öncülük ediyordu. Umman'ın petrol geliri, bütün dünya tarafından yağmalanıyor gibiydi. The Financial Times muhabiri şöyle yazıyordu: 'Fiatların böylesine yükseldiği bir ortamda biraz sağduyusu ve pazar tecrübesi olan birinin başarısızlığa uğraması güçtür' (45).

Yabancı sermaye ülkeyi tamamen avucuna almıştı. UPK ile yapılan özel anlaşmaların içereğini yalnızca Sultan Kabus biliyordu. Maskat'ta ve diğer kasabalarda bulunan üç ana bankanın üçü de, İngilizlerindi. 'The British Bank of Middle East' Umman'ın bütün para işlerini yönetiyordu ve Umman bankacılığının % 85 ini denetim altında tutuyordu. İngiliz ve Alman inşaat şirketleri önemli kontratlar imzalıyorlardı. Gelen işadamlarının rahatının sağlanması için 2 büyük otel açıldı. Al - Falaj ve Matra isimli bu oteller yabancılara aitti. Bu durum kısa süre sonra, politik düzeyde de etki yaptı.

TABLO 12

İthalat, yapılan ülkeye göre, 1971

No	Devlet	Said Riadı cinsinden
1	Birleşik Krallık	2.707.558
2	Körfez	2.457.255
3	Burma	1.097.536
4	Hindistan	971.405
5	Avustralya	969.852
6	Japonya	847.003
7	İran	801.501
8	Hollanda	498.337
9	Çin Halk Cumhuriyeti	490.466
10	Pakistan	454.412

11	Batı Almanya	352.661
12	İspanya	196.149
13	Singapur	175.815
14	Kenya	164.380
15	Güney Afrika	149.034
16	S.S.C.B.	147.433
17	ABD	134.671
18	Tayland	115.612
19	Liberya	111.131
20	Brezilya	102.002
	Diğer	839.404
	Toplam	13.783.617

1972 Ocağında Başbakan Tarık bin Timur, Umman'daki İngiliz denetimi nedeniyle görevini yapamadığını iddia ederek istifa etti. Tarık başbakan olarak, ülkenin en önemli üç alanı olan petrol. finansman ve savunma hususlarında kendisine söz hakkı verilmediğini söylüyordu. Hatta Kabus kendisine UPK ile yapılan anlaşmaları açıklamayı reddediyordu, bunun yanında tıpkı babasının yaptığı gibi, hiç işlek gelmeyen yerlerde, parlemento ya da bir anayasa kurmakta istemiyordu. Tarığın iddialarına göre The British Bank of The Middle East, kendisinin ulusal bir banka kurulması teklifini engelliyordu. Çünkü bu onların ekonomik üzerindeki denetimini azaltacaktı. 1972'nin sonunda Kabus sadece sultan değil, aynı zamanda başbakan maliye bakanı, savunma bakanı ve içişleri bakanı oldu. Kendisine sadakatlerini bildirmek için toplanan halka önemli günlerde balkonundan avuç dolusu gümüş para atan Sultan Kabus aynı şekilde bir devlet bütçesi kurmayı veya bunu kamuya mal etmeyi reddederek kabile geleneklerine bağlılığını gösteriyordu. 'Bunu yapmama ne gerek var' diyordu kızgınlıkla.

Bu, halkın büyük kısmının anlayamayacağı teknik bir sorundur. Biz kararları alırken ülkenin çıkarlarını düşünüyoruz. Cahil halk bize bunlar hakkında soru sormazsa daha iyi olur' (46).

Sultanın bu görevlerin hepsini nasıl yürüttüğünü merak eden bir kişi kısa zamanda cevabı bulabilecekti. Bunlar Umman'da İngiltere yardımlarıyla gerçekleşiyordu. Bu bazen güçlüklere neden oluyordu. Örneğin Filistin stratejisini saptamak ve işbirliğini sağlamak için yapılan Arap konferansına Umman'ın İngiliz olan Savunma Bakanını göndermesi olanaksızdı. Hiç bir şeyle ilgilenmeyen Kabus, 1971 ve 1972 de iki ayını Avrupa'da tatilde geçirdi ve görüşmeler yapmak için Londra'daki patronlarını da ziyaret etti (47).

Umman halkının bu rejim değişikliğine cevabı gecikmedi. 1970 Haziranında gerilla hareketleri etkili olmaya başladı. 18 Temmuz 1970 de bir polis baskını sonunda hareketin önderleri Matra'da bir evde yakalandılar. Fakat kurdukları Umman ve Arap körfezinin kurtuluşu için Ulusal Demokratik cephe UAKKUDG yeraltı çalışmalarına devam etti ve 1975 Aralığında Dofar'da gerillalarla birleşerek Umman ve Arap körfezinin kurtuluşu için halk cephesini - kurdular. Yabancı sermayenin Umman'a akışının getirdiği sonuçlar halkı kızdırmıştı. Yılda % 25 civarındaki enflasyon Umman kaynaklarının yabancı şirketlerce yapması ve ülkeye yabancı işçi akını 1971 eylülünde Maskat ve Matra kentlerinde büyük bir başkaldırmaya neden oldu. 1 Eylül 1971 de Hintli ve Somalili işçilerin ithalini protesto etmek amacıyla, Ummanlı işçiler UPK yükleme tesislerine saldırdılar. Binlerce işçi havaalanına giden yolları kestiler. Çalışma Bakanı Şeyh Abdullah at - Tai aleyhinde sloganlar bağırdılar. Maskat'tan 4 mil uzaklıktaki Kabusun sarayına

kadar yürüdüler. Polis ve askerler sarayı çevirmişlerdi ve göstericileri dağıttılar. Olağanüstü durum ilân edildi ve ülkeye giriş çıkış, uçak seferleri durduruldu.

İçkısımda ise ayaklanma İngilizlerin tertiplediği darbeden hemen sonra başladı. 1970 Ağustosunda Fahud petrol bölgesindeki işçiler greve başladılar. 8 saatlik iş günü, sendika kurma hakkı yüksek ücret ve Ummanlı ve yabancı işçiler arasında eşit haklar istediler. Bölgede ellerinde sopalarla devriye gezerlerken ünlü Texaslı petrol yangını söndürücüsü Red Adair ile karşılaştılar. Adair bölgedeki bir yangını denetim altına almak için ekibiyle gelmişti (48). İçteki Nizwa, Rostag ve Ibri kasabalarında Umman tarihinin ilk grevleri patlak verdi. Maskat'taki Jalali hapishanesi ve diğerleri mahkumlarla dolmaya başladı. Ekonomik değişiklikler kaçınılmaz olarak yabancı şirketlerde çalışan yapı işçilerinin de politize olmasına sebep oldu. Kadınlar arasındaki cehaletle savaşmak için hükümet tarafından kurulan Ummanlı kadınlar birliği önderi olan Awatef Araiminin Umman toplumunda kadını denetim altında tutan geleneksel yollar hakkında tartışmalar düzenlemeye başlaması üzerine kapatıldı (49).

Yeni okullardan çıkan Ummanlıların eğitimi, onları hükümete karşı konuşmaya teşvik ediyordu. Öğrenciler tarafından anti-emperyalist gösteriler düzenleniyordu. İsyanlar genellikle kendiliğinden çıkıyor ve hemen bastırılıyordu. Ancak Umman halkı üzerindeki denetimi zayıflatmak için rejime karşı hoşnutsuzlukları yansıtıyordu. İngiliz emperyalizminin ve işbirlikçi al - Bursaid hanedanının denetimi altında kalmaya devam etti.

Yeni rejimin iç sorunları yanında, dış ilişkilerin kurulması kolay bir işti. Kabus körfezdeki diğer yö-

neticilerle çabucak ilişki kurdu. 1971 Ekiminde İran Şahının Persepolis kutlama törenlerine davet edildi. Dofar savaşına gerçekten üzülen Şah, isyanları bastırma çabasına yardım için askerî birlikler gönderdi ve 1972 Aralığında birliklerin körfezin ağzındaki bir Umman Adasında üslenmesine izin verildi (50) Diğer sağcı Arap rejimleri de değişikliği hemen kabul ettiler. Ürdün askeri danışmanlar yolladı. 1972 de Kabus Amman'ı ziyaret etti. En önemli barışma Suudi Arabistanla olandı. Ama Suudi Arabistan Buraım'i vahasındaki talebinden vaz geçmemişti. Suudi desteğindeki paralı askerler 1971 başlarında geldiler ve bir zaman süren diplomatik soğukluktan sonra S. Arabistan yeni Umman rejimini tanıdı. 1971 Aralığında Kabus Arabistanın başkenti Riad'ı ziyaret etti ve bunun sonucunda Arabistandan askerî yardım için söz aldı. Uzun vadede Dofar'ın takviye yollarını kesmek için YDHC'nin doğu eyaletlerine her zaman planlı bir saldırı olabilirdi.

Suudi Arabistanla yapılan anlaşma Amerikayla yakın bağlar kurulmasını sağladı. Amerikan hükümeti İngiltere'nin Umman'da oynadığı öncü rolünü kabul etmişti. Fakat güçlü bir destekleme pozisyonuna girmişti. 1971 Haziranında Londra'ya yaptığı bir ziyarette Kabus, CIA temsilcileriyle buluştu ve isyanları bastırmak için Suudi Arabistan aracılığıyla 150 milyon dolarlık yardım aldı. 1971 Ekiminde Kabus Mr. Robert Andersonu yatında misafir etti. 1955 de yılın Texaslısı seçilen 1957 - 61 arasında hazine sekreterliği yapan Anderson, ABD hükümeti ve özel sermayesini ilgilendiren iyi planlanmış bir ortaklığı ayarlayabilecek ilk adamdı. İngiltere bu ortaklığı durdurmaya çalışmıştı. Anderson, Wendell Philipsten (51) alınanlar dahil olarak henüz UPK'nin ve Wintershall'in eline geç

memiş kıyı ve iç kısım alanlarının ruhsatını aldı. Ayrıca bütün ülkenin madencilik haklarını da ele geçirdi Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da Kabus için diplomatik bir servis kurulması anlaşması imzalandı. En önemlisi Kabus'un Amerikan - Umman ortaklığı şeklinde kurulan bir balıkçılık şirketinin % 51 hissesini alarak 2 milyon poundla katılmasıydı. Bu şirkette Umman'ın ortağı film yıldızı Shirley Temple'nin kocası Charles Black'ın yönettiği bir şirket olan Mardela İnternational'di. Hem Black, hem de Anderson Başkan Nixon'un arkadaşıydılar ve Maskat'taki ve Washington'daki askeri görevlilere göre balıkçılık işi bir kamuflaj olup Amerika'nın 1000 millik Umman kıyılarındaki donanma nezaretini gizlemek için kullanılmıştı (52).

İngiltere, Sultanlıktaki yerini muhafaza ederken yıllardır Umman'da İngiliz sömürgeciliğinden yakınan Arap Birliği Örgütü ve BM eski itirazlarına ihanet ettiler. Bunun sorumluları Umman'ı Arap Birliği'ne almaya karar veren YDHC dışındaki önder Arap devletleriydi (53).

1971 Eylülünde BM hiçbir sorundan söz etmedi. Fakat Umman bağımsızlığına sahipmiş gibi görünmesine ve merhametsiz ve geciktirilmiş bir modernleşmeye sahne olmasına rağmen, İngiltere'nin sömürgesi olarak kaldı. Bu sömürgede ekonomi yabancı denetim altındaydı ve devlet halkın çıkarlarıyla asla ilgilenmiyordu. Bu arada merkezi Dofar olan devrimci hareket daha değişik bir kurtuluş yolunu deniyordu.

NOTLAR:

1 — Ülkeye 1970 lere kadar resmen 'Maskat ve Umman' denilse de ben Umman adını kullandım. Ülkenin 20. yüzyıl öncesine ait tarihi S. B. Miles'in 'The Countries and Tribes of the Persian Gulf'da Londra, 1919 ve A. Wilson'un 'The Persian Gulf' da Londra 1928 bulunmaktadır.

2 — Derek Hopwood tarafından yazılan Arap yarımadası adlı 1972 Londra baskılı kitabın, J. C. Wilkinson tarafından yazılan 'Umman devletinin kökeni' adlı kısmına bakınız. 1957 - 9 daki İmamcı ayaklanma süresince, bu hareketin destekleyicileri imamın demokratik yoldan seçilmiş bir halk önderi olduğunu iddia ettiler. Bu anti - emperyalist bir dindarlıktan öte değildi ve 20. yüzyılda da 19. yüzyılda olduğundan daha doğru değildir.

3 — R. D. Bathurst'un 'Deniz ticareti ve İmam hükümeti: Umman'ın 1728'e kadar ki, tarihinin iki önemli sorunu' adlı kitabına ve G. F. Houranî'nin 'Hint Okyanusunda Arap gemiciliği' adlı 1951 Princeton baskılı kitabına bakınız.

4 — J. R. Wellsted, 'Arabistan gezileri' 1. cilt Londra 1838 sayfa 125. Bilindiği üzere Wellsted bir İngiliz donanma görevlisiydi ve Hacar Dağını gören ilk Avrupalıydı.

5 — İngiltere 1830'lardan sonra hem idealizm, hem de somut çıkarları nedeniyle esir ticaretini kaldırmaya başladı; fakat Arap sömürgelerinde esir sahipliğine izin verdi. 1960'larda Umman ve yüney Yemen'deki yöneticiler bir çok esire sahipti. İngiltere bunu pek umursamıyordu. O daha ziyade 'Komünistlerle' ilgileniyordu. Doğu Afrika'da Umman esir ticaretinin durdurulması kararının arkasındaki ekonomik unsurların analizi için Richard D. Wolff'un 'İngiliz emperyalizmi' ve Doğu Afrika'da esir ticareti' Science and Society, Winter 1972 adlı çalışmaya bakınız.

6 — Umman İmparatorluğu, İnglizler tarafından 1861 Canning kararından sonra bölünmüştü. Zengibar Umman'a yıllık

40.000 Maria Theresa doları ödemek zorundaydı. Fakat her seferinde borçlu duruma düşüyordu. Faturayı da Hindistan hükümeti ödüyordu. İlk önce miktar, yılda 6000 pounddu; 1967 ye kadar 1,5 milyon pounda çıktı. 1891 de Zengibar İngiliz himayesine girdi ve 1964 de bağımsızlığını kazandıktan hemen sonra, ulusçu bir devrim Al Bu Said soyundan olan Sultanı ve yönetici Arap kastını devirdi. Zengibar devrimi Afrika aleyhtarı geleneksel hassasiyetin var olduğu Umman'a olumsuz bir etki yaptı. Fakat Ummanlıların Umman'a biraz eğitim görmüş olarak dönmelerine yol açtı.

7 — Bu zamanı en iyi tanıtan yazı R. G. Landen'in '1856 dan beri Umman' Princeton 1967 baskılı kitabıdır.

8 — Andre Gunder Frank tarafından yazılan 'Az gelişmişliğin gelişimi' de (Monthly Review Eylül 1966) ve diğer çalışmalarda belirtilen az gelişmişlik kavramı Umman'a uygulanacak ancak endüstrileşme öncesi kapitalizminin daha sonra nasıl modern kapitalizme dönüştüğünü anlamak güçtür.

9 — Avrupalı yazarlar üçüncü dünyadaki militan, dini hareketleri geleneksel' olarak nitelemeye meraklıdırlar. Aslında bunlar genellikle yabancı kültürel ve ekonomik sistemlerin vahşi istilalarına karşı gösterilen modern tepkilerdir. Bu hareketler destekleyicilerine kesin bir çözüm getirmemekle beraber, yine de çarpıtılmış bir anti - emperyalizmi ifade ederler.

10 — Landen, sayfa 227

11 — Landen sayfa 224 de şöyle yazmaktadır. 1890'ların tüm genel valileri Maskat Sultanı tarafından yönetilen de dahil olmak üzere bütün körfez prensliklerinin eğer belirli bir anlaşmanın şartlarına bağlı değillerse, İngiltere himayesinde olduğunu iddia ettiler. İngiltere'nin sömürge yönetimini bir anlaşmayla resmileştirmemenin esas nedeni, Fransızları gereksiz yere tahrik etmemekti. Hindistan'daki İngiliz yetkililer resmi bağımlılık ilişkileri için sıkışıyorlardı. Fakat Londra'daki Dışişleri Bakanı Lord Salisbury çok daha geniş bir bakış açısına sahipti. O zamanda körfezde emperyalizmin kendi içindeki reka-

bet ve yerel sonuçları hakkında daha ayrıntılı bilgi için B. C. Bush'un 'Britanya ve Pers körfezi' 1894 - 1914 University of California Press 1967 çalışmasına bakınız.

12 — Landen, sayfa 267.

13 — Sıb Anlaşmasının notları için David Holden'in 'Arabistana veda' Londra, 1966, sayfa 249 - 50 ye bakınız.

14 — Observer, 16 Ağustos 1970.

15 — Holden, sayfa 236

16 — H. Boustead 'Sabah Yeli' Londra, 1971, sayfa 219. Boustead, Sudan'da ve Hadramut'da sömürge yöneticisi olarak bulundu, gençliğinde Denikin'in 1919 da Caucasus'a İngiliz desteğinde yaptığı Beyaz hücumuna katılmıştı.

17 — Boustead, sayfa 222

18 — Aynı yer, sayfa 223

19 — Aynı yer, sayfa 222

20 — BBC'nin Brian Barranla 1966 da yaptığı görüşme.

21 — P. S. Allfree, Umman'ın yerel diktatörleri, Londra 1967 sayfa 164

22 — Aynı yer sayfa 161

23 — Yazarın 1970 Şubatında Halk Kurtuluş ordusu eğitim kampında Emir Ali ile yaptığı görüşme

24 — The Times, 3 Ağustos 1970

25 — Apendiks 3'e bakınız İngiltere ve Umman bir de 'Dostluk, ticaret ve denizcilik anlaşması' imzaladılar. Anlaşma serileri No 44 (1952) Cmnd. 8633 olup İngiliz politikasının sovunucuları bunlara sık sık müracaat ederler; karşı devrim anlaşması 1958'deki mektup mübadelesidir. Mektup mübadelesi bu gibi durumlarda adet olduğu üzere diğer gizli anlaşmaların halk tarafından onaylanmasıydı. İngiliz KHK'nin Umman'daki durumunun ana temeli 1934 ve 1947 de imzalanan 'Sivil havacılıkla' ilgili 2 anlaşmaya dayanıyordu. Bunlardan ilki İngiltere'ye Umman'da havaalanları ve hava seferleri yapabileceklerine dair özel haklar veriyordu. Anlaşmanın İngiltere'ye ait kısmının metni mevcut değildir. fakat Sultanın cevabında şöyle

bir cümle bulunmaktadır. Sizin hükümetinizin hizmetinde bulunan askeri uçaklara havaalanlarını kullanma ve mevcut tesislerden öncelikle yararlanma iznini verdim. 1947 anlaşmasının metni State Papers'in 147. cildinin 928. sayfasındadır. 1798 le 1970 arasında Umman'ın imzaladığı bütün anlaşmaların listesi Joachım Duster tarafından, 'Die Volkerrechtlıchen Vertrage des Sultanats Oman' Verfassung und Recht in Ubersee, Hamburg No. 3 1971) de verilmiştir.

26 — Bir önceki İşçi partisinin Savunma Bakanı, Roy Hattersley Avam Kamarasında, 25 Mart 1970'de aynı şeyleri söylüyordu.

27 — James Morris, 'Umman Sultanı, Londra 1957 sayfa 132 Burami anlaşmazlığı için Holden a.g.y. 15. Bölüme bakınız. İngiltere'nin pozisyonunu tanıtan bir yazıda J. B. Kelly'nin 'Doğu Arabistan sınırları' Londra 1964 baskılı kitabında bulunabilir.

28 — Hacar Dağları isyanıyla ilgili bazı İngiliz değerlendirmeleri piyasaya çıkmış olup, bunların hepsi az, çok emperyalist tahrife uğramıştır. P. S. Allfree, 'Umman'ın savaş beyleri' Londra, 1967 A. Shepherd, Arap macerası, Londra 1961; Colonel de C. Smiley 'Maskat ve Umman' Royal United Services Institution Journey Şubat 1960. Smiley daha sonraları Kuzey Yemen'de çalışmış emektar bir karşı devrimci olup 1958'de Sultanın ordusunda komutandı. Bu devrin bir Ummanlı tarafından yapılan değerlendirmesi al - Horria' Beyrut 20 Temmuz 1970 de bulunabilir. Mücadelenin 1957 deki bölümünün bir değerlendirmesi de John Baynes'in 'Kamerunluların tarihi' 4. cilt Londra 1971 sayfa 102 - 26 da bulunmaktadır. Bu alayın müdahalesinden sonra, Sultan Said kıdemli bir görevliye şu teşekkür mektubunu gönderdi: Maskat Sultanları Majestelerinin askeri kuvvetlerinin mükemmel gelenekleri hakkında tecrübe sahibidirler ve ben şahsen kendileri için en samimi hürmetlerimi sunarım. Askerlerin görünüş ruh ve genel tavırları, onların halkım arasında sevilmesine neden olmuştur...) sayfa 117

29 — Morris a.g.y. Sultanın çöl yolculuğu ile ilgili heyecanlı bir değerlendirme yapıyor.

30 — Philip Warner 'Özel hava servisi'nde Londra 1971. ÖHS'in oynadığı rolü kendi tebrikleriyle veriyor. (sayfa 209 - 21) 1960 larda ÖHS eğitim çalışmaları için Umman'a döndü ve Radfan (sayfa 197 - 9) ve Dofar'a (sayfa 336, 346) gönderildi. İngiltere'nin Umman müdahalesinden askerî görüşlerini öğrenmek için Philip Darby'nin 'Süveyş'in doğusunda İngiliz Savunma Politikası'na 1947 - 1968 - Londra) sayfa 130 - 33 bakınız. 1957 seferberliği süresince İngiltere ABD'nin düşmanca bir tavır takınmasından korktu. Daha sonra başbakan olan Macmillian, Eisenhower'i inandırmak için epey çaba sarfetti. Harold Macmillian'ın 'Fırtınayı yönetmek' (Londra 1971 sayfa 270 - 77) adlı yazısına bakınız.

31 — Her ne kadar daha sonraları İngiltere İmamcıları 'Dara' buharlı gemisini havaya uçurmakla suçladıysa da, İmamcılar bu trajik ve ilginç kazanın sorumluluğunu her zaman reddettiler. Bombay'la Basra arasında işleyen Dara 1 Nisan 1961 de bir patlamayla battı. Gemi bir gün önce fırtına tehlikesinden dolayı terkettiği Dubai limanına geri dönüyordu. Gemi aceleyle çıkarılırken, güvertesinde hala daha Dubaideki duraklamadan istifade ederek güverteye çıkan gümrük memurları, hamallar ve satıcılar vardı. Körfezdeki bu ölüm çanının çalışı pek çok tartışmalara yol açmıştır, ama resmi araştırmalara göre 'daranın' normal yolcu sayısından daha fazla yolcu taşıdığı doğru değildi.) (The Times 19 Mart 1962). Ne British İndia Steam Navigation Company ne de mahkeme bu konunun üstünde fazla durmadı ve kamuoyu araştırması da yapılmadı; Resmi soruşturma sonunda 820 kişilik toplam yolcu sayısının 236 sının kaybolmuş olduğu açıklandı. (The Times 21 Nisan 1962) En azından 5 Arap dalgıç batık gemideki eşyaları kurtarmaya çalışırken boğularak öldü.

32 — Kendi meşruluğunu ileri sürmenin bir yolu Umman devletinden olduğunu belirten pul bastırmaktı. Bunlar aslında

Londra'da basılıyor ve İmam taraftarı Arap Birliği Örgütü üyesi ülkeler tarafından Ürdün'ün Amman kentindeki bir posta kutusu yoluyla dağıtımı yapılıyordu. İmam, pulun üzerindeki konuya göre onu toplayan kolleksiyonculara hitap edecek tarzda 'bir konuya' veya bir yere ait pullar bastırarak epey gelir kazandı. Çiçekleri, spor, çıplak kadın vb konularda seri pullar bastırdı. Amerika'da 1971'de 'Umman Devleti' 'Dofar Devleti' ve 'Yemen Krallığı' nın sahte pullarını teşhir eden 'Arap posta pulları gazetesi yayınlandı. Avrupa ve ABD de konularına göre pul kolleksiyonculuğu yapan 40 - 50 milyonluk büyük bir pazar olduğuna inanılmaktadır.

33 — Genel sekreterin Umman'a yaptığı gezi hakkında özel temsilcisinin verdiği rapor, UN Docement A/5562

34 — Yazarın Talal Saad ve Said Seifle yaptığı görüşme New Left review No 66 Mart - Nisan 1971 sayfa 57. Said Seif konuşuyor.

35 — The Daily Telegraph'ın 24 Nisan 1970 nüshasında şöyle bir not vardı: 'Eğer Güney eyaletlerine Çinin önderliğinde yapılan tecavüz durdurulamazsa Sultan ülkesini terkedip Avrupa'da yaşıyacağını açıkladı'. 18 Temmuz 1970 de çıkan The Ekonomist dergisinde İngiliz hükümetinden, ülkeyi bütünleştirecek bir alternatif yönetici bulma umudu kaybolmadan, Sultanı gitmeye razı etmesi isteniyordu.

36 — Shakhbut Abu Dabi'nin tutucu yöneticisiydi. İngiltere 1965 de onu uzaklaştırdı ve yerine Zaid'i getirdi. Bk. s. 452.

37 — Said bin Timur 19 Ekim 1972 de İngiltere'de öldü. Son iki yılını Londra'da köleleri ve renkli televizyonuyla birlikte bir otel odasında tamamladı. 23 Ekim 1972 de The Times kendisi için gösterişli bir ölüm ilânı yayınladı: 'Maalesef inzivaya çekilmiş aşırı dindar ve cimri bir insan olarak Sultan dalma bu kaynakları elinde tutmakla ilgilendi ve halkını daima modern fikir ve gelişmelerden uzak tuttu' vb

38 — Financial Times 27 Temmuz 1970.

39 — Guardian 27 Temmuz 1970.

40 — The Times 27 Temmuz 1970

41 — The Times, 1 Ağustos 1970

42 — 31 Temmuz 1970 de Arthur Chesworth Daily Express-de şöyle yazmıştı: 'O gün sanki Wembley şamipyonluk eleme maçı, Epsom Downs ve Derby Day ve bir panayır yerinin canlılığı bir aradaydı. Saidin tahttan indirilmesinden sonra yazılan makaleler arasında James Morris'in 27 Temmuzda Guardian'da yazdığı en dikkati çekenidir. Morris 'Bir daha onun gibi bir Sultan görmiyeceğiz' diyordu. 'Ben Umman'daki politik durumdan çok az etkilenmiş bir kişi olarak ondan hoşlanmıştım. İhtiyatlı bir dişi geyiğinkine benziyen gözleri ve kibar sesi hoşuma gitmişti. Saçak şeklindeki sakalı, hesaplanarak yapılmışa benzeyen ağzı ile değişik bir yüzü vardı. Uysal fakat hantal görünüşüyle petrol yataklarından, tütsüden ve perhizkar bir haremin ahlaki mutluluğundan bahsediyordu'

43 — Petrol yataklarında petrolün yüzeye çıkmasını sağlıyan basınç petrolün hafifleyip yükselmesi için yatağa gaz pompalayarak elde edilir. Bir kere sondaj yapıldığında petrol tabii olarak yükselir.

44 — Le Commerce du Levant 17 Ekim 1970

45 — Financial Times 17 Kasım 1972; Umman özel sayısı

46 — Le Monde 30-31 Mayıs 1971 Tarığın görüşleri için Frankfurte Allgemeine Zeitung 3 Ocak 1972 ye bakınız.

47 — 1971 de darbeden sonra Londra'ya yaptığı ilk ziyaretle ilk önce basına demeç vermeyi kabul etti, fakat sonra bunu reddetti. Bunun nedeni herhalde Umman'daki kötü durumdu. Bu ziyaretinde İngiliz Dışişleri Bakanı Sir Alec Douglas-Home'la birlikte sadece 'Diğer taraf nasıl sever' adlı oyunu izlediği biliniyordu.

48 — 450 feet'e yükselen alevleriyle yangın Yıbal kuyusunda çıktı. Bu yangın UPK ne günde 50.000 dolara mal olmuştur.

49 — Saut-ath-Thawra, haftalık İAAKKHC yayını No 27 20 Kasım 1972.

50 — Umm al-Ghanem adası Umman'a ait olan 800 mil karelik Ras Massandam'a komşuydu. 1973 sonlarında binlerce İran askeri Dofar'a gönderildiğinde Hallaniyah'daki Kuria Muria adasında karargâh kurmalarına izin verildi. 5 adadan meydana gelen ve doğudan batıya 50 millik bir alan kaplayan Kuria Muria takımadası 1854 den 1967 ye kadar İngilizler tarafından yönetilmişti. Bağımsızlığını kazandıktan sonra Güney Yemen bu adalar üzerinde yetkiye sahip olduğunu ileri sürdü. Fakat İngilizler burayı Umman Sultanına teslim ettiler. Hallaniyah 100 kişi olarak tahmin edilen nüfusuyla, bu adalar içinde insanların yaşadığı tek adadır.

51 — Philipps daha sonra Umman'daki kayıplara karşılık olarak Haiti'nin ve kara sularının tamamına ait ruhsata sahip oldu. Bu tarihte alınan en büyük ruhsattı. Kendisi eski sultanın destekleyicisi olup iki de kitap bastırmıştı. (Umman: Bir Tarih, Londra 1967; ve Bilinmeyen Umman, Londra 1966) Bu kitaplarda Al bu Said Hanedanına duyulan miğde bulandıracak derecedeki hürmet ifade ediliyordu. Philipps Umman'a ilk defa arkeolog olarak geldi ve Dofar'da kazılar yaptırdı. Kendisine Said bin Timur tarafından Dofar'da ve daha sonra da güney kıyısında petrol arama ruhsatı verildi. Richard O 'Connor'un The oil Barons'da (Londra 1972 sayfa 357) yazdığına göre 'Wendell Philipps daima krallık hanedanının savunucusu olmuştur' 'O ticaretle zengin olan yegane Arap dil bilginidir)

52 — Evening Standard (27 Mart 1972) 'Nixon casusları yenmek için balık avına gidiyor ve Financial Times in 4 Şubat 1972 nüshasına bakınız. Yazar Ramparts magazine için bu sorunun ayrıntılarına inen bir makale yazdığı zaman (Ekim 1972) Black rolünü inkar etmeye kalkıştı; ve San Fransisko Chronicle yazarlarından Herb Caene şöyle dedi: (San Fransisko Chronicle 28 Eylül 1972) ABD'nin parasının Suudi Arabistan'da nasıl temizlendiği ve CIA'ın bu işteki rolüne ait ayrıntılar için 'Umman Sultanını kim yönetiyor' Economist Foreign Report'a (3 Şubat 1972) bakınız.

53 — İmam kendisine kabul ettirilmek istenen terimleri kabul etmeyi açıkça reddetti ve Suudi Arabistan'daki sürgün yaşamını sürdürdü. Ama Umman'ın iç kısmının geleneksel çıkarları yeni rejimde iyi temsil edildi ve Suudi Arabistan'a gönderilen yeni elçi 1954'den önceki imamın yeğeniydi.

Batı Dofar'da Komünist Asileri Destekleyen Herkese! Sultanın Silahlı Kuvvetleri sizi uyarıyor:

Sarfeet dağında çok güçlü korunan önemli bir üs kurmuş bulunmaktayız. Oradan Sarfeet'in su kaynaklarını denetleyebiliyoruz. Askerlerimiz ve ordu birliklerimiz güvenilir ve sadıklar, batı bölgesindeki her komünisti öldürme emri aldılar ve buemri yerine getirecekler.

Akut'un yakın zaman önceki bombardımanını anımsayacaksınız. Sizlerle ve attığınız her mermiyle hesaplaşma zamanı geldi. Batı'da idam ettiğiniz iyi insanları anımsayın. Onların her biri için sizin birkaçınız ölecek.

Gelecek çarpışmaların küçük saldırılar veya mevzilerin keşfi seferleri biçiminde olacağını sanacak kadar gözlerinizi kapamayın. Savaşımız merhametsiz bir bütün olacak ve ölüm korkusu önderlerinizin yüreklerini en derinden çarptıracaktır. Dofar'ın doğu bölgesinde birkaç ay önce yürüttüğümüz operasyonları anımsa. Bu operasyonlar sırasında yüzlerce komünist öldürdük ve geniş bölgeleri denetimimiz altına soktuk, örneğin Wadi Durjat'ta barışsever siviller bize gelerek bozguncu dinsizlerin saklandığı yerleri söylediler. Bu kişiler günahkar oldukları için, islamlığı ve kutsal olan her şeyi reddettikleri için şimdi batı Dofar'da olduğu gibi, barışsever sivillerle çeliştiler ve dinsizler şimdi sizin zamanınız geldi. Askerî uçaklar,

toplar ve otomatik silahlar sizleri avlamak için hazırlar. Sokulduğunuz her yerde size dersinizi verecekler ve sonunda hepinizi öldürecekler.

Tedarikleriniz ve yiyecekleriniz gitgide azalıyor ve kısa zamanda bitecekler. Her türlü takviyenizi kesen silahlı kuvvetlerimize şükürler olsun. Kısa zamanda susuzluktan ve açlıktan öleceksiniz. Ölüm yaklaşıyor, daha fazla acıyı ve imhayı önlemek için tek yol var; birliklerimize teslim olun ve Allahsız komünizme karşı sırtınızı kesin dönün. Size para, yiyecek ve su vereceğiz ve sizler, yeniden islamlığın bayrağını ve ülkemizi gerilikten kültüre, uygarlığa, ilerlemeye ve daha iyi bir yaşantıya getiren haşmetmeap Sultan Kabus'un koruması altında iyi vatandaşlar olarak yaşayabilirsiniz. Bu nedenle makul olup doğru yolu seçin: Ya Kabus'un yönetiminde onurlu bir yaşam ya da Allahsız komünizmle birlikte ölüm ve çürüme.

YOLUMUZ İSLAM — AMACIMIZ ÖZGÜRLÜK

(USHK uçaklarının Batı Dofar'a attığı bildiriler. 1973)

TROPİK ARABİSTAN

Umman Sultanlığın güney eyaleti olan Dofar, Arabistan yarımadasının diğer bölgelerinden iklimi ve insanlarının karakterleri açısından farklıdır (1).

Arabistan yarımadasının güney kıyılarında güneybatı ucundaki Aden ile, kuzey doğu ucundaki Maskat arasında uzanan tropik bir bölgedir. Bir yanında, şimdi YDHC'nin Altıncı eyaleti olan, güney Yemen'in Mahra bölgesi ve öte yanında onu Umman'dan ayıran 500 m2 genişliğindeki Jaddat al-Harası çölü vardır. Dofar bölgesi aşağı yukarı 38.000 mil kare o-

hup Kuria Muria körfezinden, Yemen sınırındaki Ras Darbat Ali'ye uzanan 200 millik kıyı şeridi vardır. Kıyıdaki dağ zinciri 4500 feet (= 1350 m.) yüksekliğe çıkar ve mayıs ile aralık arasındaki muson yağmurlarını alır. Dofar'da yıllık yağmur miktarı 30 inçken (= 75 cm.) bölgenin diğer taraflarına doğru yıllık ortalama yağmur miktarı sadece 3 (= 7,5 cm.) inçtir.

Dofar'da yağmurun göreceli fazlalığı dağlarda tropik bir orman oluşturur ve dağların Suudi Arabistan'a uzanan kıraç çöllere dönüşmesinden önce 40 mile varan bir bitki bölgesi yaratır. Dofar'ın 150.000 olarak hesaplanan nüfusu bu yeşil şeritte, dağlarda ve kıyıdaki düzlüklerde yaşar. Bunların içinde en önemlisi Dofar'ın ortasındaki 40 mil uzunluğunda ve 10 mil genişliğindeki Jurbaib düzlüğüdür. Başkent Salala ve ona bitişik al-Husn köyü, hapishane, Sultan'ın sarayı ve KHK havaalanında bulunduğu Umm al-Qawarif askeri üssü burada kuruludur. Doğuya doğru Mirbat, Taqa ve Sadh kasabaları, batıya doğru Dofarın tek doğal limanı Raysut ve Rakhyut kasabaları kuruludur.

Dofar'daki ekonomik ve etnik bölünmeler başlıca kıyı ve dağdaki farklılıklara dayanır. Kıyıda başlıca faaliyetler balıkçılık, tarım ve ticarettir. Dağlarda ekonominin temeli çoğunlukla ineklerin ama onunla birlikte keçi ve develerin çobanlığı ile ufak miktarda tarımdır. Tropik ormanlarda yabanî meyvalar (nar, hint hurması, incir) yetişir ve daha önceki yüzyıllarda Dofar dağları, Hindistan ve Akdeniz'e gönderilen tütsünün başlıca üreticisiydi. (2) Düzlüklerin ve tepe bölgelerin karşılıklı ilişkileri sınırlıdır. Dağ insanları tütsü, kaynatılmış tereyağı ve sığırları yiyecek karşılığı (pirinç, çay, şeker, sebze) ve kumaş, mutfak aletleri gibi basit mamul mallar karşılığında satarlar. Do-

far'ın bir özelliği, muson ayları sırasında hayvan yemiyle beslenmesi gereken sığırların kıyıda yakalanan kurutulmuş sardalyayla beslenmesidir ve iç bölgelerin kulübe ve mağaralarından, çürüyen balığın kötü kokusu gelir (3).

Çok eski geçmişte, Dofar Akdeniz'le ticaret yapmış, tütsü ihraç etmiş, yakın yüzyıllarda ise esas ticaret ilişkileri Hindistan, özellikle Bombay'la olmuştur. Önceleri pirinç ve kumaş, bu kentten ithal edildi ve Hintli tüccarlar Dofar'ın ticaret işlerini ellerine geçirdi. Karşılığında Dofar kaynatılmış tereyağı ve tütsü ihraç etti. Maskat ve Aden'le de bir miktar ticaret yapıldı. Bu ilişkilerin, nüfusu birkaç farklı ırkı içeren Dofar'ın etnik bileşiminde etkileri oldu. Özgür yerlilerin torunları kısa, esmer insanlardır, görünüşleri Seylanlı veya Etyopyalıları andırıp, Hadramut ve Mahra bölgelerindeki yakın çoğrafi komşularına da benzerler. Geçmişte tütsü ticareti, ülkelerinden kervanların geçtiği ve Dofar'a malını kaynağından almak üzere gelen Hadrami'li göçmenlerin elindeydi. 19. yüzyılda, ülke Umman'lı Araplar tarafından yönetiliyordu. Bugün kıyı nüfusunun ayrı bir bölümünü oluşturanlar Arapların Afrika'dan getirdiği kölelerdi. Diğer ticaret grupları olan İranlılar ve Hintliler 20. yüzyılda bölgeye yerleştiler.

Nüfusun çoğunluğu esas yerli Dofarlıların torunları olup kırlarda ve dağlarda yaşar. Nüfusun geri kalan kısmından, müslümanlığın Şafî mezhebinin Sünnî grubunda olmalarıyla ayrılır. Diğerleriyse sünnî değil İbadhı grubundadırlar. Ama islamiyet göreceli zayıftır. Dofar Arap tarihinin büyük bir kısmından uzakta kalmış olup, Muhammed'in yerine islamiyeti koymaya çalıştığı, islamlık öncesi dinin bazı kalıntılarını taşımaktadır. Birçok kabile üyesi, islamlığı ilk

kez kıyı kentlerine geldiklerinde görmekte ve dağlarda islamlık öncesi dinî törenler yapmaktadır. Kötü ruhların (djinns ve afreet) dualarla affedilmesi hayvanların kanlarının adanması ve süt getirmek için ineklerin vaginalarının üflenmesi, bitkiler ve hayvanlarla ilgili birkaç tabuyla birlikte bu dine dahildir. Qara kabilesi, örneğin, eşekleri nakliyede kullanmayı veya sırtlan, tilki, kuş, tavuk veya yumurta yemeyi reddetmektedir. Kabiledeki birçok erkek ve kadın muskalar, özel yüzükler ve tılsımlar takmaktadır. Yüzdeki ve bedendeki işaretlerin önemli rolü vardır.

Araplık öncesi bu dinî kültürü korumanın yanısıra, esas Dofarlıların konuştukları dil, Arap dilinin yayılmasından önce bütün güney Arabistan'da egemen olmuş bir dildir. Bu dil Arapçayı yakından andırmakta olup, Kuzey ve Güney Yemen'de bulunan kitabelerin üstündeki Araplık öncesi Himyarite dilinin uzantısıdır. En belirgin karakteristiği, Gal dilinde olduğu gibi, yandan gelen sessiz harf '11' dır. Konuşulan Arapça'dan daha serttir ama Arapçayla birçok benzer noktayı paylaşır ve dağ dilini konuşanlar Arapçayı daha kolay öğrenirler. Dağ dili asla yazıya dökülmemiştir ve başlıca ebedî biçimi geceleri kamp ateşi çevresinde söylenen epik şiirdir. Modern olguları belirtecek bütün terimler örneğin 'muhalif' ve 'emperyalizm' doğrudan arapçadan alınmıştır (4).

Dağ insanları, bölgedeki çok sayıdaki kiraç mağaralarda, hasır ve çamurdan yapılmış basit kulübelerde yaşar. Muson dönemleri sırasında bazen açık havada gecenin soğuğunu kırmak için yakılmış ateşlerin yanında uyurlar. Çoğunun, sürekli yaşadığı yerler vardır ama kuru mevsimde yerleşik yaşama biçimini terkederler oysa çölün kenarındaki aşiretler tümden göçebedir. İki kabile konfederasyonu = Kathiri ve Qara

Dofar'da egemendir. İlki, Hadramutta aynı addaki bir aşiretten gelmektedir ve Dofar'a 15. yüzyılda geldiklerine inanılmaktadır. Kıyılarda, dağların kuzeye bakan yamaçlarında ve çöl kenarlarında yaşarlar. Başlıca geçim kaynakları çobanlık ve tütsü toplamaktır.

Qara, Dofar'ın merkezî dağ bölgesinde - Jabal Qara diye bilinir - yerleşmiş olup, Dofar'ın en zengin ve aristokratik aşiretidir. Dokuz belli başlı kolu ve istikrarlı bir önderliği olmayan 15 adet 2 ci derecede aşireti vardır. Büyük olasılıkla islamiyetin gelişinden önce güney Arabistan'ı fetheden ve o zamandan beri Shahana aşiret üyelerini yönetip, onların dillerini ve geleneklerini benimseyerek onları Qara efendilerine hizmet eden dağınık ve itaatli aşiretler federasyonu halinde tutan Etyopyalı hristiyanlardan gelmektedirler. Dofar'daki sığırların su kaynaklarının ve tütsü ağaçlarının çoğuna Qara sahiptir. Sığır çobanlığı en prestijli faaliyet olduğundan ekilebilir toprağı daha aşağıdaki aşiretlere kiralayabilir ama kendileri tarımdan uzak kalırlar. Batı Dofar'da örneğin, Qara'nın al - Mashayekh ve Bait Issa bölümleri Sharara ve Mahra'nın aşiretlerine toprak kiraladı. Qara aynı biçimde tütsü ağaçlarını daha düşük aşiretlere kiraladı.

Dofar'ın Mahra aşiretleri, Güney Yemen'in sınır bölgelerindeki aynı adlı aşiretlerin bir uzantısıdır. Botahara aşiretlerini doğuya iterek onların yerini almışlardır. Botahara aşireti ise Dırgıh Kuria Muria körfezi kenarındaki yoksul bir balıkçı aşiretidir. Mahra doğuda hasat döneminde tütsü toplayan bedevîler; batıda çobanlar ve kıyıda yaşayan bazıları denizci ve balıkçıdırlar. Dofar'ın uzakdoğusunda ilişkide bulundukları Bedevîlerin birçok geleneklerini benimseyen bir diğer azınlık aşireti, Harasi bulunmaktadır.

Bu etnik bölünmeler, ilkel bir toplum sistemin-

deki bölünmelerle kesişmektedir. Dofar toplumundaki artık, hâlâ başlıca el emeğinden gelmektedir, sermaye birikimi yoktur, aletler çok az kullanılmaktadır; Toplumsal bölünmeler sınırlıysa da bununla beraber hissedilmektedir. Dofar nüfusu çalışanlar ve çalışanların emeğiyle yaşayanlar diye ikiye bölünmüştür. Sonuncu kategori tüccarları, yöneticileri ve zengin şeyhlerin kimilerini kapsamaktadır. Ülkenin işçileri; çobanlar, köleler, balıkçılar, çiftçiler ve rençberlerden oluşmaktadır (5). Kast bölünmeleri bu modele tekabül etmektedir. Ufak bir Sada kastı, peygamber Muhammed'den geldiklerini beyan eder. Araplar sınıf yapısının zirvesinde bulunmaktadır.

Onu izleyen Qara, Mahra ve Kathiri aşiret adamlarıdır. Aristokratik aşiretlerin altında, buyruk altındaki Sharara ve Botahara aşiretleri en altta da Sultan'ın köleleri gelmektedir. Aşiretler arası ilişkiler dikkatle belirlenmiştir ve sığırlar kişilerden ziyade ailenin mülkiyetinde olup sığır mülkiyetinde, ikinci dereceden aşiret arasında ve aşiretlerin içinde önemli farklılıklar vardır. Toplumsal farklılaşma, aşağı düzeydeki işleri aşağı kastlara bırakarak ve erkeklerin gelinin babasına başlık (mar) ödemesinde ısrar ederek böylece erkeklerin kendilerininkinden üstün ailelerin kızlariyle evlenmeleri önlenmektedir (6).

UMMAN'IN SÖMÜRGELEŞTİRİLMESİ

Dofar'ın modern tarihi, bölgenin 19. yüzyılda Umman Sultanlığına ilhakıyle başlar. Ülkenin daha önceki tarihinin sadece bazı kısımları bilinmektedir. Tütsü ticareti nedeniyle Dofar Akdeniz'in antik uygarlıklarında ün kazanmış ve İncil Tekvin 10'da 'Altın Diyarı' olarak değinilmiştir.

Böylece, bu önemli ticareti denetleyebilmek için islamlık öncesi Hiyaritik krallık Dofar'ı işgal etmiştir. İslamlık öncesi kalıntılar Dofar'da bulunmuştur ama en geniş tarihî kalıntılar Salala yakınındaki harap al - Balid kentinde 11'den 12. yüzyıla kadar olup bu dönemde Dofar yerli bir haneden Mirijuix tarafından yönetildi. Bu dönem öncesinde ve sonrasında Dofar Umman ve Yemen'e ilhak edildi. 1285'de Marco Polo o zamanlar Aden Sultanı tarafından yönetilen 'Dulfar kentini' (yani al - Balid) ziyaret etti (7) ve 1325'de Arap Yolcu Ibni Batuha burada durakladı. Marco Polo ve Ibni Batuṭa'nın her ikisi de, Hindistan'a at ihracını bu tarz ticaret sonradan yokoldu. İçeren önemli düzeydeki ticareti kaydettiler (8).

14. yüzyılda, Hadramut'un özerk krallığı görünüşte Dofar'ı denetledi ve 16. 17. yüzyıllarda Portekizliler ve Türkler başarıya ulaşamaksızın kıyı kentlerini itaatları altına sokmaya çalıştılar. Bir sonraki kesin bilgi 1806 yılına aittir. Bu zamanda Dofar, Salala'yı başkenti yapan ve onu 500 kişilik köle gücüyle koruyan köle sahipleri Karsah, Seyyid Muhammed bin Aqil tarafından yönetilmiştir. Bu dönem, Napoleon'un himaye ve yardımlarını temin etmek isteyen Seyyid Muhammed, Maskat sultanından destek arayan Qara aşiretleriyle çatıştı; ve 1829'da Qara Seyyid Muhammed'i Mirbat'ta katledince, Sultan Dofar'ı işgal etmek üzere kuvvet gönderdi. İlhak gayretleri başarıya ulaşmadı, Umman kuvvetleri geri çekildi. 1930'larda Dofar bir süre Abdullah Lloreyd, Seyyid Muhammed tarafından tutsak edilen ve sonra bir Arap kadınla evlenerek Dofar'a yerleşen Hollandalı kamarot tarafından yönetildi (9). Daha sonraları Umman'lı Sultanlar, 19. yüzyıl

boyunca Dofar'ın Umman'a vergi ödediğini öne sürdüler ama bunun hiç bir kanıtı yoktur ve Umman'ın denetimi ele geçirişi ancak 1870'lerde Seyyid Fadhl bin Alawi'nin Dofar'ın başına geçmesiyle teyid edildi. Seyyid Fadhl, Hindistan'da İngilizlere karşı aktif çarpışmış ve 1852'de uzaklaştırılmıştı. Bir ölçüde Hadrami kökenli olduğundan Arabistan'a dönmüş ve bir süre Mekke'de kaldıktan sonra, 1875'de Salala'da yerleşmişti. Orada, aşiretlerin arasını bulan önemli bir kişi olarak kabul edildi. Yerini sağlamlaştırmak için, İstanbul'daki Türk hükümetine yazarak Dofar'da desteklerini kazanmayı ümit etti. Türkler bu sırada çarlık Rusya'yla yaptıkları savaş sonucu Bulgaristan işgal edildiğinden pek bir şey yapamadılar. 1879'da Umman taraftarı bir grup Dofar'lı aşiret üyesi Seyyid Fadhl'ı uzaklaştırdı ve eyalet Maskat Sultanına hizmet eden bir valinin yönetimi altına girdi (10).

Sultan Dofar'ı İngilizlerin sürekli desteğiyle ilhak etti. Aynı biçimde içerlerin asi aşiretlerine karşı Maskat yakınlarında Sultanı arkaladılar. Dofar'daki aşiret önderlerinin çoğu bağımsızlıktan yana, diğer iki ufak grubun biri Fadhl'ın diğeri Maskat Sultanının tarafındaydı. Ölçülen şey güçlükteki ve 1880 ile 1883' de Qara aşiretleirnin ve eski Maskat taraftarı grupların başlayan ayaklanmalarına karşın Umman ordusu kıyıdaki düzlüklerde tutunmayı becerdi. 1894 - 5'te İngiliz seyyah Theodore Bent ve karısı Dofar'ın içlerini izyaret etti. İlk kez Avrupalı veya Arap seyyahlar böyle bir gezi yapmaktaydı (11). Salala yakınındaki al - Hafa'da yaşayan vali Süleyman bin Suwaylim ile görüştüler ve Dofar'ın barış içinde olduğunu gözlediler. Ama onların ayrılışından kısa süre sonra alışılmamış büyüklükte bir ayaklanma oldu, Süleyman'ın iki

oğlu öldürüldü ve Salala üzerinde Türk Bayrağı çekildi.

Bu olay, İngilizlerin Dofar'da doğrudan ilk askerî müdahalesine yol açtı: iki gemi, Lawrence ve Cossack, Umman egemenliğini yeniden kurmak ve bölgedeki İngiliz hegemonyasını tehdit edebilecek herhangi bir Türk etkisini yok etmek için gönderilmişti. İngiliz desteğiyle Süleyman eski mevkiine getirildi ve Umman yönetminin temel biçimini oluşturan Dofar'ın yağma ve talan sistemi sağlamlaştı. Dofar'ın yıllık zekât vergisi, her beş deve için bir Maria Theresa doları, her on sığır için bir dolar ve her 20 keçi için bir keçiydi. Bunun çoğu mal olarak ödeniyor, Bombay'a nakledliyor ve orada paraya çevriliyordu; 1885'de Dofar Maskat hazinesine 15.000 MT. doları veriyordu. Umman bir İngiliz sömürgesiyken Dofar'da Umman'ın sömürgesiydi. Salalah'daki valinin görevi emperyalist sömürünün en ilkel biçimini -talanı- yürütmekti. Umman yönetimi devrinde, Dofar asla bütünüyle Sultanlığa entegre edilemedi ve bu Ummanla karşılıklı sömürge durumu adında belirtildi 'Dofar'ın bağımlılığı'

Vali, denetimini iki yoldan sağlıyordu: -aşiretler arası çelişkiler ve ülkenin ablukası. Eğer bir aşiret vergiye karşı direniyorsa, vali diğer aşiretleri ona karşı ayaklandırabilirdi ve ülkede gereksinilen pirinç ve sardalya gönderimini önleyerek, onları açlığa mahkum eder ve itaate zorlayabilirdi. Aşiretler aşırı vergilendiriliyor ve yabancı saydıkları Umman egemenliğine içerliyordu. Ama abluka, kendi içlerinde bölünmeleri ve suç işleyen aşiretlerin vali tarafından kollektif cezalandırılması, sömürgeyi bir çeşit Umman yönetimi altında tutuyordu.

Vali Süleyman 1907 yılında katledildi ve onun yerine Salalah'ın aşiretlerden geri alınmasından sonra

Süleyman'ın vekil olarak kullandığı köle Bakhit an-Nubu vali olarak geçti. Bakhit'in memuriyeti sırasında, çeşitli ayaklanmalar oldu ve 1916'da Sultan Timur bin Faysal Salala'a durumu araştırmak üzere geldi. Yeni bir vali, Abdullah bin Süleyman adlı Dofarlı atandı ve o 1921'de ölünce, onun da yerine Süleyman gibi bir köle geldi. Maskat sultanları, bir dizi aşiret ayaklanmasıyle başedebilmek için aşiret önderleriyle sözleşmeler imzaladı, ama geleneksel çizgide doğrudan itaati sağlamak daha yaygındı.

1932'de Said bin Timur babasını azledince Dofar'ı ziyaret ederek otuz yılı aşkın sürece Dofar valisi olarak Şeyh Hamud bin Hamid'i atadı. İslâm ülkelerinde gelenek olduğu üzere, yeni bir hükümdarın tahta çıkışını, vergilendirme amacıyle toprak ve mülkiyet araştırması izliyordu ve 1932'de araştırma 1970'e kadar Dofar'daki vergilendirmenin temelini oluşturdu. Sultan Said'in yönetiminde Dofar dış dünyanın iki davetsiz girişimi dışında olduğu gibi kaldı. İkinci dünya savaşı sırasında İngiliz KHK Salala'da bir havaalanı kurarak Ummanlı baskıcılarının arkasında bulunan İngiliz emperyalist gücünün varlığını Dofar halkının çok daha yakınına getirdi. Sonra 1948'de ilk UPK petrol arama grubu geldi ve petrol bulamadıysa da onların yerini alan ABD konsorsiyomu (ortak çıkarlar için dev güçlerin birleşimi) Dofar - Cities Services Petroleum Marmul'da 1967'de birden petrol buldu. Cities Services Company ve Ricfield Oil Corporation bilreşimi olan konsorsiyom bulunan petrolün ticari miktarlarda olmadığını söyledi. 1962'de imtiyaz John W. Mecom'ın Pure Oil Company'le birleştiği yeni bir konsorsiyoma verildi: 1965'de Continental Oil Company ile bilreştiler. Bu bağımsız petrol şirketleri, Ortadoğu'nun diğer bölgelerinden büyük firmalarca

uzaklaştırılmış ve Dofar'da petrol bulmayı umut etmişlerdi. Ama sonuç çıkmadı. 1965'de bir kez silahlı mücadele başladığında, çalışamaz duruma geldiler. Çelişkinin ilk günlerinde bir petrol arama gemisi gerillalarca havaya uçuruldu ve 1969'da Dofar UPK'ye geri verildi. 1971'de Sultan ABD'yle iyi ilişkiler kurmasının sonucu, bu kez de ABD konsorsiyomuna devredildi (12).

Bu dışardan zorla girmeler, Said bin Timur tarafından Dofar'a empoze edilmek istenen rejimin niteliğinden daha az önemliydi. Said Dofarlı bir kadınla evlendi, ondan bir oğlu -Kabus- iki kızı oldu ve 1938'den beri sürekli Salala yakınındaki al - Hosn sarayında yaşadı.

Umman'ın tümünde uyguladığı haşin rejim hem Said orada bulunduğundandan hem de sömürge konumu nedeniyle Umman'ın bütününden daha çok baskıya maruz kaldığından Dofar'da daha da öldürücü oluyordu. Her ne kadar Dofar'ı ziyaret eden yabancılar Al bu Said rejiminin niteliklerini yayıyorlarsa da, Dofarlıların kendileri ülkeleri hakkında farklı deneyimlere sahipti (13). Ülkedeki tek yol, dağların arasından Salala'dan Thamrit'e 'Ortayol' oradan da Maskat'a giden askeri yoldu. Bir tek ilkokul vardı, hiç bir sağlık kuruluşu, hatta kasabalarda bile ne elektrik ne su vardı. Köleliğin hâlâ var oluşuna ve halkın korkunç yoksulluğuna ek olarak Dofar sürekli yeni yasaklamalarla karşılaşıyordu.

Sultanın bazı kullarının, bu ülkede adet olan giysilerden farklı giysiler giydiği hususuna dikkatimiz çekilmiş bulunuyor. Tek tek herkesi geleneksel ulusal kıyafete uymaya ve bu bildirinin yayınlanmasından sonra herhangi bir yabancı giysiden uzak kalmaya seni uyarıyoruz. Bu emre karşı gelen kim olursa

aleyhinde dava açılacaktır (14). Said'in casusları, onun kendi teleskobundan çevreyi gözleyerek nüfusu korkutmasından cesaret alıyordu. Sigara içmek, bisiklet sürmek, futbol oynamak, restoran açmak, saçlarını düzeltmek, ayakkabı giymek veya radyo sahibi olmak yasaktı, göç kesinlikle yasaklanmıştı. İlaç ithal lisansı olan veya bisiklet sürebilen tek kişi Ahmed Shofiq adlı İranlı bir şarlatan olup Sultanın gözdesiydi. Jurbaib düzlüğündeki tarımsal toprakların, dağlardaki sığırların ve denizlerdeki zengin su altı ürünlerinin potansiyel zenginliğine karşılık Dofar ekonomisini teşvik edecek veya gelişimine yol açabilecek hiç bir gayrette bulunulmadı. Aksine, vergilendirme faal olarak bunu engelledi.

Her beş keçi için bir keçi yıllık vergi olarak ödenmeliydi; aynı şey develer için de geçerliydi ve her 10 inek için vergi bir buzağıydı. Balıkçılara da aynı biçimde nefes aldırılmıyordu: Dofar'ın batı kısımlarında, 1968 yılındaki kurtuluşuna kadar, balıkçılar üç aylık balıkçılık mevsiminde balık avlama izni almak için Rakhyut'taki yöneticiye 120 rial ödemek zorunday dılar; eklenen her ay için 75 rial daha ödemeleri gerekiyordu. Bu sadece sardalye balığı avlamak içindi. Diğer balıklar günlük vergilendirmeye tabiydi = yönetici veya adamı teknelerin dönmesini bekliyor ve yakalanan balığın bir miktarını vergi diye, keyfî olarak alıyordu (15). Diğer vergiler de aynı biçimde baskı getiriliyordu: 1960'larda Dofar'da ithalat vergileri Umman'ın diğer yerlerinden % 300 fazlaydı ve Dofar ekonomisinin bereketsiz, kaynatılmış tereyağı ihracatı da % 20 oranında vergilendirilmişti.

Bu sistem baskının çok geleneksel bir biçimine dayanmaktaydı: halkı dış dünyadan tecrit ederek, her

türlü ekonomik girişim şevkini kırarak aşiretler arasında ve içindeki çelişkileri şiddetlendirerek, Said Dofar'ın bağımlılığını, hareketsiz itaat altında tutmayı umud ediyordu. Ama sistem kendi karşıtlarını yarattı. 1880'lerden itibaren geleneksel döngü vergilendirme -direnme- abluka -itaat- vergilendirme şeklinde yenilendi. Said'in aşiretler arası oyunlar çevirme çabaları şeyhlerin egemenliğini zayıflatırken, aşiretler arasındaki yapısal dengeyi tersyüz etti: aynı zamanda kabilesel sistemi zayıflattı. En önemlisi, ezici sefaletin Dofar erkeklerini göç etmeye ve körfezde iş bulmaya zorlaması ve eyaletin ezilen sınıflarında daha farklı bir rejim uğruna savaşmak için ayaklandırması gerçeğiydi.

DOFAR KURTULUŞ CEPHESİ

Petrol faaliyeti 1950'lerde körfezi etkisi altına aldığında binlerce Dofar erkeği karadan ve denizden bu yeni oluşan iş kaynağına göçetti. Güçlü dağ fizikleri nedeniyle özellikle niteliklerine uygun işlerde görev aldılar; Suudi Arabistan'a göçeden Kuzey Yemenliler gibi inşaat işleri ve silahlı kuvvetlerde yoğunlaştılar. Bir zaman Qatar ve Kuveyt'teki polis kuvvetlerinin dörtte birinden çoğu, Dofar kökenliydi. Göçmen Dofarlılar gelirlerinin bır kısmını mümkün olduğunda evlerine gönderdiler ve muson dönemlerinde geri dönerek hasata yardım ettiler.

Körfezde, bu işçiler ulusçu politik akımlarla imam Galib'in grubu ve Nasırcı hareketle temas ettiler. Güney Yemen'de olduğu gibi körfezde de UAH tarafından temsil edilen. Aynı zamanda, Umman'ın içlerinde, imamın Sultan Said'e meydan okuyuşunun farkında olan aşiret önderleri Suudi Arabistan'la ve Dammam'daki imamcı karargâhlarla ilişkiye girdiler. 1962'de UAH içindeki bir grup Dofar'lı, diğer sürgünlerle

Dofar Kurtuluş Cephesi (Jabhat Tahrir Dhofar) ni kurmak üzere birleşti. Bir paravan örgüt kurup, cami yaptırmak ve yoksullara yardım etmek tavrı altında para biriktirirken üye kaydettiler, malî işlerini hallettiler, ve Umman Sultanlığı içindeki bir örgütün temellerini attılar. DKC önderliği içinde bazı Dofarlı ulusçuların amacı, kendi bölgelerini Umman'ın egemenliğinden kurtarmaktı. Aynı şekilde, bağlı oldukları imam da Umman'ın içinde ayrı bir devlet kurulmasını istiyordu. Körfezdeki UAH'nin farklı bir bakış açısı vardı: Kuveyt'teki UAH'in güçlü sağ kanadının etkisinde olan Nasırcılardı ve örgütün Lübnan ve Filistin'deki kollarında görülmeye başlayan sol kanat eğilimlerine karşı geçici bağışıklıkları vardı. Ama yine de körfezdeki UAH, tüm körfezde ingiliz emperyalizmine ve onun yerel ajanlarına karşı birleşik mücadeleyi savunuyor açıkça düşmanlık göstermese de imamdan kuşkulanıyordu.

Her ne kadar gruplar arasındaki farklılıklar tartışma götürmezse de, çeşitli öğeler bir ittifak kurmalarına olanak tanıdı. En önemlisi, her iki Yemen'de devrimin gelişmesiydi. Kuzeyde 1962 eylül'ünde, güneyde 1963 ekiminde. Bu Nasırcı olmayan Dofarlı önderlere, Nasırcıların silahlı mücadeleye hazır olduğunu gösterdi; ve 1964'te UAH'ın Dofar kolu DKC'yle birleşti. UAH, politik uzmanlar getirdi, Mısır'la ilişkileri sağladı: DKC örgütü Dofar'ın içine soktu. DKC ismini paylaşan bu gruplara bir üçüncüsü Dofar Askerlerinin örgütü katıldı. Örgüt, SSK içindeki Dofarlı askerler arasında Suudi Arabistan ordusunda Truçal Umman izcilerinde ve körfez polis kuvvetlerinde gevşek koordineli bir dizi hücreden oluşmaktaydı.

DKC'ye katılan Dofarlı UAH kadroları devrimin gelecekteki stratejisi için kendi bakış açılarını sür-

dürdüler ama Pan-Arap UAH'la örgütsel ilişkilerini koparark silahlı mücadeleyi hazırlamak üzere kurulmuş beş kişilik yürütme komitesinde yer aldılar. DKC'ne bir diğer katılan Bait Kathor aşiretinin Musallim bin Nufl adlı önderiydi. Bin Nufl'a Sultan Said'e tahsisat bağlamıştı ama 1962'de bin Nufl sultana karşı dönerek, imam ve Suudilerle ilişki kurdu. ABD araştırma ekibince bulunan petrol kuyuları Bait Kathur bölgesindeydi ve Musallim bin Nufl Suudilerin cüretlendirmesiyle, açıkça, Umman sömürgeciliğinin kısıtlamalarıyle kendinden uzak tutulan zenginliklere geçit istiyordu.

Mücadelenin başlangıç dönemi aksiliklere rastladı. BAC, DKC Kahire'de bir büro açmasına izin verdi ve 1967'ye kadar az miktarda askerî destek sağladı. Irak 160 kişilik kadroyu 1964'de eğitti ve 1968'e kadar yardımı sürdürdü. Ama cephe gereksindiği teçhizatın çoğunu almak için kendi kaynaklarına ve satınalma gücüne dayanmak zorundaydı. 1965 nisan ve mayıs'ında altmıştan fazla DKC militanı Salalah ve Maskat'ta tutuklandı, ve mayıs'da İran deniz askerî devriyeleri körfezden dışarı gitmekte olan bir DKC silah gemisini yakaladı.

Bu güçlükler karşısında cephenin geriye kalan milyonlar kentlerden çekilerek DKC'nin ilk kongresini Dofar dağlarında topladılar. Kongre merkezi Dofar'daki Vâdi al-Kabir'de 1 haziran 1965'de toplandı ve Kahire'deki DKC temsilcisi Yusuf Alawi ile yakın zamana kadar körfezdeki bir petrol şirketi için çalışmış Salala'nın yerlilerinden Muhammed Ahmed al-Ghassani'nin de dahil olduğu onsekiz kişilik yürütme komitesi seçildi. Bu iki militan, 1964 öncesi DKC'den kaynaklanan, iki çelişen grubu temsil etmeye geldiyse de, bu sonradan bölünmeler o aşamada derhal si-

lahlı mücadeleyi başlatmak kararına tabi kıldı. Arap dünyasında Nasırizmin yayılması DKC'yi etkilerken DKC'de egemen olanlar Nasırcılar değil Aşiret üyeleriydi. Başlangıçta Dofar mücadelesini Umman sömürgeciliğine karşı Dofar'ın uzun ayaklanma geleneğinin en sonuncusu olarak gördüler.

GERİLLA SAVAŞI, BİRİNCİ EVRE = 1965 - 7

DKC'nin Dofar'ı kurtarma mücadelesi 1. kongreden sonra 9 haziran 1965'de hükümet devriyelerinin Thamrit yolunun kuzeybatısına kurduğu pusuyla ilk DKC kurbanının verilmesi, Said ar-Ruwai'nin öldürülmesiyle başladı. Onu izleyen savaş en az üç aşamadan geçti. 1965'den 67'ye kadar olan başlangıç evresinde çarpışma Dofar'ın merkez bölgesinde, Salala - Thamrit yolu üzerinde yoğunlaşıp başlıca ufak vur-kaç eylemleriydi. 1967'den 70'e gerillalar Dofar'ın batı ve doğu kesimlerini kurtardılar ve sultanın ordusunu Salalah yakınındaki dar bir kıyısal araziye sürdüler. 1970'de başlayan üçüncü evrede karşıt isyan saldırısına karşılık gerillalar müstahkem mevzilere çekildiler.

Gerillalar ilk evrede ufak bir gruptu. En azından SSK'den kaçmak için kendi bölgelerine ulaşma olanaksızlığına güveniyorlardı. 1965 sonbaharında DKC hükümet karakollarına saldırdı ve 1966'da Salala'ın kuzeydoğusundaki üç vadide -vadi Nahiz Jardom ve vadi Jarsis'de bir dizi çatışmalar yer aldı, ve merkezi Dofar'da birkaç hükümet konvoyunu pusuya düşürdüğü yol civarındaki DKC Arzug'da Amut ve Hamrin vadilerinde üslenmişti. Daha büyük çapta bir karşılaşma 1966 temmuz'unda Radyat al-Kala'da oldu. DKC

iki adamını kaybetti ama yedi askerî taşıtı havaya uçurdu, 59 düşmanı öldürdü veya yaraladı ve silah teçhizatını ele geçirdi. 1967 mart'ında Kahire radyosunun bir yayını DKC'nin askerî taktiklerini toparladı.

Silahları ele geçirilip Kurtuluş Ordusunun yeni birimlerini silahlandırmak ve teçhizatlandırmak üzere kullanılmalı, Kurtuluş savaşındaki amacımız daima düşmanın gerileyişi olmalı. Sonuçlarını önceden değerlendirdiği ve kıymet biçtiği, koşullarını önceden saptadığı savaşlara asla girmemeliyiz... Sömürgeciliğe karşı savaşımız, kardeş, uzun bir mücadeledir. Ölüm veya kalım savaşıdır. Halk savaşının ideal askerî taktikleri benimsenmeli, onlara vurup, kaçmalı.

Bu başlangıç evresinde DKC'nin en göze çarpan eylemi 26 nisan 1966'da Said bin Timur'u öldürme girişimiydi. 1964'e kadar düzenli SSK Dofar dışında bırakılmış ve Sultan diğer silahlı gruplara - kölelere, düzensiz askerlere ve Jurbaib düzlüğünde Salala'ın kuzeydoğusuna doğru Fort Arzat'ta üslenmiş Dofar kuvvetlerine dayanmıştı (16). Sonuncunun bir kısmı Ummanlıydı ama diğerleri Dofarlı olup, aralarında bir DKC hücresi vardı. 1966 nisan'ında Sultan Said, SSK'nin Dofar'daki kumandanı Pakistanlı Büyük Muhammed Sakhi Raca'nın emekliye ayrılması üzerine Fort Arzat'ta düzenlenen veda resmi geçitine katıldı. Birliğin teftişi sırasında Dofarlı askerler Sultana ateş açtı. Sultan yaralandı, Büyük Raca'nın öldüğü haber edildi. Bir jip konvoyu hızla bölgenin dışına çıkarak yaralı Said'i emniyetli bir yere götürdü. Ama o tarihten beri asla halk arasında görülmedi ve özellikle İngilizlerin ülkeyi yönetmesi için en kolay yolun emirlerini hayalî bir sultan aracılığıyle yaptırması olacağı gerçeğinden hareketle bir çok Dofarlı, onun sarayın-

da çalışanların bazıları bile öldüğüne inandılar (17).

«Dofar halkının mücadeleye ilk başta tepkisi ihtiyatlı oldu. Başlangıçta çarpışan aşiret üyeleri körfezde çalışan veya daha alt kademeleki aşiretlere üye Dofarlılardı.

Bütün Dofarlı aşiretler sultanın maaş bordrosunda olan birkaç şeyh ve casus dışında Dofarlı olmanın getirdiği baskının farkındaydı. Ancak, silahlı mücadele çağrısına ilk toplananlar al-Qara ve al-Kathir'in yoksul kesimleri ve hepsinden önce Shahara'ydı,» demekteydi bir gerilla önderi sonradan (18). Casuslar ve hükümet ajanları özellikle 1967'de gerillalar savunma durumundayken devrimi bölmek üzere çalıştılar. Öte yandan DKC ayaklanması diğer önceki isyanlardan, aşiretlerüstü olmasıyle ayrılıyordu. Cephenin ilk hareketlerinden biri, aşiretlere göre bölgeleri yoketmek için Dofar'ı batı, orta, doğu şeklinde üç coğrafî birime bölmek oldu (19).

Sultan ve İngilizler, DKC kuvvetlerini 100'ün altında hesap etseler de tavırları, Dofar'daki SSK'ni 1000'e çıkarmak oldu. 1966 nisan suikast girişiminden sonra, Sultan Dofarlıları silahlı kuvvetlerinin dışında bıraktı ama sadık Ummanlı aşiretlerden Dofar kıyı bölgesini denetlemek için askerî devriye getirdi. SSK hizmetlileri, DKC mevzilerini 'aramak ve yıkmak' işinde bir ölçüde başarılı oldular ama ayaklanan bölgelerin kollektif cezalandırılması sadece Dofar muhalefetini şiddetlendirdi: 1966 başlarında İngilizler Salala'nın etrafını dikenli telden çitlerle çevirdiler. Dağda yaşayanları açlığa mahkûm etmek amacıyle daha önceki sultanların uygulamış olduğu ekonomik ablukayı yeniden canlandırmak gayretiyle giren ve çıkan bütün Dofarlılara rahat vermediler. 1968'de Aden'le olan ticaret ilişkileıi koparıldı. Bu tedbirler halkın öf-

kesini aşiretlerarası birlik düşüncesini artırdı = dağ insanları kıyıyla ticaret üzerine konan yasaklamalardan çok sıkıntı çekiyordu ve Salala nüfusunun çoğu, denizyolundan lastik tekerleklere asılarak ve geçici sallar yaparak kurtulmuş bölgelere kaçmaya zorladılar. İngilizlerin bir diğer politikası DKC'nin levazımat yollarını kesmekti. Suudi Arabistan'dan gelen yol 1966'da kesilmiş olup silahları denizyoluyla getirmek te çok güçtü. Şimdi başlıca kaynak düşmandan ele geçirilen silahlar ve Güney Yemen'den UKC'nin Dofar'a gönderdiği silahlardı. 1966 Ekim'inde İngilizler Güney Yemen'den saldırarak sınır köyü Hauff'u kapattılar ve 22 Dofarlıyı tutukladılar. Dediklerine göre tutuklananlar arasında Dofar kuvvetlerinden eski bir başçavuş da vardı. Ancak 1967'de güney Yemen'den silah ve insan akını hızlandı ve Güney Yemen'de devrimin zaferiyle mücadele çok daha militan bir evreye girdi.

GERİLLA SAVAŞI
İKİNCİ EVRE : 1968 - 70.

1968 mücadelenin hem politik hem askerî dönüşümüne tanık oldu. İkincideki değişiklik savaşın SSK'nin Güney Yemen'den gelen teçhizat yollarını kapamak istemesi nedeniyle batıya nakledilmeli sonucunda oldu. Yine de o yılın politik gelişimleri olmasaydı bu askerî yer değişim daha az önemli olurdu. Merkezi Dofar'da Hamrin'de 1968 eylül'ünde toplanan ikinci DKC kongresinde mücadelenin ayrılıkçı unsurları ve aşiret önderleri yerlerinden alındı. Bundan sonraki bahisde ayrıntılariyle anlatıldığı gibi örgüt şimdi bütün körfezi emperyalizmden kurtarmayı amaçlıyor ve ismini Dofar Kurtuluş Cephesinden, işgal al-

tındaki Arap körfezinin kurtuluşu için Halk Cephesi'ne (İAAKKHC) çeviriyordu (20). Kendisine öncü olarak ideolojiyi 'bilimsel sosyalizm' diye belirtiyor ve kendini emperyalizme, yeni sömürgeciliğe ve bölgenin oligarşik rejimlerine karşı mücadeleye vakfediyordu.

Bu değişiklikte birçok etkenin rolü oldu: Güney Yemen'de UKC hükümetinin kurulması; Suudi Arabistan ve Mısır'ın anlaşması üzerine Arabistan yarımadasının da sağa kayış ve Suudilere karşı konulmaz üstünlük tanınması; Aden'den kaçmalarından sonra İngilizlerin körfezde toparlanması; 1967 haziran savaşını izleyen dönemde bütün Arap dünyasında UAH radikalleşmesi ve hepsinin üstünde devrimci hareketin kendi içinden gelen ilk iki yılın yetersiz önderlerini ve politikasını terketmek doğrultusundaki baskısı.

Militanları 1967'de Ortadoğu'daki uluslararası değişikliklerden çok az etkilendiler. İngilizlerin Aden'den çekilişi DKC'ne güneybatı cephesinde güvenilir bir müttefik ve ilk defa emin bir yiyecek ve teçhizat kaynağı sağladı. DKC içindeki UAH Güney Yemen'deki UKC'nin solkanadının yakın müttefikiydi ve UKC solunun Hadramut ve Mahra'daki etkinliği de doğrudan yardımcı oldu (21). GYHC ve Umman Sultanlığı, Güney Yemen'in tüm bağımsızlığını kazandığı sırada İngilizlerin o ana kadar Güney Yemen'in olan Kuria Muria adalarının sultana vermesiyle çatıştı ve daha sonraki aylarda Umman ve Suudi kuvvetlerinin GYHC sınırlarında derin incelemeler yaptığı görüldü. Daha da öteki Suudiler, yayılmacı politikalarının bir sonucu olarak önceleri DKC'ne yardım ettilerse de İsrail'le 1967 haziran savaşı ve Güney Yemen'de UKC'nin zaferi Riyad'ı sultanın ve İngilizlerin gerisine itti.

UAH tüm Arap dünyasındaki radikalleşme Gü-

ney Yemen'deki ve daha az ölçüde olsa da körfezdeki UAH aracılığıyla Dofar'da hissedildi. Bu süreç, Filistin direnişinin ortaya çıkışıyle ifade edilip, DKC'nin kendi için güçlüklerine rasladı. Diplomatik destek için Arap rejimlerine güvenmiş ama Haziran savaşından sonra Mısır Suudi Arabistan'la aynı çizgiye gelerek yardımını kesmişti. UAH Mısır ordusunun İsrail'e karşı durumdaki yetersizliğini görmüş ve Dofar'ın içinde de Said bin Timur'un isyancılarla görüşmeyi reddetmesinin getirdiği düş kırıklığı nedeniyle güçlükler ve isyanlarla karşılaşmıştı. Kurtarılmış bir bölgenin yönetimi ve teçhizatın karşılanması ilk kez politika sorunlarını DKC'nin kitlelere olan ilişkisini gündeme getirmişti. İkinci kongredeki ideolojik değişiklikler ve onu izleyen birçok kararlar bir dış değişimle pekişen bu içerdeki radikalleşmenin sonuçlarıydı.

Bu politik değişim SSK'nin Dofar'ın batı eyaletlerine karşı tecavüzüyle aynı zamana rasladı. 1966 ekiminde Hauf'a yapılan baskın teçhizatın gelmesini önlememişti ve 1967 de Hadramut ve Mahra'nın UKC ne geçmesiyle durum iyileşti. Buna karşılık İngilizler halk bölgesinin kuzey kenarına (deniz kenarında daha ufak olmak üzere) bir hat halinde mevziler kurdular. Batıda bu hattın merkezi İngilizlerce DEFA diye bilinen ve Maskat alayından seferî kuvvetlerin yerleştirildiği Madhoub'daydı SSK ücretli askerleri İngiliz subaylarla birlikte Madhoup'tan ve daha az mevzinin bulunduğu Shagleet, Kharat ve Janouk'dan kıyıya doğru kesmek ve ikmal yollarını yıkmak çabasındaydılar. Aradaki bölgelerde topçu ateşi tarafından öbür yanda deniz tarafından arkalanıyorlardı. SSK'nin geliştirmekle görevli bir İngiliz subayı, batı bölümündeki mücadeleyi kendi gördüğü biçimde şöyle anlattı:

«Muson (Khareef) zamanıydı ve Jabal girdap gibi dönen sisleri önüne katıp sürükleyen yağmurlara gömülmüştü, arkadaşlar Jabal'ın göl bölgesinin kenarındaki kuzey yamacına çekilmişlerdi. Arkadaşımla birlikte iki gün sürecek işler, sanki isyancılar, Khareef' in getirdiği ağır örtüden güney Yemen'deki köylerinden develerle maden, cephane ve silan getirmekte yararlanıyormuşçasına sakindi. İlk haftalarımı askerî devriyelikte ve düşmanın ikmal yolunu kesmek üzere tasarlanmış pusularda geçirdim.

İlk ayım sırasında bölge o kadar sessizdi ki etrafta hiç asi aşiret üyesi olmadığını aptalca düşünmeye başlamıştım, ta ki Güney Yemen sınırından birkaç mil ötedeki Jaidrait bölgesinde ilk eylem deneyimimi edinene kadar. Pusu düzenindeki 30 asinin ağır otomatik ateşiyle karşılaştığımızda, ben müfrezeyle (landrover içinde) keşiften dönüyordum. Sürücüm ilk ateşte vuruldu ve taşıt çalılara çarparak bizi dışarı fırlattı. Ne yazık ki taşıtın arkasındaki üç asker siper bulmak için koşarken vuruldu. Pusu yeri iyi seçilmişti ve 100 yard'dan daha yakındaydı; ama kalın sis ve iyi görme olanaksızlıkları amaçlarını etkiledi. Asiler sonraki 10 dakika boyunca ateşi sürdürdüler ve geri çekilmeye başlarlarken biz kendimizi daha sağlam bir duruma getirmeyi başardık... Muson'dan hemen sonraki dönem gösterdi ki sultana karşı fiilen mücadeleye girmemişse Qara aşiret üyeleri ve kıyıdaki Arapların çoğu insana karşı sempatiktiler. Ufak çarpışmalar günlük olaylar haline geldi. Kıyı köylerindeki sultanın birkaç çamurdan istihkamı sık sık saldırıya uğradı. Kamplara hemen hemen her gece havan ateşi açılıyor ve neredeyse Wales genişliğindeki bu güç bölgeyi denetleme işi olanaksızlaşıyordu. Su çok azdı, yeniden tedarik etmek korkunç güç oluyordu. Zayiat

boşaltmaları eşekle yapılıyordu ve düşmanı içimizde barındırmadan gayrı savaşı kesinlikle kazanmıyorduk.» Gerillaların 1969 sonbahar hücumunu başlatmasından sonra bu subay çöl mevziinden alınarak kıyıda Güney Yemen sınırından biraz uzakta hemen Dofar içindeki Dhalqut'ta karaya çıkarak yayılma görevi verilir.

«Dhalqut'ta karaya çıkmamız olaysız geçti ve köyü aradığımızda bütün uygun yapılı erkeklerin dağa götürülmüş olduğunu gördük. Sonra levazımımızı kıyıya taşımaya başladık ama bu işin tam ortasında aniden ağır ve kesin otomatik tüfek ve havan ateşi altında kaldık. Ateş sık koruluktan ve kampımızın üzerindeki dik yamaçlarda mevzilenmiş 50 kişi civarındaki asi kuvvetlerrinden geliyordu. Daha sonraki üç günde bu kamp yerinde kaldık ama sürekli düşman hücumları mevziin savunulmasının olanaksızlığını kanıtladı. ve köyün kuyularını havaya uçurduktan sonra karanlık saatlerde kampı boşaltarak, Raysut'a döndük. Bir kez daha taktiklerimizi değiştirmeye zorlanmıştık ve ondan sonraki dört ayı batıda Ras Darbat Ali'den doğuda Sadh köyüne kadar Dofar kıyılarına geceleri denizden gelen baskınlar yaparak geçirdik (22)» Bu değerlendirmede belirtildiği gibi batı sınırının kapatılması politikası tam bir başarısızlık oldu ve 1969 yazında İngilizler hep birlikte batıyı terketmek ve Salala bölgesine geri dönmek zorunda bırakıldılar. Dağların kuzeyindeki İngiliz mevzilerinin sürekli ateş yağmuru altında tutulması ve denizden kıyıya çıktıklarında karşıt - saldırılar SSK planını yenilgiye uğratmıştı. 1968 de ve 1969 başlarında Madhoub hariç bütün SSK mevzileri terk edilmişti. Sonra cephenin çemberi daraldı ve 1969 haziranında SSK Madhoub'dan da geri çekilmek zorunda kaldı. Böylece geriye sadece batı

kesiminin merkezi olan kıyıdaki Rakhyut kasabasında yönetimle yani vergi toplamakla görevli hükümet kuvvetleri kalmıştı. 23 Ağustos 1969 da gerçekten sert bir muson fırtınası vardı, öyle ki Rakhyut'a ne havadan ne denizden SSK desteği gelebilirdi. Cephe bu fırsattan yararlandı ve saldırdı: Rakhyut düştü ve Ummanlı yönetici Hamid bin Said adamlarının 22 siyle birlikte yakalandı. Hamid bin Said tutuklandı, bir İngiliz ajanı olarak yargılandı, suçlu bulundu ve idam edildi. Adamları serbest bırakılarak evlerine dönmelerine veya devrime katılmalarına izin verildi. Batı kesimi kurtarılmıştı.

Rakhyut'un düşüşü, İngilizlerin, Dofar'ı, Güney Yemen'de zafere ulaşan devrimden uzak tutma çabalarına son verdi ve Dofar'dan yürütülecek genişletilmiş politik ve askerî hücumları yolunu açtı. SSK gerilediğinden şimdi çarpışmalar üç hedefte yoğunlaşacaktı. Bu hedefler şimdi İAAKKHC'nin 'Kızıl Hat' adını verdiği Salala - Thamrit yolu: Salala hava üssü ve doğu eyaletiydi. 12 Kasım 1969 ve 20 Aralık 1969 arasındaki döneme ait bir İAAKKHC askerî tebliği Kızıl Hatta ve Salalah'a yapılan altmış civarındaki saldırıda 210 düşman askerinin öldüğü veya yaralandığı ve sayısız Bedford kamyonlarının, top parçalarının, radyo setlerinin ve SSK istihkamlarının yıkıldığını ayrıntılarıyle açıklamakta. 1970 şubatında Salalah üssünü havan ateşine tutan İAAKKHC o kadar kusursuz du ki yemekli bir partide olan KHK subayları ölümden kıl payı kurtuldular (23). Bu saldırının sonucunda İngilizler KHK alayını güçlendirmek için radarın yirmidört saat süreyle çalışmasını sağlayacak eleman ve üssün çevresel savunması için gözlemleme halkası gönderdiler (24). Mart'ta Dofar'ın doğu kesiminde İAAKKHC'nin baskısı o kadar yoğundu ki en doğuda-

ki kıyı köyü Sadh İAAKHC kuvvetlerinin eline geçince SSK hep birden tahliye etmek zorunda kaldılar. İngiliz basını ilk olarak şimdi durumu kabul ediyor, gerilla ordusunu n'şimdi çöl ve Salala ile havaalanının bulunduğu dar kıyı düzlüğü dışında bütün Dofar'ı denetliyor' diyordu (25). 1970 ağustos'unda Salala'dan ayrılan bir muhabir Salala'ı 'dikenli tellerden bir duvarla korunan, yabancı topraklarla çevrili kıyı bölgesinden biraz daha farklı ve açık düzlüğün bulaşıcı hastalıklarının yayılmasını önleyecek doğal bir sağlık kuşağı' diye tanımlamakta (26).

BATI KESİMİNİN İÇİNDE

Bir grup Arap militanıyle 1970 Şubat'ında Dofar'ı ilk kez ziyaret ettiğimde durum buydu (27). Londra'da özellikle savaşın beş yılı süresince Salalah'dan tek bir basın yazısı gelmediğinden savaşla ilgili hiç bir haber bulmak mümkün değildi. Sadece gerillaların tarafındaki bir avcı gözlemci haberler göndermişti (28) ve ağır bombardımanlar ile SSK saldırılarının kurtarılmış bölgeleri tahrip ettiği yolunda söylentiler vardı. Aden'de İAAKHC temsilcileri bizlere kurtarılmış bölgeler varolduğunu teyit ettiler ve gezimizin planları yapıldı.

Bir sabah saat 4,30'da al - Qeidha Altıncı Eyaletin başkenti al-Qeidha'ya haftalık uçuşunu yapan DC-3 uçağına binerek Dofar sınırından 30 mil ötede olan bu kente geldik. Yolumuzun sonraki bölümü jiple oldu.

Devrimin ilk görünümü ufak al - Fitk köyünde olup siyah Mahri balıkçıları bizi dengesiz sambuqs'larıyle açık denizdeki gerillaların tek deniz taşıtına Halkın Sesine (Saut ash - Shaab) taşıdılar. Teknenin ön

kısmına bir makinalı tüfek raptedilmişti ve direkte İAAKKHC bayrağı asılıydı. Haki renk giysiler içinde Lenin ve Mao'nun rozetlerini takmış, tüfekler ve fişekliklerle silahlanmış on iki kişilik mürettebat bizi güvertede, çobanlardan yemek için satın almış olduğumuz koyunla birlikte selamladı.

Her ne kadar Halkın Sesi Dofar'a - Rakhyut ve ötesine - silah ve teçhizat götürüyorsa da bu şekilde gitmemiz bizim için çok tehlikeli nitelendi ve bizi sadece sınır kenti Havf'a ve Devrimci kampa kadar götürdü. (Beş ay sonra, 1970 Temmuz'unda Saut - aslı Shaab Rakhyut açıklarında İngiliz uçaklarınca batırıldı ve on iki mürettabatının altısı öldürüldü). Hauf' dan sonrasını, eşek veya deve sırtında gitmenin tehlikeli olduğu sarp dağlık bölgeyi yürüyerek geçtik. Dağların arasındaki patika o kadar dardı ki çoğu kez deve ve sığır konvoylarına yol vermek için yamaçlara tırmanmak gerekiyordu ve ne zaman karşı taraftan bir insan grubu gelse, iki grup da patika boyunca diziliyor, birbirini selamlıyor haber alıp veriyordu (29). Bize, aşağı yukarı 100 mil ötedeki Kızıl Hat boyunca uzanan savaş cephesine ulaşmamızın yürüyerek iki hafta süreceğini söylediler ve iletişimin çok kötü olduğunu hatta bir çarpışma haberinin Dofar'ın bir ucundan öbür ucuna ulaşmasının bir ay alabileceğini belirttiler. Nereye gitsek halkın ve militanların sıcaklığı ve geniş sorularıyle karşılaştık. Mağaralarda ve dağ insanlarının hasır kulubelerinde Rakyhut'ta taştan evlerde çoğu kez gece boyunca gürültülerinin karanlık kaya mağaralarda eko yaptığı sığırlar ve keçilerle aynı çatı altında uyuduk. Yerel halk günde normal olarak bir öğün yerken bize sayışız fincan ılık süt (deve, inek ve keçi) verildi. Keçi ve inekler öldürülerek açık ateşte kızartıldı. En büyük düşman ener-

jinin yitirilmesiydi ve bize eşlik eden ve çifte bagaj yükü taşıyan İAAKKHC rehberleri bizi 'Yorgunluk kâğıttan bir kaplandır' (at - Taab Numurun min warraq) onlarınki ve bizimki sloganıyla cesaretlendirmeye çalışıyordu.

Geldiğimiz ilk köy, 1968 SSK çıkartmasının izlerini taşıyan ve ardarda gelen hava baskınları ve denizden borbardıman sonucu şimdi terkedilmiş olan Dhalqut köyüydü. 1968 karşıt saldırısının geldiği köyün yukarısındaki tepelerde Halkın Kurtuluş Ordusunun bir müfrezesi vardı: biz vardıktan kısa süre sonra alarm işareti verildi, Salala'dan kalkan iki strike master jet, doğuya gider gibi görünüp, çölden dağlara doğru gelerek birkaç mil ötedeki Rakhyut'a bomba attı. Aynı anda açık denizden gelerek kıyıda uçmaya başlayan bir Beaver inceleme uçağı görüntüyü tamamlarken, Sultanın kuvvetlerinin bir deniz aracı uzaktan görülebiliyordu.

HKO müfrezesi alarm üzerine gitti, düşman kuvvetleri geri çekildiler ve ertesi gün biz yolumuza devam ettik. Bir önceki ağustos düşen ve haftada iki üç kez hava saldırısına uğraması sonucu hemen hemen tümüyle terkedilen Rakhyut'u ziyaret ettik. Balıkçıların evlerinin çoğu bombalanmış ve bomba parçaları kasabanın dört bir yanına saçılmıştı; eski yöneticinin kentin doğusuna doğru kurulmuş olan evini de gördük. HKO'nun hava ateşiyle yıkıldıktan sonra, şimdi bir moloz yığını haline gelmişti. Kent üzerinde İAAKKHC bayrağı yükseliyordu. Rakhyut'ta doğu ve merkez kesimlerden eğitim için devrimci Kampa gitmekte olan bir HKO birimine rasladık. Milislerde iki yıl çarpıştıktan sonra geçen yıl HKO'nun tam üyeliğine terti ettiirlmiş on altı yeni nefer vardı. Bu birimin komutanı Kızıl Hat'taki bir askerî müfrezeye önder-

lik etmiş olan Salem Ali'ydi. En son eylemleri ve kendisinin de yer almış olduğu iki pusuyu anlattı: Birinde çölden kurtarılmış bölgelere sızmaya çalışan bir SSK birimi yakalanmış, diğerinde Salala'daki Umm - al - Qawarif üssünde Sahalmout'taki bir kuyuya gitmekte ola düşman askerî devriyelerine saldırılmıştı. İkincisinde, SSK 20 zayiat vermişti.

Karşılaştığımız diğer savaşçılar, cephedeki durumu anlattılar. İngiliz subayların, vurulmamak için nasıl kendi birliklerinin arasına gizlendiğini gözlemişlerdi ve Taqa'ya yapılan son hücumdan söz ettiler. Bütün HKO savaşçıları ve bütün siviller kurtarılmış bölgelere halkın oturduğu evlere kuyulara hayvan sürülerine yapılan hava saldırılarını söylediler. Dofar içlerinde karşılaştığımız ilk insanlar, yaşları 8 ilâ 40 arasında değişen 30 kişilik bir kadın grubu olup, İAAK-KHC kadrolarının yürüttüğü bir okuma yazma kursuna devam ediyorlardı. Hepsi tüm geçim olanakları SSK tarafından yok edilen merkez ve doğu kesimlerinden gelen mültecilerdi. Kefkefout'lu Tufula 1966'da nasıl ücretli askerlerin gelerek köyde evleri ve sığırları yakmış olduğunu anlattı. Vadi Nahiz'li Muna Musallim 1969 sonlarında nasıl uzun menzilli SSK bombalarının köylerindeki bütün sığırları ve develeri öldürdüğünü yeniden söyledi. Bait Zerbeq köyünden Tuful Salem 1969 kasım'ında nasıl ücretli ordunun bir gece saldırdığını, evinden silahsız dışarı çıkan bir adamı, yedi çocuğun babasını vurduklarını sonra da köydeki 100 hasır kulübeyi yıktıklarını anlattı. Said Mahad hava kuvvetlerinin nasıl Iryash civarındaki meraları ve köyleri bombaladığını açıkladı. Bir diğer kadın kendine sosyalist diyen İşçi Hükümetinin neden Dofar'daki köylüleri öldürdüğünü sordu. 'Bizi baskı altında tutan ülkeden geliyorsun' dedi Tuful Salem. 'İngiliz

halkına burada neler olduğunu anlat.'

Rakhyut'tan sonra dağlara doğru yürüdük ve batıda Modhoub mevzilerindeki eski İngiliz karargâhlarına ulaştık. Bir tepenin üzerinde onlarca terkedilmiş taştan siper ve boş su fıçıları duruyordu. Ölü bir Baluchi askerinin işaretsiz mezarı yanıbaşımızdaydı; ve üzerinde 'Savunma Bakanlığı, Maskat' yazılı yüzlerce boş cephane ambalajı vardı. Bir siper, diğerlerinden daha farklıydı: duvarları daha kalın, zemini daha düzgün olup taşla döşenmiş ufak bir patikadan gidiliyordu. İçinden emperyalist subayların artıkları vardı: Yardley traş kremi, bira tenekeleri, eski bir pazar gazetesinin renkli eki ve İngiliz subaylarının acele geri çekilişi sırasında tümüyle yok edemedikleri radyo kodunun yarısı yakılmış parçaları. Bkz. Resim 1

1970 Şubat'ında batı bölgesi SSK'nin kara saldırılarından kurtulmuş olup tek sıkıntı hava ve denizdendir. Bölgedeki HKO birimlerinin birincil görevi kurtarılmış bölgenin cepheye ve doğru bölgesine yiyecek, giysi ve cephane taşınan, hayatî donatım yollarının korunmasıydı. Bu da gelecekteki saldırılara karşı koymak için tüm nüfusun silahlandırılması ve eğitilmesinin yanısıra sürekli düşman mevzilerinin araştırılmasını, kıyıda askeri devriye bulundurulmasını ve hava saldırılarına karşı savunma tedbirlerinin alınmasını gerekli kılıyordu. HKO'da veya milislerde üye olmayan kişilerin silah taşıyabildiğini hemen hemen hiç görmedik; eylül 1968 kongresinin kararlarını ilzeyerek çok kişi silahlanmıştı.

Batı bölgesi doğudaki ve merkezdeki HKO savaşçıları için eğitim ve dinlenme bölgesi görevini de yüklenmişti: yeni neferler politik ve askerî eğitim için oraya gönderiliyor, eski kadrolar dinlenmek ve deneysizleri eğitmek üzere geliyordu. Batı bölgesinin merke-

zî garnizonunda aşağı yukarı 100 HKO savaşçısı üslenmişti. Orada çeşitli görevler üstleniyorlar, bazen üç saatlik bir yürüyüşle 1969 yazında düşürülen bir Provost uçağının bulunduğu çöl kenarına bazen de kıyıdan sızmaları gözlemek üzere kurulmuş takımlara gidiyorlardı. Ali Mohsen İAAKKHC genel komuta konseyi üyesi ve uzun politik deneyime sahip UAH militanı garnizonunun görevlerini bize açıkladı. HKO' nasıl ağaç sakızlarından ilâç yaptığını gösterdi ve akşam kamp ateşi çevresinde Himyari şarkıları söyleyen HKO üyeleriyle, yerel halka katıldık. Bu sırada en sevilen şarkının nakaratı kendi kendini açıklıyordu: 'dağlardan kentlere, Dofar'dan körfeze.' Bölgenin askerî hazır olma durumu o düzeydeydi ki bir keresinde SSK askerî devriyesi olmasından şüphelenilen bir görüntü nedeniyle bütün garnizon alarma geçirildi. Sonunda bunun, Madhoub'dan teftişten dönen bizim grup olduğu anlaşıldı. Bütün durumlarda, yazara, gruptaki tek Avrupalıya, aşırı uyanık bir HKO veya milis üyesi kurtarılmış bölgeye sızmış şüpheli bir İngiliz subayını haklamaya karar vermesin diye beş yard'dan daha uzakta durmayan bir silahlı gözcü tarafından eşlik ediliyordu.

HKO üyeleri, genel halk ve İAAKKHC genel komuta konseyiyle yapılan uzun tartışmalarda devrimin tarihi ve stratejisi daha aydınlığa kavuştu. Dönüm noktası yeni önderlik ve ideolojisinin benimsendiği ve kurtarılmış bölgelerde politik ve toplumsal devrimin başlatılması kararının alındığı 1968 yılıydı. Nereye gitsek, Mao ve Lenin rozetleri takan sosyalist yapıtları okuyan ve tartışan insanlar gördük. Transistor radyo aracılığıyle halk dünya olaylarıyle ilişki halindeydi. Biz oradayken Bertrand Russell öldü ve bu yaşamıyle, çalışmaları, pasifizmi ve sonraları anti - em-

peryalizmi konusunda çeşitli tartışmalara yol açtı. Aynı tarihlerde Wilson Washington'a bir ziyaret yapıyordu -bu da bir diğer tartışma konusu oldu. Dofar toplumunun bütün kesitleri bölgede bulunuyordu. Salalah'dan kaçak köleler, zengin ailelerin oğulları, eski balıkçılar ve çobanlar, ki bunların çoğu körfezde çalışmıştı, buradaydılar- HKO'nun birkaç üyesi daha önceden körfezdeki İngiliz ordularında ücretli asker olarak bulunmuştu. Biri Qatar'da nasıl polislik yaptığını ayaklanmaları destekleyebilmek için adet olan işler öğretildiğini ve orada 1963 ayaklanmasını bastırmadaki rolünü anlattı. Bir diğeri üç kelime İngilizce biliyordu, 'günaydın Beyefendi' cümlesini nazik bir selamla noktalıyordu.

Salala bölgesinden dağlara kaçan Dofarlılar aşırı vergileri ve düşük ücretleri anlattılar: on yedi yaşındaki Salem Hassan, en iyi üç ayda Salalah'da balıkçı olarak çalışmış ve zamanının diğer kısmını hükümetin inşaat projelerinde amele olarak çalışmakla geçirmişti: 'Azamî derecede sömürülüyordum' dedi. 'şimdi özgürlüğümü yeniden kazandım.' Batıdaki merkezi garnizonda bir asker olan Awad, Umm al - Qawarif üssünde hamal olarak çalışmış ve deniz yoluyla kaçmıştı. Awad, İngiliz subayların yemekhanesinde ahçılık da yapmıştı ama işlerinin hiç biri onun doğru dürüst geçinmesine yetmiyordu. 'Ne yiyeceğim ne de giysim vardı' dedi. 'ailem neredeyse açlıktan ölüyordu.' Eski bir köle olan ve Sultanın sarayında, sultanın istihbarat servisi şefinin yanında katip olarak çalışmış Amir Ali, 1969 sonlarında deniz yoluyla kaçmıştı. Batıdaki Bait Handoub'dan orta yaşlı bir adam DKC'ne 1966'da 'gurur ve onuru yeniden kazanmak' için katılmıştı. Bir diğeri kendini buraya getiren nedenin sadece vergi ödemekten kurtulmak olduğunu söyledi.

Her ikisi de milisdeydiler. HKO'na 1968'de katılan bir adam katılma nedenini 'Umman'dan üzerimizde egemenlik kurmaya gelen Said bin Timur'a karşı savaşan insanlar olduğunu duydum' biçiminde belirtiyordu. Şimdi gerçek düşmanın İngiliz emperyalizmi olduğunu gördüğü üzerinde ısrarla durdu. Sovyetler Birliği'nin ve Çin'in etkisi de bu değişime katkıda bulundu. Düzünelerce militan Çin'i ziyaret etmiş ve orada eğitilmişlerdi; konuştuğumuz bir adam Çinlileri disiplin ve uygulamları için överek eğitim kursunda çok çalışmak zorunda bırakıldığına değindi. Ziyaretinin politik etkisi de olmuştu. 'Oraya gittiğimde ulusçuydum' dedi. 'Şimdiyse marksist - Leninistim'.

GERİLLA SAVAŞI, ÜÇÜNCÜ EVRE : 1970 - 72

İAAKKHC'nin 1970'de kazandığı geniş kapsamlı insiyatif, İngilizleri gizleyemeyecekleri savunma durumuna getirdi. Mayıs'ta 'İran körfezinde İngiliz petrol çıkarlarına yönelik yeni, ciddî Çin tehdidi Dışişleri Bakanlığında ciddî endişeye neden oluyor' diye resmî bilgi verildi (30). Gerillalar, zaferlerinin öte yanda değişikliklere yol açacağını biliyordu ve Mayıs 1968'e kadar erken bir tarihte değişikliklerle rejimin yeni alacağı biçimi belirlediler: Said bin Timur bir darbeyle tasfiye olacak; BM'e ve Arap Birliği örgütüne girecek yeni 'modern' bir rejim kurulacak, ekonomik reformlar yapılacağı ilân edilecek ve ülke İngiliz işgalindeki körfezin diğer kısımlarıyla aynı çizgide tutulacaktı. İAAKKHC, değişikliğinin 1968'de geleceğini bekledi ama Whitehall'dan yönetilen fesat tertibinin uygulanmaya konması iki yıl daha aldı. Bir diğer hata, İAAKKHC'nin, İngilizlerin uzun yıllardan beri sür-

günde olan çevik ve yetenekli Al-bu Said isteği, Tarık'la uzlaşmasını beklemeleri oldu. Ama İngilizler ima yolyla İAAKKHC'yle ilişkiler kurmak isteyen Tarık'a güvenmeyi reddederek onun yerine çok daha ingiliz taraftarı ve muhayyilesi geniş olmayan yeğenini Sultan Said'in oğlu Kabus'u seçtiler.

Sultan Said, 1969 - 70 İAAKKHC hücumlarının sonucu olarak İngilizlerce bazı değişiklikleri kabul etmeye zorlandı: uzun süredir Savunma Bakanı olan general Pat Waterfield 1970 başlarında uzaklaştırılarak yerine gelen yeni bakan albay Hugh Oldman nisan içinde yeni bir SSK kuvvetinin -Jabal alayının kurulması planlarını hazırladı. Ama Said, otuz üç ton tutan silahlarını sarayında biriktirmeye devam etti ve gerillalara sadece tek seçenek getirdi: teslim veya ölüm. Bütün bunlar İngilizler için daha büyük sorunlar demekti: 'Şimdiye kadar hep kendi istedikleri şekilde yaptılar' diyordu Dofar başkumandanı sonraları. 'Sultan Said bin Timur bunu gördü, savaş onun yönetim tarzına karşı bir ayaklanmadan, toplumun bir tek yapısını değiştirmeyi amaçlayan devrimci bir mücadeleye dönüştü (31). Gerilla Savaşı 1970 haziran'ında Dofar'dan Umman içlerine yayıldığında İngilizler planlarını uygulamaya koydular ve Said'e karşı darbe yapıldı. Şimdiki zamanların Arap Ngo Dınh Diem'i gibi, Said bin Timur eski efendilerince def edildi ve bir başarısızlık örneği olarak ona kimse sahip çıkmadı. Değişikliğin hemen sonuçlarından biri, İngiliz Dışişleri Bakanlığının Dofar'daki politikasını sessizlikten propaganda ve yalanlara çevrilmesi oldu. Gelecek darbeyle gerillalar 1966 mayısındaki çözümlemelerinde durumu görmüşlerdi: 'Emperyalist propaganda ve haber araçlarının görevi, darbe hakkında haber yayınlamak bu konuya özel bir önem vermek, her

türlü karşıt eylemin ayrıntılı haberini vermeyerek onları ulusçu diye nitelemek (32). İki yıl sonra olanlar bunun tam aynısıydı. Kanıtlanmış olduğu üzere önemli bir görev, Said yönetiminin işlediği suçların İngilizlerin sorumluluğu altında gizlenmesi ve Whitehall'ın bu darbeyi yönettiği gerçeğinin saklanmasıydı. Ama diğer bir önemli görev de o zamana kadar sessizliğe gömülmüş olan Dofar savaşının İngiliz öyküsünü dünyaya açıklamaktı. 1970 haziran'ından önce İngiliz basınında savaşla ilgili bir düzine veya daha az yazı çıkar, makalelerin sayısı beşi geçmezken, şimdi brifinglerin iyi yağlanmış makinaları ve geçmişe ait anıların söyleyişleri sahneyi kaplamıştı.

İngiliz memurlarca yaşatılan bulanık ideolojinin ışığı altında bütün devrimler 'yabancıların' (bu durumda Çinlilerin) ve onların yerel ağalarının ufak 'azınlık' veya 'fanatik' ve 'komünistlerin' 'çelik çekirdeklerinin' işiydi. Bu şemaya göre Dofar savaşı 'dindar müslümanlar' tarafından, başlatılmış ve 1968'de şimdi 'terör yoluyla Jabal'ı elinde tutan 'Çinlilerce eğitilmiş ajanların' temsilci olmayan kliği tarafından uzaklaştırılmışlardı. Bu manisizmci dünya görüşü, İngiliz basının büyük çoğunluğunun da görüşü olduğundan Dışişleri Bakanlığı, kendi çizgisinin, yurtdışına gönderdiği ve resmî yanlış bilgi verme kampanyalarında işbirliği yaptığı İngiliz gazetecilerce yinelenmesinde hiç bir sıkıntı çekmedi.

En yaygın iddia, İAAKKHC'ne 'Çinli yetkili' lerce öğüt verildiğiydi. Hiç bir kanıt bulunmasa da on, bazen otuz Çinli görülmüştü (33). Bir diğer yaygın iddia gerillaların 'Dofar'ın dörtte üçünü terör yoluyla ellerinde tuttuklarıydı (34). -aksi takdirde bütün bunlardan sonra halkı nasıl etkiliyebilirlerdi? Ziyaretçi gazetecilere bilgi veren İngiliz istihbarat yetkilileri,

özellikle kadınları mücadele içinde gitgide artan rollerinden şaşkına dönmüşlerdi. The Times muhabiri bundan, gülünç erkek şovenisti, mantığa sığmaz bir sonuç çıkardı: 'gerillaların, köy kadınlarını kendi çatışmalarına sokmak için uğraşmaya başladığının da kanıtları olup, son üç ay içinde birkaç cinayet olayının haberi alınmıştır (35). Salala'nın daha sonraki ziyaretçileri de benzer yalanlarla karşılandı ve Dofar' da savaşın açıklanabilmesi için haklı çıkarma kumaşı dokundu (36).

Dofar'daki İngiliz çizgisi, diğer karşıt isyan mazeretlerinde olduğundan şerefsizdi ama emperyalist basının durumu gizlemek doğrultusundaki sınırlı işlevine olanak tanıdı. Kimse çok daha geniş ve iyi teçhizatlanmış SSK yapamadıktan sonra, komünistlerin 'çelik çekirdeğinin' nasıl Jabal'ı 'terörle' denetleyebileceğini sormadı. Ne de ellerinde bir kanıt olmaksızın Dofar dağlarındaki yabancı -yani Çinli- etkisini bağırıp çağıran İngiliz gazetecilerinin hiç biri İngilizlerin Sultan'ın yanında oynadığı rolü; çok daha açık yabancı müdahalesini sorgu sual etmedi. Hiç biri İAAKKHC'nin kurtarılmış bölgelerdeki terörist bombalama veya sultanın hapisanelerindeki işkence ve illegal alakoyma iddialarını araştırmadılar. Whitehall'ın teşrifatçılık yaptığı basın heyetleri herhangi bir eleştirel yetenek gösteremediler.

Yeni rejimin ilk adımları Dofar halkını bölmeyi ve aldatmayı ve devrimi içerden yıkmayı amaçlıyordu. Halkı teslime çağıran broşürler kurtarılmış bölgeler üzerine atıldı: Salala'da bir radyo istasyonu faaliyete geçti; kölelere özgür oldukları söylendi; ve 6 milyon sterlinlik Dofar Kalkınma Planı uygulamaya kondu. Salala çevresindeki hükümetin elinde bulunan düzlüğe, yetkililer bir örnek çiftlik kurdular ve

su pompaları getirdiler. Umman'ın diğer yerleirnde okullar açık olduğundan bir sağlık kliniği ve veteriner hizmetleri faaliyete geçti ve eski rejimin en gereksiz kısıtlamaları sona erdirildi. Raysut'ta bir ingiliz inşaat şirketi Taylor Woodrow limanı genişletme işini üzerine aldı ve British Bank of Middle East Salala kentinde bir şube açtı. Bir diğer ingiliz inşaat projesi 8 milyar sterlin tutup, Salala kentinin geliştirilmesiyle ilgiliydi. Umman rejimi dağlı Dofarlıları ev, toprak ve ücret karşılığı düzlükte yerleşmeye razı etmeyi ümit ediyordu.

İngilizlerin amacı, karşı-devrim için Dofar toplumundaki dar toplumsal temeli kullanarak devrimci güçleri karıştırmaktı. Doğu kesiminde bir fesatlık plânını örgütlemeye başlamışlardı. Doğu ülkedeki en kalabalık bölgeydi ama en az çarpışma gören bölge de oydu; bu nedenle geleneksel aşiret sisteminin ve emperyalizm taraftarı toplumsal güçlerin en güçlü olduğu bölgeydi. Daha ötesi, yeni sultanın annesi Doğu Dofar'daki bir aşirettendi ve bu ingilizlerin birkaç şeyhle ilişki kurmasını sağlıyordu. 1968'deki ikinci kongreden beri kimi şeyhler ingilizlerin tarafına geçmiş, ve parayla mükâfatlandırılmıştı ve ingilizler aynı manevranın 1970'de de yürüyeceğini umdular.

O yılın eylül ayında, darbeden iki ay sonra, doğudaki bir grup aşiret önderi İAAKKHC'ne saldırdı. 12 eylül'de tüm bölgeyle birlikte Sultana devretmeyi tasarlayarak 40 civarında HKO ve İAAKKHC kadrosunu tutukladılar. İAAKKHC'nin eylemi bunu önledi: Çok sayıda HKO üyesi, orta kesimden doğuya gönderildi ve ay sonunda tutuklanan kadrolar serbest bırakılmıştı. Bunun sonucunda daha çok şeyh ve adam ingilizlerin tarafına geçti ve karşıt-isyan 'fırka' ları oluşturuldu, fesat tertibi yenilgiye uğratılmış ve in-

gilizler, kurtarılmış bölgelere girmek için devrimin zayıflığını kullanamaz hale gelmişti.

İAAKKHC, ingilizlerin kefil olduğu her türlü teslim ricasını reddetti ve darbenin ve Umman rejimindeki reformların önemine dikkati çekti :

«1970 temmuz'unda olan şey beklenmiyor değildi İngiliz emperyalizmi tarafından çizilmiş ve egemen olan devrimci akını önce kapsayıp sonra tasfiye edecek olan uzun dönemli bir planın sonucuydu. Said bin Timur'un düşürülmesi ikili bir planın bölümüydü. Önce, uzun zamandan beri Said'in ağabeyisi Tarık bin Timur tarafından savunulan sözde 'Umman anayasal monarşisi'nin kurulması plânı vardı. İkinci Plan, açıktı ki Arap Emirleri Birliğine ait olandı. Her ikisi de, görünüşte vatansever rejimleri geliştirmek ümitsiz gayretiyle bölgedeki ingiliz yeni-sömürgeciliğinin politik cepheleriydi.

İngilizlerin, niçin Said'in yerine oğlunu getirmeye itildiğinin iki önemli nedeni vardı. İlki, Dofar'daki devrimin kazandığı başarı, tüm bölgedeki emperyalizmin çıkarlarına ciddi bir tehdit oluşturmaya başlamıştır. Said bin Timur'un baskıcı rejimi, Dofar'daki yükselen devrim hareketi ile başa çıkamaz duruma gelmişti. İkincisi, aynı derecede önemli neden, asıl Umman'da, Umman'ın ve Arap körfezinin kurtarılması için ulusal demokratik Cephe önderliğinde görülen silahlı mücadelenin başlayışıydı, Said'in değiştirilmesinden sonra ingilizler bir dizi sözde reformlarda devrini zayıflatmaya çalıştılar.» (37).

İAAKKHC'nin cevabı, mücadeleyi daha da yükseltmek oldu. Hemen hemen bütün Dofar'ı elinde bulunduran İAAKKHC şimdi Kızıl Hattı kati surette kesmeyi ve yol boyunca geriye kalan dört ingiliz mevziini yıkmayı amaçlıyordu. 1970 sonbaharı ve kışı bo-

yunca süekli bombalama ve pusu kurma sonucu, 1968 - 9 başarılarını, batı kesiminde de yenilediler ve 1971 mayıs'ında Haglit, yol üzerindeki son SSK karakolu düşmüştü. Bir ingiliz gazete haberi, 1971 baharında 'çarpışmaların isyan koptuğu andan beri en sert düzeyine ulaştığını' ve İAAKKHC'nin 'hareketlilik, teçhizat ve taktik yeteneklerinin hep geliştiğini' yazıyordu (38). 1971 yazında Said'in düşürülmesinden bir yıl sonra, gerillalar temmuz darbesinin tüm politik görüşlerini mahkûm etmişler ve fesatlık üzerindeki zaferleriyle, durumlarını geniş ölçüde sağlamlaştırmışlardı.

Bir kez ingilizlerin planı devrimi aldatmaca yoluyla bölemeyince askeri bir hücuma nazırlanacakları açıktı. Her ne kadar, 1970'de rehberlik etmek ve HKO üslerini tanımak üzere Dofarlı dönekleri kullandılarsa da, kendilerini doğru dürüst örgütlemeleri veya beklenen karşıt hücum için İAAKKHC silah ve yiyeceklerinin nakliyesini durdurmaları bir yıldan fazla zaman aldı, İngilizler fırkaları güvenilmez kabul ediyordu -en iyisinde 'kaygısız', en kötüsünde 'hain'-diler. Sonunda, ingilizler 1971 ekim'inde doğu kesimine karşı 'Jaguar Operasyonu' dedikleri mücadeleyi başlattılar. İngiliz Özel Hava Servisi ÖHS karşıtisyan birliklerince arkalanan, güçlendirilmiş Umman orduşu, 'Jabal' temizlemek' için üstün hava ve silah güçlerini kullanmayı ümit ederek doğuya saldırdı. Aynı zamanda amacı, doğu kesimine gönderilen yiyecek ve silah teçhizatını kesmek olan dağların çöl tarafındaki kenarlarına bir dizi mevziler, bir 'Leopar Hattı' kuruldu.

Çarpışmalar iki aydan fazla, aralık içlerinde SSK hücumu, durana kadar sürdü. Yoğun ateş - gücü uyguladıkları yerlerde, dağ bölgelerine girmişler ve

ağır savunma hatlarıyle korunan yeni mevziler elde etmişlerdi. Doğuda yeni ingiliz mevzilerinin merkezi onların Madina al-Huq (Hak Kenti) diye bildikleri ve 'pasifikasyon' programına başlattıkları Khisoul kentiydi. Ama geniş kapsamlı insiyatif HKO'nun elindeydi ve, o batıda olduğu gibi, meydan muharebelerinden kaçınarak, gerekli olduğunda bölgeyi bırakarak ve SSK sabit üsler kurduğunda karşı saldırıya geçerek tavır aldı. İAAKKHC'ne göre 1 ekim 1971 sonraki üç ay içinde 290 çatışma oldu: Sadece 170'i doğuda, 41'i merkezde, 20'si Ho Şin Minh bölgesinde ve 59'u batıdaydı. Gerillalar 31 ölü verirken bu sayı SSK'de 136'ydı. Buna ek olarak emperyalistler iki uçak, bir helikopter ve birkaç askeri taşıtı da kaybettiler. 1971 aralık'ı sonlarında Dofarlı bir militan şunları söyledi:

«Dofar'ın kurtarılmış bölgesindeki durum çok iyi. Dofar'ın doğu kesiminin ingilizler ve ücretli askerler tarafından son işgali başarıya ulaşamadı. İngiltere özellikle komandolardan çok sayıda adam ve silah yitirdi. Birçok ücretli askerler öldürüldü ve birçok ingiliz de öldürüldü; eylül sonunda yedi ingiliz öldürülmüştü, ondan sonra da çok ölen oldu. İngilizler ve Kabus, kuvvetlerinin geriye kalan kısmını geri çekmeye mecbur oldular ve yoldaşlarımızın ağır saldırıları altında birçok mevzilerini -Dhaybdoot, Edot ve diğerlerini terketmek zorunda kaldılar. İngilizler, şimdi, bölgeyi günde en az on kez bombalayan uçaklarına güveniyor. Başlıca hedefleri yerel halk, onların sığırları ve çiftlikleri!

Bu yenilgi nedeniyle, ingilizler Kabus'u, bütün fenalıkların halledildiği Suudi Arabistan'a bir gezi yapmaya zorladılar. Suudi Arabistan artık Kabus rejimini tanımıştı.

Yoldaşlarımız her şeyi denetlemekte, son haber-

lere göre ücretli askerler ve komandolar dinlenmekte. Size garanti verebiliriz ki birçok ingiliz askeri ve Kabus'un kuvvetleri şimdi hastanede yatmaktadır ve şimdi hükümet yerel halkın bu hastanelerde tedavi görmesini engelledi (39).»

Jaguar Operasyonunun zayıf sonuçlarının etkisi Dofar'ı aştı. Temmuz 1970 darbesinden beri başbakan olan Tarık bin Timur, bu durumu öne sürerek istifa etti. İngilizlerin, ekonomi üzerindeki denetimine yönelttiği şikâyetlere ek olarak, ingilizleri askerî güçsüzlükle suçladı ve Dofar'da savaşın sürmesi ve bunun Umman'ın gelirlerini yutması halinde, Umman için gerekli modernleşme politikası suya düşeceğine dikkati çekti. Maskat'taki bu sürtüşme Londra'da hiç te hoş karşılanmayan bir aleniyetle aynı zamana rasladı. Sıkı denetime rağmen, Ortadoğu'da ÖHS komandolarından bazılarının İAAKKHC tarafından öldürüldüğü duyulmuştu. Dışişleri Bakanlığı sessizliği terk ederek geniş tartışmaların kendi istediği doğrultuda çıkması için haberleri Londra basınına ifşa etmek zorunda kaldı. Ocak başlarında ingiliz basını bir lâfla veya daha çok ingilizlerin Umman'daki rolü konusunda açıklamalara yer verdi ve yüreksiz bir tavırla bazı açık resmî kaçamaklar için sorular yöneltti (40)

İngilizler, doğudaki gerilemelerine karşılık batıda saldırıya geçtiler ve 1972 baharında 'Operasyon Simba' adlı ikinci bir karşıt - isyan seferini başlattılar. Amaç, 1968'de yapamadıklarını yapmak, İAAKKHC'nin ikmal yollarını kesmekti. 'Güney Yemen sınırı yakınındaki son saldırının önemi, eğer başarılı olursa, Sultanın kuvvetlerine, gerillaların Güney Yemen'den gelen can damarının denetimini sağlamasıdır' (41). Bir önceki seferde olduğu gibi SSK, dağın ku-

zey yamaçlarına karakollar kurdu ve deniz tarafından sarmak istedi. Ancak bu girişime, Güney Yemen'e yönelik Havf ve Habrout köylerinin hava saldırısı ve Mayıs sonunda Havf'a karadan saldırıyı da içeren çok daha sert hücumlar eşlik ediyordu.

İAAKKHC, Simba Operasyonunu şöyle anlattı:

«18 mayıs'dan beri bir tarafta ingilizler ve Sultanın kuvvetleri, öte tarafta Demokratik Yemen kuvvetleri, sık sık yinelenen çarpışmalar oldu. Hava yoluyla tahminen 300 birlik getirilerek, Umman tarafındaki Habrout üssünün çevresinde mevzilendirildi. Çarpışmalar sürüyor ve Umman Dışişleri Bakanı Fahid bin Mahmud'un açıkça belirttiği gibi, düşman henüz yenilgisinin öcünü alamadı. 25 mayıs'da, KHK gündüzleyin Havf'a saldırarak, sivil hedef ayrımı gözetmedi: Okulu, sağlık merkezini, eğitim merkezini ve halkın evlerini bombaladılar. Beş HKO üyesi, birçok kadın ve çocuk öldürüldü ve altı kişi yaralandı. Öte yandan iki strikemaster düşürüldü. Ondan bir gün önce, 24 mayıs'da düşman hava yoluyla 200 kişiyi, Havf'ın 10 mil kuzeydoğusundaki Khal - Arut'a karşı hücuma geçirdi; bir grup Dofar içlerine diğeri YDHC sınırlarına saldırdı. Düşman şimdi geri çekilmekte ve saldırısının amacına ulaşamadı. Amacı, cephenin iletişim ve ulaşım yollarını keserek, Dofar'ın batı kesiminde ve YDHC'nin doğu kesimlerinde bir dayanak elde etmekti. Biz bunun, musonlar sonunda başlayacak büyük bir seferin başlangıcı olduğunu düşünüyoruz. Şimdiki çarpışmaların amacı, musonlar sırasında her şey kıtlaştırığından bizi, kaynaklarımızı (özellikle cephane ve yiyecek) tüketmeye zorlamak (42).

Haziran başlarında musonlar başladığında HKO insiyatifi ele geçirdi. 1971'de Simba Operasyonunda

habercilik görevini üstlenmek üzere kurulmuş çöl mevzii Thaqbeet, mayıs başlarında, HKO'nun baskısı sonucu terkedildi. Bir ay sonra SSK savunma durumundaydı.

'Simba askerî karakolu, Yemen sınırına yakın olup, dört taş tepe üzerine kurulmuştu. Sadece bir taburla, daha sonraki beş ayı orada geçirmek zorunda olan Maskat alayıyla korunuyor... Simba, on ingiliz subayının gördüğü gibi, güney Yemen'den kabaran devrim dalgasının önünde zayıf bir şişe tapası gibi... Ama musonların gelişiyle, ilk kez Sultan Kabus bin Said'in birlikleri ateşi güçlü ve on iki günde 18 kayıp verdirecek kadar keskin nişancı olan isyancılara karşı mevkiilerini korumak üzere mücadele ediyor... Sürekli devriye çıkmak zevksiz ve tehlikeli bir iştir. Birliklerin çoğundakiler düzlük bölgelerin insanı olup dağlarda mutsuzdurlar ve ingiliz pilotları ve subayları olmaksızın savaşın birkaç gün içinde kırılacağı kuşkusuzdur (43).»

Yılın ilk aylarında doğu ve merkezî kesimlerde egemen olmakla övünen ingilizler şimdi birkaç sürprizle karşıkarşıyaydı. Haziran başlarında, Salala'da subayların yemek partisinde bir HKO üyesi doğrudan ateş açarak on iki ingiliz subayını yaraladı. Yaralı emperyalistlerin bir özel uçakla Kıbrıs'a götürülmesi gerekti (44). 19 temmuz'da HKO, doğudaki kıyı kenti Mirbat'a hücuma geçti. On dört saat süren bu savaşın en uzun çarpışmasında, ingilizler şaşkınlığa düşerken, İAAKKHC'nin insiyatifi elinde tuttuğundan emin oldular (45). Bunu izleyen, Taga kentinin dört saatlik işgalinde büyük miktarlarda yiyeceğe el kondu ve malları alınan tüccarlara cephe para ödedi.

1972 sonbaharında SSK'nin bir diğer hücumu ufukta belirdi. İAAKKHC bir diğer ekim' olasılığına dik-

kati çekti :

«Mütevazi gücümüz ve engin yeteneğimizle, bütün bu planların karşısında cesurca durmaya kararlıyız, ve biz, ne kadar büyük olursa olsun bu sefere, karşılık verebileceğimizden eminiz. Bu karşılık yazı veya konuşma aracılığıyle değil, şehitlerimizin kanıyle olacak (46).»

Eylül sonlarında, güney Yemen, Kuzey Yemen'in karşı - devrimci istilâsına uğrarken burada da bir hücum başlatılıyordu. 23 eylül 1972'de helikopterler ve savaşçılarla desteklenen SSK kuvvetleri Dofar'ın doğu kesimine saldırıyı başlattılar. Hiç bir şey olmasa da yalan yanlış söylentilere göre doğudaki hareket ezilmişti. 26 eylül 1972'de, YDHC'nin Suudi desteğindeki anti-komünist istilâsı başlatıldı. Bu saldırı, iki hafta içinde çöküp, tüm yarımadadaki devrimci güçlere zaferi müjdeleyerek son buldu. Dofar'daki SSK seferi de amaçlarına ulaşamadı ve aralık başlarında, ingilizler yeniden savunma durumundaydılar. Sadece havadan yardım alan dağ mevziilerine dayanarak ve kurtarılmış bölgeye fark gözetmeksizin saldırarak, halkın isteklerini ezip yoketmek çabasındaydılar. İngilizler, çok istedikleri savaşın sonucuna tezden ulaşmada görülebilir başarısızlığa uğramışlardı ve İAA-KKHC, uzatılmış bir savaş sürecinde çarpışarak kurtarılmış bölgelerdeki egemenliğini korumuştu.

SARFEET KUŞATMASI

1973 Nisanında, 1972 - 3 kuru mevsiminin sonunda, Dofar'ın batıdaki kurtarılmış bölgelerine ikinci bir ziyaret yaptım. HKO birimlerinin, daha önceki saldırılardan batı kesiminde kalan tek düşman mevziini, kuzey Sarfeet'teki İngiliz karakolunu kuşattık-

larını gördüm. Sınırı geçmeden önce bile, üç yıl öncesiyle karşılaştırıldığında birçok değişiklikler görebiliyordum: Altıncı eyaletteki Güney Yemen köyleri daha çok suyla, evle, demirci dükkanlarıyle ve çok daha yoğun ekilmiş tarlalarıyle görünebilir zenginlik içindeydi. 1970'de al-Fitk'e ulaşmış olan al-Qeidha'nın doğusundaki yol şimdi Damqut'ta kadar varmış olup üç - beş yıl içinde Havf'a varması ümit ediliyordu. Damqut'tan Havf'a ziyaretçi taşıyan Sambuq'a dıştan motor takılmıştı. Oysa 1970'de Sambuq'lar ilkel küreklerle yürütülüyordu. Geçen yılın askerî olayları, sınır bölgesinde izlerini bırakmıştı. Güney Yemen karşıt uçak mevziileri Havf çevresinde dağılmıştı ve köyün içinde İAAKKHC üyeleri bize mayıs 1972 saldırısında bombalanmış evleri gösterdiler. Savaş her zaman için birkaç mil ötede mevcuttu; uzak bir fırtına gibi düzenli topçu ateşi duyulabiliyordu. Aysız bir gecede, Sultan'ın donanmasının gemileri silah taşıyan kayıkları bulmak için arama ışıklarıyle kıyı koyunu tararken ve Sarfeet'teki İngilizler işaret amacıyle göz kamaştıran ışıklar yollar, mermiler saçarken dört bir yan aydınlanıyordu.

Sarfeet'te düşmanın mevzii, İAAKKHC'nin hem ikmal yollarını kapamak hem de aksi takdirde doğuya yayılabilecek enerji ve teçhizatlarını boşa harcatmak amacıyla tasarlanmış bir yerdi. 1972 baharındaki seferlerinden beri İngilizler sınırın hemen hemen kapalı olduğunu beyan etmişlerdi. Sınırı geçtiğimden bir hafta sonra ikmal kervanlarının 'çok azalarak, Umman istihbaratına göre haftada altı deveye düştüğü' söylendi (47). Ama ben hiç bir güçlükle karşılaşmadan sınırı geçebilmiş ve Sarfeet'teki İngilizlerden yürüyerek on saat uzaktaki HKO mevziine ulaşmıştım. Dar dağ yolları, 1970'de olduğu gibi, sık sık, teç-

hizat taşıyan 20 - 30 develik kervanlarla tıkanıyordu. İngilizler rasgele ateş ediyor ve ağaçların dallarında, düşen havaî fişekleri beyaz paraşütleri görülüyordu. Ama kurtarılmış bölgenin beş mil genişliğindeki boğaz kısmı açıktı ve ikmal durumu yeni sorunlara karşı karşıyaysa da, İngiliz ve Umman beyanatları kesinlikle yalandı.

Sarfeet yakınındaki HKO karakolunda. Salala dan yerel bir kumandan olan yirmi yaşlarındaki Muhammed Hafız, kuşatmanın geçmişini anlattı. İngilizler, 1972 baharındaki ağır karşıt hücumlardan sonra Thaqbeet'i ve onun ileri karakolu Kedbeet'i terketmeye zorlanmışlardı. Bunun üzerine çölden ayrılarak, YDHC sınırından dört mil uzakta, Kuzey Sarfeet'te, kıyıdaki tepelerden 4500 mil yüksekte olan kayalık bir dağlık buruna hava yoluyla taştan ön mevzii kurdular. Önceleri tepelerden denize doğru kesmeye çalıştılar: Sarfeet'in aşağısındaki vadi Kohot'ta yer alan on dört saatlik çarpışmada, Sultan Kabus'un Dofarlı amcası şeyh Muhammed Ahmed Hasheet, bir grup Dofarlı ücretli askere, İngiliz yönetimindeki SSK kuvvetleriyle birlikte öncülük ederken öldürülmüştü. 1972 yazı sonlarında, her türlü askerî zafer sona ermiş ve düşman kendi karakolunda tuzağa düşürülmüştü. Halka tumturaklı söylevler çekmek için kullanılan hoparlörün faaliyeti durduruldu; ve sürekli İAAKKHC ateşi Skayvan ve Caribou uçaklarının inip kalktığı kara şeridini bozarak İngilizleri, sadece hemen her gün gelen helikopter ikmaline güvenmeye zorunlu kıldı.

Dofar'ın birbuçuk mil içerisindeki bir dağ tepesinden, HKO'nun Sarfeet karakoluna bir şafak saldırısını gözledim. Saat beşten birkaç dakika önce güneş doğarken bitişik zirvede SSK'nin alçak siperleri

görülebiliyordu. Beşi üç geçe, HKO birimleri karakol civarında mevziilendi ve havan topuyla, makinalı tüfekle ateş açtı: havan topundan çıkan siyah duman siperlerin içinde ve çevresinde görülebiliyordu. Birkaç dakika sonra hükümet mevzii, obüs toplarıyle karşılık verdi. Birlikte olduğum, HKO birimi bütün bölgenin açık bir görüntüsüyle karşı karşıyaydı ve düşmanın yakınındaki savaş birliklerine telsizle kodlanmış yönlendirici talimatlar veriyordu. Otuz beş dakika sonra, iki Strike - master jetin uzaktan gürültüsü duyuldu. Salalah'dan, deniz üzerinden gelerek bir yirmi dakika bölgede HKO mevzii olmasından kuşkulandıkları yerlere roket ve ateş açarak daireler çizdiler. Ama başarı elde edemediler. Karada çarpışma sona erdiğinde, Salala'ya gitmek üzere ayrılmadan önce yine havada daireler çizdiler. HKO komutanı bana hiç bir kayıp olmadığını teyit etti ve sabah 6.30'da üs - kampa dönmüştük.

İAAKKHC önderlerinden biri, Talal Saad, 1972 - 3 kuru mevsiminde düşmanın faaliyetlerini azalttığını açıkladı. Batı kesiminde veya diğer kesimlerde elinde bulundurduğu on veya daha çok mevzii, görmüş olduğum Kuzey Sarfeet mevzii gibi, saldırı altındaydı ve içindeki düşman birlikleri, kuşatmaları kırıp çıkamıyordu. 1973 - 4 kuru mevsiminde, 1971 - 2 hücum hattı üzerinde yeni saldırılar beklerken kendi üstün durumlarından güvenliydiler. Savaşta, Kabus safında yeni yabancı güçlerin (İran, Ürdün, Suudi Arabistan) müdahalesi devrimci mücadelenin güçlüklerini elbette artırmıştı. Bu müdahaleler aynı zamanda, savaşın devrimci karakterini ve emperyalist çıkarların hizmetçisi olan -Umman'ın politik karakterini kanıtlıyordu.

Yeni karşı - devrimci stratejisinin yarattığı en bü-

yük güçlük, halkın çekmek zorunda kaldığı acılardı. Geçtiğim sınır bölgesinde sivil halk Kuzey Sarfeet'teki ateş hattından uzaklaşarak derin mağaralarda yaşamak zorundaydı. Karşılaştığım herkes son çarpışmalarda birkaç hayvanını yitirmiş ve birçoğu ailesinin bireylerini yitirmişti. Batı ve orta kesimden gitgide artan sayıda mülteci, çatışma bölgelerinden ayrılmış ve sınırın Yemen tarafına geçmişti. Bunun yanısıra ekonomik abluka geniş çapta gıda yetersizliğine yol açmıştı. Özellikle bu durum, kıyıdan ithalatın kesildiği ve hasat zamanı USHK'nin sistemli şekilde ekinleri yaktığı doğu ve orta kesimlerde görülüyordu. Halk arasında gıda yetersizliği sonucu tüberküloz ve kansızlık gitgide artıyordu. Bu gibi gelişimler sadece halkın Sultana ve İngilizlere olan nefretini çoğaltırken, devrimin sırtına yeni güçlükler yüklüyordu.

Savaşın bir değişik yüzü, SSK'ni nisan başlarında terkettikten sonra, o sıralarda gerilla hareketinin saflarına katılmış bir Yemenli tarafından betimleniyordu. 21 yaşındaki onbaşı Muhammed Mananhi Amer Socotra'dan Suudi Arabistan'a 1968'de göç etmiş ve Dammam'da ARAMCO personeline ait bir Amerikan restoranında süpürücü olarak çalışmıştı. 1970'de, hapse atılma tehdidiyle Suudi Arabistan ordusuna katılmaya zorlanmıştı. Sonra kendisi gibi zorla asker kaydedilmiş seksen Socotralıyla birlikte YDHC sınırı yakınında ash-Sharura Suudi üssüne gönderilmişlerdi 1971 başlarında, Suudi Arabistan ve Umman hâlâ resmi anlaşmazlık içindeyken, Socotralı grup Sharura'dan Kuzey Dofar'daki Thamrit'e gönderilerek, kendilerine YDHC'ne yapılacak bir saldırıda yer almak üzere emirleri beklemeleri söylendi. İki yıl Dofar içlerinde garnizon işlerinde kullanıldılar: Suudi-

lerden ücret alıyor ama Umman üniforması giyiyorlardı. Amer, Dubai ve Bahrain'e tatil yolculukları nedeniyle çıkarılmış bir Umman pasaportunu (no. 007796) gösterdi. Socotra Fırkası diye bilinen Socotra grubuyla, İngilizler arasındaki irtibatı sağlamak üzere atanan kişi olduğundan, 'Maknil' adlı bir İngiliz subayının Arap harfleriyle çarpuk çurpuk imzaladığı bir dizi emri getirmeyi başarmıştı.

İNGİLİZ LAOS'U

Mr. William Wilson, Savunma Bakanına kaç İngiliz hizmetlisinin Umman Sultanına, Umman ordu ve donanmasında yardım etmek üzere görevlendirildiğini sordu:

Mr. Ian Gilmour: Yüz yirmi üç.

Mr. William Wilson, Savunma Bakanına Umman Sultanının kuvvetlerinde görev almayan kaç İngiliz hizmetlisinin bulunduğunu sordu:

Mr. Ian Gilmour: Bu tür ayrıntıları açıklamak adetimiz değildir.

Mr. William Wilson, Savunma Bakanına, kaç İngiliz hizmetlisinin İngiliz ordusu Eğitim Takımında bulunduğunu sordu:

Mr. Ian Gilmour: Bu tür ayrıntıları açıklamak adetimiz değildir.

Mr. William Wilson, Savunma Bakanına son iki yılda Umman'da, orduda görev alan veya almayan kaç İngiliz hizmetlisinin öldüğünü sordu:

Mr. Ian Gilmour: Umman Sultanına yardımcı olan üç İngiliz hizmetlisi son iki yıl içinde Umman'da öldü. Sözleşmeli personel, kraliyet kuvvetlerinde hizmet görmediğinden herhangi bir sayı elde etmek olası değildir. (Hansard, 'Yazılı Cevaplar', 28 Ocak 1974)

Bu işin içindeki hiç kimsenin 1970 başlarında, Sultanın bütün savaş gücünün en yüksek düzeyde İngiliz desteğine dayandığından kuşkusu yoktu. 'Bu savaş baştan aşağı İngilizdir' demekteydi bir subay 1972'de ve Sultan Kabus asla, kendisine güç kazandıran emperyalist efendilerine bağımlılığını gizlemeye çalışmadı. Savaşa ait İngiliz resmî yorumu sürekli yalanlarla doluydu: hep yineledikleri nakarat, Umman'ın 'egemen' bir ülke olduğuydu. 1970 Savunma Beyaz kağıdı savaşı kısa bir paragrafta verdi:

«Subayların çoğu İngiliz olan Maskat Sultanının Silahlı Kuvvetleri, Salala'nın kuzeyindeki engebeli tepelik bölgede Dofar isyancılarına karşı operasyonlarını sürdürüyorlar. Sultan bu operasyonların uygulanmasındaki cesurluklarından dolayı bazı İngiliz subayları mükâfatlandırdı 48).»

1971 Beyaz kağıdı, üslerini savunmada KHK'nin yer aldığına değinse de ordu hakkında hemen hemen hiç bilgi vermiyordu.

Kesin gerçek İngilizlerin savaşı yönettiği ve komuta ettiği, bütün emirlerin onlardan geldiğiydi. Sultanın Savunma Bakanı Oldman'ın söylediği gibi: 'İngiltere kraliçesiyle, Umman Sultanı arasında bir çelişki düşünebiliyor musun-' (49). Dofar'daki İngiliz personelinin sayısı çok dikkatli saklanan bir sırdı. 1972 sonlarında 1000 kişi kadardı. Büyük sayılarda İngiliz kara birlikleri henüz getirilmemişti ancak komuta İngilizlerin egemenliğinde olduğundan tüm denetim ellerindeydi. Umman, büyük sayılarda emperyalist kara birliklerinin bulunduğu Vietnam'dan ziyade, Laos'a benziyordu. Laos'ta olduğu gibi emperyalist güçler, kukla bir hükümet ve emperyalist subaylar ve danışmanlardan oluşan gizli bir ordunun yönetimi altındaki kukla ordu aracılığıyla karşıt isyan savaşını yürütü-

yordu. Laos'da olduğu gibi, görevlendirilen adamların esas sayısı, savaşın stratejik önemini ve buna bağlı emperyalist gücün niteliğini gözlerden kaçırıyordu. Durum biraz da emperyalist personel arasındaki sahte ayrımlarla gizleniyordu. İngilizler resmî olarak tek askerî kategorinin listesini çıkarmışlardı: SSK ve USHK'ne 1958 anlaşmasına göre 'yardımda bulunan' hizmet personeli. Bu en azından diğer üç kategoriyi dışarda bırakıyordu: Umman'daki, 'yardımcı' olmayan İngiliz hizmet personeli -Salala ve Masirah üslerini güçlendiren ve savunan KHK personeli-, İngiliz ordusu Eğitim Takımının (İOET) üyeleri ve artık İngiliz ordusunda hizmet etmeyen İngiliz subayları. Bu ayrımların herkesin bildiği gibi hiç bir önemi yoktu. Ücretli askerler tantanalı biçimde 'sözleşmeli subay' lar' olarak ilân edilip Laos ve Vietnam'daki ABD 'sivil' personeli gibiydiler. Resmî askerî yapının doğrudan komutası altında olup, genellikle yarı resmî ücretli askerler takımının üyesiydiler. Salala üssünü koruyan ve orada görevli olan KHK personeli, bu üs USHK'nin operasyonları için savaş üssü olduğundan son derece faaldiler. İOET gizli bir hücum kursuydu ve İOET üyeleri, hücum operasyonlarında görev alıyordu. 1972 yılında ÖHS ölümleri dolayısıyle feryat edilirken Whitehall, ÖHS'nin sadece 'eğittiğini' ama artık 'gerçekçi eğitim koşulları arayacağını' ve 'ateş açıldığında kendilerini koruyacaklarını' söyledi. İngilizler hatta 'İngiliz ordusunun komutası altında olmak' ve 'Sultanın komutası altında olmak' ayrımını bile işlerine geldiği gibi kullandılar. Sultanın kendisi, askerî bakımdan İngilizlerin komutası altında olduğundan bu ayrımın diğerlerî gibi bir anlamı yoktu.

Aşağıdaki tablo, Umman'daki İngiliz personelinin değişik kategorilere bölünüşünü gösterip İngiliz-

lerin konumuna bir ölçüde rehber olmaktadır.

Tablo 13: Umman'da İngiliz Askerî yayılması

Kategori :	1962	Mart 1970	Nisan 1971	Kasım 1972
Yardımcı ordu subayı	26	40b	49e	
Sözleşmeli ordu subayı	30	45b	71e	250 f'nin üzerinde
Yardımcı Pilot	10			
Sözleşmeli pilot	?	?	60e	
KHK alayı	hiç	120d	?	?
Diğer KHK	?	?	yüzlerce	yüzlerce
İOET	hiç	hiç	25c	100c

Kaynak: (a) Genel Sekreterin Özel Temsilcisinin Umman'ı ziyareti hakkında rapor, BM dökümanı A/5562, 105, paragraf, (b) Ray Hattersley, önceki Savunma Bakanı, Avam Kamarası, 25 Mart 1970 -yardımcı subaylara ait sayılar hem ordu hem hava kuvvetlerini kapsamakta, (c) resmî olmayan basın tahminleri, (d) Daily Mail, 17 Mart 1970, toplam KHK alayını + Salala'daki diğer personeli verdi, (e) Economist, 3 Nisan 1971, (f) Financial Times, 15 Kasım 1972.

Sözleşmeli ve yardımcı subayların çoğu kırlarda faaliyet gösterirken, bazıları Dofar'da Umm al - Qawarif'deki karargâhlarda, diğerleri Maskat yakınında Bait - al - Falaj'daki SSK karargâhlarında üstlenmişti. Üstlerin hepsi yardımcı subaylardı. Sultanın Savunma Bakanı albay Hugh Oldman, 1960 başlarında ordu komutanlığı yapmış olup şimdi Sultanlıktaki en yüksek askerî mertebede bulunuyordu. En yakın meslekdaşı SSK'nin başkomutanı olup, bu görevde 1970 - 2 de general John Graham ve 1972 ekiminden

itibaren general Tim Creasy vardı. Dofar'daki başkomutan albay Teddy Turnhill olup, 1972 ekim'inde onun da yerine general Jack Fletcher gelmişti. Sultanlıktaki bazı kişiler uzun dönemden beri işbaşındaydılar. İstihbarat servisinin başı, binbaşı Dennison Umman'a ilk kez 1950'lerde geldi ve belli başlı bütün karakollarda Bölge istihbarat memurlarının (BİM) komutası altında bulunduğu istihbarat sistemini kurdu. 1972'de Dofar BİM'u binbaşı Jack Sullivan tüm aygıtta, Dofar dağ halkının dilini konuşabilen tek kişiydi. Daha alt kademedeki İngiliz personelin çoğunun kendi adına karşı-devrimci faaliyetlerinin uzun geçmişi vardı. Dofar jandarmasının başı binbaşı Ray Barker Scofield, 1972'de bir televizyon muhabirine Dofar'ın 'Bir İngiliz'in hâlâ sahip diye çağırıldığı' dünyadaki son yer olduğunu söyledi. 'Ben bir ücretli ve profesyonel askerim ve 25 yıldır dışarda Hindistan, Nurma, Güney Afrika, Mısır, Somali, Mogadişu, Libya ve Almanya'da çalıştım. Bu benim mesleğim. Aslında pazarda alınmayı bekliyordum' dedi. Bazı paralı askerler örneğin yüzbaşı Spike Powell Katanga'da BM'ne karşı çarpışmıştı; diğerleri David Bayley ve John Cooper Kuzey Yemen'dekralcılarla bilrikte savaşmıştı. Birçok İngiliz maceracısına göre, bu iş vergi ödemeksizin çok para biriktirebilecekleri durumdu, diğerleri için dünya üzerinde eski tip İngiliz sömürge savaşının döğüşebileceği tek yerdi (50).

İngilizlerin varlığının Dofar'da yaygınlaşması, SSK'nin ve USHK'nin yaygınlaşmasıyle birlikte oldu. 1970'e kadar SSK'nin mevcudu 2500 kişi olup, bunlar Maskat alayı, Kuzey Sınırı Alayı ve Çöl Alayında toparlanmıştı. 1970'den sonra bunlara Jabal alayı katıldı ve bütün alayların mevcudu artırıldı. Böylece 1973 sonlarında SSK tahminen 12500 kişiye ulaşmıştı. Um-

man'da asker kaydetme yavaşça artarken, piyadenin çoğunluğu ve hemen hemen bütün eğitilmiş personel örneğin yazıcılar ve işaret operatörleri hâlâ Pakistan Belucistan'dan ücretli askerlerdi (51). USHK, 1959'da Hacar dağları ayaklanmasından sonra kurulmuştu ve 1969'da kurtarılmış bölgelere başlıca hücum gücü olmak üzere on iki BAC - 167 strikemaster jeti vardı. Daha sonraki yıllarda USHK on iki Hawker Hunter uçağı en az dokuz Skyvan alçak uçuşlu nakliye uçağı ve ön hatlarda kullanılmak üzere on iki helikopter aldı. Gelişmemiş olan donanma bile sızmaları önleme çalışmasında kullanılmak üzere genişletildi ve özel bir amiral gemisi İngiltere'deki Brooke Marine Ltd. of Lowestoft'tan ısmarlandı.

Bu kuvvetlere İngiliz personeli komuta ederken diğer uluslar da bu işte yer aldı. Avustralyalılar ve Rodezyalılar USHK'de uçtular 1970'den önce Maskat Sultanını destekleyen Pakistan'ın 1972 sonlarında Dofar'da aşağı yukarı 100 subayı vardı. Donanmayı eğitmeye başlayan Hindistan'dı. Dofar örneğinden endişeye düşen İran helikopter mürettebatı ve sonra da askerî birlikler gönderdi. Ürdün, istihbarat subaylarını sağladı ve Ummanlı subayların eğitilmesine yardımcı oldu; ve ilgisinin belirtisi olarak, Umman'a 1972 ekim'inde eski bir kurmay başkanını Muhammed Halil Abd ad Dayim'i elçi atadı. Başlangıçta geride duran Suudi Arabistan'ın 1972 ekim'inde altı milyon pound değerinde askerî yardım yapmak üzere anlaştığı haberi verildi. Suudi ve Ummanlıların YDHC'ne rahat vermemek olan amaçlarının uzun vadede çakışması etkin olmak için tam zamanında birleşmişti.

Dofar'daki İngiliz stratejisinin bütünü, bir yüzyıldan fazla sömürgecilik baskısıyle birlikte evrim gösteren karşıt - isyan ilkelerince yönlendirildiyordu. Bu

ilkelerin birçoğu bir sürü düşmana karşı (Zulu, Afgan Boer, İrlanda, Sudanlı) 19. yüzyıl savaşlarında öncülük etmişti. Ve 20. yüzyılda iki savaş arasındaki dönemde yönetimsel şiddetin ekonomik aracı olarak hava kuvvetleri geliştirildi. 1945 sonrası dönemde İngilizler, yeni karşıt - isyan kavramları bile geliştirdiler ve yeni bir sürü savaşta (Yunanistan, Malaya, Kenya, Kıbrıs, Umman, Güney Yemen) uyguladılar. Daha az deneyli ABD ve Portekizli müttefikler de bu kavramlardan kendi sömürgeci müdahale aygıtlarını kurmada yararlandılar (52). 1973'de Merkezî Dofar üzerine uçaktan resimli broşürler atıldı. Şunlar yazmaktaydı:

İKAZ

«Resim 2'deki oklar, yurttaşların ve ailelerin Salala'ya gitmek istedikleri takdirde kullanabileceği güvenli yolları göstermektedir. Yurttaşlar iki ok arasındaki yasaklanmış bölgeye yaklaşmamalıdır, çünkü burada gece gündüz ateşe hazır, silahlar vardır. Kendi güvenliğiniz ve koyunlarınızın, develerinizin ve sığırlarınızın güvenliği için bunu aklınızdan çıkarmayın.»

Karşıt isyan «kuramının' üç işlevi vardır. Bütün ideolojiler gibi uygulayıcılarının dünyaya hükmetmesi için tasarlanmıştır; aynı anda amacı, dünyanın sahte bir görünümünü vermektir; ister istemez hem doğru hem yanlıştır. Ancak bu iki eleman, kendileri statik olsa da, üçüncü bir dinamik bileşke getirir: İdeoloji, düşlenen biçime sokmak için gerçeği yanlış olarak tanımlar. Varolmayanı, etmenlerin varolmasını istediğine dönüştürmek için bir rehber ve yol şaşırtıcı temin eder. Dofar'daki ve Hindi - Çin'deki karşıt

isyan uygulamaları bütün bu öğeleri sergiler. Savaşın uzun dönemdeki amacı İAAKKHC'ni HKO'nu ve hükümete karşı tüm direnişi yoketmek ve aynı zamanda İngilizlerin stratejik çıkarlarına yönelen tehditleri ortadan kaldırmaktır. Bu, karşıt isyan kuralarıyla aynı doğrultudaki tedbirleri gerektirir: İkmal yollarının kesilmesi, düşmanın karşılıklı çarpışmaya çekilmesi, güvenlik bölgelerinin kurulması ve iletişimin sağlanması. Kuramın kabullenemeyeceği, düşmanın halkın desteğine sahip olmasıdır. O takdirde kuramın amacı tüm halkın yok edilmesini gerektirir. Burası, aldatmacanın başladığı noktadır. Düşman sadece 'çelik - çekirdek' bir azınlık olup dağları 'terörle' yönetir. Öte yandan İngilizler 'Dofarlı ulusçulara' hava ve kara desteği sağlamaktadır. Sorun, çelik - çekirdeğin olmayışı- halkın ezilen çoğunluğunun devrimi destekleyişi sözde 'çoğunluğun' İngilizlerin tuttuğu Salala'daki emperyalizm yandaşı ufak bir grup oluşudur. Askeri operasyonlar aslında pasifikasyon programlarından hizmet gören terör hamleleridir. İngilizler baştan beri halkın tümüne karşı vahşi bir saldırıyı yürüttüler. Bir İngiliz Subayın 1966'de kıyılara yapılan baskınlarla ilgili değerlendirmesi bu konuda hiç bir kuşkuya yer bırakmıyor: 'İsyancı köyleri de yaktık, ineklerini ve keçilerini vurduk' diye yazmakta. 'Yeniden ele geçirdiğimiz düşman müfrezeleri, özgürlük savaşçısı olacak herkese hayırlı bir ders olması için Salala pazarının bir köşesinde dövüldü' (53).

Aynı subay 1968'de batıya yapılan saldırıda kıyıları nasıl havaya uçurduklarını da anlatmakta. 1969 da USHK'nın kurulmasından sonra başlıca terör biçimi hava saldırıları ve uzun menzilli top ateşi oldu.. Yine sözde 'çelik çekirdek' İngilizlerin düşüncelerinde ön sırada değildi, Amaçları açıkça, direnen halkı,

denetimin daha kolay olduğu çöle veya Salala düzlüğüne sürmekti. Vietnam'daki 'yeniden yerleştirme'de olduğu gibi halkın 'korunduğu' veya 'yardım edildiği' bahanesi zaptedici tasarıya uyması için gerçeği çarpıtan bu baskı kampanyasını gizledi. Bazı İngiliz subaylar bu bahaneye bile gerek görmediler.

«Birkaç nedenden dolayı burası geçen yıl bu zamanlarda bulunduğum Kuzey İrlanda'dan çok farklı İlk önce burada kiminle savaştığını bilmiyorsun, çünkü bu bölgedeki halk -hiç sivil yok- tümden düşman. Onun için insan rahatlıkla işini görebilir; masum halka zarar verdiği endişesine kapılmadan bölgeye ateş açabilir, bombalayabilir. Bu, elbette sivillerden dolayı elinin kolunun bağlı olduğu Kuzey İrlanda'dan tümüyle farklı (54).»

Öldürücü politikada, dinamik elemanını beraberinde getirdi. Kurtarılmış bölgelere ateş açarak ve bombalayarak, İngilizler halkı uzaklaşmaya ve daha güvenli bölgelere çekilmeye zorladılar. İngilizler, kuyuları zehirleyip havaya uçurdu, köyleri yaktı, ürünleri ve yiyecek ambarlarını ateşe verdi, sürüleri öldürdü ve yiyecek kaynaklarını kesti. Sürekli Radfan'da da uygulanan bu politika, devrimi destekleyen halkın tümüne yönelmiş bir saldırıydı. İngilizlerin ve Kabusun öne sürdüğü 'çelik çekirdek' ve 'ekonomik gelişme' nin ardında yatan gerçekti.

İngilizler Dofar'daki savaşlarının bölgedeki sömürgecilik sonrası stratejileri üzerine bir vahşet damgası vurduğu gerçeğini gizleyebilir ama değiştiremezlerdi. 1972 sonlarında, bölgeden sorumlu olan bazı İngiliz subayları Said bin Timur'u devirme kararı aldıkları için pişman olduklarını bile söylemeye başlamıştı. İngiltere o zamana kadar sömürge savaşının kimi sorunlarından uzakta kalmıştı; Dofar İngilizler tarafından hemen hemen hiç bilinmiyordu; İngiliz kayıpla-

rına ait kesin bir sayı yoktu; ve Cezayir veya Vietnam'da görülen tarzda bir direniş hareketi yoktu. (55) Öte yandan Dofar'daki savaş Umman bütçesinin gitgide artan bir bölümünü yutuyordu -1970'de 12 milyon riyal, 1971'de 16,3 milyon riyal ve 1972'de 30 milyon riyal'e malolmuştu (56). İngilizler Kabus'a Dofar'ı boşaltması ve Umman'a geri çekilmesi iznini veremezlerdi, çünkü bu ezici bir politik yenilgi olurdu. Ne de İngiltere Kabus'u kendi haline bırakabilirdi, çünkü körfezdeki petrolün gitgide artan önemi, bölgede politik istikrarı daha istenilir hale sakuyordu.

— İran'ın Müdahalesi —

Durum buyken, İran Şahı 1973 aralık'ında Umman'a birkaç bin kişilik birlikler gönderdi. Ortadoğu'daki son olaylar bu gelişimi teşvik etmişti. Petrol fiyatlarındaki artış, Sultan Kabus'a daha geniş mali özgürlük getirdi. Önder Arap hükümetleri, petrol konusundaki gelişmeler ve İsrail'in sınırlarıyle meşgul olduğudan, Umman'daki olayları daha az protesto eder durumdaydılar. İran'ın müdahalesi, Maskat'ta İngilizlerin denetim tekelini azaltırken aynı zamanda İngiltere'nin iki işlevini üstleniyordu. İlki, İngiliz ordusundan gönderilmesi halinde ortaya çıkacak politik sorunlara yol açmadan çok sayıda iyi silahlanmış ve iyi eğitilmiş karşıt isyan birliklerinin gönderilmesiydi. İkincisi, 1971'den beri İran ve Suudi Arabistan arasında gelişen sömürgecilik sonrası ortaklık politikası aracılığıyle yürütülmesiydi. İran rejiminin somut çıkarları da oldu: Suudi Arabistan'ın zararına yarımadanın Arap kesiminde etkisini artırdı. Kendi ülkesinde kopabilecek kırsal gerilla eylemleri gibi durumlarda kullanmak üzere zaptedici birliklerini eğitti.

İran rejimi, Umman'ın 'güvenliği'yle olan ilişkisini gizlemede Arap yönetimindeki üç adanın işgali

(1971), ufak bir helikopter filosunun Dofar'da yayılması (1972) Tahran rejiminin yayılmacı politikasının yansımalarıydı. Şahın kendisi bu konuda açıktı:

'Umman' daki Dofar isyanını alınız. Eğer başarıya ulaşırsa Hürmüz boğazının tam önündeki başkent Maskat'ta neyle karşı karşıya kalabileceğimizi düşünün. Önde birkaç tüfek ortada donanma silahları ve mermileri. Bu alışılmış bir örnekdir. Yıkıcı faaliyetlere hoşgörülü olamam -ve bununla dışardan gelebilecek her türlü şeyi kastediyorum... Onlar (Umman) bizim yardımımızı istedi, biz de gönderdik (57).

Umman'a gönderilen İran Kuvvetleri 20 Aralık 1973'de saldırıya geçti; bir kol kuzeye, Salala'dan merkez kesime doğru, diğeri güneye, çölden dağlara doğru vurdu. Helikopter silahları kullanarak Kızıl hat üstünde altı mevziye yerleştiler. Yolu yeniden açmak ve Dofar'ı ikiye bölerek teçhizatın doğu kesimine ulaşmasını önlemek çabasındaydılar. Bir ay süren ağır çarpışmalardan sonra İranlılar tahminen 200 kişi kaybetmiş ve yol hâlâ açılmamıştı. İAAKKHC kaynaklarına göre, düşman bazı çok iyi korunan konvoyları yoldan geçirmeyi başardıysa da bu konvoyların hiç biri zarar görmeden geçemedi. Yol hâlâ teçhizat nakliyesi için kullanılamayacak durumdaydı. İranlılar, Sarfeet'teki SSK gibi savunma durumuna geçtiler ve doğuya olan ikmal hatları dokunulmadan kaldı.

İran saldırısının gerçek amacı diplomatikti. En büyük korkuları Arapların ulusçu tepkisinde bir artış olacağıydı. Bu nedenle İran'ın varlığı gizlendi. İran bilrikleri Salala ve Maskat'ın sokaklarından uzakta tutuldu ve İranlı askerler, Kuria Muria adalarından, üzerinde hiç insan yaşamayan Hallaniyah'a yerleştirildiler. Umman askeri tebliğleri sadece kendi kuvvetlerine değiniyordu ve İAAKKHC İranlıların varlığını

açıklayınca Maskat, Londra ve Tahran bir ağızdan bunu inkâr ettiler (58). Şubat başlarındaydı ki Şah yapmış olduklarını kabullendi. Adamlarının 'Dofar'dan Salala ve Maskat'a giden yolu temizlemekle savaş onuru kazandığını' beyan etti. İAAKKHC'ni 'yıkıcılığın, tahripkârlığın, kargaşalığın ve cinayetin kuvvetleri' olarak kötülemeye çalıştı (59) İrak ve Libya, müdahaleyi protesto eder ve Sovyetler Birliği Şahın eleştirisinin dozunu yükseltirken başlıca Arap devletleri herhangi bir yorumda bulunmadılar ve Maskat - Tahran hilesindeki yerlerini korkakça aldılar. İran'ın resmî günlük gazetesi Etela'at İran işgalinin amacının 'isyancı önderleri ve arkadaşlarını Maskat hükümetince hazırlanan barış teklifini kabule zorlamak' olduğunu belirtiyordu (60). Mart başlarında Arap Birliği Örgütü Tunus, Cezayir, Kuveyt, Mısır, Suriye'nin dahil olduğu YDHC (onun yanında İAAKKHC ve Umman Sultanlığını uzlaştıracak bir arabulucu takım kurdu.

İAAKKHC'nin buna karşı tavrı, 1973 ortalarındaki Kuveyt'in girişimine karşı tavrının aynısı oldu. Görüşmelerin yapılması mümkün kılacak koşulları belirtti: 'İngiltere'yle İran ve Ürdün'le açık ve gizli anlaşmaların iptali üslerin kaldırılması, İran kuvvetlerinin Umman topraklarından çıkarılması, Ulusal ve demokratik bir rejim'in kurulması, politik ve kişisel özgürlüklerin tanınması; ulusçu bir ekonomik politikanın benimsenmesi, tek çizginin izleyicisi olmayan uluslararası politikaya bağlılık (61).

İAAKKHC, sadece askerî zaferle kazanabileceğini düşünmedi ne de kendilerini Umman'daki tek ulusçu güç olarak takdim etti. Umman rejimi yabancı güçlerin egemenliği altında kaldıkça ve yabancı birliklere Umman'da savaşma izni verdikçe, İAAKKHC mücadelesini hem politik hem askerî yollardan sürdürecek.

NOTLAR :

1 — Bu bahlsdeki bilgilerin çoğu, 1970 Şubat'ında ve Nisan'ında Dofar'a yapılan ziyaretlerdeki görüşme ve tartışmalardan elde edildi. Dofar'ın izlenimleri, devrimden önce Dofar'da yolculuk yapan dört ziyaretçinin çalışmalarında bulunabilir: J.T. ve M.V.A. Bent, 'Southern Arabia', Londra, 1900, Wilfred Thesiger, 'Arabian Sands', Londra 1968, Bertram Thomas. 'Arabia Felix Across the Empty Quarter of Arabia', Londra, 1932; Wendell Philipps, 'Unknown Oman', Londra, 1966.

2 — Philipps agy. s. 179 bu ticaretten sözetmekte ve değişik kara ve deniz ihracat yollarının haritasını vermekte. Camoens 'The Lusiads' adlı şiirinde (716 satır) 'Dofar düzlüğü üzerinde en zengin tütsüler kokar.'

3 — İbni Batuta, Ortaçağ seyyahı. Dofar'la ilgili şunları yazmakta: 'Balıkların çoğu sardalya cinsinden olup, bu ülkede hepsi aşırı derecede şişmanlar. İlgi çekici bir durum, burada sardalyaların hayvan sürülerinin tek yemi olması. Böylesini başka hiç bir yerde görmedim.' 'The Travels of İbni Batuta'-Hamilton Gibb Cambrigde, 1962 s. 383

4 — 'Haber maddesi'nin Arapça karşılığı Habar, Dofarcada hubur; hoşgeldin'in arapçası ahlan ve sahlan Dofarcası Haiwa sehla. Bertram Thomas dil hakkındaki görüşlerine 'Four strange Tonques from South Arabia, Londra, 1937 adlı çalışmasında yer vermekte. Ama şimdiye kadar yapılan tek disiplinli filolojik çalışma, imparatorluk Avusturya'sının bir askerî heyetine ait olup heyet Dofarca konuşan birini beraberlerinde Viyana'ya götürdü. Bkz. N. Rhodokanakis; 'Dervulgararabische Dialekt im Dhofar Zfar)' 2 cilt Viyana 1908 ve 1911.

5 — Anglo-India imparatorluğunun kültürünün Dofar'daki etkinliğinin bir belirtisi olarak 'coalie' (hamal - rençber) söz-

cüğünün yerel halk arasında yaygın biçimde kullanılması verilebilir.

6 — Başlık parasının oynadığı rol için bkz. s. 380

7 — 'The Travels of Marco Polo' Everfyman Edition, Londra, 1967 s. 404 - 5

8 — 'The Travels of İbni Batuta' Cambridge, 1962 s. 382-91.

9 — 'Abdullah Lloyerd'in esas adı John Herman Poll olup kendisi New hamphire'daki Salem'den gelen ve Kızıl Deniz'de Hodedia'da otuz tayfa olan Essex adlı ABD baharat gemisinin Hollandalı kamarotuydu. Hodedia'dan alınan mürettebatın hepsi Seyyid Muhammed Aqil adına çalışmaktaydı ve gemideki bütün beyazları öldürdüler, genç Poll saldırıdan canlı kurtulan tek kişiydi.

10 — Dofar'ın ilhakının tarihiyle ilgili bilgi J. G. Lorimer' in 'Gazetteer of the Persian gulf' 1. cilt, Hindistan, 1915 s. 589 - 601'de bulunmakta.

11 — Bkz. Bent agy. s. 227 - 76 Bent politik durumu çok açık kavramıştı: 'Kuşkusuz, bizim kendi politik vekilimizin, Maskat'taki esas yönetici olduğu söylenebilir. Ve onun yetkisi genellikle bir savaş gemisinin varlığından destek görüyor' (s. 60)

12 — Wendell Philipps'e verilen ayrıcalıklar Sultan Said' in kendisi tarafından verildi. Bkz. Philipps agy. s. 240 - 47. Philipps sonradan, diğer şirketlerin arama işini yürütmesini organize etti.

13 — Örneğin gezginci yazar James Morris.e göre, 'Dofar deniz kıyısından geriye doğru ufak bir cennetti ve orayı istediği gibi yöneten Sultan buranın kirlendiğini görmek istemezdi' 'Sultan in Oman' s. 31, Wendell Philipps'in söyledikleri pek farklı değil: 'Bugün Dofar, dostça, korkmayan ve huzurlu halkıyla barışın ve zenginliğin tadını çıkarıyor. Buraya vardıktan itibaren herkes için çok açık ki Sultan Dofar'ı kendi kişisel kraliyet bölgesi gibi kullanmakta.' agy. s. 202

14 — Dirasa Tahhiliya An al-Vadh al-Iitimaia fi Mantaqat Drofar (Dofar eyaletindeki toplumsal durumun analitik bir incelemesi) İAAKKHC yayınları, s. 15

15 — Yazarın 1970'de görüştüğü Dhalgut ve Rakhyut'lu balıkçıların söylediklerinden.

16 — Dofar kuvvetlerinin 1958'deki komutanı binbaşı St. Ğohn B. Armitage' dı. Armitage daha önceden Suudi Arabistan'daki İngiliz askerî misyonunda ve Ürdün'de Glubb paşa yönetimindeki Arap lejyonunda çalışmıştı.

17 — İngiliz basını olaya biraz değindi. Bkz. The Times, 29 Nisan 1966. Girişime katılanların bazıları şimdi kurtarılmış bölgededir.

18 — Yazarla yapılan bir görüşmeden, Şubat 1970

19 — 1970'de dördüncü bir bölüm merkez ve batı kısımları arasındaki Ho Chi Minh veya al-Mummar kesimi işaretlendi.

20 — 'İşgal Altındaki Arap Körfezi' Umman Katar ve Bahreyn'i kastetmekteydi.

21 — Bir keresinde, Hadramut'taki bir UKC sözcüsü Dofar'ın 'doğal Yemen'in bir parçası olduğunu söyleyerek, bununla GYHC'nin Dofar'ı ilhak edebileceği olasılığının bulunduğunu ima etmişti. Bu, derhal Aden'de yalanlandı ve sonradan asla sözkonusu olmadı. Dofar'ın, Mahra ve Hadramut'la lengüstik ve etnik bağları varsa da politik olarak Umman'ın ve körfezin bir parçası olup üzerindeki baskı emperyalist çıkarların körfezde aldığı biçimin sonucudur.

22 — Yüzbaşı N.G.R. Hopworth, 'The Unknown War', 'The White Horse and Fleur de Lys' Kraliyet alayının dergisi, cilt 6, no 6, 1970 kışı 1968-9 batı seferinin, İngilizler açısından değerlendirilişi için bkz. Sir Ranulph, Fiennes, 'where British Soldiers still Die under a foreign flag' Observer renkli ek, 6 haziran 1971.

23 — Sunday Times, 15 Şubat 1970

24 — Daily Mail, 17 Mart 1970

25 — Sunday Times, 15 Şubat 1970

26 — The Times, 3 Ağustos 1970

27 — Üç arkadaşım şunlardı. Lübnanlı militan ve Beyrut haftalık al - Horria dergisi muhabiri Fawwaz Trabulsi, Güney Yemen UKC genel komuta konseyi eski üyesi ve 1968'dekl sağa karşı hareketin militanı olup sonradan BM'de YDHC temsilciliği yapan Abdullah al - Ashtal, Güney Yemenli gazeteci ve sonradan Aden'in günlük gazetesi 14 Ekim'in müdürü Watheg al - Shikly'di.

28 — Kurtarılmış Dofar'ı ziyaret eden ilk yabancı gözlemci Fransız militan Jean - Cyrille Godefroy olup, 1968'de doğu kesimi ziyaret etmişti. 1969'da Fransız doğubilimcisi ve Marksist Jean - Pierre Viennot ile Gordian Troeller ve Claude Daffarge adlı gazeteciler batı kesimi ziyaret ettiler. İki Hsinhua muhabiri de 1969.'da orta kesimi ziyaret etti ve Çinli muhabirlerin yeni bir gezisi 1970'de oldu. İlk ziyaretimizden bu yana gazetecilerin batı kesimine başka gezileri de olmuştu ama en ileriye gidebilenler Çinliler ve Henri Snour ile Michel Rumeaux'un oluşturduğu bir film ekibiydi (1971).

29 — Çöldeki ve Dofar'daki bedeviler arasında selamlaşmalar ısrarlı sorular haline gelmişti —'Nasılsın?— yerine 'Ne haberler var?' ve benzeri şeyler soruluyordu.

30 — Daily Telegraph 29 Nisan 1970

31 — The Times'da albay Teddy Turnhill. 3 Ağustos 1970

32 — BBC, dünya yayınlarının özeti, 4. bölüm, Ortadoğu ve Kuzey Afrika, ME/2767, 9 Mayıs 1968. Bildiri, Şam radyosundan yayınlanmıştı.

33 — 'Çinli Subaylar' öyküsü, diğerlerinin yanısıra The Times (3 Ağustos 1970), Guardian (3 Ağustos 1970), Daily Express (29 Temmuz 1970) Daily Telegraph (23 Nisan 1971) ve Observer foreigh New Service (12 Ağustos 1970) tarafından do kabul edilmişti. Dofar'dayken hiç bir Çinli subay görmedik, ne onlardan sözedildiğini duyduk ne de onların Dofar'da bulunması için neden gördük; HKO'nun, İngilizlerce TUİ'de ve diğer

yerlerde eğitilmiş birçok askerî kadrosu vardı ve diğer HKO kadroları eğitim için Çin'e gitmişti. Öte yandan Dofar'ı 1969'da ziyaret eden iki Çinli gazeteci bunu kimseden gizlememiş olup Dofar halkı sık sık bunun sözünü ediyordu. Bkz. 'Dofar Bölgesindeki Silahlı Mücadelenin Mükemmel Durumu' Peking Review, no. 49, 1969 ve 'Dofar Kurtuluş Ordusu Savaşçıları ve halk Mao Tse-tung'un düşüncesini içtenlikle seviyor' Peking Review, no. 4, 1970. Bu esrarengiz Çinliler hakkındaki efsaneler o denli yaygındı ki, Whitehall yetkilileri bile inanır gibi oldular. 1971'de konuştuğum bir Dışişleri Bakanlığı yetkilisi bana 'e, kaç tane Çinli gördün?' diye sordu.

34 — The Times ve Guardian, 3 Ağustos 1970'de İngiliz brifing memurundan alınan, yorumsuz, hemen hemen aynı paragrafları atıfta bulunmaksızın yayınladılar.

35 — The Times, aynı yer.

36 — Kabus tarafından 1972 Eylül'ünde yayınlanan ve Dofar'ın 'özgeçmişine ait bilgiler'i kapsayan bildiride 'çok daha ılımlı isyancıların' 'Kendilerini geleneksel, dinî, toplumsal ve kültürel yaşam tarzı'ndan koparmaya çalışan aşırılara karşı koyduğu yazılmaktaydı. Financial Times'da 17 Kasım 1972'de yeralan Umman rejiminin reklamında anlaşılmaz ve birbirini tutmaz sözlerle 'keyfi bozulmuş ve yanlışyönlendirilmiş gençlerin ve hesaplı körfezde var olan demokratik yönetim biçimlerini parçalamayı öngören, komünizmden ilham alan hareket'in suçlaması yapılıyordu. Ama 'varolan demokratik yönetim biçimlerinin' ne olduğuna hiç değinilmiyordu.

37 — Talal Saad, İAAKKHC genel komuta konseyi üyesi, şubat 1971 görüşmenin tamamı. New Left Review'da no. 66 mart-nisan 1971 yayınlandı.

38 — Economist, 3 nisan 1971

39 — Yazara mektup, 27 Aralık 1971

40 — Özgün öykü. Daily Telegraph'da savunma muhabiri R. H. Greenfield tarafından 1 ocak 1972'de yayınlandı: ÖHS'nin eğitim müfrezesi olarak resmî görevlerinden başka faal

biçimde gerillalara karşı savaştığı kuşkusu bazı kesimlerde çok yaygın yerel yöneticiler, 'sömürgesi' yardımı aldıkları suçlamalarına karşı çok hassaslar.' Diğer karakteristik korkak başlıklar 'BK gizli körfez savaşında mı çarpışıyor?' Observer 9 ocak 1972) 'Dofar İngilterenin gizli savaşı mı' (Sunday Times 9 ocak 1972) ve 'Göründüğü kadar iyi değil' (Economist, 8 ocak 1972) gibiydi. Kitabın yazarı 4 ocak saat 12,30'da Dışişleri Bakanlığında düzenli yapılan haber birifinge katıldı. İngiliz olmayan Diplomatik muhabirler biraz daha derine inmek istediler ama Dışişleri Bakanlığının her zamanki beylik tabirleriyle karşılaştılar: 'ÖHS, elbette kendini korumak için harekette bulunuyor...', 'Normal olarak, birliklerin durumu hakkında bilgi vermiyoruz... vb. Daha güç sorulara kenarda duran üst kademeden bir yetkilinin 'yanlış kapıyı çalıyorsunuz' haykırışı son verdi. Toplantı o sıralar NATO'nun adadaki limanı kullanması nedeniyle daha yüksek kira isteyen Malta başbakanı Dom Mintoff'un insafsızlığından duyulan açık resmî huzursuzluk konusuyla yeniden canlandı.

41 — The Times, 12 Mayıs 1972

42 — Yazara mektup, 31 Mayıs 1972

43 — Sunday Times, 25 Haziran 1972.

44 — Dail Express, 15 Haziran 1972'de Kıbrıs'da Akrotlrl hastahanesindeki yetkililerden 'Bu çok gizlidir. Hiç bir şey söylemememiz istendi' diyerek haber veriyordu.

45 — Çarpışma sonrasında yayınlanan ayrıntılı değerlendirmeye göre İAAKKHC saldırıda otuz ölü verdi ve on iki kişide yaralandı. Yakalananların bir kısmı zincirlerle Salala'ya getirildiler ve orada İngilizler tarafından halk önünde dövülerek aşağılandılar.

46 — 'Are we on the Threshold of a new October' Kızıl hat, İAAKKHC dergisi, no. 19, 25 Eylül 1972.

47 — 'Oman cuts Rebel Arms Supplies' Daily Telegraph, 3 Mayıs 1973

48 — 'Statement on the Defence Estimates', 1970. II. ko-

nu, 25. Bölüm ve 'Statement on the Defence Estimates' 1971, II. konu, 71 - 72. Bölümden. Ayrıca bkz. 1973 'statement' II. Konu 34. Bölüm ve Hansard, 30 nisan 1974.

49 — Le Monde 27 - 8 mayıs 1971

50 — 25 haziran 1972 tarihli Sunday Times şu Satırları vermekte: Pilotlar, hava teğmenleri olarak yılda 5.000 pound eğer bekârsa 4.455 pound) almaktadır. Sözleşmeli yüzbaşılar 3.665, binbaşılar 4.471 pound almaktadır. Hiç bir gelir vergisi yoktur ve subaylar hizmet sırasında hiç bir harcamada bulunmazlar. Bir diğer habere göre (Sunday Times, 16 temmuz 1972) Londra Savunma Bakanlığı yardımcı binbaşılara yılda 9.000 pound vermek üzere anlaşmakta ama kendisi yılda 3.449 - 3.948 pound arasında değişen miktarlar ödemektedir. Geriye kalan para Umman halkından çalınarak, düşmanlarına ücret olarak ödenmektedir.

51 — Belücistan şimdi İran ve Pakistan arasında bölünmüş bir bölgedir. 2 milyon civarındaki halkı, farsça ve Oducaya yakın bir dil olan Belüci konuşur. Halkın çoğu İran'daki Kirman çölünden Sind ve Pencab'ın sınırlarına kadar varan kurak plato üzerinde çoban aşiretleri olarak yaşamaktadır. İran ve Pakistan içinde ezilen bir azınlık olup ücretli askerlik, kendi bölgelerinde sağlayamadıkları geçimi sağlamanın geleneksel yollarındandır. 1972 - 3'de Pakistan rejimine karşı ufak çapta silahlı bir ayaklanma koptu. Ufak bir Belüci grubu 19. yüzyılda Rusya'ya göçetmiş ve 1928'den bu yana Türkmenistan'daki hayvan yetiştirilen kolhozlarda örgütlenmiştir.

52 — ABD, Vietnam ve Taylandlı birlikler, 1960 sonlarında Malaya'da Kota Tinggi'deki ingiliz Cengel Savaş Okulunda eğitildiler. Bkz. Far Eastern Economic Review, 11 eylül 1971. s. 19. Önde gelen ingiliz karşıt isyan uzmanlarından Sir Robert Thomson birkaç yıl Vietnam'daki Nikson rejimine danışmanlık yaptı. Bu kuramların daha sonraki temsilcileri bunları Irlanda'daki koşullara ve İngiltere'de çıkabilecek «sivil savaş'a uy-

guladılar. Ör. 'Low Intensity Operations' general Frank Kitson, Londra 1971.

53 — Hepworth agy s. 25.

54 — Thimes televizyonunun 'Bu Hafta' programında yüzbaşı Julian Lancaster 28 aralık 1972'de konuştu. Program daki USHK pilotları 'Bu böyle bir deney ki başka hiç bir yerde karşılaşamazsınız', 'Onlar başlattı, biz değil' ve 'Yerde ne olduğunu asla görmüyorsunuz; belki hareket eden bir şeyler görebilirsiniz ama ne olduğunu anlayamazsınız' gibi sözler söylediler.

55 — Umman'daki yardımcı veya diğer sözleşmeli ingiliz personelin kayıplarıyla ilgili hiçbir resmî sayı yok. İAAKKHC 1966 yılında Vadi Nahiz'de Carter adındaki bir subayı öldürdüğünü bildirmekte; ve The Times (23 mayıs 1966) sözleşmeli bir subayın ölüm haberini verdi. Bütün bunlara karşın 3 ağustos 1970'de '35 ingiliz yardımcı subayın ve Sultanın kuvvetlerinde sözleşmeli olan diğer 60'ının hiç birinin' ölmemiş olduğu belirtildi. Observer (8 haziran 1971) OHS'nden bir kişinin Ummanlı bir asker tarafından 1970'de öldürüldüğünü ve diğer iki ingiliz subayın pusularda ölmüş olduğunu yazdı. 22 temmuz 1971'de Daily Telegraph M.R.A. Campbell'in ölüm haberini verdi; ve 7 ağustos 1971 tarihli Economist bir önceki yıla ait iki ölümden sözetti. 1972 ocak'ında ÖHS'nden iki kişinin, çavuş John Moore ve süvari askeri Christoper Loid'in öldükleri kesinleşti, Londra parlamentosunda (24 ocak 1972) bir önceki Dışişleri Bakanı Lord Balniel M. P. Andrew Faulds'a son zamanlarda üç yardımcı üç sözleşmeli subayın öldürüldüğünü söyledi. Maskat'taki bir haberci baharda üzerinde 'yüzbaşı R. H. Jones doğum 1947, ölüm 1972) yazılı yeni bir mezar gördüğünü haber etti; ve 12 mayıs 1972 tarihli The Times o zamana kadar öldürülen ingiliz askeri yersonelinin yedi olduğunu söyleyerek OHS Süvari askeri M. J. Martin'in ölüm haberini verdi. Düşük bir tahminle 1972 sonuna kadar Dofar'da her türden 20 ingiliz personelinin öldüğü söylenebilir.

56 — Financial Times, 5 kasım 1972.

57 — News Week, 21 mayıs 1973.

58 — Kitabın yazarı, 1971 ocak'ı başlarında Londra'daki İran elçiliğinden telefonla basın ataşesi Ali Muhammed Shapurian'ı aradığında Shapurian Umman'da İran birliklerinin bulunduğunu yadsıyarak bu suçlamanın 'modası geçmiş' olduğunu söyledi. Benzer gerçeklik Şahın birliklerinin Salalah'dakl KHK üssünü kullanıp kullanmadığı sorusuna da takılmıştı. William Wilson 'Umman'daki ingiliz üslerinin kolaylıklarından İran kuvvetlerinin yararlandırılıp yararlandırılmadığını' sorduğunda Savunma Bakanı İan Gilmour 'hayır' cevabını vermişti. 'Hansard 'vriten Answers' 28 ocak 1974). Oysa, İranlıların kullanabileceği başka üs yoktu ve Kabus'un kendisi Beyrut haftalık dergisi al Hawadeth'le 8 şubat 1974 yapılan bir görüşmede İranlıların Salala üssünü kullandıklarını teyit etmişti.

59 — Dailly Telegraph, 7 şubat 1974.

60 — Etela'at, 10 şubat 1974.

61 — SWB. 3 nisan 1974.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAP KÖRFEZİ VE UMMAN'IN BAĞIMSIZLIĞI İÇİN HALK CEPHESİ

— DKO'nun İdeolojisi —

Dofar gerilla hareketinin ideolojik dönüşümü 1965'ten sonra yayınladığı değişik bildirilerde yansıdı (1).

1965 haziran'ındaki ilk kongreden sonra yapılan ve anında hücumları çeken beyanlar DKO önderlerinin Dofar ayrılıkçılığı ve kısmî Nasırizm karışımını temel olarak almasından ileri geliyordu. O zamanki görüşleri aşağıda düzgün bir şekilde şöyle belirtmektedir :

«Dofar'ın Arap halkı! Devrimci bir öncü kol sizin aranızdan çıkarak, Allaha ve ülkeye inanarak bu ülkeyi, hanedanlığı İngiliz emperyalizminin işgaliyle özdeşleşmiş olan despot, sultan, Al Bu Sa'id'in yönetiminden kurtarmak görevini üstlenmiştir.

Kardeşler! Bu halk uzun zamandır, acı bir şekilde dağınıklık, işsizlik, yoksulluk, cahillik ve hastalıktan çekti. Bu öldürücü silahlar İngiliz emperyalizminin süngüsü altında geldi ve Maskat sultanlarının hükümeti tarafından Dofarlılara karşı kullanıldı.

Dofar'ın Arap halkı! Bu duruma tanık olmaya katlandınız ve hepiniz bu saçma politikadan çok çektiniz. Allah bizim yaşamımızı ve onlar ölmemizi istediler, Allahın isteği, büyük Arap anavatanının bu bölümünde egemen olması gereken hak ve doğrunun isteğidir...» Bu yakarış, melez bir ideolojiyi ifade ediyordu. Ondaki Arap ulusçuluğu ve diğer Arap ülke-

lerindeki mücadelelerin desteklenmesi otokratik bir Arap devletinde zulüm çekmiş ve Arapça konuşmayan grupların direnişlerini açıklama yoluydu.

Dofar'daki baskının saptanmasında İngiliz emperyalizmine az ve Maskat sultanlarına çok ağırlık verdiği halde DKO, doğru olarak, Al Bu Said hanedanlığını Umman'daki İngiliz emperyalizminin bölgesel bir aracı olarak görüyordu. Belirsizliğin özü Dofar'ın kimliğinden ve bağımsızlık mücadelesinin amacından geliyordu. Bir taraftan Güney Yemen ve körfez arasındaki yeri onu her iki alan tarafından etkilenmeye açık bırakıyor, öte tarafta ise Umman'ın sömürgesi olarak görülüyordu. Dofar Umman Sultanlığı tarafından yönetildiği için buraya bağlıydı. Aynı zamanda sömürge konumu, toplumsal farklılıklar ve 500 millik çölüyle Umman'dan ayrılıyordu. Dofar arazisi güneybatı komşusunun da parçası olamazdı. Güney Yemen'le ortak özelliklere sahip olması ve oradaki bağımsızlık mücadelesinden etkilenmesine rağmen hiç bir zaman kendini Güney Yemen'in bir parçası olarak görmedi. Birçok Dofarlının güçlü siyasî deneyleri körfezde göçmen işçi olarak çalıştıkları dönemde olmuştu. DKO bu soruyu hiç bir zaman çözemedi ve 1965 haziran'ında, yayınlanan bildiri söz konusu belirsizlikleri iyice açığa çıkardı. Bildiride Dofarlıların ulusal kimliği Arap ulusunun bir parçası olarak vurgulanmaktaydı. Bunun için üç neden vardı: ilki kendilerinin Arap olduğunu belirterek Dofarlılar onları geleneksel olarak küçük gören Ummanlılar ile eşit olduklarını belirlemek istediler. Bu şu demekti: DKO, baskı altındaki bir kesimin bağımsızlık hareketi olmasına rağmen, kendi öz farklılıkları ve özgeçmişleriyle övünmek yerine aslında Dofar üzerindeki baskının nedeni olan Arap dünyasının egemen kültü-

rünü benimsemekteydi. (2)

Gene DKO, bütün Arap dünyasındaki bağımsızlık hareketine olan desteğini vurgulamak ve kendi mücadelelerinin emperyalizm tarafından kullanılması olasılığını ortadan kaldırmak istiyordu.

Dofar'ın Arap karakterini belirginleştirmesindeki üçüncü neden şuydu:

DKO adıyla ima olunan ayrılıkçılığı dengelemek

DKO, aynı zamanda Dofar'ı Güney Yemen ve körfezle bütün Arap dünyasından çok daha sınırlandırılmış bir bölgeyle özleştirdi, çünkü birine öbürünün pahasına üstünlük tanıyamazdı ve DKO kendisini iki tarafla da belirlenen bir hayalî bölgeye yerleştirdi. DKO içindeki geleneksel unsurlar bilhassa Umman halkına karşı tavırlarını belirleyemediklerinden körfezden söz ederek, özellikle Umman hakkında konuşmaktan kaçındılar. Said bin Timur'un Dofar'ın ayaklanmasına karşı ilk tavrı, bunu Umman kabilelerine karşı Dofar kabilelerinin bir isyanı olarak göstermesi oldu ve Umman kabilelerini Dofar'da çarpışmaya sokmak istedi. Ancak DKO doğrudan doğruya sorunun üzerine yürüyemedi, yalnız bir Dofarlı sözcü 1965 aralığında bu 'kabilesel' yoruma alandaki tüm devrimci güçlerin birleşmeleri çağrısında bulunarak cevap verebildi (3).

Dofar'ın kimliği bu şekilde kapalı olarak belirtilirken mücadelenin amacı da karanlıkta kaldı. Özgürlü bildiride, Al Bu Said hanedanlığı tehdit edilmiş hareketin amaçları açıklığa kavuşturulmamıştı ve bildiri sadece DKO'nun 'özgürlük bayrağı sevgili Dofar göklerinde yükseklerde dalgalanmaya kadar çarpışacağını' söylüyordu. Bildirinin bitiş sloganı 'Çok yaşa Dofar, Arap ve özgür gerçeklerin sorularına kaçamaklı cevaplar vermeyi başardı. Bu 'ayrılıkçılar' ve

'ulusçuların' tek cephede toplanmasını sağladı. 'Ayrılıkçılar' Dofar hareketini bir bütün olarak sultanlık kapsamı içinde görmeyi reddettiler, onları büyük olasılıkla Umman'ın bütünlüğünü kısa süre önce sarsan imamist hareket cesaretlendirmişti. 'Ulusçular'sa imamistlerin Umman içinde özerk devlet çağrısına benzeyen özerk bir Dofar devleti çağrısına varabilecek açık Dofar ayrılıkçılığını kabul etmeyi reddettiler.

Sonraki iki yıl içinde DKO mücadelenin, Sultanlık içinde ezilmiş bir azınlığın mı yoksa Umman ve körfezi bağımsızlaştırmak için yapılan genel mücadelenin mi ilk evresi olarak gördüğünü belirtmekten kaçındı. Sonunda, cephenin ideolojisinde yapılan değişiklikler sorunları çözdü; Dofar açıkça körfezin bir parçasıydı ve onun mücadelesi körfezin öbür kısımlarının kurtuluşunu başlatacaktı.

1967 haziran'ında, Arap devletlerinin yenilgisi ve devrimin Güney Yemen'deki zaferi, sonuca götüren dış gelişmeleri belirledi. Bu arada, Dofar içindeki güçlükler, DKO'nun önceki önderlik ilişkilerini yıkarak eskiUAH grubunu ön plâna çıkardı. Bu değişiklik sabık UAH üyelerinin, Dofar devrimindeki değişiklikleri, değerlendirebilmesinden geldi. Bu değişikliklerin etkileri ve 1967 haziran'ındaki yenilgi Mısır'ın resmi ulusçuluğuna karşı cephenin tavırlarında somutlaştı. Arap - İsrail savaşından hemen önce Kahire'deki Nasırcı DKO sözcüsü Yusuf Alawi, radyodan Dofar'a kesin Nasırcı terimlerle seslendi:

'Özgür kardeşler, Arap ulusunun kararlı savaşı bugün Sina'da ilerleyen Arap ordusunun öncü kolunda temsil edilmekte, Araplığın kahramanları, BAC'nin kararlı erkekleri ve subayları, siyonist ve emperyalist düşmanlardan Filistin'i kahraman Arap topraklarını kurtarmak, siyonizm ve emperyalizme

karşı en ön safta metanet ve imanla çarpışmak için hazırlar...

Al Qara ve Qarın dağlarındaki özgür kaharamanlar, Dofar Kurtuluş Ordusunun kahraman askerleri, İngiliz emperyalizmine zorlu dersler verdiniz. Bugün Araplığın günüdür. Bu bizim özgür şehitlerimizin öcünü alma günüdür. Bu, bizim suçlu siyonistler ve onların efendileri İngiliz ve Amerikalılardan öç almak için şansımızdır. Bırakın bu öç günü olsun. Allah büyüktür. Araplık zaferleri çok yaşa, zafer bizimdir. Emperyalistlere ve siyonistlere ölüm.» (4).

On gün sonra Mısır ordusu Sina'da imha edildi ve yenilgi bütün Arap dünyasında hissedildi.

Yenilgi DKO'nun Mısır ulusuna karşı bağlılığını yok etti ve körfezde: Bahreyn ve Sharjah üslerinde İngiliz mevzilerinin kurulmasıyla aynı zamana rasladı. Bundan böyle DKO'nun mücadeleyi yükseltmek için iki nedeni vardı: Sina'daki yenilgiyi telafi etmek ve körfezde yerleşen emperyalizme karşı çıkmak. Bu değişliklik Mısır'dan kısa ömürlü bir teşvik bile gördü. Mısır, muzaffer emperyalistlere vurmanın bir yolu olarak 20 Haziran'da Aden'de, Crater ayaklanmasını ve Umman'da yaygınlaştırılmış çarpışmaları görmekteydi.

1967 temmuz'unda DKO çabaları yenileme çağrısında bulundu: 'Kardeş Dofarlılar, Dofar Kurtuluş Ordusunun özgür adamları, Arap topraklarının geçirmekte olduğu mevcut koşullar daha büyük fedâkarlıklar ister' deniliyordu. (5)

Ağustos'ta Arapların Sesi bütün Dofarlıları 'erkeklerimiz' kadınlarımız, çocuklarımız, köylülerimiz, öğrencilerimiz ve entellektüellerimiz' diyerek hep birden katılmaya çağırdı. 'Arap ulusu Dofar'ın özgür Araplarını savaşa hazırlanmaya ve bütün yolları kul-

lanarak kararlı bir şekilde yerlerini almaya çağırıyor (6).

Eylül'de DKO radyosunun haftalık yayınında, her zaman olduğu gibi DKO'nun Kahire'deki temsilcisi Yusuf Alawi değil de Muhammed al-Ghassani konuştu. Ghassani, Alawi tarafından temsil edilen dar ayrılıkçı görüşün karşısında olup, DKO içindeki militan Arap ulusçularının önderiydi. Dofar'ın batı kesimindeki ikmal yollarının İngilizler tarafından kapatılmasından çıkan güçlükleri, belirtirken Al-Ghassani, bütün körfez halkını Dofar'ı desteklemeye çağırdı

'Maskat, Nezve, Sharjah, Dubai, Bahreyn ve körfezin bütün bölümlerinin Arap halkları, DKO size sesleniyor. Dofar'daki özgürlük devrimi sizin devriminizdir, sizin ümidinizdir.

İngiliz emperyalizmi ve onun aracıları olan, Maskat Sultanları, Dofar'daki devrimimize darbe vurmaya çalışıyorlar.

Onlar Dofar vadilerinden ve dağlarından gelen insan sellerini söndürmek istiyorlar' (7)

1968'de cephe açıkça kendisini körfezdeki mücadelenin bir parçası olarak görmeye başladı ve aynı zamanda 1967 öncesindeki Nasırizmden koptu.

Hiç bir şey, 'Sina'da ilerleyen Arap ordusunun öncü kolu'ndan söz eden 1967 Mayıs beyanatıyla aşağıdaki değerlendirmeler arasında fark kadar kesin değişikliği yansıtamazdı:

'5 Haziran 1967 yenilgisi Arap rejimi politikasının ideolojik ve stratejik açıdan başarısızlığını kanıtladı. Bu siyasetler artık bütünüyle, tuzağa düşürülen kitlelerin gözünden düştü ama buna rağmen, yazılı veya bürokratik kararlarla onları bir kenara atmamalı ve Filistin özgürlük hareketinin çıkışını sağlayan

nesnel durumları anlamaya çalışmalıyız... Emperyalist - siyonist saldırganlığının doğrudan hedef aldıklarının yanısıra, ulusal yenilgi, Arap dünyasındaki devrimci güçlerin çeşitli kademeleri arasındaki tartışmalara da yol açtı. Bu güçler kendilerine tam anlamıyla özeleştiriler yöneltirken, bunun ağırlığına dayanamayan bazı küçük burjuva örgütleri çöktü (8). Bu tartışmalar, Dofar devriminin kendi özel eleştirisini taşıdığı ve kendi hareketlerini körfezin tüm alanlarına genişletmeye karar verdiği, Arap körfezine ulaşmalıydı. Ayrıca tartışmalar devrimin zaferinin, kitlelerin toplumsal bilinç düzeyine dayandığını vurgulamaktaydı' (9).

İKİNCİ KONGRE

DKO'nun ikinci kongresi Dofar'ın merkezindeki Hamrin'de 1 ve 20 eylül tarihleri arasında toplandı.

DKO: Dofar Kurtuluş Ordusu, milis ve cephenin körfezdeki yeraltı örgütünden yaklaşık 65 delege katıldı. 1965'de seçilen 18 DKO önderinden sadece üçü yeniden seçildi. 25 yeni üye genel komuta konseyini oluşturdu ve Muhammed Ahmed al Ghassani sekreter oldu. Bazı eski önderler değişiklikleri kabullenirken Yusuf Alawi ve Musallim bin Nufl'nin de dahil olduğu bir grup ayrılarak kendilerine Dofar Kurtuluş Cephesi adını verdi. Dofarlı emperyalizm taraftarı unsurları temsil eden bu grup daha sonra İngilizlerle birleşerek devrime karşı çalıştı. 1968 kongresinde 'Çinlilerce eğitilen bir çelik çekirdeğin', 'dindar müslümanlara' karşı darbe vurduğu ve kongrenin kendilerini DKO'dan tasfiye etmek için yapıldığı yalanını yaydılar (10).

İkinci Kongre, cephenin kuramsal, örgütleri, stra-

tejik ve politik her alandaki deneyimlerini yeniden gözden geçirmesine yol açtı. Çoğunluk solun getirdiği tezi benimsedi: Dofar'daki gerilla mücadelesinin krizi, DKO'nun yanlış tecrit stratejisinden, devrimci kurumların ve mücadeleye öncülük edecek devrimci partinin olmayışından dolayıydı. Çözüm 'bilimsel sosyalizmi benimsemek kurtarılmış bölgelerde sosyal devrimi başlatacak devrimci bir örgüt kurarak Dofar devrimini körfezdeki mücadeleye ve dünya çapında emperyalizm ve müttefiklerine karşı verilen savaşlara bağlamaktı.

Kongreden sonra yayınlanan resmî tebliğler, Dofar mücadelesini etkileyen 'olumsuz faktörleri' analiz etmekle işe başladı: bu faktörler, Arap devletleri arasındaki rekabetti, 'Arap devrimini kurtuluş mücadelesi içinde karakterize eden ideolojik karışıklıkları' ve 'Arap ulusal demokratik kurtuluş hareketinin önderliğindeki burjuva güçlerinin varlığını' kapsamaktaydı. Mücadele, düşmanlarını, Arap gericiliği, İngilizleri ve Umman imamlığını cesaretle karşılamak zorundaydı.

Kongre üç stratejik karar aldı: tek mücadele yolu olarak 'örgütlenmiş devrimci şiddeti benimsemek; Dofar Kurtuluş Cephesinin adını, İşgal Altındaki Arap Körfezinin Kurtuluşu için Halk Cephesi olarak değiştirmek; 'Körfezdeki kitle mücadelesi ile Dofar'daki mücadeleyi birleştirerek işgal edilmiş Arap körfezinin tümünde ortak bir devrimci stratejiyi benimsemek ki bu Dofar devriminin iyi kaderi olmaktadır' ve 'Bölgenin kendi birliği için sağlam ve devrimci bir başlangıç olarak işgal edilmiş Arap körfezindeki halk kitlelerinin devrimci silahlarını birleştirme doğrultusunda çalışmak.' (11)

Umman imamına, AEB'ne ve bütün 'sahte devrim-

ci sloganlar' atanlara hücum ediyor; Filistin ve Rodezya'daki mücadeleri destekleyip, ABD'ndeki ırk baskılarına karşı çıkıyordu.

İAAKKHC'nin 'bilimsel sosyalizm'den ne anladığı, Kongre'de bir ulusal ferman olarak geliştirildi ve daha sonra birçok kuramsal yazı cephenin dergisinde yayınlandı. Ferman, Dofar mücadelesinin tayin edici sosyal öğeleri üzerine ağırlık vererek başlıyordu:

'9 Haziran 1965 devrimi, bir yanda ezilmiş kitleler, öte yanda feodal yöneticiler ve çeşitli kapitalist güçler arasındaki sınıfsal ve sosyal çelişkilerin kaçınılmaz sonucudur. Kurbanlar ne olursa olsun, devrimde temel güç olan kitlelerin iradesi, zafere ulaşmadıkça devrım sona ermeyecektir.'

Bu yorumlayış, DKO'nun düşmanını kesin sınıf tanımları olmaksızın 'despotik' ve 'kokuşmuş' olarak nitelediği 1965 analiziyle tam bir karşıtlık içindeydi. Aynı zamanda, kabile önderlerinin, savaşı sürdürmenin kendi çıkarlarını ilgilendirmediğini farkettikleri anda zayıflayan İmamî'nin Hacar dağları hareketinin imalı eleştirisiydi.

Ferman, Güney Yemen'in Dofar'da 'benzer bir devrim için elverişli koşulları hazırlamak' ve körfezde 'silahlı halk devriminin' yakın zaferini kanıtlamak doğrultusundaki rolünü aydınlatıyordu. Dofar, Yemen ve Körfez arasındaki 'aracı bağ'ı oluşturur ama 1965'te olduğu gibi Dofar ve körfezi birbirine bağlayan Umman'dan açıkça söz edilmiyordu. Körfezde gereksinimi duyulan şey 'işçilerin, yoksul köylülerin ve devrimci entellektüellerin' yani çıkarları emperyalizme karşı savaşmayı gerektiren ve o ana kadarki harekete damgasını vuran feodal ve burjuvaza önderliğini reddedenlerin öncülüğünü yaptığı hareketti. Aynı şekilde, Arap dünyasında, kitleler 'ideolojik cehaletleri

ve orta yolcu politikalarıyla, 1967 haziran'ındaki mahvedici yenilginin açıkça ortaya koyduğu gibi' kendilerini kurtarmaktan aciz küçük burjuva önderliğini alaşağı etmeliydi.

Devrimin amacı, emperyalizmin askerî ve ekonomik varlığını tasfiye etmeyi ve üretim araçlarını, işçi sınıfının denetimine vermeyi gerektiren demokratik ve sosyalist bir toplumun kurulmasıydı. Cephe, ekonominin özel sektörüne bir ölçüde önem veriyor ama asıl kamu sektörünün egemen olması üzerinde duruyordu. Endüstrileşme, tarımsal reform,: yerel ticaretin teşviki ve ekonomik alt - yapının kurulması gerçekleştirilmeliydi, devrim köleleri özgürleştirmeli, kadınlar üzerindeki baskıya son vermeli, sağlık ve eğitimi geliştirmeli ve sendikacılık faaliyetini teşvik etmeliydi.

1969'da yayınlanan bildiriler Cephenin yeni politik görüşlerinin ayrıntılı açıklamalarını içeriyordu. "Bilimsel sosyalizmde ne anlıyoruz?" (12) adlı makalede Cephe tek bir sosyalizmin olabileceğini ve sosyalizmin yerel ve törel farklılıkları gözönüne almayacağını tartışmaktadır. Bu, sınıf mücadelesinin kaçınılmazlığına, üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılması gereğine, egemen sınıfın güçlerini elinden almanın gereğine ve tarihî yapanın işçi sınıfı olduğuna dayanmaktadır. Gelişmiş kapitalist ülkelerde burjuvazi ulusal demokratik devrimlerin öncülüğünü yapmıştır, ama sömürgeler dünyasında yapmamışlardır ve yapamazlar ve bu 'sürekli ve kesintisiz devrimi' gerektirir. Sömürge ülkeler, burjuva aşamasından geçmeyecekler ve burjuva devrimlerinin görevlerini işçi sınıfı üstlenecektir. Gücün işçi sınfının eline geçmesini, proletarya diktatörlüğü izleyecek ve bu yenilmiş egemen sınıflara yeni kararlı darbeler vuracak-

tır. Devrim, tarımın sosyalist dönüşümünü de 'işçiler ve köylüler, köyler ve kentler arasındaki çelişkileri sona erdirmenin, kırsal kesimdeki yaşama standardını kentlerdekinin düzeyine çıkarmanın tek yolu olan modernleşmeyi ve kollektifleştirmeyi de kapsamalıdır.

Aynı derecede açık bir başka bildirinin başlığı 'Dünya İşçi Sınıfı ve 1 Mayıs Bayramı'ydı. Cephe, dünyanın üç kesiminde, 'Sosyalist kampın ülkelerinde' gelişmiş kapitalist ülkelerde ve Arap dünyasında işçi sınıfının durumunu anlatıyordu. İlk kesimdeki işçi sınıfının görevi kapitalist ve sömürge ülkelerdeki mücadelelere mümkün olan tüm yardımı sağlamaktı. Kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı 'sosyalizme barışçıl geçiş' olabileceği efsanesini reddetmeli ve kapitalist ülkelerin baskısının sömürgelerdeki kurbanlarını desteklemeliydi. Lenin'in 'Emperyalizm'ini ızleyen makale, emperyalizmin kârlarından rüşvet alarak işçi sınıfının bir kesiminin 'işçi aristokrasisi' haline geldiğini ve bunun gelişmiş kapitalist ülkelerdeki ışç sınıfını zayıflattığını tartışıyor. Eğer sömürge devrimi kendi zaferiyle emperyalizmi zayıflatmayı ve onun kârlarını azaltmayı başaracaksa, bu doğrudan anti - kapitalist mücadeleye yardım edecektir.

'Bu nedenle gelişmiş kapitalist ülkelerdeki devrimci hareketin Avrupa ve Kuzey Amerika'daki işçilerin kapitalist sisteme karşı mücadelesi, emperyalizm ve dünya kapitalizmine karşı, sömürgelerdeki baskı altındaki yüz milyonlarca halkın mücadelesiyle çok sıkı olarak birleşmezse, bir efsane olarak kalacağı söylenebilir (13). Arap dünyasındaki işçi sınıfı hâlâ, emperyalizm, sömürgecilik ve Arap tepkisine karşı uzun bir silahlı mücadeleyi gerektiren ulusal demokratik devrimi başarmak zorundadır.

İkinci Kongrenin kararlarını, Dofar çapında kitle eğitim hamlesi izledi. Okuma, yazma ve Arap dilinin öğretilmesinin yanısara politik eğitim de veriliyordu. Cephe, devrimci klasiklerin: Lenin'in 'Devlet ve İhtilâl' 'Emperyalizm', Marx ve Engels'in 'Komünist Manifesto' ve Mao, Stalin, Ho Şi Min ve Che Guevaranın yazılarının Arapça çevirilerini dağıtabildiğince çok yaygın dağıttı. Bunlar, Filistin FKDHC'den yazılarla birlikte, bütün kadrolara öğretilen politik eğitim programının bir bölümünü oluşturdu ve derslerin tartışmaların kaynağı oldu. HKO kadrolarının eğitildiği devrimci kampta bu kurs üç bölüme ayrıldı. İlki, İAAKKHC'nin kendi esas yazılarından: Ferman, 'Dofar Eyaletinin Sosyal Yapısının Analizi', 'Kadınlar ve Körfezde Devrim' (14) ve körfezdeki ulusal kurtuluş ve işçihareketlerinin incelenmesinden oluşmaktaydı. Sonuncusu Nasırizmin ve Baas gibi benzer grupların yanısıra Arap komünist partilerinin tarihinin incelenmesini içermekteydi. Kursun ikinci bölümü, sözü edilen başlıca Marksist yapıtlardan oluşuyordu. Bunların daha ayrıntılı incelenip incelenmemesi sahip olduklar: zamana bağlıydı.

Her iki bölüm, yüksek düzeyde okur-yazarlık ve politik okuma öngörüyordu. Oysa Dofar halkının yüzde onu bu özelliklere sapti. Bundan İAAKHC'ni politik eğitimin başına, temel devrimci kavramların halkın tümü için anlaşılabilir hale getirilmesini sağlayacak başlangıç kursu eklemeye yöneltti. Yirmi beş bölümü olan bu kurs en temel eğitim materyalini oluşturdu ve Dofar'ın dört bir yanına gönderildi. Dört ana başlığı: Devrimci Militanın oluşması; Örgütsel İlkeler; Marksizm - Leninizmin İlkeleri; Enternasyonalizm, Ulusal Kurtuluş ve Sınıf Mücadelesi'ydi.

Cephe'deki bu kuramsal değişim ve 1968'den sonra başlatılan eğitim seferberliği, sömürge dünyasının en tecrit edilmiş bölgelerinden birine sosyalist düşünceleri getirmek ve işbölümü ile mülkiyet ilişkilerinin en ilkel biçimlerinin egemen olduğu bir topluma, endüstriyel Avrupa'daki kapitalist üretim biçiminin incelenmesiyle başlayan bir kuramı uygulamak çabasıydı. Marksizm - Leninizm'in Çin ve Vietnam gibi endüstrileşmemiş ülkelere, oralardaki komünist partilerce uygulanması bu ülkelerin kurtuluşlarının ancak devrimci Marksizmi silahlanmış kitle hareketlerince gerçekleştirilebileceğini göstermişti. Emperyalizmin egemen olduğu bir dünyada, sanayileşmemiş toplumların burjuvazisi ekonomik ve toplumsal görevlerini yüklenebilecek güçte değildir. Ama aynı zamanda anti-emperyalist mücadele ortak düşmana karşı sosyalist kuramları desteklemeyenlerin de katıldığı mümkün olduğunca geniş bir cephede birleşilmesini gerekli kılmaktadır (15).

Umman'daki devrimci hareket Çin'deki ve Vietnam'daki hareketlerden en az iki noktada ayrılıyordu. Dofar devrimci hareketi, Çin'in ve Vietnam'ın yaptığı gibi emperyalist askerî ve ekonomik saldırganlıkla yüzyüze gelirken Dofar toplumu her iki ülkeden de azgelişmişti -özellikle ne karşılaştırılabilir bir toprak sahipleri sınıfı ne de komprador burjuvazi vardı. Körfez'de komprador bir sınıfın oluştuğu ve petrol sanayiinde kapitalist sömürünün geliştiği doğrudur. Ama bu sadece körfezin kırsal ve petrol üretilen bölgelerini Dofar'dan sosyal olarak çok farklı konuma getirmiştir ki, kapitalizm öncesi dönemlerde bile bu bölgeler Dofar'a yakın olmamıştır.

İkinci bir değişiklik, sosyalist düşüncelerin Çin'e ve Vietnam'a Üçüncü Enternasyonal'in üyeleri olan ve öncü kadrolarının çoğunlukla 1920 - 30'larda Sovyetler Birliğinde eğitildiği veya ondan etkilendiği komünist partilerce getirilmesidir. Bu partiler kesin komintern disipliniyle ve Moskova'daki Komintern merkeziyle sıkı bağlar içindeydi. Mao Tse-tung'un kuramsal ve politik başarılarının Çin'de bağımsız bir mücadele yükselttiği doğrudur ama Üçüncü Enternasyonalin varlığı ve etkileri Çin'inki de dahil bu partiler üzerinde önemli derecede etkin olmuştur. DKO'nu İAAKKHC'ne çeviren güçler ve etkilerden bağımsızdı; süreç çok daha özerkti ve bir komünist parti oluşturamadı. Özellikle Körfez - Umman'ın radikalleşmesi Güney Yemen'deki olaylardan ve Arap ulusçuluğu içindeki bir kriz sonucu Beyrut merkezli UAH'nin radikalleşmesinden de etkilendi.

DKO'nda 1968'e kadar ulusal bir ideoloji ve gerilla savaşının askerî yönü ağır basmaktaydı. Ama ikinci kongre'de aniden 'bilimsel sosyalizm'e olan bağlılığını ilân etti. İAAKHC'nin en çok bağlandığı iki kavram, eskilerin başarısızlığından yeni düşüncelerin doğuşunu çok keskin biçimde koymaktadır. Biri 'örgütlü devrimci şiddet' kavramı, daha önceden egemen olan şiddet biçiminden, kabilesel şiddetin başarısızlığından doğrudan türemiştir. Kabilesel şiddet, örgütsüz, devrimci olmayan, kendiliğinden, yaygın ve çoğunlukla -Hacar dağları ve birçok Dofar kabile ayaklanmasında olduğu gibi kahramancadır. Ama kitle örgütlenmesi için gerekli olan, mücadelenin kuramsal özümsemesine değil bireysel kahramanlıklara ve silahın gizemliliğine dayanmıştır. 1967'de DKO sözcüsü Yusuf Alawi şöyle demişti. 'Özgürlük mermilerin, bazukaların, el bombalarının dumanının ne ka-

dar kalın olduğuna dayanmaktadır' (16). 1970'de söylenenler farklıydı :

'Şiddetin her şeyleri başarma yeteneğinde olduğunu söylemenin asla taraftarı değiliz. Ama devrimci ruhu kitlelerde geliştirmenin yolu olan, devrimci şiddet çağrısında bulunmaya bağlıyız. Görüşümüzce, devrimci şiddetin ölçüsü, organik olarak birbirine bağlı iki noktayla özetlenebilinir: Devrimci bilinç ve devrimci örgüt.' (17).

Çok önemli birşey de körfez'deki işçiler ve köylülerin sürdürdüğü devrim hareketi için, açık bir sınıf önderliği kavramıdır. DKO'nun Dofar'daki iç yenilgisinden çıkan değişik pratik ve teori kavramı gibi, körfez'deki devrimci hareketin dıştaki zayıflığı, bölünmeleri ve uzlaşmaları, onu, bu, burjuva ulusçuluğunun şimdiye kadarki egemen biçimi olan sınıfsız Ütopyayı terketmeye götürdü. (18). Bu değişiklik, sınıfsal değil, ulusal yenilgiyle ön plana çıktı. Arap orduları sahip oldukları ayrıcalıkları ve politikalarını haklı göstermek için İsrail'i yenebileceklerini iddia etmişlerdi -ve 1967 haziran'ında başarısızlığa uğradılar; ittifaklarının Suudi Arabistan ve Kuveyt'i de içine aldığı, aynı Arap rejimleri 'Körfez'in Arapçılığı'nı savunma iddiasındaydılar ama gerçekte petrol şirketlerinin ve batı emperyalizminin işbirlikçileriydiler. Daha fazlası, 1956'da ve yarımadada ortaya çıkan ve resmî olmayan ulusçu gruplar ve işbirliğine dahildi. Bunun nedeni, onların genellikle özel devletler (örneğin Bayreyn» ve reformist siyasetlerle silahlandırılmış olmasıydı. Eğer kuvvet kullansalardı (Suudi Arabistan'da olduğu gibi), bu, halkın politik hareketliliğinden soyutlanmış bireysel hücumlar şeklini alacaktı.

İAAKKHC tarafından geliştirilen yeni politika ve yeni devrim kuramı mümkün olduğu kadar geniş izleyici kitlesinin birleştirilmesini gündeme getirirken aynı zamanda kendi öz çözümlemesinde ısrar ediyor ve devrimci mücadeleye yeni kavramlar getiriyordu. Bu, bütün devrimci mücadelelerin karşısına çıkan bir sorundu, 1968'in kuramsal kargaşası, İAAKKHC'ne yeni bir dünya görüşü getirmişti ve seslendikleri kitleler bu kuramsal değişime yolaçan koşulları -körfezde ve bütün olarak Arap dünyasındaki anti-emperyalist krizini- kendiliğinden ve dağınık olarak yaşamıştı. İkinci kongreden hemen sonra, İAAKKHC kendisinin bir cephe olarak, 'Marksist - Leninist' olduğunu söylüyor ve üyelerinin 'Marksizm - Leninizm'i benimsemesi üzerinde ısrarla duruyordu. Bu, politik tabanını kaçınılmaz şekilde sınırlandırdı; güney Vietnam'ın UKC'si, Marksizm'den etkilenmesine rağmen, hiç bir zaman böyle bir durumu benimsememiş ve çok daha geniş politik ve kitle tabanına sahip olmuştu. Aynı şekilde, Cephe körfezindeki emperyalist birliğe yalnız çok daha açık bir yaklaşımla karşı koyulabileceğini sandı ve bu karar, 1971 temmuz'undaki 3. kongrenin ve 1971 aralık'ındaki Ahlish Birleşme Kongresinin dökümanlarında yansıtıldı. 'Marksizm - Leninizm' üzerindeki ısrarlar uzatıldı. 1968'in hemen sonrasında olduğu gibi, emperyalizmi salt sınıf terimleriyle tanımlamak yerine İAAKKHC, emperyalizmin hem sınıfsal hem ulusal yönlerini gördü; onun ulusal demokratik programı, Marksist olmayanların, ulusçuların ve anti-emperyalistlerin birçok çeşidinin birleşmesine zemin oluşturdu. 1967'den sonra etkileyici bir anlatıma sahip solculuk devrimci ifadelere çılgınca tutkunluk, genellikle Arap dünyasında ve ötesinde yenilgiye götürdü. Körfezdeki radikal-

leşmiş anti-emperyalist hareket bunu muhalefetleri ve yetenekleriyle uyumlu bir devrimci strateji aracılığıyla çözebileceğini umut etti.

KİTLE EĞİTİMİ

İAAKKHC'ne göre devrimin askeri ve sosyal görevleri aynı önemi taşır ve devrim kuramının somut ifadesidir. Tuful Said, 1970 şubat'ında Batı sektöründe rasladığım doğu sektöründen bir kadın mülteci şöyle dedi :

'Biz burda iki cephede çarpışıyoruz. Birinci cephe, devrimci şiddet ve silahlı mücadelenin cephesi ve en kolay alanıdır. İkincisi, en zor olanı, cehalet, ihmal ve gericiliğe karşı savaştığımız cephedir.'

İkinci kongrede birtakım kararlar alındı. Kölelik kaldırıldı. Politik ve okuma yazma eğitim sınıfları kurtarılmış bölgelere yerleştirildi.

İlk kez küçük çocuklar ilk eğitim gördü; ve 1970 de Lenin okulu YDHC'nin tam içinde kuruldu. Tarih, matematik, siyaset ve dil öğreniminin yanında, çocuklar kamp işlerini -yemek pişirme, temizlik ve bekçilik- paylaştılar ve yapmak zorunda oldukları işler hakkında grup tartışmalarına katıldılar. Bu çocukların çoğu, tehlikeli merkez bölgede haftalarca yürümüşlerdi ve bazıları HKO kadrolarının karşıdaki yolun açık olduğuna emin olmak isterken öldüğünü görmüşlerdi. 1971'de Lenin okuluna gelen ziyaretçilerden birine genç bir çocuk, çarpışma bölgesine döndüğünde arkadaşlarına öğretmek için nasıl okula çalışmaya geldiğini anlattı (19).

1972 nisan'ında eğitim için istekler o kadar fazlaydı ki İAAKKHC' daha büyük çocukların gönderilebileceği 9 haziran okulunu kurdu.

1973 başlarında toplam 850 çocuk iki okula devam ediyordu. İki okul için sadece on iki öğretmen olmasından dolayı 9 haziran okulunun eski öğrencileri, Lenin okulundaki daha ufak öğrencilerin öğretilmesi işleminde görev aldılar ve bütün öğrenciler kampın bekçilik, temizlik ve yemek yapma işlerini üstlendiler. Bu aşamada öğrencilerin yüzde yirmibeşi kadındı. Okullar iki işlevi yerine getirmeyi amaçlamışlardı: Çocukları devrimi anlamak üzere eğitmek, ve onlara temel teknik beceriler kazandırmak, Askerî eğitim müfredatın bir kısmını oluşturuyordu.

En önemli eğitim ve öğretim kurumu Devrim Kampıydı. İkinci kongre programının bir bölümü olarak 1968'den sonra kurulmuştu. 1970'de kampı ziyaret ettiğimizde 52 genç adam ve 18 genç kadın vardı: Kadınlar gelen ilk takımdı ve kadınların erkeklere oranla sayısı zamanla artmıştı.

Öğretim görevinde 5 kadro vardı. 1965 haziran'ındaki hücuma katılmış olan Ömer, kampın önderiydi. İki askerî kadro tarafından destekleniyordu. Huda, kadınların politik komiseri, körfezdeki bir zengin işadamının kızıydı ve Beyrut Amerikan üniversitesinde öğrencilik yapmıştı. Abdul Aziz Abdurrahman, Salala'daki bir Kadı'nın oğlu olup Mısır Kuveyt'te eğitim görmüştü.

Kampta gün, saat 5.00'de şafakla başlıyordu. Üyeler kalktığı zaman, orta kısımda toplanıp İAAKKHC bayrağını selâmlıyordu. Kahvaltıdan sonra bütün kamp yemek yapma işinde yer alıyordu. Onu, çoğunlukla dört saat süren, dağlardaki ve kentlerdeki gerilla savaşının pratik ve teorisi, patlayıcıların ve silahların kullanılması hakkındaki askerî eğitim izliyordu. Öğle yemeğinden sonra okuma sınıfı vardı. Bunu, günbatımına yani akşam yemeği zamanına (17.00)

kadar süren iki saatlik askerî eğitim izliyordu. Akşam yemeğinden sonra, temel politik kuramlar için hazırlanmış olan 25 puanlık yoğun bir kurs ve 4 saatlik politik eğitim vardı. Kamptaki militanlar ve kurtarılmış bölgelerdeki insanlar için temel bir yayın Mao Tse-tung'un seçilmiş sözleriydi. Bunun nedeni, gerillaları Çin'in eğilmesi veya devrim için desteklemesi değildir. Çin'in Pakistan'a yaptığı yardım Pencap köylülerinin Mao'nun yapıtlarını okumalarını sağlamadı. Ne de Rusya'nın Mısır'a yaptığı yardımlar, Nil deltasındaki köylülerin Lenin'i okumasını sağladı.

Mao'nun yapıtlarının rağbette olması, Dofar'daki duruma benzer bir durum için yazılmış olmasındandır. Yeni okuyan köylü birdenbire, kurtarılmış bölgeleri yönetmek zorunda kalarak ve emperyalist düşmana karşı uzun bir savaşa girişerek aniden gerilla savaşının tüm sorumluluğunu üstlenmekteydi. Mao'nun kişisel özveri üzerindeki ısrarı, İngiliz roketleri ve bombalarının herhangi bir zamanda öldürebileceği koşullarda dağlarda yaşayan Dofarlı militanlarla derhal ilişki kurabiliyordu. 'Bütün cephelerdeki' savaşın günbegün deneyi aracılığıyla genel gerçekler ulaşılabilir olmuştur.

KADINLARIN ESARETTEN KURTULUŞU

1968'den beri cephe, kadınları esaretten kurtarmayı birincil şiirlarından yaptı; Devrimin toplumsal açıdan başarması gereken işlerin dökümünü yapan bir çalışma, 'Kadınların kurtarılması' kitle eğitimi, köleliğin kaldırılması ve aşeretçiliğe karşı savaş gibi, devrimin çözmesi gereken toplumsal görevlerden biri olarak görmektedir. 'Devrim, kadının erkekle eşit olduğu inancından giderek kadınların durumlarının

nedenlerini ve sonuçlarını çözmeye çalıştı. Cinsiyet farklılığının getirdiği ayrıcalıklar olmamalıdır. Devrim, kadın ve erkekleri, ödevde ve hakta aynı yere koyar...

Ülkemizde kadın enerjisi hareketlilik kazanmaya başladı ve onu aptallaştıran ve yüzyıllarca eziyet çekmesine neden olan her türlü belirtiyi sarsmaya başladı. Kısacası, devrimin bütün alanlarında erkeklere katılıyor.

Bu alıntıda söylendiği gibi kadınların kurtuluşu hâlâ yerine getirilmesi gereken ve İAAKKHC'nin birden gerçekleşebileceğini söyleyeceği bir durum değildir.

Politikalarının bir temeli de kadınların iki misli ezildiğidir. Ezici bir toplumsal sistemin kurbanı olarak ve erkeklerin kurbanı olarak. 1971'de bir ziyaretçiye birkaç kadın şöyle dedi: 'Biz 4 sultan tarafından ezildik.' 'Başımızda, politik sultan -Maskat sultanı; aşiret sultanı -Şeyh; dinî sultan -İmam; ve aile sultanı -Şeyh; dinî sultan - İmam; ve aile sultanı - baba, erkek kardeş ve koca vardı.'

Kadınların, kadın oldukları için ezilmesini vurgulayan kuramsal bir çalışma 'kadınlar ve körfezdeki devrim' adını taşımaktadır. 'Eğer, bütün sınıflı toplumlarda her şekildeki baskının ve sömürünün yoğunlaştığı bir insan tanımlamak istiyorsak bu, kadındır.

Kadın, sınıflı bir toplumdaki ekonomik yapıdan çeken tek varlık değildir. Kapitalizm tarafından sömürülen ve süründürülen diğer kurbanları da gösterebiliriz. İşçiler çeker ve çiftçiler de... Fakat bir kadın işçi veya bir kadın köylü feodalist ve kapitalist üretim ilişkilerinden çektiğine ek olarak, evlilik ve ondan önceki aile içindeki konumundan da çeker. Daha fazlası, toplumun genel baskısından çeker. Top-

lum, ona her türlü faaliyetini körleten ve bir insan olma bilincinden uzaklaştıran gelenek ve eski adetleri zorla kabul ettirmeye çalışır (20).

Çözümleme, bununla beraber Dofar'daki kadınların diğer yerlerden daha tez devrime katıldığını çünkü onların körfezdeki kadınlardan biraz daha az eza gördüğünü tartışmaktadır. Dofar'da kadınlar, mülkiyet ilişkisi ve iş bölümündeki gelişmelerle birlikte yokolan özerkliği biraz olsun koruyabildiler: Kadınlar evlilikte hayvanlara sahip olabilir ve genellikleailenin geçim araçlarının sahibidirler; kadınlar ayıplanmaksızın kolaylıkla boşanabilirler ve yeniden evlenebilirler; işte çalışabilirler; kocaları yanlarında olmasa bile rahatlıkla seyahat edebilir ve toplumsal olarak ayrıma tabi tutulmazlar. Başka yerlerdeki müslüman toplumlarla karşılaştırıldığında bunlar kesin avantajlardır ve cephe bunu, Dofar tepelerindeki, sınırlı sınıf farklılaşmasına bağlamaktadır.

'Böyle bir sonuç, Marksist kuramia uyum içinde olup Marksist kuramın doğruluğunu' vurgulamaktadır. Kurama göre kadınların ezilmesi ve koşullarının kötülüğü işbölümünün ve mülkiyet ilişkilerinin gelişmesinin sonucudur (21).

Ancak kadınların erkeklerle olan ilişkileri diğer yerlerdeki baskıyla karşılaştırıldığında göreceli özgürlük -kadınları kurtarmak görevi durmaktadır. Kadınlar eğitim dışı bırakıldılar. Körfez'de çalışmak üzere göç, onlara hiç bireğitim olanağı sağlamadı. Kadınların boşanma hakları erkeklerinkinden azdı ve ilk evlilikleri, evlenecekler arasında değil de, genellikle baba ve koca arasında kararlaştırılırdı. Poligami hâlâ buna güçleri olan erkekler tarafından uygulanmaktaydı ve kadınların sünnet edilmesinin kökü, batıl uygulaması geçerliydi. Mülkiyet ilişkilerinin geliş-

mesi, sömürülerini artırırken, Dofar toplumunda kadınlar mülkiyet farklılaşmasının düşük düzeyine Rağmen 'kadın' oldukları için eziliyordu.

Başlangıçta, kadınların kendiliklerinden gelip erkeklere katılmaları ve onları mücadelede desteklemeleri, kadınların devrim içinde yer almalarını teşvik edecek bir etken oldu ve bunu yaparak baskılarını biraz azalttılar.

İAAKKHC çözümlemesine göre kadınlar, mücadelenin çıkışında erkeklerden daha çok lehte tavır almışlar çok daha kendiliğinden harekete geçmişlerdi. Ama bu sonunda toplumsal ilişkilerle çatıştı. Kadınlar beklenmedik zamanlarda gelebilecek savaşçılar için yiyecek saklarken kocaları buna genellikle karşı koydular ve kadınlar gizlice istifçilik etmeye zorlandılar. İkinci olarak, kadınlar mücadelede cephede çalışmak için ailelerini veya kocalarını bırakmak istediler. Azize ismindeki bir kadının durumu buna örnektir: Kocası politik faaliyetlerde yer almasına karşı çıktı ama o, evini terk ederek 7 gün yol yürüdükten sonra yetiştirme kampına vardı ve kadınlar bölümünde gönüllü olarak hizmete girdi. Kocası onu izledi ve karısının eve dönmesini talep etti. İAAKKHC, bunu, Azize'nin kendi özgür kararıyla HKO'na katıldığına dayanarak, reddetti.

İAAKKHC'nin içinde kadınlar hücreler halinde örgütlenmişlerdi. Burada politik eğitim ve okuma-yazma işini yürütüyorlardı. Okuma-yazma öğretmenin bir yolu da devrimin alfabesinden' geçer.

tabaqa (sınıf) için T, mujtama (toplum) için M, fellah (köylü) için F... vb.

1970'de devrim kampında, kadınların yetiştirilmesi grubunun iki genç üyesi, 15 yaşındaki Tufula ve 12 yaşındaki Amina, bıraktıkları yaşam ve devrime ka-

tıldıktan sonraki deneyimlerini canlı bir şekilde anlattılar.

S. Niye devrim için dövülüp, devrimi destekliyorsun?

Tufula: Çünkü ingiliz emperyalizmi, erkeklerimizi ve kadınlarımızı öldürüyordu. Onları kovmak için savaşıyoruz.

S. Aileniz ne yapıyordu?

Tufula: Ailem, batı bölgesinde koyun güderdi ve ben onlarla çalışırdım. Yılın üç ayı ekin yetiştirirdik, geri kalan zamanlarda hayvanlarımızı güderek göçebelik yapardık. Hiç bir zaman okula gidemedim ve okumapı öğrenemedim. Cepheye iki yıl önce katıldım. Ailem beni durdurmak istedi. Yoldaşlarıma katılma gerektiğini hissettim.

Amina: Ben Salala'da, başkentte yaşıyordum. Burası yüksek parmaklıklarla çevrili olduğundan karadan kaçamazsınız. Bundan dolayı ağabeyim ve bendeniz yolu ile kaçtık. Bu, geçen eylül'deydi.

S. Niye kaçtınız?

Amina: Empertalizm yüzünden. Babam yoksul bir çiftçiydi. Günde 4 veya 5 ruppes alıyordu. Çok yoksulduk. Ağabeyim eski bir araba lastiği buldu ve biz cephenin denetimi altında olan sahile erişinceye kadar 8 saat, denizde yüzdük.

S. Korkup, üşümediniz mi? Yüzebildiniz mi?

Amina: Ben iyi yüzemem ve çok üşüdük, acıktık. ve susadık. Ama suda ölmek İngilizlere yakalanmaktan daha iyidir.

S. Kaçmayı kim düşündü. Sen mi, ağabeyin mi?

Amina Herkes kaçmayı düşünür.

S. Salala'da yaşam nasıldır? İngiliz memurları veya sultanı hiç gördünüz mü?

Amina: Bazen, İngiliz memurları çarşıda görör-

düm ama onlar genellikle kendi üslerinde kalırlardı. Sultanı hiç görmedim; ajanların, yaşadığını söylemesine rağmen o, ölmüştür.

S. Salala'da, cepheyi nasıl duydun?

Amina: Halk, sultana karşı broşürler buldu. 'Bu, iyidir. O halde devrimde iyidir' dediler.

S. Cepheye katıldığınızdan beri ne yaptınız?

Tufula: İlk başta miliste, halk gözcülerindeydim ve sonra 1969 yazında düşmanların hücumuna uğrayan Shahbaat'un savunmasında yer aldım. Dövüş 24 saat devam etti ve ben cephedeki dövüşçülere su taşıdım. Batı kesimde, orduya katılan ilk kadının ben olduğunu sanıyorum.

S. Arapça konuşmayı ne zaman öğrendin?

Tufula: Cephe öğretti, ve cephedeki yoldaşlarla çalışırken öğrendim. Ama hâlâ zor geliyor.

S. Kaçıştan beri cephede neler öğrendin, Amina?

Amina: Okuma - yazma, siyaset ve devrimi öğrendim.

S. Aileni özler misin?

Amina: Ailemi düşünmüyorum, devrimi düşünüyorum.

S. Buradaki kadın - erkek ilişkileri ve evlilik anlaşmaları sistemi hakkında neler düşünüyorsun?

Tufula: Bir adamla evleneceksen ondan bir şeyler istemek çok kötü. Eğer bir adamı istersem onunla evlenirim, çünkü istiyorumdur veonun beni satın alması gerekmez. Kadınlar ve erkekler arasında fark yoktur. Gördüm ki onların yaptığının aynısını yapabiliyorum. Devrimden önce kadınlar, hayvanlar gibi alınmaya satılmaya alışmışlardı. Şimdi haklarını biliyorlar ve mücadelede herkesin yanında yerlerini alıyorlar.

S. İslamlık hakkında ne düşünüyorsun? Dindar mısın?

Tufula : İnsanlarının iman ettiği bir toplumda yaşadım ve ben de onlardan biriyim.

S. Erkeklerin, eski fikirlerini atamayıp kadınların eşitliğine karşı koyduğunu sanıyor musun? Buradaki evlilikler nasıl?

Tufula Evlilik, mücadeledeki işleri yavaşlattığından, devrimden sonra gelmeli. Biz Dofar'da çarpışıyoruz ve Dofar, körfezin bir bölümüdür. Kadınların mücadeleye katılmalarıyla ilgili bir sorun var. Aileleri genellikle karşı koyuyorlar ve bazı insanlar eğer kadınlar katılırsa İngilizlerin gelip, onları alıp öldüreceklerini söylüyorlar. Ama insanlar bunu yenmekte..

Devrimci hareketin bütünü içinde özerk bir öğe olan kadınların hareketinin bütün körfeze yayılması İAAKKHC'nin amacı olmuştur. Huda, kadınların siyasî Komiseri bunu şöyle açıkladı :

'Körfezin diğer bölgelerinde, kadınlara görevlerini göstermek ve onları politik mücadeleye katılmalarının gerekli olduğuna ikna etmek için bir çok iş yapmak gerekir. Burjuva ve küçük burjuva önderliğindeki önceki politik hareket tarafından yapılan en ciddî hata, bu görüş açısından kadın sorunlarına tümüyle uzak kalışlarıdır. Marksizm - Leninizm'den ilham alan, körfezdeki yeni ulusal kurtuluş platformu bu açığı kapatmaktadır veorada ele alınması gereken minumum istekler şunlar olmalıdır: Poligaminin yasaklanması, kadınlara boşanmada eşit hak tanınması ve başlık parasının kaldırılması.'

1968'den sonra Dofar'da poligami ve eşitsiz boşanmalar kaldırıldı. 1970'de başlık parası sembolik bir düzeye düşürüldü ve devrimci kamptaki kadınların askerî müfrezesi başlığın kaldırılmasını istedi. 1970

eylül'ünde genel komuta konseyi bir bildiri yayınlayarak bu tedbirin amacının 'erkeklerin ve kadınların eşlerini özgürce, üçüncü bir şahsın zorlama ve müdahalesi olmaksızın seçebilmeleri olması' gerektiğini söyledi. Bu Arap dünyasının herhangi bir yerinde geçen böylesine ilk tedbir olup geleneksel sistemin köşe taşlarını tehdit etmeye başladı. Üyeleri arasında az maddî farklar olan ve toplumsal ilişkilerinin, üretim araçlarının denetimi yoluyla değil de geleneklerle kurulduğu üstünde, yaşlıların -babalarının, gençler - kocalar üzerinde bir güç kaynağıydı. O zamana kadar, varlıklılık, kabileler arasında değişiyordu ve başlık parası, Shahara gibi yoksul kabilelerden bir erkeğin, zengin kabilelerden (örneğin Bait Kathir veya Qara) bir kadınla evlenememesini garanti ediyordu. Oradaki başlık parası kadını hayvana dönüştürmekle kalmadı, geleneksel sosyal sisteme de bir kilit noktası oldu. Başlığın kaldırılması İAAKKHC'nin 'ikinci cepheye' fazladan bir darbesidir.

KABİLECİLİĞE KARŞI SAVAŞ

1965'e kadar Dofar toplumu kabile ayrımı üzerine kurulmuştu. Bunlara hücum, devrimin toplumsal politikasının ana özelliği olmaktadır. 1965'den 1970'e kadar Jalali hapisanesinde olan bir militan, Said Masoud, yazara, döndüğünde karşılaştığı en göze çarpan değişikliğin kabileciliğin kaldırılması olduğunu söyledi. İAAKKHC, kabileciliğin Dofar'da hüküm sürdüğünü saklamaya çalışmadı ve geçmiş zamana ait çözümlemelerinde kabileler arasındaki kan davalarının ve baskının israfa bölücü etkilere yol açtığına değindi.

Sultanlar, Dofar'ı tecrit ederek ve politik açıdan

suistimal ederek, kabilesel kurumlaşmayı güçlendirdiler ve 1965'den beri İngilizler de kabileciliği, devrimi bölmek için kullandılar. Kabilecilik, «İnsanları böldü ve kitleler arasındaki kızgınlığın ve nefretin kaynağı oldu. Bu durum kabilesel çelişki ve savaşlara öç alma adetinin yaygınlaşmasına ve evlilik çelişkileri gibi diğer toplumsal sorunlara yolaçtı. Devrim, bu ve benzeri bütün sorunlara devrimci ve kararlı çüzümler buldu, öc almayı yasakladı ve birçok kabilesel sorunlara müdahale etti. Devrim, erkeklerin kabilelerine olan kör bağlılıklarını mantıklı devrimci bağlılığa dönüştürmeyi 'başardı'» (23).

İkinci dünya savaşında Cezayir'de, 1963 - 7'de Yemen'de ve Portekiz'in Afrika'daki sömürgelerinde görüldüğü gibi, sömürgeci savaşın deneyleri, evvelce bölünmüş kabilelere ortak özdeşlik fikrini verdi. Bunun yanısıra, Aden'de istihdam edilen Kuzey ve Güney Yemenlilerde olduğu gibi, körfezdeki çalışma deneyleri Dofarlılar arasındaki kabilesel ideolojiyi zayıflattı. Yine de Dofar'ın kendi içinde, kabilesel bilince ve onu besleyen kurumlara darbe vuran, bilinçli bir kuruluş gerekliydi. Kabile sisteminin temellerinden biri, toprak ve su kullanım haklarındaki sürekli kan davalarıydı. 1968'den sonra, cephe, toprağı kollektifleştirmeye başladı.

1971 yılındaki 3. kongre, kurtarılmış bölgelerdeki bütün toprakların ortak mülkiyette olduğunu ilân etti. Bu, sonraları, tarımı geliştirmek olanağını sağladı ve kabileleri yarı göçebe yaşam tarzından kurtardı. Bu yalnız Dofar'ın doğal zenginliklerinden yararlanmasını mümkün kılmakla kalmayıp, İngilizlerin devrimcileri aç bırakmak için geleneksel olarak kıyıdan ithal edilen yiyecek ve samana koyduğu ekonomik ablukayı geçersiz kıldı. 1970'de batı kesimindeki kabile-

lerin yerleşmesi hızla ilerliyordu, ama birkaç sorunla karşılaşıldı.

İAAKKHC'nin genel komuta konseyinin bir üyesi olan Ali Mohsen, kabile üyelerini bazı nedenlere karşı koymasına katkıda bulundu. Bunlar daha önceleri, vergilerden kaçmak, feodal çelişkilerden uzaklaşmak ve geleneksel hayvan sahipliğini bir şeref işareti olarak taşımak için göçebe olmuşlardı. Bu önyargılar o denli güçlüydü ki, şimdi çobanlar beden işçisi olmayı aşağılatıcı buluyordu.

Göçebelikten yerleşik yaşam tarzına geçme köy düzeyinde kooperatifler kurmayı içeren, yavaş bir süreçti. Daha önceden varolan köy, üretim birimi olarak kalırken sosyal ilişkiler değişti; ürünün çoğu köylüler tarafından tüketilecekti -kendine pay ayrılması gereken bir şeyh artık yoktu- İAAKKHC para gereksinimini karşılamak için artan ürünü satın alacaktı (24). Köylüler, İAAKKHC'nin sunduğu yenilikler: Pompalar, yeni kuyular, sulama ve temel aletlerle tarımı geliştirmeye teşvik ediliyorlardı... Her bölgedeki tarım komiteleri tohum dağıtıyordu. 1970'de örnek bir çiftlik kuruldu. Burada her seferinde 20 kadroluk gruplar, tarım teknikleri üzerine 3 aylık kurs gördüler. Yiyecek ve diğer donatımın taşınmasını kolaylaştırmak için dağların arasından geçen ve YDHC sınırlarından Kızıl Hatta ulaşan bir yol yapıldı. Kabileciliğe karşı mücadelenin belli başlı örgütlerinden bir tanesi de Halk sorunlarının çözümü komitesiydi (Lijnat Tasfiah al - Mashakil ash - Shaabia). Bunlardan üç tanesi her kesimde bir taneolmak üzere 1968'den sonra kan davalarıyla ilgili kabilesel huzursuzlukları, boşanma ve kişisel çelişkileri çözmek üzere kuruldu. Her biri kurtarılmış bölgelerde dolaşan bağımsız adlî örgütler olarak çalıştı ve 1971'de yerlerini Halk Konsül-

leri aldı. 1968 eylül'ünden önce izlenen kişisel cinayetler öldürenin ailesi tarafından, kurbanın ailesini verilen kefalet parasıyla hallolundu. 1968 eylül'ünden sonraki cinayetler, ölümle cezalandırıldı. Böyle cinayetlerin faillerinin ve ihanetle suçlananların idamları, alınan tedbirlerin nedenlerini açıklayan dökümanlarda yer aldı. Diğer davalar ortak biçimde çözümlendi; bir olayda eski bir kabile önderi, Dhalqut yakınındaki kuyudan, sığırlarını kendininkilerden önce sulamaya 'cesaret ettiği' için bir kadını dövdü. Adam yerel HKO tarafından tevkif edildi. Adam, olayla ilgili kadının bulunduğu suç yerine getirildi. Komite olaydan gerekli politik dersi çıkararak bütün vatandaşların toprakta ve suda eşit haklara sahip olduğunu açıkladı. Sonunda, bölge halkı mahkemeye gelerek Şeyhin, ilk saldırgan hareketi olduğu için, affedilmesini istedi.

Kurtarılmış bölgelerdeki reformlar, Sultan Kabus ve İngilizler tarafından, Dofar halkının 'geleneksel yaşantısına 'yabancı' şeyler olarak dışardan empoze edilmekle suçlandılar.

Arabistan'daki emperyalizmin bir yönünün bundan daha açık örneği olamaz. Hastalık, yoksulluk, kabilecilik ve kadınların ezilmesi sürekli desteklendi. İngilizlerin başka bir oyunu da, İAAKKHC'ni 'dinsizlik'le suçlayarak halkı ona düşman etmekti. Aslında İAAKKHC dinî açıdan herkese açıktı ve dinî önderleri de kapsıyordu. Onun kendi öğretileri lâikti ama kurtarılmış bölgelerdeki halk dinî inançlarının gereklerini yerine getirme özgürlüğüne sahipti ve görülebilir şekilde bunu yapıyorlardı. Dindar kişiler anti-emperyalizm ve İslâm inancı arasında bir çelişki olmadığını göstermek için teşvik ediliyordu. Bu kanıt, islâmiyet adına devrimci harekete karşı çarpışan emperyalizmin ajanlarının maskesini düşürdü. 1970'de Rakhyut'-

da karşılaştığımız bir şeyh, sosyalizm ve islâmcılık arasında bir çelişki olmayışını şöyle açıkladı: 'Allahın kitabı bize, eşitliği gözlememizi, adaleti uygulamamızı buyuruyor ve hakları ezenden alıp ezilene vermemizi söyler. İslâmiyet ve sosyalizm arasında bir çelişki göremiyorum.' Suudi Arabistan kralı Faysal'ın öncülüğünü yaptığı müslüman uluslar arasındaki islâm paktını destekleyip desteklemediği sorulduğunda, düşüncesini hiç bir kaçamak yola baş vurmaksızın açıkladı:

Faysal, Johnson'un enayisidir.' (25)

'Onu fazla düşünmüyoruz. 1967 Arap yenilgisinden sonra Kuzey Yemen'deki müsümanlarla çarpışmak üzere 12.000 asker yolladı. İslâm paktını tanımıyoruz, çünkü o, allahı ve dini tanımayan bir otoriteden geliyor -emperyalist efendilerinin uşaklığını yapan ve hiç bir dine, ülkeye veya topluma hizmet etmeyen Sultanların, Emirlerin ve Kralların otoritesi.'

Şeyh Ali, Sovyetler Birliği ve Çin'den alınan yardımlardan rahatsız olmuyordu.

'Her türlü kaynaktan gelecek silahları almaya hazırız, yeter ki, bunlar beraberinde bağımlılığı getirmesin. Emperyalist kampın silahları bizim mücadelede ele geçirdiğimiz silâhlar haricinde bunun dışındadır. Sosyalist kamp, ezilmiş insanların özgürlüğü için çarpışan cephe'ye hiç bir koşul öne sürmüyor. Bilimsel sosyalizmi ve silahlı mücadeleyi iyi karşıladık, allahın isteği ile halkın Kurtuluş Ordusu muzaffer olacaktır.'

O, Rakhyut'ta bir camide 1960'dan 1966'ya kadar imamlık yapmış, bölge yöneticisiyle kavga ettiğinden dolayı işini bırakmak zorunda kalmıştı. 1969'da Rahyyut'un bağımsızlığından sonra, geri döndü ve köy camisinde, emperyalizmi yeren ve silâhlı mücadeleyi

destekleyen konuşmalar yaptı. İngiliz bombardımanından kaçmak için, karısı, annesi ve çocuğu ile bir mağaraya gitti. Kendisine dinî görevini yerine getirmesi için verilen ücretle ve keçileriyle geçindi. Bizden son isteği, selamlarını 'sosyalist kamptaki tüm yoldaşlara' götürmemiz oldu.

Dofar'ın devrim öncesi koşullarının bir yönü, sağlık kuruluşlarının olmayışıydı. Var olan cehalet, Said bin Timur'un ilaç ithalini yasaklamasıyla birleştiğinde, gerilla mücadelesinin neden olduğu yiyecek kıtlığı ve insan kaybı her biraraya geldiğinde halk üzerindeki sıkıntı daha da arttı. 1970'de İAAKKHC ilk tıbbî personeli temin etti! Aden'deki Cumhuriyet Hastanesine (eski kraliçe hastanesi) gönderilen üç kişi sağlık memuur olmak için bir yıl çalıştı. Döndüklerinde, her bölgede gezginci sağlık merkezleri kurdular ve yapabildikleri az şeylerle kendilerine gelebilenlere yardım ettiler. 1972 yılında YDHC sınırının tam içinde ilk hastane kuruldu ve hastaneye 1970 temmuz'unda Sout ash-Shaab gemisinin batmasıyla ölen merkezi komuta üyesi Muhammed Habkook'un adını verdiler. Ama birkaç ay içinde hastane, USHK uçakları tarafından saldırıya uğradı. Yeni bir gezginci hastane, YDHC içlerine doğru bir sahilde kuruldu.

1973 nisan'ında orayı ziyaret ettiğimde tahminen 50 kişi vardı: Batı kesiminden 40 sivil, mağaralarda ve kulübelerde yaşayan bazı askerler. Doktor Marwan abu Hakim, FKDHC aracılığıyla devrime katılan bir Suriyeliydi. Hastaneye ulaşabilen hastaların yalnız batı kesiminden gelenler olduğunu söyledi. Oysa Dofar'ın bu bölgesi, besin yetersizliğinden ve savaşta alınan yaralardan en az etkilenen bölgeydi. Çoğunlukla, tüberküloz ve kansızlık tedavisi yapıyordu. Bu ikisi de mücadelenin başlamasıyla artan hastalıklar-

dı. Romatizmal sorunların da dahil olduğu diğer sürekli Dofar hastalıkları yaygınlığını korudu, aynı zamanda, birkaç cüzzam vakası da vardı. Doktor Marwan, az ilaç temininin, yardımlarını geniş olarak dağıtmak yerine az hastayı doğru dürüst iyi etmek fikrine götürdüğünü söyledi. Bu müthiş koşullar ve yetersiz iletişim durumunda her doktorun yapabileceği çok az şey vardı, ve hastanedeki sağlık ekipleri birçok sorunlarla karşılaşıyordu. İlaçları saklayacak buzdolapları bile yoktu ve ciddî olarak yaralı kadroların çok azına, iş işten geçmeden ulaşabiliyorlardı. Ne kadar kalacağı sorulduğunda, doktor Marwan'in cevabı 'zafere kadar' oldu.

UMMAN ve KÖRFEZ

İAAKKHC'nin stratejik amacı 1968'den beri kesinleşmiş olup devrimci mücadelenin Dofar'dan, Umman'ın, aşağı körfeze, Bahreyn ve Katar'a yayılmasını kapsamaktadır. Güney Umman'daki devrim, ingiliz entrikası ve yerel yöneticilerin çelişkileri tarafından yapay olarak bölünmüş ve İAAKKHC'nin Dofar'la doğal açıdan birleşik varsaydığı çevredeki bölgelerin devrimci hareketlerine yardımcı olmaya kararlıdır. Bunun yanında, Dofar'daki devrim, YDHC ya da Dofar'daki bütün devrimci hareketleri yok etmeye karar veren bu rejimler yıkılmadan uzun süre devam edemez.

İAAKKHC'nin amacına ulaşmadaki esas yolu halk savaşıdır; ve 3. kongre'de 'uzun süreli ve inatçı halk mücadelesinin körfezi kurtaracak tek yol' olduğu saptanmıştır. Fakat 'başka mücadele yolları'nın da mümkün olduğunu, dağlarda olduğu gibi kentlerde de çelişkinin ele alınması gerektiği belirtilmiştir. İAAKKHC

tarafından mücadeleyi genişletmenin politik anahtarı olarak, 'ulusal demokratik program' çevresinde birlemiş anti-emperyalist grupların 'birleşik ulusal cephesi' öngörülmüş ve haziran 1971'de Rakhyut'ta toplanan üçüncü İAAKKHC kongresi böyle bir cephenin temeli olarak 29 maddeli bir program yapmıştır (26).

Körfezdeki aktif anti-emperyalist hareket, önceki UAH'nin kolları ve diğer Nasiristler, komünist gruplar ve Ba'thistler tarafından temsil edildi. Hepsi, cephe için güçlü adaylardı.

İAAKKHC'nin kendisinin, politikasını uygulamak üzere birbirinden farklı iki bölgesi vardı -Umman ve körfezin sahil kesimleri- her iki bölgede de stratejiler farklıydı.

Umman, Dofar ve körfez arasında bir geçiş yoluydu ve oradaki İAAKKHC şimdi Devrimci Halk Hareketi diye bilinen önceki yerel UAH koluyla işbirliğine girişti. 1970 haziran'ında, DHH'nin uzantısı olan Umman ve Arap körfezinin kurtuluşu için Ulusal Demokratik Cephe, Hacar dağlarında silahlı mücadeleyi, savaşı Umman'ın içerlerine getirerek başlattı. 1971 şubat'ında konuşan bir HDH militanı durumu şöyle çözümledi

'İngilizler ve onun yerel ajanları, Umman içerlerini Umman sahil bölgesini ve diğer petrol üreten devletleri savunmak için en emin yer olarak buldular. Devrim hareketi aynı bölgede başladı. İngilizlerin emin bölgesi kendilerine karşı döndü. Umman'ın coğrafi doğasına ek olarak toplumsal bileşimi ve insanların politikası, onu devrimci çalışma için uygun kıldı (27).

Ne yazık ki devrimci harekette AKUKUDC tarafından yapılan bir dizi hatalar, önder kadroların 18 temmuz'da Matra sahil kentinde tutuklanmasına yol

açtı. İngilizler, iyi örgütlenmiş bir tehlike ile karşı karşıya olduklarını anladılar.

Devrimci mücadelenin yayılması, tutuklamalar ve Said bin Timur'a karşı yapılan darbenin yarattığı geçici şaşkınlık nedeniyle bir süre kesildi; ama daha sonra Umman'daki yeni durumla pekişti. Petrol sahalarındaki grevler 1971'de Maskat'taki kitle gösterileri, hükümete karşı halk muhalefetinin boyutlarını gösterdi. 1972 sonlarında, ingilizler, birkaç Umman kentinde, yüzden fazla insanı tutukladıklarını açıkladılar (28). Aynı zamanda AKUKUDC, İAAKKHC'yle olan bağlarını sıklaştırdı. 1970 aralık'ında iki cephe ortak bildiri yayınlayarak, 1970 temmuz darbesinin nedenlerini ve bütün olarak körfezde yeni sömürgeci yönetim biçimlerine kayışı irdeledi. Bu değişikliklerin emperyalizmin gelişmekte olan devrimi içine alma çabalarını yansıttığına işaret ettiler. 1971 aralık'ında, iki cephe, İAAKKHC'nin 3. kongresinde hazırlanan ulusal demokratik programı tartışmak üzere yeniden toplandı. Kurtarılmış Dofar içindeki Ahlish'te her alan bu tartışmaların sonucu olarak, iki cephe ortak bir örgütte birleşti: Umman ve Arap körfezinin kurtuluşu için Halk Cephesi. Bu iki cephenin birleşmesi ileriye doğru önemli adımdı ve bu, yalnız bu koşullar sağlandığında olabilirdi. 1968 İAAKKHC başlığının 'Umman' kelimesini içine almıyışı ve silahlı mücadelenin 1970'de Umman'da AKUKUDC tarafından -Dofar'da çarpışan örgütten farklı bir grup- başlatılması göze çarpıyordu. 'Umman' sözcüğünün dahil edilmeyiş nedeni Dofar'ın ve Hacar dağlarının Umman Sultanlığı sınırları içinde oluşuydu. Mücadeledeki bu ayırım, her iki bölgede kitleler arasında kuşkulara yol açtı. İlk bakışta, Dofar halkı, Ummanlıları sömürgeciler olarak görürken birçok Ummanlının Dofarlılara

karşı şovenist tavrı vardı. Bu karşılıklı düşmanlık, ingilizlerin ve Al Bu Said sultanlarının kendi denetimlerini kolaylaştırmak için bölgeyi engelleme ve var olan farklılıkları vurgulama yollarının klâsik bir sonucuydu.

UAKKHC'nin 3. kongresi, körfezdeki gruplar ile aralarındaki bağların artırılmasına, cephenin politik tabanının yaygınlaştırılmasına yol açtı. 1972 kasım'ında UAKKHC, Ummanlı diğer anti-emperyalist gruplar ve Umman'daki Arap İşçi Partisiyle konuşmalar yaptı. Parti, UAH sağ kanadının Umman koluyla ve sultanlıkla yakın ilişkiler içindeydi (29). 1972 toplantısından sonra, iki cephe, ulusal demokratik çalışma planı temelleri üzerinde işbirliği yapmak üzere anlaştı. Aynı anda, UAKKHC ve Bahreyn, Kuveyt, Suudi Arabistan'dan anti-emperyalistler ve YDHC arasında ortak bir bildiri yayınladı. UAKKHC'nin körfezdeki durumu nasıl gördüğü, 'Düşmanın plânı ve Onunla Nasıl Savaşırız' başlıklı, ağustos 1972 çözümlemesinde gösterildi (30). Bunun içinde, UAKKHC, birleşmiş anti-emperyalist cephenin bölgedeki emperyalist stratejiye verilebilecek tek mümkün cevap olduğunu belirtiyordu.

Suudi Arabistan ve İran aracılığıyla hareket eden ABD, durumu yeniden istikrara kavuşturmaya çalışıyordu: İran, körfezin jandarmalığını üstlenmek için adaları alır ve silahlanırken, Suudi Arabistan YDHC'ne saldırıyordu.

Ürdün de asker gönderiyordu ve küçük körfez devletleri kendilerini en yüksek peye satıyorlardı. YDHC ve Dofar'ın temelini oluşturduğu birleşik cephe, karşı-devrimci düşmanların birleşmelerine cevaptı.

UAKKHC körfezdeki gruplarla bağlarını kısıtlamadı. Dofar mücadelesinin başlayışının 5. yıldönümünde 1970 haziran'ında yayınlanan bildiride dünya halklarının ana düşmanının ABD emperyalizmi olduğu söylendi. İran ve ingiliz halkları, bir numaralı emperyalist gücün baskısına karşı ortak mücadelede birleşmeye çağrıldı. Onun, İran halkına çağrıları, Arap rejimlerinin, onu Arap ve İranlıları eşit kabul ettiği için suçlamalarına yol açtı. UAKKHC sürekli olarak, Filistin, Kuzey Yemen ve Eritre'deki devrimci hareketleri destekledi. 1972 eylül'ünde, kurtarılmış Dofar, Güney Vietnam UKC delegeleri tarafından ziyaret edildi. Bunun sonucu olarak iki cephe karşılıklı dayanışma bildirisi yayınladı (31).

UAKKHC'nin devletlerle, diğer örgütlerden farklı olan ilişkisi 1965'den bu yana hareketlerin genel evrimiyle değişti. Mısırla olan ilişkiler azaldı; 1968'de UAKKHC sözcüsü yarımadadaki Araplar için yapılan Kahire'nin Sesi programından geri çekildi. 1972'de Kahire'deki UAKKHC bürosu kapatıldı. Suudi Arabistan, imamist harekete benzemeyen bir hareket olduğunu anlayınca 1965'den sonra yardımı kesti. Öte taraftan UAKKHC ana düşmanlarını tanımladı. -emperyalizm, Arap gericiliği ve İran- ve diğer devletlerden mümkün olduğunca çok yardım almaya çalıştı. Bu şu demekti: Yanlış bilgi ve Kabuscu propagandaya dayanarak düşmana davranan bir devletin olduğu yerde, UAKKHC önderliği, Sabırla devletin bu durumunu değiştirmeye çalıştı. Libya ile ilişkiler bu şekilde ilerledi ve 1973 sonlarında UAKKHC Tripoli'de bir büro açabildi. Irak'la olan ilişkiler de ilerledi. Irak hükûmeti, 1960'larda körfez politikasında etkin bir rol oynamıştı, ama Irak Baas içinde bir radikalleşmeye rağmen farklar azaldı. Zamanla Bağdat hükümeti

UAKKHC için politik desteğini artırdı ve Umman'daki haberlerin Ortadoğu'ya yayılması için değerli propaganda yardımı yaptı.

UAKKHC'nin ana destekleyicisi, 1967'de kazanılan bağımsızlıktan itibaren politik ve maddî yardım sağlayan YDHC olmuştur. Komünist devletler de diğer destekleyicilerdir. Çin Halk Cumhuriyeti ile olan ilişkiler, 1968'de pekiştirildi. Sovyetler Birliği başlangıçta devrimcileri desteklemeye isteksizdi. Bu sorun ancak, 1970'de Sovyet gazetecilerinin Dofar'ı, UAKKHC delegelerinin de 1971'de Sovyetler Birliğini ziyaret etmesiyle çözüldü. UAKKHC kadroları, Sovyetler Birliğini ve Çin Halk Cumhuriyetini eğitim için ziyaret ettiler. İki devlet de her çeşit yardımı sağladılar. 'Çin taraftarı' veya 'Sovyet taraftarı' ve yabancı devletlerin ajanları olma suçlamalarıyla karşılaşan, UAKKHC her zaman, görevinin körfezde devrim yapmak olduğunu söyleyerek karşılık verdi. Diğer devletler ve hareketlerle olan ilişkileri, körfez devrimindeki yerlerine göre ele alınıyordu. Kendilerine olan güvenlerini ve Çin - Sovyet polemiğine girmemedeki kararlılıklarını her zaman belirttiler. Vietnamlılar gibi, UAKKHC, Sovyetler Birliğini ve Çin Halk Cumhuriyetinin anlaşmazlıklarını çözmeye çağırdı: Aynı zamanda bunlarla ilişkileri dostça ve enternasyonalizm ruhuna uygun oldu. UAKKHC'nin politik temeli Umman ve körfezdeki kitlelere dayandı.

Dofar'daki devrim, hâlâ emperyalist yönetim altında bulunanlara ümit ve ilham kaynağı oldu ve daha değişik bir geleceği gösterdi. Emperyalizm, Arap tepkisi ve İran, kendi çıkarlarını, bölge halklarının mutsuzluğuna rağmen sürdürmeyi ümit ederken, UAKKHC, anti-empedyalizm ve demokrasi üzerine kurulmuş bir yolun öncülüğünü yaptı.

NOTLAR:

1. 1968 öncesi döneme ait DKC bildirileri için başka kaynaklar, Kuveyt haftalık dergisi at-Talia ve BBC Dünya Radyo Yayınlarının özeti (DRYÖ) 4. Seksiyon 'Ortadoğu ve Kuzey Afrika'dır. Sonraları, Beyrut UAH haftalık dergisi al-Norria DKC ve İAAKKHC bildirilerini yayınladı. 1968'de İAAKKHC Saut ash-Shaab (Halkın Sesi) adında bir aylık dergi yayınlamaya başladı; 1970 haziran'ında, 9 haziran adlı genişletilmiş yeni bir dergi çıkarıldı. 1972 haziran'ında, 9 haziran, al-Khatt al-Ahmar (Kızıl Hat) başlığıyla haftalık dergiye dönüştürüldü ve 1972 kasım'ında derginin başlığı Saut ath-Thawra (Devrimin Sesi) oldu. Bunlara ek olarak İAAKKHC önemli konularda ayrı bildiriler yayınladı. Bütün aylık ve haftalık dergiler İAAKKHC eylemleriyle ilgili ayrıntılı askerî beyanatlara, düşman ve HKO kayıplarına yer veriyordu. Bu konuda yer alan, İAAKKHC düşüncesinin analizi, genel komuta konseyi üyeleri Talal Saad ve Muhammed Ahmed al-Ghassani'nin diğer politik komiserlerinin: Huda, Abdul Aziz ve İAAKKHC üyesi olan militanların, özenli açıklamaları olmasaydı, olanaksızdı.

2. Dofar kültürünü ve Dofar'ın farklı dilini yüceltmeyi reddetme, İrlanda ve Yugoslavya'da olduğu gibi birçok ulusçu burjuva hareketinde görülen, bu gibi amacı saptırıcı sabit fikirlerle çelişmekteydi.

3. At-Talia no. 155. Kuveyt, 17 kasım 1965.

4. DRYÖ, 25 mayıs 1967. Esas konuşma 23 mayıs'da yayınlandı.

5. DRYÖ, 27 temmuz 1967.

6. DRYÖ, 17 ağustos 1967.

7. DRYÖ, 14 eylül 1967.

8. Bu, Pan-Arap örgütü 1968'de parçalanan UAH'ne bir imadır.

9. Dofar devriminin 4. yıldönümüne ait bildirge. al-Harria no. 470, 30 haziran 1969. Ekim 1970 tarihli, 5. sayılı 9 Haziran'da 'Gamal Abd al-Nasser, Arap kitlelerinin önderi' adlı Nasır'ın ölümünden sonra dikkatle yazılmış biyografide olumlu anti-emperyalist başarılardan sözedilmekte ancak özgürlük ve demokrasinin ulusal demokratik görevlerinin hâlâ tamamlanmak üzere beklediği vurgunlamaktaydı. O sıralarda, Arap dünyasından yükselen şaşkın ve eleştirisiz övgülerle karşılaştırıldığında bu, kesinlikle heyecan ve coşkudan uzak bir yazıydı. Öte yandan İAAKKHC asla Nasır'ı kişisel olarak eleştirmedi.

10. Devrimin başlayışının beşinci yıldönümünde, 9 haziran 1970'de yayınlanan bildirgede şunlar deniyordu: 'Hamrin konferansından sonra birkaç oportünist elemanın yokolacağı kaçınılmazdı, çünkü onlar, ezilen kitlelere karşı üstünlük tavırları, ulusal ve dinsel düzeyde kabilesel, kesinlikle bölgeci ve fanatik kavramlarla hareketin içine sızmışlardı. Daha ötesi, emekçi kitlelerin, devrimin yönetiminde söz sahibi olabilmesi için devrim saflarının, başlangıçta devrime katılan bu parazitlerden temizlenmesi gerekiyordu.'

11. İkinci Kongre sonunda yayınlanan resmî tebliğ.

12. Saut ash-Shaab, no. 9, ocak 1969.

13. Saut ash-Shaab, no. 13, mayıs 1969.

14. Bkz. s. 376.

15. Bu sorular üzerindeki tartışmaların dökümantasyonu için bkz. Stuart Schram ve Hélène Carrére d'Encausse Marxism and Asia' Londra 1969.

16. DRYÖ, 26 ekim 1967.

17. 'Kadınlar ve Körfez'de Devrim'den, 9 haziran, no. 3, Ağustos 1970.

18. Ulus ve onun yetersizlikleri konusundaki Marksist kuram için bkz. Horace B. Davies 'Marxism and The National Question' New York, 1968. Marksistlerce kullanılan temel ku-

ram, 20. yüzyıl başlarındaki Avrupa ve Rusya'da egemen olan 'millî mesele'nin çok farklı nitelikler kazandığı toplumlarda yetersiz kalıp Lenin ve Stalin tarafından geliştirildi.

19. Afrique - Asia, no. 21, 8 - 21 ocak 1973. 1971'de kurtarılmış bölgeyi ziyaret eden ve filmini çeken Heini Srour'a Lenin okulunun anlatımından dolayı teşekkür borçluyum.

20. 'Kadınlar ve Körfez'de Devrim' 9 haziran, no. 3, 1970

21. Cephe'nin çözümlemesi, Engels'in Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, Marx ve Engels'in Seçme Eserleriyle (2. cilt, Moskova 1958) tam bir uyum içindedir.

22. 1971'de bu görüşmeden sonra bir ingiliz bombardımanı sırasında Tufula öldürüldü ve Amina çok ciddî şekilde sırtından yaralandı.

23. İAAKKHC dökümanı 'Devrim Yolunda Başarılanlar.

24. Dofar toplumunun göreli tecrit edilmiş niteliğine karşın para toplumsal ilişkiler içinde yerini aldıve İAAKKHC bu süreci teşvik etti. 1970'de batı Dofar'dayken, çantalarımızın ve film araçlarımızın taşınmasıyla sorumlu İAAKKHC yetkilileri, yerel halktan deve ve eşek kiralayıp, karşılığında para ödediler.

25. Aslında 1969 ocak'ından beri Nixon cumhurbaşkanıydı ama aynı husus onun için de geçerliydi.

26. Bkz. ek 4 (a) s. 519.

27. Yazarın Said Seif'le bir görüşmesinden. Şubat 1971.

28. The Times, 17 ocak 1973.

29. 1970'de Dr. George Habbaş'ın önderliğindeki Filistin'in Kurtuluşu için Halk Cephesi pan - Arap bir partiyi Arap İşçiler Partisini kurmaya başladı. FKHC haftalık yayını al-Hadaf'ın editörü Ghassan Kannafani ile yazarın yaptığı bir görüşmede, Kannafani Güney Yemen ve Dofar'daki politik gelişimleri övmüş ama daha çok gelecekle ilgili görünmüştü: 'Petrolün önemi düşünüldüğünde, bu devrim kendi haline bırakılmayacaktır. Güney Yemen'deki ve Dofar'daki devrim ilerledikçe, emperyalistler daha çok askeri ve politik baskı yapacaklardır. Kannafanı, 1972 temmuz'unda Beyrut'ta arabasına konan bir bombanın

patlamasıyla öldürüldü. Arap İşçiler Partisinin Umman kesimi için bkz. temsilcilerinden biri ile yapılan görüşme, al-Ittihad, Kuveyt, no. 53. ekim 1972.

30. Kızıl Hat, no. 13, 15 ağustos 1972.

31. UKC delegasyonunda, UKC Merkez Komitesi üyelerinden Vo Dang Gieng; UKC Afro-Asya Dayanışma Komitesi üyesi Duc San Tam; ve UKC haftalık yayını 'Mücadele İçindeki Güney Vietnam'ın editör heyetinden Nguyen Dinh Ka vardı.

Ek : 3.

Büyük İngiltere Birleşik Krallığı Hükümeti ile Kuzey Irlanda ve Maskat ve Umman Sultanı arasında, Sultanın silahlı kuvvetleri, sivil havacılık, Kraliyet Hava Kuvvetlerinin kolaylıkları ve Maskat ile Umman'da ekonomik gelişme konusunda yazılan mektuplar.

Londra, Temmuz 25, 1958

No. 1

Dışişleri Bakanından Maskat ve Umman Sultanına.

Dışişleri Bakanlığı S. W. 1

Temmuz 25, 1958

Şerefli ve değerli Arkadaşım,

Ekselansla, Londra'da yapmış olmaktan büyük zevk duyduğum tartışmalara ve Maskat'ta siz ekselansla Mr. Julian Amery arasında ocak 1958'de geçen konuşmalara dayanarak, aramızda varmış olduğumuz anlaşmadan ne anladığımı aşağıda belirtmek şerefine nail oldum.

Siz ekselânsın ve kraliçelerinin hükümetinin ortak çıkarlarını gözeterek, Maskat ve Umman Sultanlığını ilerletmek için Birleşik Krallıktaki Kraliçelerinin hükümeti, siz ekselânsın ordusunu güçlendirmek üzere karar aldı. Kraliçelerinin hükümeti ayrıca, siz ekselansın isteğiyle ingiliz ordusundan yardımcı olmak üzere, Umman Sultanlığında hizmet ederken ekselansın silahlı kuvvetleriyle bütünleşerek nizamî subayları ayarladı. Bu yardımcı ingiliz subaylarının hizmet koşulları ve tanımları konusunda siz ekselansla daha önceden anlaşmaya varılmıştı. Kraliçelerinin hükümeti, ekselânsın silahlı kuvvetleri için öğrenim kolaylıkları sağlayacak ve siz ekselansca istenebileceği düşünülen konularda ve öğretimde tavsiyelerde bulunacaktır.

Kraliçelerinin hükümeti, siz ekselânsa, silahlı kuvvetlerinizin bütünleyici bir bölümü olacak hava kuvvetlerinin kurulması için yardımda bulunacak ve bu hava kuvvetleri için gerekli personeli sağlayacaktır.

Ekselâns, sivil havacılık ve kraliyet hava kuvvetlerinin Salalah ve Masirah'daki üsleri kullanmasıyla ilgili şimdiki düzenlemenin genişletilmesi için bir anlaşma yapılması sonucunu onaylamıştı.

Sultanlığın ekonomik ve gelişimle ilgili sorunlarını da tartıştık ve kraliçelerinin hükümeti, ekselansa, yolların, sağlık ve eğitim kolaylıklarının geliştirilmesini ve tarımsal araştırma programını önugören bir sivil kalkınma programını yürütmede yardım etmeye karar verdi.

Eğer majesteleri, yukarda anlatılanların, aramızda varmış olduğumuz anlaşmayı doğru koyduğunu kabul ederse, bu mektubun ve siz ekselânsın cevabının, ekselans ve benim hükümetim arasında bir anlaşmayı başlattığını söylemek şerefine erişeceğim.

En yüksek saygılarımla, siz ekselânsın yakın arkadaşı olmanın şerefini duymaktayım

SELWYN LLOYD

No. 2
Maskat ve Umman Sultanından
Dışişleri Bakanına,

Londra, Temmuz 25, 1958

Ekselâns,

Birleşik Krallıkta, kraliçelerinin hükümeti ile aramızda geçen tartışmalarda varmış olduğumuz anlaşmayı açıklayan, bugünkü tarihli mektubunuzu aldım. Mektubunuzun ve bu cevabın hükümetinizle aramız-

da bir anlaşmayı başlatıyor olarak değerlendirilmesini kesinlikle onaylamaktayım.

Yakın arkadaşınız
ŞAİD BİN TİMUR

Kaynak Sözleşme Serileri no. 28, 1958. Cmnd. 507

Ek : 4

UAKKHC Dökümanları :

Umman ve Arap körfezinin kurtuluşu için Halk Cephesinin 3. kongresinde benimsenen Ulusal Demokratik Çalışma Planı. Haziran 1971.

İngiliz emperyalizmi, Arap Körfezinde, güneyde Dofar'dan kuzeyde Kuveyt'e uzanan bölgelerde denetimi ele getirdiğinde halkımıza karşı en korkunç sömürü ve imha yöntemlerini uyguladı. Bunlara karşın halkımız, Portekiz ve Hollanda emperyalizmine direnmiş olduğu gibi, ingiliz emperyalizminin işgaline de kahramanca direndi.

Birbuçuk yüzyıldır, Halk ayaklanmalarının başarısızlığa uğramasının nedeni onların feodal, kabilesel veya burjuva niteliğinden geliyordu. Bu isyanların önderleri halkımıza ihanet ederek, mücadelelerini yanlış ve kapitülasyoncu bir yolda yürüterek emperyalistler ve gericilerle işbirliğinde bulundular.

Uzun bir kavgacı geçmişten ve işgale karşı direnişten sonra bazı ihanetlerin dışında başlıca zayıflığın ve gerileyişlerin neler olduğunun kavranmasını içeren bu deneylerden, halkımızın kazanmış olduğu tarihî dersleri özümsemesiyle birlikte kitlelerimiz ilk kez ileri doğru yeni ve doğru bir yol planladı. Bu yol üzerinde ilerlemeye 9 haziran 1965'de başladılar.

İngiliz emperyalizmi, halkımız üzerinde baskı uygulamaktan, ülkemizde askerî üsler kurmaktan, doğal kaynaklarımızı yağmalamaktan, topraklarımızı ve

pazarlarımızı İngiltere ve diğer emperyalist güçlere açmaktan hoşnuttu. Ayrıca bölgeyi politik olarak bir sürü sultanlıklara, şeyhliklere, ufak politik birimlere böldüler. Bunun amacı bölgeyi zayıflatmak, halkı birbirinden ayırmak, yapay çelişki ve bölgesel çatışmalar yaratmaktı. Bu yolla, bölgeler mümkün olduğunca uzun süre kolayca denetlenecek ve sömürülecekti. Körfezin güneyinde, halk devriminin büyük gelişimi ve bölge üzerindeki emperyalist denetime karşı halkın düşmanlığındaki artış, ingiliz emperyalizmini yeni bir sömürgeci politika uyarlamaya zorladı. Bu, kuzey bölgesindeki üslerinin ve birliklerinin bazılarını çekerek ve bu kesime zayıf ve sahte bir bağımsızlık ihsan ederek, Körfezin kuzey bölgelerinde emperyalizmin modern bir biçim almasıyla ilgiliydi.

Anglo - Amerikan emperyalizminin, yerel gericilerle işbirliğinde bulunarak kurmaya çalıştığı Birleşik Arap Emirlikleri, emperyalistlerin ve gericilerin çıkarına olup, halkın istekleri ve çıkarlarına karşı kuruluyordu. Halk, bölgenin bölünmesine bir son vermek ve birlik düşüncesini gerçekleştirmek istiyor.

İngiliz birliklerinin körfezin kuzey kısımlarından çekilmesi ve ABD'nin yönlendirdiği emperpalist ve gerici planlar, kendi çıkarlarını güçlendirmek ve körfezdeki ulusal demokratik hareketi zayıflatmak için uygulanan taktiklerdir.

HALKIN ve ULUSAL SINIFLARIN DÜŞMANLARI

Bizim görüşümüze göre Arap körfezindeki toplum sömürge bir toplum olup kimi bölgelerde yarı-sömürge, kimi bölgelerde yarı - feodaldir. Bu nedenle halkın ve devrimin düşmanı emperyalizm, feodalizm ve on-

ların işbirlikçileridir. Komprador burjuvazi feodal güçlerle işbirliğinde bulunmaktadır; feodalizmin temsilcilerine diktatörlüklerini ve halkımızın sömürüsünü güçlendirmeleri için yardım ediyorlar. Bu nedenle halkın ve devrimin düşmanı olarak görülüyorlar. İşçi sınıfı ve yoksul köylülük halkın çoğunluğunu oluşturuyor. Toplam nüfusun yüzde 80'i olup, emperyalizm ve feodalizm tarafından sömürülen başlıca grubu meydana getiriyorlar. Bu demektir ki bu iki sınıf devrimin temel gücü ve devrimin itici politik gücü olmaktadır. Kentlerdeki ve kırlardaki küçük burjuvazi de devrim düşmanlarının -emperyalizm, feodalizm ve komprador burjuvazinin- elinden çekmekte. Bu nedenle, küçük burjuvazinin çoğunluğu devrimin bir parçası olarak kabul edilebilir.

GENİŞ ULUSAL CEPHENİN ÖNEMİ

Bu kadar çok düşmanın karşısına çıkmak, onları yenmek ve tüm Körfez'de zafere ulaşmak için kitleler emperyalistler ve onların kuklaları olan Emirler, Sultanlar, feodalistler ve kompradorlara karşı ayaklanmalı. Diğer sınıfların, devrimin düşmanlarına karşı savaşmakta ortak çıkarı vardır ve halk içindeki vatansever sınıf ve tabakalar arasında bir ittifak olacak geniş bir cephede birleşilmelidir.

Halkın tüm düşmanlarının zaptedilmesi ve yenilmesi için bir ön koşul olan geniş halk cephesinin tüm Körfez'de kurulmasına büyük önem vermekteyiz. Devrimin çoğunlukta olan sınıf tarafından yönetilmesi gerekliliğine ve bunun, birleşik cephenin gerçekleştirilmesinde ve esas zaferin kazanılmasında başlıca koşul olduğu gerçeğine ağırlık vermekteyiz. Mücadele sırasında tüm anti-emperyalist ve gerici olmayan

güçleri tek bir vücut olarak birleştirebiliriz. Böylesine savaşçı bir birlik uzlaşmalar ve kesin olmayan politik çizgilerle gerçekleştirilemez.

Emperyalizm ve Gerici Müttefiklerine Karşı Değişik Mücadele Biçimleri

Körfez devrimi silahlı bir mücadele olmalı ve halk tüm devrimci kapasitesiyle, emperyalist ve gerici güçleri yenmek için savaşmalıdır. Bütün güçlerimizi harekete geçirmeden, körfezin herhangi bir kesimindeki hiç bir rejimi fetedemez ve yenemez ve asla kendi devrimimizi koruyamayız. Düşman, kesinlikle sömürülen silahsız halktan daha güçlüdür. Ama, aynı derecede kesinlikle, bu üstünlük geçicidir. Başarıyla onun düzenini bozacağız, bunu, düşmanın geçici üstünlüğünü zayıflatmak için tek yol olan devrimci inisiyatifimiz ve uzun halk mücadelesi yolunu izleme kararlılığımızla sağlayacağız. Geçici zayıflığımızı başarıyla önemli bir güce dönüştürmenin yolu budur. Temel ilkemiz ve stratejimiz olarak silahlı mücadele konusundaki kararlılığımız ve bölgede şiddet kullanmanın gerekliliğine olan inancımız, bizim diğer mücadele yöntemlerine boş vermemiz anlamına gelemez. Silahlı mücadele, diğer mücadele yöntemleriyle desteklenmedikçe asla gerçekleştirilemez. Mücadelenin birincil ve ikincil araçları vardır ve biz her ikisini şaşırmaksızın kullanmalıyız.

Emperyalistler ve onların müttefikleri olan yerel yöneticiler ve tüm gericiler, güçlerini ve faaliyetlerini kentlerde yoğunlaştırdılar. Bu nedenle devrim için, tüm enerjisini nüfusun en geri kalmış olduğu köylere yöneltmek ve oralarda güçlü üsler ve devrimci dayanaklar kurmak önem kazanmaktadır. Bu kentlerin

önemini gözardı etmemiz demek değildir. Kentlerden devrimci destek almaksızın ve hem köylere hem de düşmanın askerî merkez ve üslerinin kurulu olduğu kentlere yapılan devrimci faaliyetler olmaksızın devrimin var olması ve zafere ulaşması olanaksızdır.

Devrimin Tarihî Karakteri :

Şu andaki koşullarda devrimin tarihi karakteri nedir? Devrimin düşmanları emperyalizm, feodalizm ve komprador burjuvazi tarafından temsil edildiğinden

1. Devrim, emperyalizmi yokedecek ve bağımsızlığı kazanacak güçte olmalıdır.

2. Devrim tamamen demokratik olmalı ve emperyalizmin müttefiklerini -kabileciliği, otokrasiyi, feodalizmi ve komprador burjuvaziyi yokedecek güçte olmalıdır. Bu, körfezdeki devrimin bir ulusal demokratik devrim olduğu anlamına gelir.

Halk demokrasisin isteklerini karşılayan açık bir çizgi izlemezsek devrim durgunlaşacak ve ulusal mücadeleyi kazanacak güçten yoksun olacaktır. Bu iki devrimci görev çok sıkı biçimde birbirine bağlıdır.

Açıktır ki, devrimci demokrasinin yapısı burjuva demokrasisinden farklıdır. Sadece ilerletici güçler devrimin demokratik görevlerini üstlenebilirler. Devrimin uğruna çarpıştığı ve kitlelerin mücadele ettiği demokrasi, kesinlikle yeni bir demokrasi biçimidir. O yeni ve devrimci bir demokrasidir.

Uğruna çarpışmamız gereken ve Körfez'deki tüm ulusal demokratik devrimin görev ve amaçlarından İşgal Altındaki Arap Körfezinin Kuruluşu için Halk Cephesinin ne anladığı aşağıda belirtilmiştir.

Ulusal Demokratik Devrimin Görevleri

a) Yerel boyutlarda:

1. Bölgenin her türlü sömürgecilikten arındırılması ve tam bağımsızlığın gerçekleştirilmesi,

2. Tüm kabilesel ve otokratik rejimlerin tasfiyesi,

3. Bölgesel bölünüşün ortadan kaldırılması ve politik birliğin sağlanması,

4. Her türlü feodalizmin tasfiyesi,

5. Köleciliğin tasfiyesi ve köleci ilişkilerin ortadan kaldırılması,

6. Halkçı demokratik bir otoritenin kurulması,

7. Komprador sınıfın sömürüsüne son verilmesi,

8. Her türlü yabancı tekelin tasfiyesi,

9. Ulusal pazarın, uluslararası kapitalist pazara bağımlılıktan kurtarılması,

10. Tarım ve ağır sanayi temeline dayanan bağımsız ulusal bir ekonominin kurulması,

11. Devrimden esas yararı görmesi gereken kitlelerin yaratıcı kapasitelerinin özgürleştirilmesi ve geliştirilmesi,

12. Halkın kaynaklarının politik ve askerî olarak hizmete geçirilmesi,

13. Güçlü bir devrimci ordunun kurulması,

14. Kentsel ve kırsal bölgeler arasındaki gelişme farklarının kaldırılması.

15. Kadınların her türlü politik, toplumsal ve ailesel baskıdan kurtarılması,

16. Sömürgeci kültüre saldırılması ve devrimci, ulusal bir kültürün yaratılması,

17. Toplumsal eşitsizliğin kaldırılması ve her yurttaş için iyi yaşam sağlanması,

18. Ahlâkî, yönetimsel ve politik yozlaşmaya karşı mücadele edilmesi,

19. Sefalet, cehalet, hastalık ve toplumdaki her türlü geriliğe karşı mücadele edilmesi,

20. Azınlıkların ve yabancı camiaların tüm haklarının sağlanması,

21. Dinî inanç ve ilişkilerin özgür olması,

b) Araplık boyutlarında :

22. Arap dünyasındaki ilerici ulusal grupların birliği doğrultusunda çalışılması,

23. Ulusal demokratik aşamanın görevlerini tamamlamak ve birleşik Arap sosyalist camiasını kurmak için Arap devrimci hareketine etkin biçimde katılınması,

24. Sömürgeci güçlere, siyonistlere ve Arap gericiliğine karşı Arap kitlelerinin yükselttiği mücadelede temel güç Arap topraklarındaki kitleler arasında sıkı ilişkiler kurulması,

25. Emperyalist ve siyonist güçlere hizmet eden gerici Arap rejimlerinin teşhir edilmesi,

26. Siyonizme, dünya emperyalizmine ve onların bölgedeki çıkarlarına karşı, Fliistin'i kurtarmak ve siyonizmin varlığını yıkmak için doğru yol olan uzatılmış halk savaşında ulusçu Filistin örgütlerinin bütünleşmesi,

c) Uluslararası boyutlarda :

27. Körfezdeki ulusal demokratik devrimin, uluslararası ulusçu devrimci hareketin bir parçası olarak gelişmesi,

28. Asya, Afrika, Lâtin Amerika kıtalarında, ezilen kitlelerin, dünyadaki sömürgeci, yeni - sömürgeci güçlere ve ırkçı varlıklara, hareketlere karşı yükselttiği haklı mücadelelere destek sağlanması,

29. Emperyalizmin ve dünya kapitalizminin güçlerine karşı tarihi mücadeleyi yürüten uluslararası sosyalist ve ilerici güçler arasında yer alınması.

B. İngiliz Halkına Açıklama, Şubat 1970

Bir yüzyıldan fazladır İngiltere, önceleri diğer ülkelerin Hindistan'a yaklaşmasını önlemek, sonraları petrol çıkarlarını korumak için Arap körfezini yönetmektedir. Körfezin kendisinde İngiliz yönetimi doğrudan işgalle eşanlamlıdır. Maskat ve Umman'daysa egemenliğini dolaylı yoldan yerel Sultan aracılığıyla sağlamaktadır; Sultan resmen bağımsız görünse de aslında İngilizlerin müttefiki olup İngiliz güçleri tarafından silahlandırılıp finanse edilip korunmaktadır.

İngilizlerin bu varlığı, İngiltere'yi ve onun yerli hizmetkârlarını tehdit eden veya gerikalmışlığı ve halkın sefaletini yok etmeye çalışan her türlü hareketin bastırılmasına yol açmaktadır. Yerel halk, kendi ülkelerinin politikasından tecrit edilmiş olup körfezdeki hapisaneler bu sisteme karşı çıkan demokratlarla doludur. İngiltere, bölgedeki yapay ayrılıkçı birimleri korumaktadır. Umman'da ne bir okul ne bir hastane vardır. Sultan, planstasyonlarında çalışmak ve maiyetinde gözcülük yapmak üzere beş binden fazla özel köleye sahiptir. İngiltere'nin desteklediği rejim budur.

İngiltere Körfezi 1971'de terkedeceğini söylüyor. Bu bir aldatmacadır. İngiltere, müttefiki olan şeyhleri bağımsız bir devlet gibi görünmeye çalışan Birleşik Arap Emirliklerinde toparladı. Ancak Emirlikler İngilizlerin çıkarlarını koruma işlevlerini sürdürecek ve İngilizler tarafından komuta edilen ve donatılan ücretli bir orduyla korunacaklardır. Bu ordunun tek amacı 'İç güvenliği' sağlamak yani politik muhalefeti bastırmaktır. İngiltere, egemenliğini vekaletname aracılığıyla sürdürmek amacında. Bunun ötesinde, İngiltere'nin Maskat ve Umman'daki durumu, bir değişiklik getirmiyor çünkü zaten Sultanın bağımsız ol-

duğunu söylüyor. Üsleri, askerî ve havacılık personeli orada kalacak ve her türlü muhalefeti ezmeye hazır olacak.

Buna ek olarak Amerikan emperyalizmi bölgedeki gücünü artırmakta ve etkin güç olarak İngiltere'nin yerini almayı ummaktadır. İran ve Suudi Arabistan'ın gerici krallıkları Amerika tarafından arkalanmaktadır. Hepsi, körfezdeki halkları denetlemek ve üzerlerinde baskı kurmak üzere anlaşmıştır.

9 Haziran 1965'den bu yana, biz İşgal Altındaki Arap Körfezinin Kurtuluşu İçin Halk Cephesi, İngiliz emperyalizmine ve onun yerli işbirlikçilerine karşı körfezin tümünü emperyalizm ve baskıdan arındırmak için silahlı mücadele veriyoruz. Umman'ın Dofar eyaletinde bölgenin üçte ikisini kurtardık ve İngilizleri savunma durumuna soktuk.

KHK uçaklarını ve İngiliz subayların komuta ettiği ücretli Pakistan askerlerini kullanarak İngiltere, askerî yenilgiye, kurtarılmış bölgenin ekonomik yaşamına gaddar bir saldırıda bulunarak karşılık verdi. Halkımızın çalıştığı tarlaları, köyleri, kuyuları, sürüleri bombaladılar, havan ateşine tuttular. İngiliz subaylar tutuklulara ve masum yurttaşlara işkence ettiler ve çok kez kişisel olarak köylerin yakılması emrini verdiler.

Hem sınıfsal hem ulusal baskıya karşı savaşıyoruz, ulusumuza karşı İngiltere, İran ve Suudi Arabistan'ın baskısı ve körfezdeki gerici despotların sınıf baskısı - iki cephede çarpışıyoruz; İngiliz müdahalesine karşı askerî bir savaş ve emperyalizmin bölgede muhafaza ettiği geriliğe karşı toplumsal bir savaş, yani cehalete, kabilesel bölünmelere ve kadınların aşağılanmasına karşı savaş Dofar'ın kurtuluşu, tüm Körfez'in kurtuluşu için sadece ilk adımdır.

İngiltere'nin Körfezin tüm bölgelerinin derhal ve tamamıyle çekilmesini ve bu zamana kadar desteklemiş oldukları sultanlar, şeyhler ve emirlerle her türlü savunma bağlarını kesmesini talep ediyoruz. Bölgedeki baskıyı sürdürmek için Muhafazakar ve İşçi Partilerini benzer politikaları nedeniyle suçluyoruz. Bunun dışında, İngiliz halkının, katı bir sansürle ve bağımsız gözlemcilerin Dofar'a gitmesine izin verilmeyerek, gerçeklerden habersiz tutulduğunu biliyoruz.

Bizim mücadelemiz, emperyalizme ve sermayenin sömürüsüne karşı dünya çapındaki hareketin bir parçasıdır. Vietnam'ın kahraman halkıyla, Filistin halkıyla beraberiz ve bizim gibi, İngiliz sömürge yönetiminin gizli biçimlerine karşı mücadele veren Rodezya ve Kuzey İrlanda halklarıyla omuz omuzayız.

İngiltere'deki tüm ilerici güçlere, davamızı desteklemez, İngiltere'nin petrol çıkarlarını ve köle sahibi Sultanını korumak için sürdürdüğü bu gizli gaddar savaşa karşı çıkmak için çağrıda bulunuyoruz. Tüm Körfez kurtarılıncaya ve İngiliz emperyalizmi tümüyle bölgeden çıkarılrıncaya kadar savaşımızı sürdüreceğiz. Yaşasın dünyadaki anti - emperyalist mücadelenin birliği. Yaşasın 9 Haziran!

Kaynak: İşgal Altındaki Arap Körfezinin Kurtuluşu İçin Halk Cephesi, Dofar 1970.

Ek 5

Ek Bilgi

Yarımadadaki devrimci hareket hakkında daha fazla bilgi almak isteyenler. P. O. Box 5037 Maala Aden Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti adresiyle UAKKHC'ne yazabilirler. UAKKHC İngilizce ve Arapça da haftalık bir dergi yayınlamakta ve dergi Umman'daki son askerî olaylara ve bölgedeki son olaylar-

la ilgili politik çözümlemelere ayrıntılı biçimde yer vermektedir.

Haftalık Arap dergisi al-Horria (P.O. Box 857, Beyrut, Lübnan) ve at - Talia (P. O. Box 1082, Kuveyt) Körfezdeki gelişmelerin doğru biçimde konulduğu yazıları kapsamaktadır. Bilgi, bazı kapitalist ülkelerdeki destekleme komitelerinden de elde edilebilir.

İngiltere'de Gulf Committee, c/o ICDP, Endsleigh St. London, W.C.l; Fransa'da Comite de solidarite la revolution Yemenite et aux mouvements de libe- Almanya'da Arbeists kreis Natost /Golf, 1 Berlin 30 Postfach 4048; Danimarka'da Box 86, DK — 5800 Nyborg, ABD'de Gulf Solidarity, P. O. Box 40155, San Francisco, California 94140, İranlı öğrenciler Konfederasyonuyla, CIS (NU) 6 Frankfurt 16, Postfach 16247, Batı Almanya adresinden temas kurulabilir.

Bölgenin tarihi ve geçmişiyle ilgili bilgiler notlarda yer almaktadır. David Holden'in 'Forewell to Arabia' Londra, 1966 adlı kitabı yarımadanın genel bir izlenimini vermektedir. Kuzey Yemen petrol ve İran gibi konularda çok sayıda kaynak vardır: Güney Yemen, Umman ve Suudi Arabistan hakkındaki kaynaklar daha azdır. Yarımadayla ilgili analitik veya kuramsal, ciddî çalışmalar çok az sayıdadır. Çağdaş olaylar, bazı yayınlarda yer almıştır. 'Ortadoğu ve Kuzey Afrika' başlığıyla her sonbaharda Londra'da yayınlanan Avrupa yıllık kitabında ayrıntılı ekonomik ve politik materyal, geniş istatistik tablolarla beraber bulunmaktadır. Kapitalist ülkelerdeki günlük burjuva basını Körfezdeki gelişmelere biraz önem vermektedir. Bu konuyu ele alan çok daha özel bir haftalık yayın vardır :

Middle East Economic Digest (Londra) ve Middle East Economic Surrey (Beyrut) ayrıntılı haftalık ra-

porları kapsamaktadır. Londra'da kurulu Economist İntelligence Unit üç ayda bir raporlar ve birbirine bağlı konular olan İran, Ortadoğu Petrolleri, Suudi Arabistan ve Ürdün ile Arap Yarımadası: Şeyhlikler ve Cumhuriyetler konusunda yıllık ek yayınlamaktadır. İnsan gücünün ve silâhların yıllık listeleri, İnstitute of Strategic Studies, Londra tarafından yayınlanan 'Military Balance' adlı dergide verilmektedir. Politik gelişmeler, batının Le Monde benzeri bilgi verici günlük gazetelerinden ve 'Middle East Journal'da (Washington) üç ayda bir basılan kronolujiden izlenebilir. Beyrut ve yerel Arap günlük gazeteleri, erişebildikleri kimseler açısından özellikle bilgi verici olup, Londrada kurulu 'Arap Repoit and Record' örgütü ve an - Nahar tarafından Beyrut'ta çıkarılan haftalık dergi aracılığıyla elde edilebilir. Bölge politikasının en iyi dönemsel çözümlemeleri, Middle East Research and Information Project (P. O. Box 48, Cambridge, Mass. 02138, ABD) tarafından yayınlanan raporlardadır.

Bölgede işgören hükümet ve firmalar bazı bilgileri yayınlamaktadır. Suudi Arabistan Para Ajansı ve İran Millî Bankası bunlar arasındadır. Petrol inşaat ve finans şirketleri, faaliyetleriyle ilgili materyal bastırmaktadır.

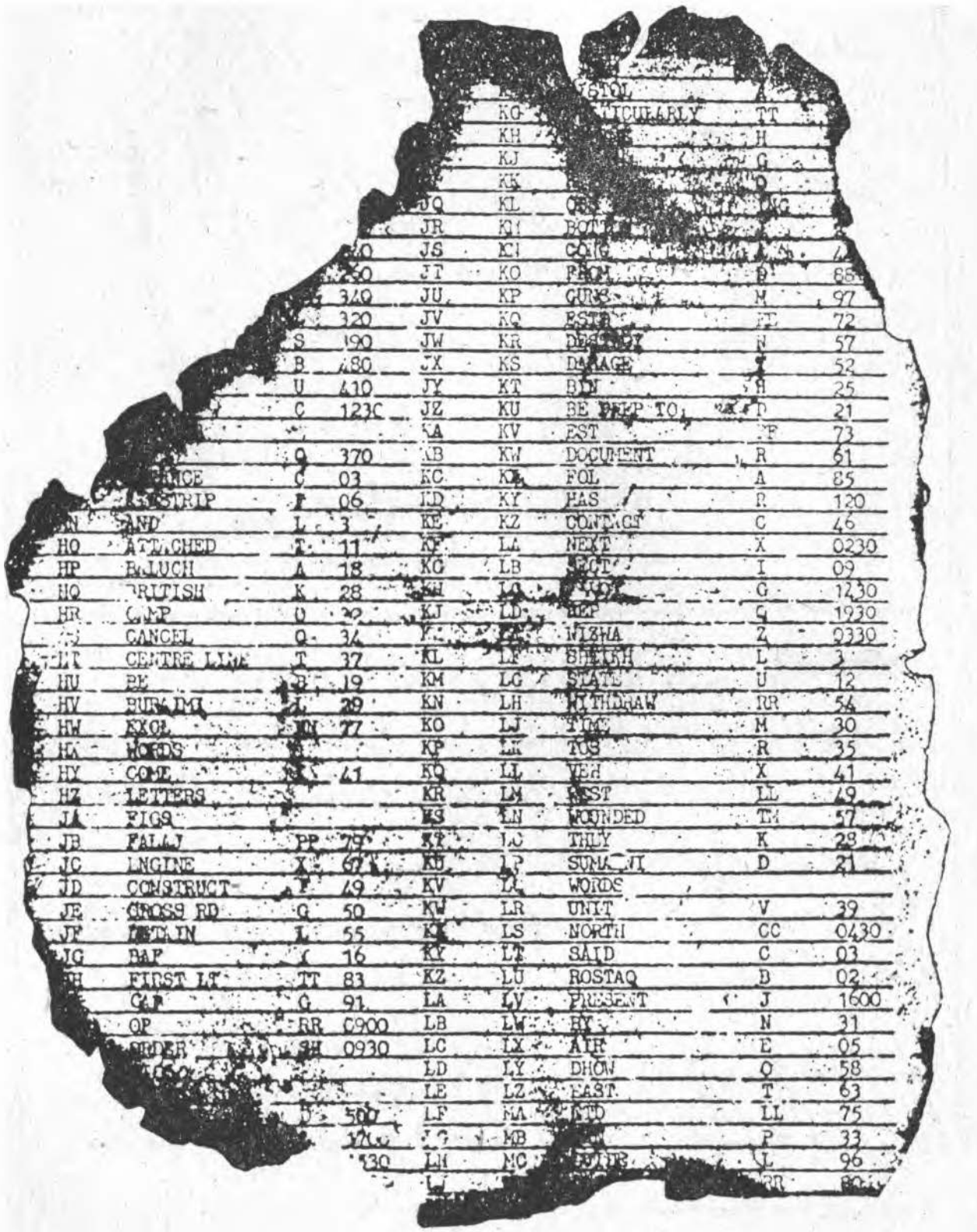

					[illegible]	[illegible]STOL	A	
					KG	[illegible]TICULARLY	TT	
					KH	[illegible]	H	
					KJ	[illegible]	G	
					KK	[illegible]	O	
				JQ	KL	[illegible]	[illegible]	
				JR	KM	BOT[illegible]	[illegible]	
			[illegible]0	JS	KN	CONG	[illegible]	4[illegible]
			[illegible]60	JT	KO	FROM	D	88
			340	JU	KP	GUNS	M	97
			320	JV	KQ	EST[illegible]	[illegible]	72
		S	190	JW	KR	DE[illegible]	N	57
		B	480	JX	KS	DAMAGE	[illegible]	52
		U	410	JY	KT	BIN	H	25
		C	1230	JZ	KU	BE [illegible] TO	D	21
				KA	KV	EST	[illegible]	73
		Q	370	KB	KW	DOCUMENT	R	61
	[illegible]NCE	C	03	KC	KX	FOL	A	85
	[illegible]STRIP	F	06	KD	KY	HAS	R	120
[illegible]N	AND	L	3	KE	KZ	CONTACT	C	46
HO	ATTACHED	T	11	KF	LA	NEXT	X	0230
HP	BALUCH	A	18	KG	LB	[illegible]ECT	I	09
HQ	BRITISH	K	28	KH	LC	[illegible]	G	1230
HR	CAMP	O	[illegible]	KJ	LD	[illegible]EP	Q	1930
[illegible]	CANCEL	Q	34	[illegible]	[illegible]	WIZWA	Z	0330
[illegible]T	CENTRE LINE	T	37	KL	LF	SHEIKH	L	3
HU	BE	B	19	KM	LG	STATE	U	12
HV	BURAIMI	L	29	KN	LH	WITHDRAW	RR	54
HW	EXCL	[illegible]	77	KO	LJ	TIME	M	30
HX	WORDS	[illegible]		KP	LK	TOS	R	35
HY	COME	[illegible]	41	KQ	LL	VEH	X	41
HZ	LETTERS			KR	LM	[illegible]EST	LL	49
JA	FIGS			KS	LN	WOUNDED	TM	57
JB	FALAJ	PP	79	KT	LO	THEY	K	28
JC	ENGINE	X	67	KU	LP	SUMA[illegible]NI	D	21
JD	CONSTRUCT	F	49	KV	LQ	WORDS		
JE	CROSS RD	G	50	KW	LR	UNIT	V	39
JF	[illegible]TAIN	L	55	KX	LS	NORTH	CC	0430
JG	BAF	[illegible]	16	KY	LT	SAID	C	03
[illegible]H	FIRST LT	TT	83	KZ	LU	ROSTAQ	B	02
	CAP	G	91	LA	LV	PRESENT	J	1600
	OP	RR	0900	LB	LW	BY	N	31
	ORDER	SH	0930	LC	LX	AIR	E	05
	[illegible]			LD	LY	DHOW	O	58
				LE	LZ	EAST	T	63
		[illegible]	500	LF	MA	[illegible]TD	LL	75
			[illegible]	[illegible]	MB	[illegible]	P	33
			[illegible]30	LH	MC	[illegible]	L	96
				[illegible]	[illegible]	[illegible]	RR	[illegible]

Resim : 1

تحذير

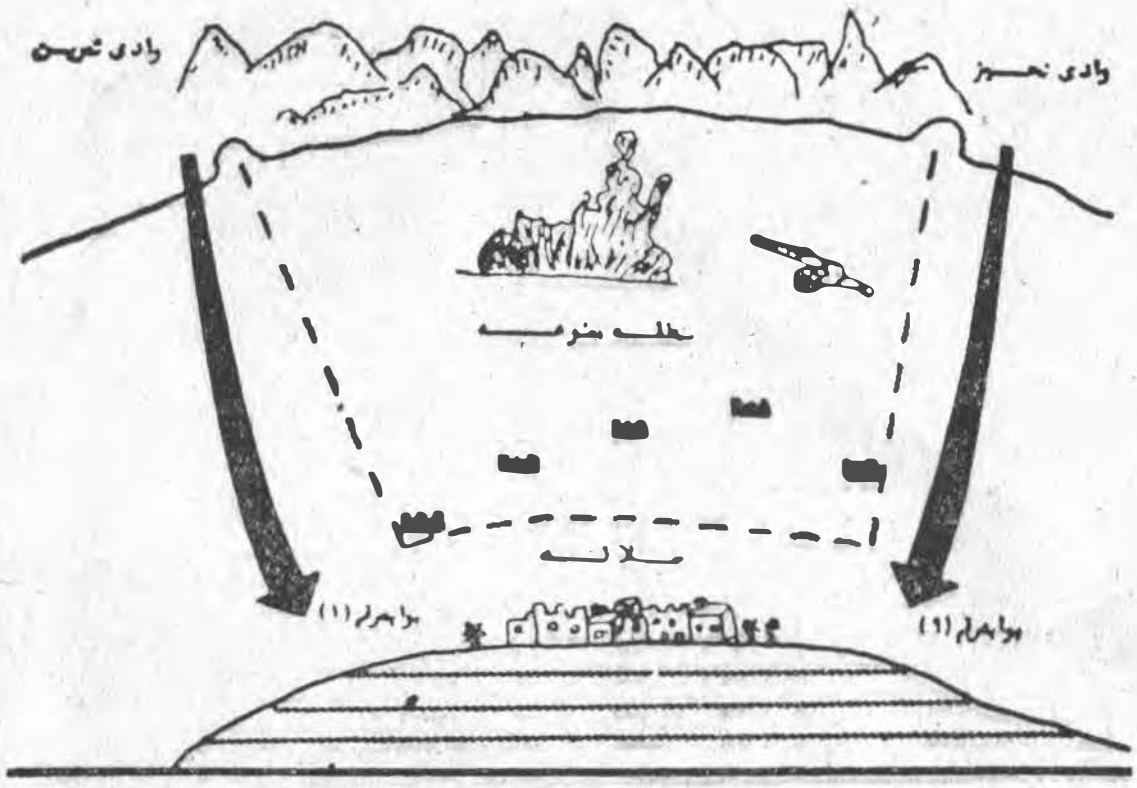

تشير الأسهم في الصورة العليا إلى الطرق الآمنة، التي يمكن للموالنين ومواشيهم أن يسلكوها إذا أرادوا الوصول إلى سلالة.

وعلى الموالنين عدم الإقتراب من المنطقة الممنوعة الواقعة بين السهمين، لأنه يوجد بهذه المنطقة مواقع لمدفعية الهاون المستعدة لإطلاق النار دائما.. ليلا ونهارا.

تذكر هذا التحذير دائما.. من أجل سلامتك وسلامة أغنامك وإبلك وأبقارك.

Resim : 2

ÜRDÜN
IRAK
ABADAN
KUVEYT
İRAN
PAKİSTAN
SUUDİ ARABİSTAN
DUBAİ
ABU DABİ
MUSKAT
MISIR
RİAD
UMMAN
KIZIL DENİZİ
DOFAR
ARAP DENİZİ
SUDAN
YEMEN DEMOKRATİK HALK CUMHURİYETİ
SALALAH
KUZEY YEMEN
ERİTRE
Hartum
HİNT OKYANUSU
ETOPYA

Resim : 3

Fiatı 25 Lira